

చెన్న పట్టణము, నవంబరు ౧౯౩౧

సంపుటము ౮

ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము కార్తికమాసము

సంఖ్య ౧౧

వీ ర పూ జ

విద్వాన్, కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు

శ్రీ ల కిరవయి సకలసుఖముల
కాలయంబయి కీర్తికాంతకు
కేళిగృహమగు తెలుగుదేశము
లీల గానమునేయురా ?

ఆంధ్రవీరుల కర్ణపూజల
నాచరింపక యాంధ్రభువి నీ
రంధ్రసంపద లొంది సుఖపడి
రాజులంగలనో ?

దివ్యకీర్తి గడించి శాశ్వత
దివ్యధామము గన్నపూర్వుల
భవ్యచరితము పాడుట య
వ్వారిపూజ యగున్.

శాతవాహనచక్రవర్తి య
శంబుమీరగ నిల్పె రాజ్యము
తెలుగునాటను జన్మమంది వి
ద్దిగంతరసీమలన్.

ఆంధ్రరాజ్యం బఖలదిక్కుల
నావరించి యనాహతప్రభ
మగధభూముల మాఱుమోగిన
మహిమ మఱచితిరో ?

యుద్ధమల్లుడు విజయవాటిక
శుద్ధశైవమతంబు నిల్పు ప్ర
సిద్ధసమయము తెలుగునాట ని
బద్ధమణికాదో ?

రాజరాజన రేంద్రుని సభా

ప్రాంగణంబున భారతాంబుని

తెలుగుపలుకుల పెల్లివిరిసిన

తెరగు దలవరాకో?

నన్న పార్వతు తలుకుజమ్మిని

జన్న మొనరిచి భరతిచరితము

తెన్న దెలిపిన తెనుగుకైతల

తేట మఱచితిరో?

ఆలకదుపుల విడచి యాకట

సోలివచ్చిన మగని సుతయు

జాలి తలపక నులుకమంచము

చాచె నొకబాల.

ఆలమందున రాతిఘాతకు

దాళలే కరుదెంచినా డని

పాలువిరిచి కుమారు దూతెను

బ్రాథ యొకజనని!

మొక్కవోవని ధీరమున గడు

వెక్కనంబగు పగఱ మూకల

నుక్కడంచిన ఖడ్గతిక్కన

నోపిపాడరుగా!

మనుమసిద్ధిన్యపాలు మానము

మనుగడయు గణపతిని రేంద్రుని

వలన గాచిన తిక్కమంత్రికి

వలదె మ్రొక్కులిడక?

తెలుగుదేశము తెలుగుజాతీయు

తెలుగుభాషయు దీప్తినొందగ

తెలుగుభారతమును రచించెను

దిక్కుయజ్ఞకథా!

కాకతీయుల ప్రాభవము లో

కైకవిదితం బయి వెలింగిన

ప్రాకటం బగు కాల మేదెన

బాటిపోయినదో!

గణపతికి దగు పత్ని రుద్రమ

ఘనమసిమాశ్చర్యసంపద

జమల నేలిన చరిత మాంధ్రులు

మనము భేయమగా!

రంగధాము ప్రసాదముం గని

రామచరితము ద్విపదగూర్చిన

రంగనాథుని నతని సుతులను

రాదె వినుతింపక!

ఆదికావ్యం బాంధ్రభాషను

ననువదించిన భాస్కరుని మది

పాదుకదలని భక్తి గొలువగ

బాడియగు మనకుకా.

భాస్కరుడు పకలార్థివారిజ

వారమున కన నెగడె రాయన

భాస్కరున కిల దాత లెవ్వరు

వత్తురే యెవ్వరు?

పాల్కురికి సోమనకవిండు

మేల్కవితలో శైవత తత్వము

గీల్కొలిపి హృత్తమ మడంచిన

కీర్తిగొని చనియెకా.

కొండవీటను రెడ్డిన్యపులు

ద్వంద్వబలసాహసము లోలయగ

దండిమంగలై ధరణి నేలిన

తటి తలంపు రొకో.

లీల శ్రీశైలాగ్రమున బా
తాళగంగకు నేకసోపా
నాభిగూరిచి వేమభూపతి
హరుని పద మొందెన్.

శంభుదాసుని వలన పూరివం
శంబు కృతిగొని యన్న వేమన్న
జంభభేదను డజరకీర్తియు
శర్వపద మొందెన్.

లలితవ్యాఖ్యానంబు శాకుం
తలమునకు నిడి కాటవేయుం
డెలమి ఖండంతరుల పొగడిక
తనగ వెలుగొందెన్.

సాటిలేని పరాక్రమము పల
నాటివీరులయందె కలదని
చాటిచెప్పిన బాలచంద్రుని
చరిత మరచితిరో?

పొంగిపొరలిన విభుత రాజక
లింగగంగమహిశ్వరుండు తె
లుంగుకవులను గారవించు తె
లుంగరొకొ మీరల్.

దక్షవాటి భీమలింగని
కుక్షివలన జనించి కవులకు
రాక్షసుండై నెగడు భీమన
బ్రస్తుతింప దగున్.

ఎలమి నష్టాదశపురాణము
తెఱిగి నాచనసోమ సత్కవి
యలవరించిన యాంధ్ర హరివం
శాఖ్య కృతి గనరో?

సర్వసంగపరిత్యాగము
సర్వరాజ్యధురంధరత్వము
ధర్మ కర్మ ప్రవచనము మా
ధవునకే చెల్లున్.

పదనుబాయని భక్తిరసమున
యదుపతికి నభిషేకమొనరుచు
పదవి పోతన సుకవికే యల
వడియె నిలలోనన్.

భాగవతము పరాత్పరుని పద
భాగముగ నర్పణ మొనర్చిన
భోగవిముఖుడు పోతనార్యుడు
పూజ్య డెల్లెడలన్.

రామనరకపతి ప్రేమ గోరి మ
హిమహేంద్రుల ధిక్కరించిన
భూ మహితు డగు పోత సుకవికి
పోల్కి లే దిలలోన్.

కనుల గాటుకనీరు గార్చెడి
కమలగర్భుని రాణివాసము
తనియ నెక్కటి ప్రతిసగోన పో
తన్నకే తగియెన్.

సింగభూపతి సర్వవిదు డడు
గంగ నీ నని చెప్పవైర్య మి
లంగలదె పోతనకద క్కొక
లాతికవి కెందున్?

రాజు రాణువ నంపినంత వ
రాహరూపము నొంది రాముడు
తేజమెఱసి యదల్చి పోతన
దేర్చి కాచెకదా!

పోతనార్యుని భాగవతమును
బూతమతిని బఠించు నాంధ్రుల
కాతతప్రథ సకలసంపద
లవియ చేకూర్చు.

వివిధభూముల దిరిగి భోషలు
వివిధములు గడియించి కైతలు
వివిధరీతుల శ్రీనాథుడు
వినిచె లోకులకు.

దండిమగ లగు పండితుల కు
ద్దండభీతి జనింప గాళి
ఖండము నయఃపిండముగ నే
కవియొనర్చు భువి.

నైషధీయచరిత్ర భాషా
యోష కుత్తమభూషగా నిడి
యాషధము పండితుల కిచ్చిన
యాధ్యు డెవ డిలలో?

భూభృదావళి మెచ్చగా గన
కాభిషేకము దేవరాయమ
హిభృదాస్థానమున బొందగ
నర్హు డెవ్వ డిలలో?

ఎంచదగు పాండిత్యగరిమను
మించు డిండిమభట్టు నోరిచి
కంచుధక్కను బగులగొట్టిన
ఘను డెవం డిలలో?

ఎట్టనక శ్రీనాథుపదముల
బట్టి భజియించెడి జనములకు
నెట్టి సత్పదవైభవంబు ల
భించునో యహహా!

విష్ణునకు మఱుమాపమగు శ్రీ
కృష్ణరాయమహీధవుండు జ
యిష్ణు డాతని చరితములు ప్రథ
విష్ణుగేయములౌ.

భువనవిజయనభాంతరంబున
నవనవోన్నేషముతో న
త్కవుల గోష్ఠిని దవలి యుండుట
తలపుబాయ దొగి.

కటకమాదిగ గల్లు భూముల
బటుతరపరాక్రమము మెఱయ న
ఘటితఘటనాదక్షుడై జయ
కంబముల నిల్పె.

ఉదయగిరి భేదించి మాడుగు
సదయతను దహియించి కటకము
మృదుగతిని జేకొన్న యాతని
మేలు మఱచితిరో?

ఆకులంబన నెఱుగకయ క
న్యాకుమార్యగంబు మొదలుగ
నా కటకపర్యంతభువి నతి
డశ్రమత నేలె.

తేనెలొలికెడి తెలుగుభాషకు
భూసభోంతరసీమలం దెన
గానరాదని చాటిచెప్పిన
ఘను డెవడుగాడే?

తెలుగునాటికి తెలుగుజాతికి
తెలుగుభాషకు సాటిగానీ
యిల నొకండును లేదనుచు నెలు
గెత్తి చాటుడొకో?

ముక్తికాంతను గవయుటకు నే
యుక్తులను సరిగావనుచు నా
ముక్తమాల్యము నిచ్చి రంగని
భక్తి ప్రకటించె.

విష్ణుభక్తుల చరితములు ప్రభ
విష్ణులగు నాంధ్రులకు దెలుపగ
విష్ణుచి త్రియము రచించిన
వీరు మఱచెదరో?

సమ్మతిని శ్రీ కృష్ణరాయని
కిమ్మహితల మెల్ల గూర్చిన
తిమ్మరుసు మంత్రీశ్వరున కిల
దీటురా డెవడుకా.

రాజపరమేశ్వరుడు కృష్ణధ
రావరుం డతివినయమున న
స్వాజయని పిలువంగ బ్రబలిన
యాధ్యు డాతడుకా.

దుష్టకవులకు గుండె లదరగ
శ్రేష్ఠకృతుల రచించి మించిన
యష్టదిగ్గజములకు నీడగు
నాంధ్రకవి కలడే.

ఏరునుం గనలేని తెరువుల
చారుకవితల గూర్చు పింగళి
సూరసకపీండ్రునకు సరియగు
వారు లే రిలలోకా.

వాణి రాణియటంచు బల్కిన
జాణయగు పినవీరభద్రుని

మానితంబగు మహిమ దెలియక
మనకు జయ మగునో!

పరహితాచరణుండు కాళో
దరము నం గుటిముల్లు వెఱికిన
పరహితాచార్యుం డనగ ధ
స్వంతరియ కావో!

నాదమే పరతత్త్వ మదియ య
నాది యంతవిరహితమని న
మోదమున నెఱిగించె త్యాగయ
కృతులమూలమునకా.

రాగభోగము లొందగోరక
రామభజన మొనర్చుటే పర
యోగమని యెలుగెత్తి చాటును
త్యాగరా జిలలోకా.

భూనభోంతరసీమలం ద
జ్ఞానదుఃఖము నొందుజంతుల
ప్రాణముల నెలయించునది యీ
గానరసమె కదా!

కీర్తిశేషుల చరితములు దుః
ఖార్తి శమనము లనుచు; క. సా.
మూర్తిశాస్త్రి రచించె నీకృతి
పూర్వపుణ్యమునకా.

బంధములు వాయంగ నాంధ్రుల
కంధకారి విరించినద్యుని
గంధిజామాతను భజించుట
ఘనశుభప్రదమా.

౪-వ వ్యాసము

రెండవవ్యాసమునందు ఆంధ్రభాషకు గల శబ్దప్రాయములో పెక్కుమాటలు ఇతరభాషలనుండి వచ్చియున్నవిని చెప్పెను, ఆయాభాషల నామనిర్దేశముహేద చేసియుంటిమి. ఆయాభాషలను గుఱించి మనవారి భోధలో కొన్ని యసాధువులగు నభిప్రాయము లుండుట చేత, నాభాషలలో నొక్కొకటిని శేర్కొని యిక్కిందిద్వీపరము వ్రాయవలసియున్నది. ఆయినను ఆవివరమును ఇంకొక వ్యాసమునకు నిలిపి తలచుగ వాడబడుచుండునదియు, ఆవశ్యకములును నయిన పదముల కొన్నిటిని ఈవ్యాసమునందు విమర్శింతము.

౧౮ హిందువులు

భరతఖండనివాసులలో నధికసంఖ్యగలవారు హిందువులు. ఈనామముచే నిర్దిష్ట లెవరని యందులకును తెలిసినవిషయమే-ఈపే రెట్లు కలిగినది? ఇది యేభాషలోనిది? లోకమంతయు వ్యాపించియున్నది. దీని కొక పర్యాయపదమును లేదు. ఇతరులు ఈనామముతో మనలను శేర్కొనుటయే గాక, మనమును మననామముగ నీశబ్దమునే వాడుచున్నారము. ఇప్పటికి దాదాపు ముప్పదిసంవత్సరములక్రింద, నెల్లూరువాస్తవ్యు లొక విద్వాంసులు ఆకాలపు వార్తాపత్రికలలో నీశబ్దపు విచారమును తేసియుండిరి. 'ఆపారుషము నాద్యమ్యు'నగు శాస్త్రము నాధారపఱచి, 'హిడిగత్యా'మని కాబోలును ఆరంభించి, యిది కేవలసంస్కృతపదమని వాదించినారు. వారు చెప్పినది పొరపాటు.

సంస్కృతమునందు సింధుశబ్దము గలదు. ఇది సముద్రమునకు వాచకము. నదియును నదముగూడ గలదు. నదీశబ్దపర్యాయముగ గాక ఈపదమును గోదావరీ, కృష్ణా, అన్నట్లు నదులకు శేరుగ హేద వాడుట కలదు. కొన్ని

తావుల నల్పనదులకుగూడ నామముగ వచ్చియున్నది. ఆర్యావర్తమున పశ్చిమభాగమున సింధునదియని సుప్రసిద్ధమయిన నది గలదు. ఆనది ప్రవహించు దేశమునకును ఆనామమే కలిగినది.

కావుననే 'వేదే నద విశేషే' యే సింధు ర్నా సరితి స్త్రీయా'మని యుచుండు. మాలవరాజ్యములో నొక యల్పపరిక్తునకుగూడ సింధువను నామ నిర్దేశము కలదు. ఈనదిని శేర్కొని, పూర్వ మేఘమునందు ౩౦-వ శ్లోకమునందు యత్తును మేఘమాతకు కొన్ని పందిర్పములను చెప్పియున్నాడు. దానికి ముందుండు శ్లోకము నందు (29) 'నిర్విద్యా' అను నదియొక్క వృత్తాంతమును చెప్పినాడు. 30-వ శ్లోకమున ప్రశమపాదమునకు రెండు పాదము లున్నట్లు తెలియవచ్చినది. మల్లి నాథ మూరి అంగీకరించిన పాద మిట్లున్నది: "వేదీధూత ప్రతను సలిలా సాత్వతీతస్య సిన్ధుః" - పాతాంతరము :-

".....తా మతీతస్య సిన్ధుః". మల్లి నాథ మూరి లోకోత్తరుడగు విద్వాంసుడు. ఆయన దాక్షిణ్యము - మాలవరాజ్యములోని నదులపంగతి వారికి తెలియలేదు. ఈమాటను దోషాలోపణముగా చెప్పలేదు. ఈశ్లోకవ్యాఖ్యానములో వారు పొరపడినారని చెప్పటవలన వారి యశస్సింధువాహినికి లోటు గలుగదు. నాకును దీనివలన నెక్కువ గలుగదు. 3 - వ వ్యాసమునందు మన విద్వాంసులకు కొంచెము ధూగోళ పరిచితి కావలసియున్నదని చెప్పితిని. అందుల కుదాహరణముగ నీవిషయమును చెప్పచున్నాను. కానినో నీ ప్రశంస యప్రస్తుతము. మాలవరాజ్యమునందు సింధువును శేరు గల చిన్న నది యొకటి గలదని చెప్పితిని. నిర్వింధ్యయు నీ'సింధువును' ('చంబల్') చర్యణ్యాతీ అనుకొప్ప నదికి ఉపనదులు. ఈచిన్న నదిని ప్రాచీన నవీనధూగోళ

పరిసితిని తెలియపఱచు పటములలో ఈ పేరుతో చూడ వచ్చును. పాతాంతరము నంగీకరించిన వ్యాఖ్యాతలు హిందుస్థాన వాస్తవ్యులు. వారికి మాలవరాజ్యమునందలి సింధునదియునికి తెలిసి యుండవలెను. కాలిదాసు మాలవరాజ్యమున పుట్టి పెరిగినవాడుగనో, లేక నచ్చట పెరిగినవాడుగనో యుండును. పూర్వ మేఘములో స్థల నిక్షేపములకు సంబంధించిన వలకు మాలవరాజ్య స్త్రోత పాఠము కవి హృదయముగ నుండినది. కావుననే మేఘమాతను 'వక్రః పథా యదసి' అను నవతారికతో నధ్యాసమునకు ద్రిప్పినాడు. మల్లి నాథుడు పాత భేదము నూడివేసి యెరుగఁజేసినాడు. 'తా మతీతస్యేతి పాత మాశ్రిత్య సిన్ధుర్నామ కశ్చిన్నదః కాశ్మీరదేశే ౭-వ నదీకు కుత్రాఽపి నాస్తీత్యుపేక్ష్య మిత్యాచక్ష తే' అందుచేత ౨౯-వ శ్లోకమునందు చెప్పబడిన నిర్విన్ధ్యా అను నదీప్రసక్తియే తిరుగా ౩౦-వ శ్లోకమునందు కేయ బడినట్లు భావించి వ్యాఖ్యానముచేసినాడు. పాతాంతరములో 'అతీతస్య' అనుదానికి 'నిర్విన్ధ్యమ దాటివవానికి' అని యర్థము. నిర్విన్ధ్యమ దాటి సింధునదిని చూడగల వనుట. మల్లి నాథమూరిపాఠములో 'అతీతస్య' అనుదానికి 'కాలాతీతస్య' అని సమన్వయము చేయవలసినట్లు తట సింధునది.

దీనికి ఆధారముగ మూలమున వ్యంజక మేమియు లేదు. కాలాత్యయ ముండిననో ౨౯-వ శ్లోకమునందే నూచింపబడియుండును. మఱియు 'కాలాతీతి'మనుట యెట్టిది-ఆషాఢస్య ప్రగమదివసే' అని ఉపాధ్యాయప్రకరణముననే తెలిపియున్నారు. పిమ్మట ఏకాదశినాడు గాని చాతుర్మాస్యల కారంభము లేదు. ఆషాఢము గలిగి, నభోమాస ముపక్రమించినపిదప వర్షర్తువు. మేఘుడును వెంటనే ప్రయాణింపనామ సేవనవాడు. ఇట్టిసన్నివేశములో కాలాతిక్రమణ మెట్టిది. ఇదియును గాక నిర్విన్ధ్యమ చేరునప్పటికి మేఘునికి కాలాతిక్రమణ మయియుండగలదని ఆషాఢప్రగమదివసమునందే యక్షుడు ఎట్లు తెలిసికొనగలిగెను. వ్యాఖ్యానము సరియైన యెడల యత్కి అవధారణవాచకముగ నున్నదే గాని

సందేహమున కేమి, ఉపాధిభక్తిముల కేమి, అవకాశము లేదు.

మఱియు 'సింధుః' అనుదానికి నదీమాత్రమని యర్థముచేసి, దీర్ఘదశితాదినలె, రూఢమయిననామము కాదని భావించి, పూర్వోక్తనిర్విన్ధ్యాప్రకంసనే కవి పునరేవ చేయుచున్నాడని తీర్మానించిరి. కాగా ౨౯-వ శ్లోకములో యక్షుడు మేఘునినిర్విన్ధ్యకు చేయమని చెప్పినదిగాక, వ్యాఖ్యాత ౩౦-వ శ్లోకములో కాలాతిక్రమణప్రాయశ్చిత్తార్థము, మేఘుని తిరుగా నిర్విన్ధ్యా సేవ చేయుచున్నాడు. 'అధిక స్వాఽధికం ఫలం.' ఒక సందర్భము వ్యాఖ్యాతమనస్సుకు రాలేదు. ౨౯-వ శ్లోకమునందలి వర్ణనను జూడ నీ నిర్విన్ధ్య యనునామ, యువకులు చెప్పుమాటగ, 'పిష్పల్ల బస్తా' వలె నున్నట్లు తెలియును. మఱియును, ఉద్రేకము గలిగి హావభావ చేష్టితములవలన నీ మేఘునికి మరులుకొలుపు ప్రయత్నములో నున్నట్లున్నది. ఇట్లుండ, నా నిర్విన్ధ్యయే, ఉత్తరక్షణములో [౨౯-వ శ్లోకములోని హితోపదేశము చరితార్థమయినపిదప] ఈ మేఘునిమీది బహు కాలపు వలవంతచే వంగవరుగునలె కుప్పించి, పంచమీ మదనావస్థలో పడి, మాటపలుకు లేక ప్రాణములు నేత్ర గతములుగా, చావుకు సిద్ధమై యున్నదట. ఇదియు నసంభావ్యము. 'ప్రమాదో ధీమతామసి'. ఈ ప్రమాదము నకు కారణ మేమి? ఈమహనీయునికి మాలవరాజ్యపు ధూమి పరిస్థితులు తెలియకపోవుటయే. ధూగోళ విశేషములు ఆకాలపు విద్యులలో చేరలేదు. 'ప్రకృత మను సరామః'—క్రీస్తుశకమునకు అయిదువందల సంవత్సరములకు ముందు పౌరణీక చక్రవర్తులు భిరతఖండము నందలి పాశ్చాత్యభాగమును అనగా కాశ్మీరము, పాంచాలము, సింధుదేశము, ఈధూమలను వశముచేసికొని ఏలుచుండిరి. (౩-వ వ్యాసమును చూచునది.) ఈ మాగాణమునకు సింధునదిని తూర్పు ఎల్లగ నిశ్చయించిరి. సంస్కృతమునందలి సింధుశబ్దము ప్రాచీన పౌరణీకమునందు హిందు అని యుండును. సంస్కృతమున సకారమున్నచోట్ల అక్షరస్థానములో సకార ముండును. సం-

సంస్కృతపు సాకారము ఆభాషలో దస్త్యజకారముగ నుండును. అవై ప్రవేదములోని శ్రావణాక్రమమునందు ఈ మనసింధునదము పారసీకరాజ్యమునకు తూర్పు మేరగ చెప్పబడియున్నది. ఆవాక్య మిట్లున్నది: “ఉచస్త ఇరె హిందోవ్ దహివతఇరెన్ గ్న” అనగా పూర్వదిశయం దుండు సింధునదినద్దమండో పశ్చిమమున ‘నీవా’ అను రాజధానివలకు నని యర్థము. ఆకాలపు పారసీక ప్రభువులు తమ యేలుబడిలోని భరతఖండ భాగమునకు ‘హిందు’దేశముని సింధునది నామమును నాడుచుండిరి. [గోదావరిజిల్లా, కృష్ణాజిల్లా అని వాడుకలో నుండునట్లు.] ఈవల ఆభాగములు యవనుల, అనగా గ్రీకుల, పరిపాలనలో జేరినవి. వారు ఈపారసీకశబ్దముయిన హిందువదమును స్థిరపఱచుకొని, ఆర్యావర్తమున కంతయును ఆ నామధేయమును చెప్పుచు వచ్చిరి. దేశనామమునే వాస్తవ్యులను నిర్దేశించుటకు గూడ వాడుచు వచ్చిరి. మన వారిని ఈయవనులు ‘హిందోయి’, ‘ఇందోయి’ అని పేర్కొనుచుండిరి. గ్రీకులవలన రోమనులును, వారివలన నితరయూరోపియులును, ఈశబ్దమును మనదేశమునకును, మనకును నామముగ వాడుట యేర్పడి నిరవధి పోయినది. హిందువులు—ఇండియా.....

౧౯. యవనులు

సంస్కృతగ్రంథములలో ప్రాచీనములగు వాటి యందు ఈయవనశబ్దము వచ్చినచోట నంతయు గ్రీకులని యర్థము. ఈశబ్దము సంస్కృతమా లేక తదితరమా? ఈ విషయము రామాయణమును జెప్పిన మహర్షికి తెలిసి యుండినది. వసిష్ఠవిశ్వామిత్రోపాఖ్యానమున గాధేయుని వైష్యముల నెదుర్కొనిపోరుటకు వసిష్ఠునిశిబలప్రతియోధులను సృష్టిచేయబూనినది. అప్పుడు ఆశిబలయొక్క యోని దేశమునుండి పుట్టినవా రయినందున వీరు యవను లయిరి; అంతకు ముందు వీరి సృష్టి లేదు. ‘యోనిదేశాచ్చ యవనా శ్చృద్దేశా చ్చకాః సృష్టతాః.’

ఈనిర్వచనము వాల్మీకిమహర్షికి నిర్వచన తోచినది గాదు. రామాయణము జెప్ప సంకల్పించినపుడు, వేదపంపున నారదుడు వచ్చి భూతభవిష్యద్వర్తమానము

నంతయు వాల్మీకిమహర్షికి ఎఱింగించినసందేశములో చేరి యుండవలెను. కాకుండిన నీనిరుక్తరహస్యము పరమేష్ఠికిదప్ప ఇతరుల కెట్లు తెలియును? ఈనిర్వచనము ఇతరభూములయందలి జనములకును, యవనులకునుగూడ తెలియనందున, ఈనామధేయము నన్యథా సమర్థించి యున్నారు. గ్రీకుదేశమునం దొక చిన్నభాగమునకు పురాతనమున ‘ఓయోనియా’ అని నామముగ నుండినది. అక్కడి జనులకు ఓయోనీః అనినామము. ఈ గోత్రజ్ఞులు గ్రీకుదేశములోని ఇతరగణములవారికన్న కడు మేధావంతులని ప్రసిద్ధి గాంచినవారు. వీరు మిక్కిలి నృధిజేరి ఆసియామయినరు సముద్రతీరములయందుమాడ జేరి, గొప్పపట్టణములను నిర్మించి, స్వరాజ్యపరిపాలన చేసి కొనుచువచ్చిరి. వాణిజ్యమునందు, విద్యులయందు, కళలయందు, శిల్పవిద్యాసములయందును, సమధికులుగ నుండిరి. ‘ఏఫీసస్’ అను నగరమునందు ధ్యానా, జానా, జ్ఞానా, అనునామము గల‘జ్ఞానప్రసూనాంబకు’ వీరు నిర్మించిన దేశము ఈప్రపంచములోని సప్తమహాద్భుతములలో నొక్కటిగా చెప్పబడుచుండినది. ఈగణమువారు అలెగ్జాండరుకుముందు ఆసియాలో విశేషించి తెలియవచ్చిన వారు. అలెగ్జాండరుకన్న ముందు ఒకపారసీకచక్రవర్తి కొందఱు గ్రీకులను పట్టి తెచ్చి కాశ్మీరోత్తరభూములలో నివేశింపజేసినాడని 3-వవ్యాసములో చెప్పియుంటిమి. ఇట్లు వివాపితులలో నీగణమువారు చేరియుండిరి. కాగా కాశ్మీరపాంచాలాదిదేశములవారు ప్రళమమున వీరిని, పిమ్మట గ్రీకుల నందఱిని, యవనులు అని వైకృతోక్తిగ పేర్కొనుచుండిరి. ఇట్లేయవనశబ్దమునకు పుట్టుక కలిగినది.

మధ్యఆసియాలో యవనులు క్రీస్తుశకమునకు ఈవల ఒకశతాబ్దములోపల నస్తమించి పోయిరి. భరతఖండము నందు, కాశ్మీరము, పాంచాలము, సింధుదేశము ఈభాగములయందుండిన యవనులు హిందువు లయిపోయిరి. అటుపిమ్మట వీరికి పేరు ఊరు లేకపోయి, ఆర్యావర్తము నందలి జనులు ఈచరిత్ర విషయములను సంపూర్ణముగ మఱచిపోయిరి. ఇట్లు కొన్ని శతాబ్దములు జరిగిన పిదప

ఈయనశబ్దమునకు పునర్జన్మము కలిగినది. అయినను మొదటిరూపము పునర్జన్మములో రాదు గనుక, ఈ రెండవరూపమునందు యవనము అనగా అరాచియా అని అర్థము ఏర్పడినది. అది యిప్పటికిని వాడుకలో స్థిరపడి యున్నది. మారదగతివారము బాల్యములో పాఠశాలలో విద్యార్థులముగా నుండినపుడు 'యవనము అనగా అరాచియా' అని మాకు ఒజ్జలు చెప్పచుండుటయు, మేము కంఠపాఠము చేయుచుండుటయు జరుగుచుండినది. మఱియు పండితులకు తెలిసియుండినది ఈ యర్థమే అయినందున, ప్రాచీన గ్రంథములలో నెక్కడ గాని యవనశబ్దము తలస్థించినయెడల అరాచియా, అరబులు అని యర్థము చెప్పచుండిరి. ఇది కేవలము అనర్థముగ పరిణమించినది.

దీనికి కారణము 3-వ పాఠ్యమునందు, ఈజిప్టు దేశమును క్రీస్తుశకము ఆరంభకాలమున రోమనులు ఆక్రమించినవియును, విదప రెండుశతాబ్దముల లోపల శురుష్క అసియానంతయును వశపర్చుకొని రనియును, వారి ప్రభుత్వము ఈభూభాగములలో పైగాంబరు మహమ్మదుగారి నిర్వాణమునకు జరుగుచువచ్చిన దనియును, చెప్పియుంటిమి. ఈవల ఆతావులయందు మహమ్మదీయుల ప్రభుత్వము ఏర్పడినది. ఈ యన్నికాలములయందును పశ్చిమసముద్రముమీద భరతఖండముతో వాణిజ్యము నిరంతరము జరుగుచునే వచ్చినది. ఈవర్తకము విశేషించి అరబ్బీదేశపు సాంయాత్రికుల స్వాధీనములో నుండినది. అరాచియాదేశమునకును ఈజిప్టుకును నడుమ నుత్తరదక్షిణములుగ నొక దీర్ఘమయిన సముద్రకాళి వ్యాపించియున్నది. ఈ సింధుకాళి దక్షిణ భాగమున అనగా అరాచియాలో నిర్మలిభాగమున అరాచియాలో చేరినదయిన 'యమన్' అను మండలము గలదు. రోమ నులకాలములోనేమి ఈవలనేమి ఈ 'యమన్' దేశ స్థులు ప్రబలమయిన వర్తకవ్యాపారములను చేయుచుండి మహాతైశ్వర్యములో నుండిరి. వారి ప్రతినిధులు నిరంతరము భరతఖండపు పశ్చిమపురేపు స్థలములలో నుండురు. పశ్చిమసముద్రముమీది వాణిజ్య మంతయు నిం చు మిం చు గ వీరి చేతులలో నుండినది.

కాగా నీ'యమనులు' మనవారికి సామాన్యముగ తెలియవచ్చిరి. దేవుడు అమననము దేయడు అని గ్రామ్యముగ నేర్పడినట్లు, యమనులు అమనది యవనులు అని మాటి నది. కావున యవనులు అనగా అరాచియావారు, యవనము అనగా అరాచియా, అని పండితపరంపరశిక్షలో నేర్పడిపోయి ప్రాచీనసంస్కృత గ్రంథములలోనూడ యవనశబ్దము తలస్థించినట్లట్లు దానికి ఆధునికముగ నదే అర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఈయమనులు మనవారికి తెలియవచ్చి, మనభాషలలో నీశబ్దము చేరినకాలమునకు, ఈయమనులు మహమ్మదీయు లయియుండిరి. కాగా యమను లనునది అరాచియాదేశపు మహమ్మదీయుల నిర్దేశమయి, ఈవల మహమ్మదీయసామాన్యవాచకముగ పరిణమించినది. మహాకవిజగన్నాథపండితరాయకృతియగు భామినీవిలాసమునందలి యాక్రిందిశ్లోక ముదాహరణముగ నుపచరించును.

“యవనీ నవనీతకోమలాంగీ, భవనే చేన్యమ భామినీ భవిత్రీ, ఆవనీతలమేవ సాధు మశ్యే, నవనీ మాధువనీ వినోదహేళుః”. ఇచట యవనీ అన్నది శిల్లీ పాదుషాహతురు, లవంగీ. అను బాల. పాదుషా మొగలయి ప్రభువు. అరబ్బీవారు కాదు. మఱియు పండితరాయల కృతులయందు తాత్కాలికపు భరతఖండవాస్తవ్యులగు మహమ్మదీయులను చెప్పటకు తమిళముగ యవనశబ్దమును వాడుచువచ్చినాడు. ద్వితియయవనశబ్దపు పుష్కరిత్రీ తెలిసియుండదు. ఈపండితరాయడు గొప్పపారసీవిద్వాంసుడు. శ్రుతధరుడు. వీరినినుతించిన వివరము మహనీయుడు కావలిచెంకటరామస్వామిపండితుని 'Biographies of the Dekhan poets' (1872)లో చూడవచ్చును.

౨౦ అసురులు

అసురశబ్దము సంస్కృతమునందు అనేకార్థములను పొందియున్నది. వీటిలో నుప్రసిద్ధమైయుండునది దైత్య నామపర్యాయము. ఈశబ్దము ఒకకాలమందు ప్రత్యేకమున వర్ధమునందు నిలిచియుండి, ఈవల జఘన్యముగ పరిణ

మించినది. వేదములలో కొన్ని భాగములయందు ఈ ప్రాశస్త్యము కానవచ్చుచున్నది.

౧. ఋగ్వేదము, ౧-వ మండలము, ౬-వ అనువాకము.
తే. య స్మ స్యధ్య మసుర ప్రచేతా
రాజ స్నేహాంసి శత్రుఃకృతాని.

ఇచ్చట నసురశబ్దార్థము 'అనిష్ట తేపద' లిలా అన్నారు.

౨. ఋగ్వేదము, ౧-వ మండలము, ౭-వ అనువాకము.
విసుపరో అన్తరిక్షా ద్యఖ్యత్
గభీరవేపా అసుర స్సనీధః.

ఇచ్చట నసురశబ్దమునకు 'శత్రుజాం నిరసితా' అని యర్థము చెప్పినారు. ప్రాణముల నిచ్చువాడని పొడ చెప్పిరి.

౩. ఋగ్వేదము, ౧-వ మండలము, ౭-వ అనువాకము.
హిరణ్యహస్తో అసుర స్సనీధః
సుమృతీకః స్యవా యా త్వర్వాత్
అపనేద నక్షసో యాతుధానాన్
అస్థా దేవః ప్రతిదోషం గృణానః.

ఇచ్చట నసురశబ్దమునకు ప్రాణముల నిచ్చువాడని యర్థము చెప్పిరి. [ఈఋక్కులో మాడవపాదము నందలి 'రక్షసో యాతుధానాన్' అను పదములను వక్ష్యమాణ రాక్షసశబ్ద విచారవిషయమై గమనింతురని ఎచ్చరిక.]

౪. ఋగ్వేదము, ౨-వ మండలము, ౧-వ అనువాకము.
త్వ మగ్నే రుద్రో అసురో మహో దివః.

ఇచ్చటపాడ అసురశబ్దమునకు వైయర్థమునే చెప్పినారు.

౫. ఋగ్వేదము, ౨-వ మండలము, ౩-వ అనువాకము.
దేవా విశ్వస్య భువనస్య గోపాః
దీర్ఘాధిమో రక్షమాణా అసుర్యమ్.

ఇచ్చట నసుర్య మనగా మేఘమునందలి యుదక మన్నారు. అసుర అనగా మేఘ మనియును, అసుర్యం తత్సంబంధి యుదక మనియు చెప్పిరి. అసు=ఉదకమును, ర=ఇచ్చునది, కావున మేఘమని.

౬. ఋగ్వేదము, ౨-వ మండలము, ౪-వ అనువాకము.

ఈకానా దశ్య భువనస్య భూకే
ర్నవాఽఽడయోష ద్రుద్రా దసుర్యం.

ఇచ్చట నసుర్యశబ్దమునకు బలమని యర్థము చెప్పినారు.

౭. ఋగ్వేదము [౭-౭౩-౭(?)]
దేవా శ్చిత్తే అసుర్యప్రచేతసః
యజ్ఞేయం భాగ మానసః.

౮. తైత్తిరీయసంహితా (కృష్ణయజుర్వేదము)

౧ వ కాండము, ౪ వ ప్రపాఠకము, ౩౯ వ అనువాకము.

అగ్నే రసీక మప ఆవివేశ
అపాం నపా త్వరీతిరక్ష న్న సుర్యం
దమేదమే సమిధం యత్యగ్నే.

ఇచ్చట-'అసుర్యం' అనుదానికి 'అసురైః క్రియ మాణం యజ్ఞ విధుతం (ప్రతిరక్ష=ప్రతినివారయక-)' అన్నారు. ఈతావుల నసురశబ్దమునకు-పరదేవత యని యును, అసుర్యశబ్దమునకు-దైవ్యం అనియును చెప్పిన సమంజస మగును. అపాం నపాత్ ప్రతిరక్ష న్న సుర్యం అన్నచోట యజ్ఞ విధుతము ననియును అసురుల కృత్యము ననియును చెప్పవలసినట్లు కనుపడలేదు. అసుర్య మనగా-తమ పరదేవతారాధనకు సంబంధించిన విషయ మునుట యొప్పును. వీరి పద్ధతులలో చేరిన ఇష్టాపూర్తములు, దేవయజనాదికమును.

వేదములోని అసురశబ్దమునకు ఈక్రింద వివరించిన యర్థములను కొందఱు వైఖంటికులు లక్షించి యున్నారు. పరమాత్మ, విరాడ్రూపము, దైవ్యము, సూర్యుడు-తొకే సంస్కృతమునందును కొంతవేదమునందును దైత్యనామముగ రూఢమయి దేవద్యులను తెలుపును.

ఈపదమునకు సంస్కృతకోశముల వ్యాఖ్యలయందును నిఘంటువులయందును వ్రాసియుండు రూప నిష్పత్తి, వ్యుత్పత్తి, వీటిని పరికిలించుట ముఖ్యమయి యున్నది.

౧. అ + సుర = సురము (సారాయిని) త్రాగనివారు. ఇచ్చట ప్రభువర్ణము, నభిరక్తముగా భావించబడినది. [అహ! మన్యమును త్రాగివారు యోగ్యులు, దేవత లయిరి. దానిని త్రాగమాడనను నియమము గలవారు అయోగ్యు లయిరి.]

౨. అ + సుర = అనగా సురలకన్న నితరులు. సురలు కానివారు. ఇక్కడను ఆకారము నభిరక్తము.

౩. అస్యని దేవా నిత్యసురాః - అనుక్షేపణ-దేవతలను తన్ని తఱుమువారు.

౪. యజ్ఞభాగాన్నిరస్యస్త ఇలివా, యజ్ఞభాగ ములవలన త్రోయబడినవారు.

౫. అనూక ప్రాణా రాన్తి గృహం తీతివా; రా ఆదానే-ప్రాణములను గొనువారు.

౬. అనుష రమస్తేవా - దేవతల, లేక పరుల, ప్రాణముల (తో) యందు క్రిడించువారు.

౭. బృహదారణ్యకోపనిషద్భాష్యమునందు, అసురశబ్దమునకు చెప్పిన నిర్వచనము స్వేష్యే అనుష రమణాత్ - సురభోగ్యా అస్యత్వాత్ - అనియున్నది. దేవతలను అసురులును ప్రజాపతియొక్క ప్రాణములు, వాక్కు, మొదలగు తత్త్వములనియును, అందులో దేవతలనునది శాస్త్రజన్యజ్ఞానమును, కర్మమును, స్వీకరించిన ప్రాణాంతత్త్వములనియు; అసురులు స్వాభావికప్రత్యగ్జనితజ్ఞానమును, కర్మమును, స్వీకరించిన తత్త్వములనియు చెప్పినారు. కావున నీయిరు తెగలను అంత స్తత్త్వవిశేషవాచకములే కాని మూర్తిమత్తములయి జంగమకోటిలో చేరిన ప్రాణివిశేషములు కావనటు. ఇట్టిసందర్భములో 'స్వేష్యేన అనుష రమస్తే' ఇత్యాది కమునకు అర్థము కనుపడలేదు. మఱియు వేదములయందును ఇతిహాసాదిగ్రంథములయందును చెప్పబడిన అసురులు గాని, దేవతలుగాని మిథ్యాత్వవలన అని యేర్పడును. ఇట్టి వాటికి భాష్యకర్తలుగాని యితరులుగాని పుస్తకములను వెదకుట వృథాప్రయాసము.

ఇట్టి ద్వాపరబహుత్వమువలన యాధార్థ్యము తెలియలేదని యేర్పడుచున్నది. ఈసమాధానములలో

నోకటియయినను ప్రశస్తార్థమునందు జెప్పబడిన వైది కోక్తియగు 'అసుర'శబ్దమునకు సరిపడజాలదు.

అనె ప్రశుతులయందలి అసురశబ్దమును మాతము సంస్కృతమునందలి 'సకారము' అనె ప్రభావయందు హకారముగ నుండు నంటిమి. అట్లే ఆభావయం దీశ బ్దము 'అహం'-అని యున్నది.

అనె ప్రశుతులయందు ఒకపరాత్పరవ్యక్తియందు నమృతము తెలియుచున్నది. ఆమతము ద్వైతవిధాంతములో చేరినది. ఆపరారూపము ననుచరించుచు ఇతర దేవతలు, అమాత్యప్రాయులు, అధికృతులు గలరు.

కౌముదు, వృత్రముడు-ఇత్యాదులు.

ఆపరారూపమునకు అహం అనియును, అహం రమజ్ఞః అనియును నామములు. అహంశబ్దమున కర్థము ప్రాణములను ఊడపెఱుగువాడని కాదు. ప్రాణముల నిచ్చువాడని యర్థము. 'అహంరమజ్ఞః' అనుపదములో, మజ్ఞః అనునది సంస్కృతమునందలి మేధాశబ్దము. సర్వ జ్ఞుడని యర్థము. [మేధావక్షిణామూర్తి.]

మజ్ఞః = మేధా అయినవిధముననే - అనె ప్రశబ్ద మగు 'నజ్' (Nazd) అనునది సంస్కృతమున 'నేది యన్' అని యుండును. [రెంటికిని ఒకటేయర్థము.]

అనె ప్రశుతియందు భగవంతునిగూర్చి జరగఁ ద్త ఋషిచేసిన యొకప్రశ్న ఇట్లున్నది.

"క్వ నరగ్ం ఇరిస్తనగ్ం తనూం బరామః?

"అహంరమజ్ఞ క్వ నిదధామః?"

"చనిపోయిన నరులదేహములను ఎక్కడకు కొని పోవుదుము. ఓ, సర్వజ్ఞుడవయిన అసురుడా! ఎచట నుంతుము?"

వేదములలోని భావ (ముఖ్యముగ ఋగ్వేదము లోనిది) సంస్కృతము కాదు. తత్పూర్వ రూపము. అప్పటికి వ్యాకరణశాస్త్రము పరివర్తించబడ లేదు. కావుననే ఈవల స్థిరపడిన వ్యాకరణమునందు వైదికపద ప్రక్రియనుగూర్చి వేఱుగ మాత్రములు ఏర్పడియు, అదు గడుగుకు 'బహుళం భవతి', 'వా భవతి' అని ఎచ్చరిక

చేయబడుచునుచున్నది. శ్రుతులను జూచిన ఋషులందఱిపాండిత్యమును సమానమనిగాని, అత్యుత్తమమనిగాని చెప్పుటకు లేదు. ఇట్టివిశేషములు లోకమునందలి యన్నిభావలయందును గలవు. వేదములు పూర్వములగు వఱకు వ్యాకరణము లేర్పడి, భాష సంస్కరింపబడి, లౌకికసంస్కృత మారంభమయి, ఈవల వృద్ధిజెందినది. కాలక్రమమున వేదములలోని కొన్ని యపూర్వశబ్దములు ను, వాక్యసరళి, పదములగూర్పు ఘోషములు ఉత్పన్నములయిపోయి, లౌకికసంస్కృతమున చేరకుండుట తటస్థించినది. అట్టిశబ్దముల యర్థవిశేషములు ఈవలవారికి తెలియకుండుట సహజము గదా. వేదభాష్యములు ఆధునికములు. ఈభాష్యము లుపక్రమింపబడుటకు అనేక శతాబ్దములకు ముందే ఆవేదములభాష చాలవఱకు అస్తమించిపోయినది. నిలిచినవఱకు లౌకికసంస్కృతములో రూపుమాటిపోయినది. ఈ భాష్యములను రచించినవారు వారికాలమందు అద్వితీయులగు విద్వాంసులు. అయినను వారికి సాధనసంపద తక్కువ. విశేషించి మీమాంసాదర్శనములను, పాణినీయవ్యాకరణమును, నిరుక్తమును, ఆధారపఱచుకొనుచుండిరి. అయినను, కడు ప్రాచీనములయి ఈవల నాశము జెందిన పదములను ఈసహాయ సంపదవలననే సమన్వయించు తెఱగు కలుగదు. ఏలనగా బ్రాహ్మణముల కాలమున కేమి, పాణిన్యాదుల కాలమున కేమి, మీమాంసికుల కాలమున కేమి, వైరుక్తుల కాలమున కేమి చైదికశబ్దములకనేకముల కర్థమును పుష్కత్పత్తియును తెలియక ఊహలచే సాధింప యత్నించుట కానవచ్చుచున్నది.

కాగా భాష్యకర్తలు అనేకస్థలములయందు అర్థము తెలియక సందర్భానుసారముగ ఊహలు చేసి వ్రాయుచువచ్చిరి. శబ్దములయొక్క నిజమయిన యర్థము ఇదమితమని యట్టితావుల తెలిసి వ్రాయుట కాదు. ఇట్టివే అనురశబ్దార్థములు. ఇట్టిపరిస్థితిలో నీభాష్యములయందు అనేకములు అపార్థనిర్ణయములు గలవు. సందర్భానుసారమునుటలో ఆధునాతవసందర్భములే అనుసరించి రెండు వేలసంవత్సరములక్రిందకూడ నిట్టిసందర్భముల యుండిన

వని భావించి చేయబడిన ఊహలవలన తప్పులు చేరకయుండవు.

క్రీస్తుశకమునకు ముందు రెండువేలసంవత్సరముల కాలముపుడు బాబిలోనియాగణములనుండి కొందఱు చీలిపోయి పారసీకరాజ్యమునకు వాయవ్యాంతమున నొక క్రొత్తప్రభుత్వమును స్థాపించుకొనిరి. (3-వ వ్యాసమును చూచునది.) వీరు కొన్నిశతాబ్దములు తగ్గులో నుండి క్రమక్రమమున వృద్ధిజెంది వేయిసంవత్సరములు నిరంకుశులయి, ప్రతిపక్షభయంకరులయి, ద్వివిజయములు చేయుచు ప్రభవించియుండిరి. వీరు తమ భగవంతుని 'అషుర్', 'అషుర్' అనునాముతో నిర్దేశించియుండిరి. ప్రథమము వారు నిర్మించిన రాజధానికి భగవదర్పణముగ 'అషుర్' అని పేరుపెట్టిరి. తమ రాజ్యమును, ధూములను 'అషుర్' అని చెప్పుచుండిరి. తద్వారా తమ పేరును 'అషుర్' అని వాడుచుండిరి. ఇతరుల ఉచ్చారణలో నీషకారము సకార మయినది. కాగా వీరిదేవుడు అగురుగు. వీరు అగురులు. (3-వ వ్యాసమును చూచునది.) బాబిలనువారును, వారికి ఆకాలములయందు పశ్చిమమున ఆసముద్ర ముండినవారును, వీరిజ్ఞాతివర్గములవా రయి ఆసురగణములో చేరినవారయిరి. ఆర్యకాఖ్యలో చేరిన సాంస్కృతికులయు పారసీకులయు పూర్వులు ఒకకాలమందు ఈయసురగణములతో మిశ్రమయ్యుండెడిని చెప్పియుంటిమి. పృథివ్యప్రజోన్మాదకాశముల కధిదేవతల నీమూర్తులు భావించి కొల్చుచుండినవి చెప్పితిమి. ఒక మెట్టు అధికముగ నెక్కిపోయి యిట్టి చిలుకదేవతలపయి అధికృతుడును, ఈప్రపంచమునకు సృష్టిసిథిలయకారకుడును, జ్ఞానస్వరూపుడును నగు మేధామూర్తి పరాత్పరరూప ముండునని భావించుటకు కొంత కాలము చెల్లినది. అట్టిప్రబోధ ఈయసురుల నిగమమువలన కలిగినది. అంతట నీసాంస్కృతికులును, పారసీకులును భగవన్నామమయిన యాయసురశబ్దమును తమ భాషలలో చేర్చుకొనిరి. అట్లు కొంతకాలము సాంస్కృతికుల శ్రుతులలో నీశబ్దము పూజార్థమునం దుండినది.

కాలక్రమమున నీయార్యకాఖ్యవారి శక్తి సామర్థ్యములు తగ్గుటయు, అసురుల ప్రభావము హెచ్చు

టయు తటస్థించిన పిదప, పరస్పరము బద్ధవిరోధము సంభవించుగా, ఆకాలములయందు అసురులకును, దేవతలకును నిరంతరము యుద్ధములు జరుగుచుండుటయు, జయాపజయములు కలుగుచుండుటయు సంభవించి, యీ విశేషములు వేదములలో నగుపడుచుండినవి. ఈ ద్వైవములు కారణముగా సాంస్కృతికులు అసురశబ్దము తమ విరోధులనామమై అనుదినము వాడుకలో నుండుటచే భగవన్నామముగ వాడుటను నిలిపివేసినారు. అట్టి కాలములయందు సాంస్కృతికులును, పారసీకులును దేవతలు; విరోధులు అసురులు. పారసీకులు ఈ యసురశబ్దమును స్వీకరించినది మొదలు వారి ద్వైతసిద్ధాంతములకు అనుకూలించియుండుటచే, దీనినే స్థిరముచేసికొని కడవఱకు భగవన్నామనిర్దేశముగ వాడుచుండిరి. ఇట్లుండ, కొంత కాలమునకు ఈ సాంస్కృతికులకును, పారసీకులకును వైవమ్యము సంభవించి ప్రబలినది. అంతట ఈ పారసీకులు 'అహురమజ్దా' లేక 'అహుర' (అవగా అసుర) అను పరదేవతను ఆరాధించువారగుటచేతను, ఆయసురశబ్దము అంతకు ముందు ప్రసిద్ధముగ నిరువురులకును విరోధులగు అసురులను చెప్పనదిగా నుండుటచేతను, సాంస్కృతికులు ఈశ్రొత్తవిరోధులను, ఈ భ్రాతృవ్రులను పూర్వతరవిరోధులతోపాటు నిరసించి, అసురశబ్దముచే వీరినిపూడ నిర్దేశించుట కారంభించి, తమ్మును తాము పూర్వవత్ దేవతలని చెప్పుకొనుచుండిరి. దాని శేష మే ధూమరశబ్దము. ఇట్టి సామర్థ్యము అహురమజ్దాక్షితులకు ఉండకపోలేదు గనుక వారును వెంటనే ఈ దేవశబ్దమును ధూమనులు పితృచములు అను నర్థమునందు వాడుటకు ప్రమించిరి. కాగా అవైష్ణవ శ్రమకులయందును, ప్రాచీన నవీనపారసీవాణియందును, దేవశబ్దమునకు పితృచమనియు రాక్షసుడనియు అర్థము స్థిరపడిపోయినది. ఇప్పటికిని పారసీయందును హిందూస్థానీభాషయందును దేవ అనగా ధూతము, పితృచము, రక్షసి అని యర్థము. మన దేవులను నిర్దేశించుటకయి 'దేవతా' అని హిందూస్థానీలో చెప్పుదురు.

వేదము లాదిగ మనకుగల గ్రంథదర్శనముల వలన తెలియునది, ఈయసురులు దేవగణములు, దేవయోనులు

కారు. దేవయోనిగణములో పతింపబడలేదు. వీరు మన దేవతలకన్న నధికులు, పూర్వజులు; సపత్నీ మాతవిష్ణులు. దేవతలవలెనే వారికిని హవిర్యాగములకు అధికారము గలరు. కాని, దేవతలు దాయద్వైవముచే లేకుండ వేసి నారు. వీరిగురువు శుక్రాచార్యుడు. బృహస్పతికన్న తక్కువవాడు కాదు. విద్యులయందును నాగర్యము నందును దేవతలకన్న పూర్వులును, అధికులును. శౌర్యపరాక్రమములయందు దేవతలు వీరితో సమానులు కారు. కాగా నెప్పుడుగాని వీరిని తొలగించుకొనుటకు విష్ణు మహేశ్వరు లడ్డుపడవలసి యుండినది. వీరి స్త్రీలు దేవతాస్త్రీలకన్న యోగ్యురాండ్రు. కావుననే త్రిపురాసురులను జయించుమార్గము లేదని యేర్పడగా, దేవర్షి నారదుడు వారిస్త్రీలకు దుర్భోధనలు చేసి దురాచారములను నేర్పినయెడల, నా యసురులు జయ్యులగుదు రని హితోపదేశము చేసి, అట్లు నారదుడే స్వయముగ పోయి కావించినపిదపనే ఈశ్వరుడి రథము సాగినది.

ఈయసురుల నిగమములు, ఆగమములు, శ్రౌత స్మార్తప్రక్రియలును, దేవతలకు కలయట్టివే. వీరు తఱచుగ మన గణములో చేరిన మహేశ్వరాధనతత్పరులు. బాణాసురుడు, హిరణ్యకశిపు, పుత్రాసురుడు, త్రిపురాసురులు; వీరి సంగతి విపులముగా తెలిసియేయున్నది. వీరల తపస్సుచే సంతుప్తుడై మన బ్రహ్మదేవుడే వీరలకు అపూర్వవరదానములను చేయుచు వచ్చినాడు. మనదేవతలవలెనే వీరును యజ్ఞ యాగాదికముల నభిమానించువారు. స్వాధ్యాయ బ్రాహ్మణమునందును, శ్రుతులయం దితరతావులయందును తెల్లము.

"సూర్యై దేవానాం చాసురాణాం చ యజ్ఞై ప్రతతా వాస్తాం | వయగ్ం స్వర్గం లోక మేష్యమావయ మేష్యమ ఇతి....."

"దేవతలును, అసురులును, ఉభయగణముల వారును, యజ్ఞముచేయుట కుపక్రమించిరి. మేము స్వర్గమునకు పోయెదము; మేము పోయెదము అని పరస్పరము స్ఫుర్తించిరి." దీనివలన ఉభయ గణములవారును చేయబూనిన యజ్ఞము ఒకటే అని తెలియును. మరియును

ఆయజ్ఞమువలన ఫలమయిన స్వర్గమును ఒకటే అని యేర్పడుచున్నది. కానిచో స్వర్గ యేలే? ఈరెండువిషయములపట్ల భేద ముండినయెడల స్వర్గకు అవకాశ మేమి? ఎవరి కుచిత్రమయిన యజ్ఞమును వారు ఆచరించి, ఎవరికి నియతమయిన స్వర్గమును వారు పొందుదురు. ఒకరికి మఱియొకరు అడ్డుపడెరు. ౬

ఒక కాలమందు నూర్వోపాస్తి ప్రపంచమంతయు ప్రబలియించినది. నూర్వోపాస్తి స్థితిని కారకుడగు భగవంతుడని నమ్ముచుండిరి. దీనికి కారణము చెప్పబడియున్నది.

“అప్రత్యక్షో స్సర్వదేవాః ప్రత్యక్షో భగవా నయమ్; సర్వే దేవాః కాలవశాః, కాలకాలో (రో) దివాకరః.”

“ఇతరదేవత లందఱును కంటి కగపడువారు కారు. నూర్వోభగవానుడు ప్రత్యక్షమగువాడు.

ఇతరదేవతలందఱును కాలమానమునకు లొంగిన వారు; దివాకరుడా-కాలమును చేయువాడు, కాలమునుపసరాహించువాడు.”

ఈయగురులను నూర్వోపాస్తి చేయుకాలమందు వారి భగవన్నామమయిన యసురశబ్దమును నూర్వోనికి వాచ్యముగ చెప్పినారు. అట్లే ప్రాచీన సంస్కృతమునందును అసురశబ్దమునకు నూర్వోడను అర్థముమాడ గలదు.

అసురశబ్దమునందలి ప్రథమవర్ణము నశ్చర్ధకము గాదు. అకారమును లోపింపచేసి, సురశబ్దము నేర్పఱచి రని యొక వైఖండికులు చెప్పియున్నారు. అట్లు కాక పోయినను సురశబ్దమునకును, అసురశబ్దమునకును ఏలాటి సంబంధమును లేదు.

౨౧ రాక్షసులు

శబ్దసిద్ధి లోకంబునం దెలియు నని చెప్పి నూత్రకారు లిట్లు వదించియున్నారు: ‘లోకోఽనవ్యావృత్తే నిత్యశ్చ’ ఇది నిజము కాదు. పదముల రూపము, అర్థము, ప్రయోగమును ఏభాషయందు గాని అన్ని కాలములయందును ఒక్కతీరుననే యుండుట కనము. ఇం

దుల కుదాహరణముగ నసురశబ్దమును, రాక్షసశబ్దమును కనవచ్చును. రామాయణము వ్రాయుకాలమున కే ఈశబ్దముయొక్క సరియైన యర్థము మబ్బులో చేరిపోయినది. ఈవలమాడ నట్లే. రాక్షసశబ్దమును అసురశబ్దమును పర్యాయపదములుగ వాడుట సామాన్యమయినది. ‘అగ్నిహోత్రాశ్చ వేదాశ్చ రాక్షసానాం గృహేగృహే’ అను మాట యథార్థము కాదు. రాక్షసులును అసురులును ఒక గణమేఅని భావించి చెప్పబడినది. రాక్షసులకు అగ్నిహోత్రములుగాని, వేదములుగాని లేవు. వారు యజ్ఞ విధ్వంసకులు. రావణుడును రాక్షసుడయిపోయినాడు. కుచేరునివలె రాక్షసాధిపుడయ్యును రాక్షసుడు గాను. ఈరాక్షసులు దేవగణములోనివారు కారు. దేవయోని గణమువారు. ఆగణములోమాడ జనున్యులు. శోశజ్ఞులకు తెలిసియుండినది.

అమరుడు:—“విద్యాసరోష్సరోయక్షరక్షోగన ర్యకిన్నరాః, పితౄనో నమ్యాక స్సిద్ధో ధూతోఽపి దేవయోనయః.” మఱియు, రాక్షసశబ్దమునకు ప్రతిసంస్కృతములను చెప్పవచ్చునై యీక్రింది శ్లోకములను వ్రాసినాడు. “రాక్షసః కాలపః క్రవ్యాత్కృత్యావోఽస్రప ఆతరః, రాత్రించరో రాత్రిచరః కర్బురో నికషాత్కజః; యాతుధానః పుణ్యజనో వైరృతో యాతురక్షసీ.”

దీనివలన నీపర్యాయపదములలో చేరమాడనిని చేర్చియున్నారని చెప్పవచ్చును. అనగా పురాతనమున నీనాంస్కృతికులు ఎవరిని రాక్షసులని నిర్దేశించుచుండిరని విస్మృతమయి, కేవలము అవలక్షణములు గలవారి నందఱిని ఈగణములోనే చేర్చిరని కానవచ్చుచున్నది. అయినను ఈపదగ్రామములో కొన్నిశబ్దములవలన పూర్వజ్ఞానమును నూచింపవచ్చును.

కాలపః—అనగా శేవములను, మృతకశేబరములను, నీకి తినువాడు. లోకమునందు కొన్నితావుల నిప్పటికిని మానుషులు గలరు గాని, ఈకృత్యము మన వారికి తెలిసిన రాక్షసులది కాదు. పితౄణామలదిగా నుండవచ్చును. పితౄణామలని రాక్షసేతరముగా పేరింపబడియున్నది.

క్రవ్యాత్—అనగా మాంసమును తినువాడు—
ఇది యొకతప్పు కాదు. పురాతనమున తిననివా రెవరు?
స్వాము లందఱును తినుచుండిరి. ఋషులు, శ్రోత్రి
యులు, ఆహితాగ్నులు, అందఱును పితృతాపనలే.
కావుననే 'మహాత్మనా మహాజనా శ్రోత్రియా
యోపకల్పయేత్' శ్రాద్ధమునందు నిమన్త్రితులకు
మాంసమును పెట్టి మద్యము నిచ్చుచువచ్చిరి. కావుననే
ఈగలను తోలు శ్రాద్ధ 'మన్త్రియ' యన "మక్షికాశ
యద్వాప్యరాస్యధితోరి ప్రమస్తి | యద్ధస్తయోశ్చమితుర్య
స్సభేషు సర్వాతా లేవ్యపి దేవేవ్యస్తు."

మద్యమన్త్రిములు ౧. "విశ్వేదేవా! మధు
మధు సంపన్నం" 'అస్తు సంపన్నం—' "(యజమాన
స్య) పితృపితృమహాప్రపితృమహా! మధుమధు సంప
న్నం" 'అస్తు సంపన్నం'—

౨. "విశ్వేదేవా! భుక్త్యనంతరం ఇయం
నిస్తృప్తి" 'అస్తు తృప్తి.' "(యజమానస్య) పితృ
పితృమహాప్రపితృమహా! భుక్త్యనంతరం ఇయం వస్తృ
ప్తి" 'అస్తు తృప్తి.'—

౩. "వాజేవాజే వత వాఙ్మో నో ధనేషు, విప్రా
అమృతా ఋతజ్ఞా! ఆస్య మధ్యః పిబత, మాదయన్యం,
తృప్తా యాత పథిభి ద్వేనయానై."

ఇట్టిభోజనమువలనను, పానమువలనను భోక్తలు
మఱిపోవునపుడు కాలానక పడిపోవురనను భీతిచే,
యజమానుడు వారిని ఎచ్చరించును. 'ఆసీమాస్త మను
వ్రతేయం'. దానికి వారు దయార్థిహృదయాలయి
'మానువ్రజ' (మా + అనువ్రజ) అని చెప్పవలెను.
బ్రాహ్మణులకు భోజ్యములగు మాంసములను నిర్దేశించుచు
స్మృతులయందు విస్తరింపబడియున్నది.

'యగంతరోఽయం విషయః.'—ఉండును గాక, రాక్ష
సులకు క్రవ్యాదులని పేరు పెట్టినవా రెవరో వారి
స్మృతాంతము, రాక్షసుల విషయమును యగంతరమే.
'క్రవ్యాత్' అను దాని యర్థము పచ్చిమాంసమును
తినువా డనుట.

అస్రవః—రక్తమును త్రాగువాడు. పురాతనకాల
మున యుద్ధమందు జయింపబడిన శత్రువు రక్తమును
కొన్ని గణములలో కొందఱుమాత్రము కాదాచిత్కముగ
త్రాగుచువచ్చిరి. అట్లు చేయుటచే ఆశత్రువు కుండిన
దేహబలము త్రాగినవానిని చేరునని భావము. వాయుసు
తుడు, భీమసేనుడు, యుధిష్ఠిరునికి, బృహదశ్వదు,
ఋషి చెప్పినట్లు దేవసముడైన యనుజాడు, పునర్ద్వారత
మున నోటుచుడి, వివాసితుడయి, యరణ్యావాసమునకు
పోవునపుడు, దుశ్శాసనుని రక్తమును పానముచేయునట్లు
ప్రతినచేసి యుద్ధమునందు తనచేసిన ప్రతిజ్ఞాపూరణం
బాచరించెను (కర్ణపర్వము). ఇది కేవలము ధూరమ
యిన విషయమని తేటతెల్లమగుట, ప్రక్షేపకులు దీనిని
శ్రీతిలాపవర్వమునందు సవరించుటకయి భీమసేనునిచే
బొంతులు బొంకించిరి. ఈవిలాపవర్వమునందు 'అసార్య
జనసేవితం' అను గాంధారివాక్యమును 'అసురభంగి' అని
యాంధ్రీకరణము చేసి యున్నది. ఇది పారపాటు.
పయిన చెప్పినట్లు అసురశబ్దమును రాక్షసపర్యాయముగ
వాడియున్నది. అకారయతియును, చిన్నమాటయను
కావలసియుండి యాశబ్దము చేరినది. అసురులు శత్రు
వుల రక్తపానమును తేసినవారు కారు. మన 'అసురుడు'
సరసింహు గావనిని తేసినవాడు. అసురశబ్దపర్యాయపద
ములో నస్రఫలని లేదు.

౨౨. యాతుధానః—యాతు-ఆభిచారిక చర్య
లను చేయు తుద్రమంత్రప్రయోక్త. కూస్యము, తోడు
బోతు, కాలపడి, చిల్లంగి అను నిట్టి ప్రయోగములను
చేయువాడు. ఏటికి ఇంగ్లీషులో Black magic అం
దురు. ఇప్పటికిని ఏటియందు నమశ్కరమును, ఇట్టిప్రయో
గములను కలిగియున్నది. వేదములలో నాభిచారిక
ప్రయోగములకు కొంత గ్రంథము సమర్పితమయ్యున్నది.
అపౌరుషము గదా! అట్లుండగా దీనియందు తప్పేమి?
యాతుశబ్దము ఈయర్థమునందే అనెస్తే శ్రుతియందు
వృత్రఘ్న నూక్తమునందు ప్రయోక్తమై యున్నది.
అధనాతన పారసీభాషలో బాదు అని నిలిచియున్నది.
పుణ్యజన అనునది విపరీతలక్షణముగ చెప్పబడినది. అ
పుణ్యజనులు అనగా పాపిష్ఠు లనుట.

౨౩. నైర్వృతః, ౨౪. నికషాత్మజః, ౨౫. కర్మ
రః (౨౬. కిమీరః) - ఇవియును రాక్షసనామపర్యాయ
పదములు. వీటినిలన నీ సాంస్కృతికులకును పారసీక
శాఖవారికిని ప్రథమమున తెలియవచ్చిన రాక్షసు లెవ
రని యేర్పడగలదు. నైర్వృతశబ్దము నిర్వృతి శబ్దమునుండి
యుత్పన్నమయినది. నిర్వృత్తి యొకదిక్కునకు లేక విది
క్కునకు చేరు. అదిక్కునకు పాలకుడు లేక అధిపతి
కిని చేరు. దక్షిణదిశకును పశ్చిమమునకును నడుమనుండు
శాఖ.

రాక్షసులకు ఈనామ మిడుటకు కారణము, ఆ
చేరుపెట్టినవారుండు మండలమునకు వీరు నిర్వృతి
పార్శ్వమున నివసించు వారుగ నుండవలెను.
తురుష్క-ఆసియా అను భూభాగమునకు ఉత్తర
మునకు రష్యాదేశమునకు దక్షిణముగను అనగా
ఈరెంటికి నడుమ, నల్లసముద్రమని (Euxine) Black
Sea యొకసముద్రము గలదు. ఈసముద్రపు టుత్తర
భాగమున 'క్రిమియా' అని, భూగోళపటములలో తెలియ
వచ్చు ద్వీప మున్నది. ఈసముద్రములో నిరంతరమును
ఆకాశము దట్టమయిన పొగమంచుతో మందారముగ
నుండును. ప్రకంపనములు, ఝంఝావారములు, అంధ
తమస్సులును, దైవందినవిషయములు. పోతవణిక్కుల
యోడలు తఱచుగ పగులచు జనచ్ఛేదము జరగచునే
యందును. ఈక్రిమియా యందునను, ఆసముద్రపు దీవు
లయందును, దక్షిణతీరములను, ప్రత్నకాలమున నివసించు
చుండినవారు కిమీరులనువారు. బహుశ్రూరకర్మలు.
నాగరకతలో మిక్కిలి తక్కువవారు. సుఖించుచుండు
సమీపరాజ్యముల జనపదములపైబడి దోచుకొనుచుం
దురు. సముద్రవాణిజ్యమును అరికట్టి దోపిడి చేయుచుం
దురు. స్త్రీలను చెఱపట్టుదురు. అన్యదేశీయులను,
సాకాభంగములలో హతశిష్టులను, కొనిపోయి తమదేవత
యగు భద్రకాళికి నరబలి యిత్తురు. వీరియందు భూత
దయ, పశ్చాత్తాపము ననునిట్టి భావములు మృగ్యములు.
ఆర్యశాఖలవారు ప్రథమము రష్యాదేశపు దక్షిణభాగ
మున నుండిరని కొందఱు విద్వాంసు లభిప్రాయపడి
యున్నారని ౩-వ వ్యాసమునందు చెప్పితిమి. ఈగ్రంథ

కర్త యభిప్రాయము నట్లే. అట్లుండినచో నిశ్చయముగ
నీశ్రూరకర్మలు ఆర్యగణములవారికి నిర్వృతిభాగమునం
దుందురు. కాగా వారికి ప్రథమము తెలియవచ్చిన రాక్ష
సులు నైర్వృతులయిరి. పిదప రాక్షస
సామాన్యవాచక మగుట ములభసాధ్యము. ఈనైర్వృతు
లను ప్రప్రథమమున నార్యశాఖలలోనివారే. ఆర్య
లలో నెక్కువ నసతిగలవారికి దాసవర్గముగ నుందురు.
బహిష్కృతులయి, లేక పలాయితులై వేలుధూమిని
జొచ్చి స్వతంత్రులయిరి. వీరి పూర్వచరిత్రమును దేని
యోనిశబ్దము లేటవలెను.

౨౩ నికషాత్మజః.

ఈగణములకు పూర్వపితృమహుడు, బైబిలులో
చెప్పబడిన, 'అష్ కెనాజ్' అను నాతడు. ఈతడిపేరు
కొన్నిస్థలనిర్దేశములలో పూర్వోక్తసముద్ర దక్షిణభాగ
మున నిలిచియుండినది. ఈనల్లసముద్ర మనుదానికి ప్రథ
మనామము ఈరాక్షసపితృమహుని నామమువలన కలి
గినది. ఆనామము ఈవల మాటుచువచ్చి యూరోపులో
కొన్నిరాజ్యములలోను ఇంగ్లీషుమండలములలోను నల్ల
సముద్రమని నాడబడుచున్నది. - ఇరులుక్రమ్య సముద్ర
మనుట.

అష్ కెనాజ్ లేక అష్ కెనాజ్ లేక అష్ కెనాజ్ అను
నామములో అష్ అనునది తదర్థకవర్ణకము. ఆ కిసజ్
అని యర్థము. తల్ అనునది వాడుకలో విడిచిపోయినది.
మిగిలిన శబ్దభాగము నికష అని ఆర్యుల వాణిలో పృథ్
దరాదిగ మాణివచ్చినది. కాగా వీరు నికషాత్మజులు.

౨౪ కర్మరులు

ఇది రాక్షసనామముగ నున్నది. సరే. కర్మర
శబ్దమునకు వేలుఅర్థము కలదు. 'చిత్రకిమీర కల్యాణ
శబ్దైతాశ్చ కర్మరే' అని అమరుడు. ఇందులో రెండు
మాటలుముఖ్యము, కిమీరః-కర్మరః-కిమీరశబ్దమునకు
యాపాంతరము, కిర్మీర, కిర్మీర అనియును గలదు.
మఱియు నీ కర్మర కిమీరశబ్దములు గ్రీకుభాషయందు
మాడ గలవు. వాటినిమాడ నీటికలో చేర్చుకొనవల

యును. గ్రీకుభాషలో కర్పరశబ్దము కర్పర అని యుండును. దీనికి ఏకవచనమునందర్థము: ఒక యమ కింకరుడు, శ్వరూపమున యమలోకద్వారమును కావలి కాచువాడు (కాలభైరవుడు). ఈశబ్దమునకు వేటోక యర్థము అంధకార మని కలదు. బహువచనమునందు కిమ్యరశబ్దమునకు బదులుగా ప్రయోగింపబడియున్నది.

కిమ్యరశబ్దము గ్రీకులో బహువచనాస్తము. ప్రథమమున విలిచోనికములలో సముద్రాస్తమందు నిరంతరాంధతమస్సన కొంచెము గణములు నివసించుచుండి రని వారి నామముగ చెప్పబడినది. ఈవల కొంతధూగో శబ్దానము వృద్ధియైనవిదప, క్రింద చెప్పబడిన నికషా త్మజల పేరుగ వాడుకలో నిలిచినది.

సంస్కృతమున నీ కిమ్యర-కర్పరశబ్దములు వర్ణ సాంకర్యమువలన కలిగినరంగునకు పేరుగ చెప్పబడినవి. వర్ణశబ్దము రంగునుండి జాతినామముగ మారినట్లు, కర్పర, కిమ్యరశబ్దములు, ఒకరాక్షసగణమునకు నామమై రంగులను పేర్కొనుట యేర్పడినది. దురాచారవంతులగు క్రూరకర్ములను ఈజాతి ఆజాతి యనక సాహచర్యమువలన నేమి, దౌష్యమువలన నేమి, చెయ్యు లవలన నేమి-ఈరాక్షసగణములో చేర్చి నిర్దేశించుచుండుటచే రంగునకుంబలె నీరాక్షసగణమునకును వర్ణసాంకర్యము. రాక్షసపర్యాయపదములలో కర్పరశబ్ద ముపలక్షణము, కిమ్యరశబ్దమునుగూడ చేర్చుకొనుచున్నది. మహాభారతమున వనపర్వారంధ్రమున భీమసేనుడు యుద్ధము చేసి చంపినది కిమ్యరుడను రాక్షసుని. ఇచట కిమ్యరుడనునది ఆరక్కసి రూఢినామము కాదు; ఆగణములోనివా డనుట, మఱియు పంతులెప్పిన నల్లసముద్రపు భూములలో ప్రాతకాలములయం దుండిన వారు కిమ్యరులని చెప్పబడి రంటిమి. కావుననే క్రిమియాఅని పై జెప్పబడిన ద్వీపమునకు ఆనామము సిద్ధించుట క్రిక్కిరియా=క్రిమియా-వికృతి. మఱియు, ఈరాక్షసుల భాష యందు కిమ్యరులన శ్రేష్ఠులనవారని యర్థము. ఆసముద్రపు దక్షిణతీరమున, మధ్యభాగమున, ఆఖియాసియా అను తావున పురాతనమున నొకగవ్వారమును చూపింతురు. అక్కడి స్థలపురాణములో నీగవ్వారమార్గము

పాతాలమునకు పోవుననియును, పూర్వయుగములో, హీరక్లిస్ (Heracles) అనుదేవసముడు, సింహబలుడు, అమార్గమున పాతాలమును తేరి అచ్చట నుండిన కర్పరన్ అను కాలభైరవుని కట్టివేసి యాగవ్వారద్వారము నుండ నీభూమికి ఈడ్చుకొని వచ్చెననియును ఇలిచోసము కలదు. ఇట్టిసందర్భములలో ఈ కెండుపదములును రాక్షసనామపర్యాయము లగుట తల్లము.

క్రీ. శ. మందు ఏడునూలుల సంవత్సరముల కాలమందు, ఈకిమ్యరులు తమ నెలపుల విడిచి దక్షిణముగ, ససంఖ్యాకులయి, మిడుతలవండువలె వ్యాపించి, ఆమరులు మొదలగువారి రాజ్యములమీద పడి, రాష్ట్ర విప్లవమును విలయమును కలుగజేసి, జనపదములను 'పరశురామప్రీతికి' సమర్పించి, జనములను యమప్రీతికి సమర్పించి, స్త్రీలను తమ ప్రీతికి స్వీకరించి, పరుల సొమ్ము తమ సొమ్ముగ భావించి, యొకతొబ్బము బాధ పెట్టిరి. అప్పటికి పరాశితు లందఱును ఏకమయి వీరిని తఱుమగొట్టగలిగిరి. ఇట్టిపనులు ఇప్పటికిని దండయాత్రలలో జరుగుచునేయున్నవి. కడపటి జర్మనుయుద్ధమునందు జరిగియున్నవి. ఒరులు ఇట్టిపనులను చేసినచో నవి రాక్షసకృత్యములు. మనము చేసినపుడు అవి మన శక్తిపరాక్రమములను తెలియజేయు విజయోత్సాహలక్షణములు. కావున వీరిని అయ్యయిదేశము లందఱును, ఆ కాలపువారు, వారిగ్రంథములలో రాక్షసులనుగ చెప్పుచుండిరి. బయిలిలోని గాగ్-మగాగ్ ఆమవారును-మన పురాణములలోని మధు-కైటభులును - అవైస్త్రతుల యందలి కయధులు కాఇధ్యులును పిత్రప్రేతును వీరిగురువులగు కుశుత్థగణముల వారును]. దీనినిగుఱించిన వివరము మధుకైటభశబ్దముల వ్యాఖ్యానమందు వక్ష్యమాణము.

ఈవ్యాసము నిచట నిలవవలసియున్నది. ౫-వ వ్యాసమునందు మేచ్చ, మధుకైటభ, కాత్యాయనీ శబ్దముల వివరము వ్యాఖ్యాతమగును.

కాత్యాయనీశబ్దముతో పండిత శబ్దమును మాడ చేర్చుకొందుము. కారణము పురాతనకాలమున నీకాత్యాయనులకును పండితులకును మిక్కిలి సేస్తము కలిగి యుండినది. కావున తోడు పేడగొట్టుట సరికాదు.

సంజకెంజాయలో జలకంబు సవరించి పరతెందు సూర్యబింబంబులోన
 పదునారుదినములు పరువువచ్చిన నిండు చంద్రుని ధవళహాసములలోన
 పూలతోటలతోడ ముద్దుముచ్చట సెప్పి చెరలాడు మొల కతెమ్మెరలలోన
 నీలమేఘంబుల నెఱియలలోఁ గుల్మి పరువెత్తు మెరుపుగర్భములలోన
 హాయిగాఁ బవ్వళించి బ్రహ్మాండములను - బల్కరించుచునున్న దివ్యస్వరూప!
 హృదయమును జీల్చి పూజ లర్పించుకొందు-నందుకొనిపోమ్ము; వ్యవధి లేదనక రమ్ము!
 పిట్టలఁ బీచుపీచు మనిపించుచు వేగుపొలంతి దోసిటం
 బట్టె గులాబిగుత్తుల, నభంబునఁ బుష్పాడిదమ్ము రేఁగ, నీ
 విట్టి నిసర్గపూజలకుఁ దృప్తి వహింతువో; నాస్తవంబులోఁ
 బట్టముఁ గట్టుకొందువో? కృపానిధి, గుండలు గుమ్మరించెడఁ.

ఈతొలికోడికంఠమున నే, యినబింబము నిద్రవోయెనో
 రాతిరి, తూర్పు కొండ లభిరామము లైనవి, దీని వక్రపుం
 గూతల మర్మ మేమి? కనుఁగొమ్మని యల్లన హెచ్చరించి, ప్రా
 భాతసమీరపోతములు పైకొనియెఁ దొలిసంజకానుపుల్.

వేగురుఁ జుక్కతో నిలిపివేసిన నీ రచియించు లేఖకుఁ
 గాగితమైన యాకాశమునఁ జరుసవ్వలు గుమ్మరించుచుఁ
 డాఁగెద వేల? యర్థవచనంబున, నేమని వ్రాసి కొంటివో
 నాగతి కమ్మలోనఁ గరుణానిధి, చిత్తము విహ్వలించెడిఁ.

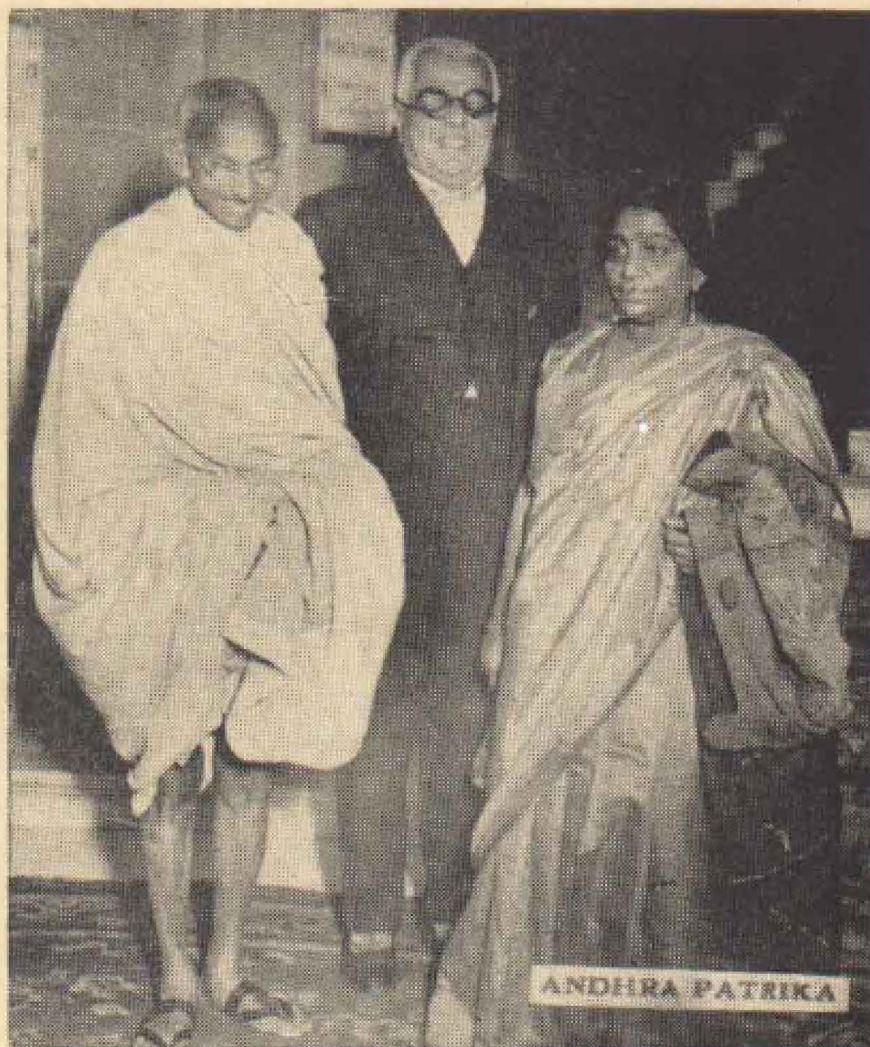
ఆ నిదురించు పెద్దపులి యాస్యబిలంబున నెన్ని జంతువుల్
 బోసములై యదృశ్యమయిపోయెనో! రేపటిభుక్తికిఁ దయా
 లైన, మృగంబు లేపాదలయం దవుగాము లెఱుంగ కింపుమై
 మేనులు వాల్చెనో! యెఱిగి మిన్నక చూచుచు సంగలార్తువా?

ప్రకృతిపదార్థజాండములపై, నుదయాస్తమయంబులందు, నీ
 యకలుషపాణిపద్మము రహస్యముగా లిఖించి పోవుటా
 క్కొకసమయాన నేను కనుఁగొందునుగాని, గ్రహింపఁజాల నెం
 దుకు సృజించినాడవొననుఁ ఘనుఁడా యసమగ్రబుద్ధిగఁ!

గాంధీ మహాత్ముని లండను చిత్రములు

౧. గాంధీమహాత్ముడు, కాంటర్బరీ మతగురువు డీను జాన్సనుగారు (P. P. B.)

౨. గాంధీమహాత్ముడు, ఆగాఖాను, శ్రీమతి సరోజినీదేవి .. రిడ్డిహాట్‌లు (G. S. A.)

[Telugu Type-writing]

“తెలుగులిపియుఁ దత్సంస్కరణమును*” అను నావ్యాసముయొక్క చిట్టచివర ప్రేపు రైటరు విషయమై వ్రాసెనంటిని. ఆవిషయమునుగూర్చిన వ్యాసమే యిది. ముందు నే వివరింపఁబోవువిషయములు పాశ్చాత్యమహాజనులకుఁ జక్కఁగా బోధపడుటకై ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రముల (Type-writers) లోని భేదములను, ఆయంత్రములప్రధానభాగములయందలి విశేషములను నిండుక వర్ణించెదను.

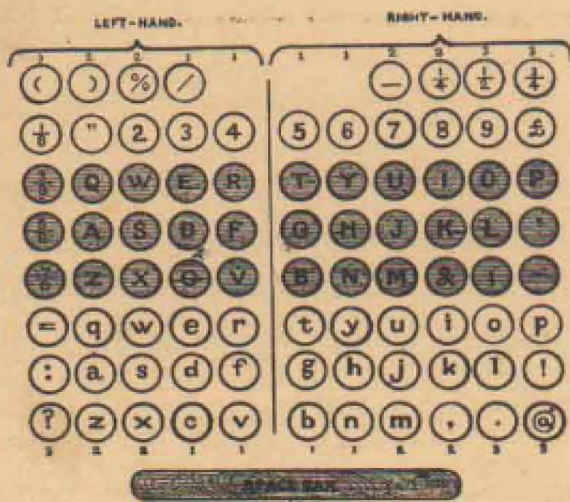
ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములలో ముద్రాక్షర శలాకా యంత్రము (Type bar Machines) లనియు, ముద్రాక్షరచక్రయంత్రము (Type wheel Machines) లనియు నిరుదాహరణలు గలవు. ముద్రాక్షరశలాకాయంత్రములందు వరుసగా నమర్పఁబడిన యిమంశశలాక (Bars) చివరభాగములయందు ముద్రాక్షరము లమర్పఁబడియుండును. అట్టిశలాకలు కాగితమును నొక్కునపు డక్షరములు ముద్రింపఁబడును. ప్రతిశలాకకును అగ్రభాగమున నొక కుంఠిక (Key) యమర్పఁబడి, యాకుంఠికయొక్క శిరోభాగమున నాశలాకాగ్రాసయందుగల యక్షరముయొక్క గూఢము చిత్రింపఁబడియుండును. అట్టిశలాకలలోని యక్షరములలో మన కావశ్యకమయిన యక్షరమునకుఁ జెందినకుంఠికను నొక్కినచో, వెంటనే యాయక్షరమునకు సంబంధించినశలాక తీవ్రము నెగడి కాగితమును నొక్కిపట్టి యక్షరవిన్యాసము నొనరించును. ఈశలాక లన్నియుఁ గుంఠికలను నొక్కువచ్చుదు అక్షరముద్రణమునకై మధ్యభాగమున నేర్పరుపఁబడిన యొక ప్రత్యేక స్థలమునకు వచ్చి చేరునట్లు లభ్యచంద్రాకారముగా నమర్పఁబడియుండును. ముద్రాక్షరచక్రయంత్ర

ములలోఁ జైగనినట్లు లక్షరములు శలాకలచివరభాగమున నమర్పఁబడియుండువు. అందొక యూఁగులాడెడి (Oscillating) చక్రము, ఖండవృత్తాకారము (Segment) గా నమర్పఁబడియుండును. ఆచక్రముయొక్క యంచున ముద్రాక్షరములు గూర్పఁబడియుండును. అట్టి యంత్రమునందలికుంఠికలలో మనకుఁ గావలసిన యక్షరమునకుఁ జెందినదానిని నొక్కుదుమేని, వెంటనే మనము కోరినయక్షరము ముద్రణస్థానమునకు వచ్చునట్లు లాచక్రము గిఱువఁ దిరుగును. అదేసమయమున నందులకై దేర్పరుపఁబడిన యొకచిన్న గుత్తె స్వస్థానమునగ దుండి కదలి విచ్చి యాయక్షరమువీక్షణ మొందుకొని ముద్రణ మొనరించును.

ఈరెండురకములగు యంత్రములలో ముద్రాక్షర శలాకాయంత్రములే విశేష ప్రచారములో నున్నవి. ఇంక నిట్టియంత్రములయందలి ప్రధానభాగములలో మనము మొట్టమొదట తెలిసికొనఁదగినది కుంఠికాఫలకము (Key Board). సామాన్యముగా నాంగ్ల భాషా ముద్రాక్షర విలేఖనయంత్రముల (English Type-writers) లోఁ గుంఠికాఫలకములు చూడదురకములుగా నేర్పరుపఁబడుచున్నవి. ఎట్లనఁగాఁ—

(౧) ఒక్కొక్కయక్షరమున కొక్కొక్కకుంఠిక చొప్పున నేర్పఱచుపద్ధతి. దీనినే “Duplicate arrangement of Upper and Lower case” అందురు. ఈపద్ధతికిఁ జెందినకుంఠికాఫలకముయొక్క ప్రతిరూపము (Facsimile) నీక్రిందుఁ బొందుపఱచుచున్నాఁడ. చూడుడు ఒకటవ చిత్రముః—

* ఈవ్యాసము ౧౯౩౧-వ సం. ఆగష్టునెల ౩-వ తేదీని భారతీయ త్రికలోఁ బ్రచురింపఁబడియున్నది.

చిత్రము ౧.

ఇందు మొత్తము ౮౫ కుంచిక లున్నవి. ఇట్టి పద్ధతినే యోస్టయంత్రము (Yost No. 10)ను, స్మిత్తు ప్రీమియరు (Smith Premier No. 10) యంత్రమును నిర్మింపఁబడియున్నవి.

(౨) రెండురెండక్షరముల కొకకుంచికచొప్పున నేర్పఱచుపద్ధతి. దీనినే “Shift-key arrangement of Upper and Lower case” అందురు. ఈపద్ధతికిఁ జేందినకుంచికాఫలకముయొక్క ప్రతిరూపము (Facsimile) నీక్రింద నిచ్చుచున్నాఁడ. చూడుడు రెండవ చిత్రము:—

చిత్రము ౨.

ఇందు మొత్తము ౮౨ కుంచిక లున్నవి. ఇట్టి పద్ధతినే రెమింగ్టన్యంత్రములును (Remington Nos. 7, 10 & 11), యోస్ట (Yost No. A 15) అండర్వుడ్డు (Underwood No. 5), యల్. సి. స్మిత్తు అండు బ్రదర్స్ (L. C. Smith & Bros. No. 2) మున్నగుయంత్రములును నిర్మింపఁబడియున్నవి.

(3) మూడుమూడక్షరముల కొకకుంచిక చొప్పున నేర్పఱచుపద్ధతి. దీనినే “Double shift-key arrangement of Upper and Lower case” అందురు. ఈపద్ధతికిఁ జేందినకుంచికాఫలకముయొక్క ప్రతిరూపము నీక్రిందఁ జూపుచున్నాఁడ. చూడుడు మూడవచిత్రము:—

చిత్రము ౩.

ఇందు మొత్తము ౨౮ కుంచిక లున్నవి. ఇట్టి పద్ధతినే యెంపయరు (Empire) యంత్రము, ఇంపీరియలు (Imperial) యంత్రము, ఆలివరు (Oliver) యంత్రము, హామ్మండు (Hammond) యంత్రము, విలియమ్స్ (Williams) యంత్రము, కరోనా (Corona) యంత్రము మున్నగుయంత్రములు నిర్మింపఁబడియున్నవి.

పైఁగొనినట్లుల కుంచికాఫలకములను మూడురకములుగా నేర్పఱచుటయందలి ముఖ్యోద్దేశము సాధ్యమై నంతవఱకుఁ గుంచికలసంఖ్యను తగ్గింపవలయుననుటయే. ఇందు మొదటిరకమున ౮౫ కుంచిక లున్నవిగావునఁ బ్రతికుంచికకును నొక్కయక్షరముచొప్పున ౮౫ అక్షరము లిం దిముడ్చఁబడియున్నవి. రెండవ రకమున ౮౨ కుంచికలున్నవి. ప్రతికుంచికకును రెండక్షరములచొప్పున ౮౨ అక్షరము లిం దిముడ్చఁబడియున్నవి. మూడవ రకమున ౨౮ కుంచిక లున్నవి. ప్రతికుంచికకును మూడక్షరములచొప్పున ౮౨ అక్షరము లిం దిముడ్చఁబడియున్నవి. చూడుడు. ఇట్లు కుంచికలసంఖ్య తగ్గింపఁబడినను, అక్షరములసంఖ్యమాత్ర మన్నిరకములలోను సమానముగ నే యున్నది. పైఁచేర్చొనఁబడిన యీ మూడురకములగు కుంచికాఫలకములను “Universal standard key-boards” అని పిలువఁబడుచున్నవి. హామ్మండు (Hammond) మున్నగు ముద్రాక్షరచక్ర

యంత్రములలోని కుంచికాఫలకములు "Ideal key-boards" అని పిలువబడుచున్నవి. ఇది యాంగ్ల భాషా ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములలోని కుంచికాఫలకనిర్మాణపద్ధతి. ఇక్కడ, దీనికి పన్నిహితసంబంధముగల పరివర్తన కుంచిక(Shift-key)నుగుజించియించుక తలెసికొనవలెను.

పైని వర్ణింపబడిన మూడురకములగు కుంచికాఫలకములలో మొదటి రకపుగుంచికాఫలకముతోఁ గూడిన యంత్రములయందు ఒక్కొక్కకుంచిక కొక్కొక్క యక్షరముచొప్పున నక్షరము లిముద్వబడి యుండుటచే ఇట్టియంత్రముల నెల్లరును జాల లేలికగా వాడుకొన వచ్చునుగాన నావిషయమై విశేషించి యిట వ్రాయుటనవసరము. రెండవరక పుగుంచికాఫలకమునందు ఒక్కొక్కకుంచికకు రెండురెండక్షరములచొప్పునను, మూడవ రకపుగుంచికాఫలకమునందు ఒక్కొక్కకుంచికకు మూడు మూడుక్షరములచొప్పునను నక్షరము లిముద్వబడి యుండునుగాదా! ఇట్టిచమత్కారపు యంత్రనిర్మాణపద్ధతికిఁ బరివర్తనకుంచిక(Shift-key)యే తీవగజ్జయై యుప్పారుచున్నది. ఈకుంచికను నొక్కొక్కటిచొ నాహనము (Carriage)ను దన స్వస్థానమునందుండి స్థలాంతరము నకు— అనఁగా నించుకయుపరిభాగమునకు—బోవునట్లు లానరించుచున్నదిగాన నిది పరివర్తనకుంచిక యనబరగుచున్నది. రెమింగ్టను మున్నగుయంత్రములయందుఁ బ్రతికుంచికకును రెండురెండక్షరము లిముద్వబడి యున్నందున నాయంత్రములకుఁ బరివర్తనకుంచిక కూడఁ జేర్చబడియున్నది. ఆపరివర్తనకుంచిక కుడిచైపున నొక్కటియు, ఎడమవైపున నొక్కటియు నుండునట్లు లేర్పరుపబడియుండును. ఇట్లు లేలచేయబడి యున్న దందురా? కుంచికాఫలకమునఁ గుడిచైపునందలియక్షరములను నొక్కవలసినప్పు డెడమచేతివేలితో నెడమవైపునందలి పరివర్తనకుంచికను నొక్కొక్కటిటకును, ఎడమవైపునందలి యక్షరములను నొక్కవలసినప్పుడు కుడిచేతివేలితోఁ గుడిచైపునందలి పరివర్తనకుంచికను నొక్కొక్కటిటకును ననుకూలించుటకనియే. ఇయ్యది యేకపరివర్తనకుంచికాపద్ధతి (Single shift-key arrangement) నాబరగును. ఇట్టి పరివర్తనకుంచికయొక్క

సాయముగొని కుంచికాఫలకమునందలి యక్షరములలో మన కిష్టమువచ్చినదానిని ముద్రింపవచ్చును. ఎట్లు లనఁగా: పైఁగనిన కుంచికాఫలకములలో రెండవరకపు ఫలకమును (చిత్రము ౨) నుదాహరణముగాఁ దీసికొందము. ఇందు అక్షరములుగల కుంచికలలోఁ గ్రిందిభాగమునఁ జిన్న యక్షరములు (Small letters) ను, చైభాగమునఁ బెద్దయక్షరములు(Capital letters)ను నమర్చబడియున్నవి. అంకెలుమున్నగు నితరకుంచికలయందుఁ గ్రిందిభాగమున నంకెలుమున్నగునవియును, చైభాగమున విరుతులుమున్నగు నితరచిహ్నములును నిముద్వబడియున్నవి. ఈకుంచికాఫలకమునందలి చిన్న యక్షరములును, (Small letters) అంకెలు మున్నగునవియును కేవలము అక్షరములకుంచికలను నొక్కొక్కటివలెమాత్రముననే ముద్రింపబడును. పెద్దయక్షరములు (Capital letters), విరుతులు మున్నగునవి వ్రాయవలసినప్పుడు పరివర్తన కుంచిక (Shift-key) ను నొక్కొక్కచేతివేలితో నొక్కొక్కటికొనిన యనంతరము, అక్షరములకుంచికలను వేటొక్కచేతివేలితో నొక్కొక్కచొ మనము కోరిన యక్షరములను ముద్రింపవచ్చును. హామ్మిండు (Hammond), విల్లియమ్సు (Williams), కరోనా(Corona) మున్నగుయంత్రములందుఁ బ్రతికుంచికకును మూడు మూడుక్షరము లిముద్వబడియుండునని చెప్పియుంటిని గదా! ఇట్టియంత్రములకు రెండురెండు పరివర్తనకుంచికలమర్చబడియుండును. ఆపరివర్తనకుంచికలు కుంచికాఫలకమునం దెడమప్రక్క నమర్చబడియుండును. మూడుడు మూడవచిత్రము. కొన్నియంత్రములందుఁ గుడిచైపున రెండును, నెడమవైపున రెండును నుండులాగున నమర్చబడి యుండుటయుఁ గలదు. అట్టిపరివర్తన కుంచికలసాయంబున కుంచికాఫలకమునందలి యక్షరములలో మనకిష్టమువచ్చినదానిని ముద్రించుకొనవచ్చును. ఎట్లులనఁగా: పైఁగనిన కుంచికాఫలకములలోని మూడవ రకపుఫలకము (చిత్రము 3) నుదాహరణముగాఁ దీసికొందము. ఇందక్షరములకుంచికలలోఁ గ్రిందవైపునఁ జిన్న యక్షరములును, (Small letters) చైభాగమునఁ పెద్ద యక్షరములును, (Capital letters) అంతకు,

తై భాగమున సంకెలు, విరతులు (Punctuation marks) మున్నగుచిహ్నములును నిముడ్పబడియున్నవి. ఈకుంబి కాఫలకమునందలి చిన్న యక్షరము (Small letters) లను ముద్రించుటకుఁ బరివర్తనకుంబికను నొక్కపట్టువలసిన యావశ్యకత లేదు. కేవలము కుంబికలను నొక్కనంత మాత్రమున నవి ముద్రింపబడును. పెద్ద యక్షరము (Capital letters) లను ముద్రింపవలయునన్నఁ బరివర్తనకుంబికలలోఁ గిందివైపున నుండువానిని నొక్కపట్టువలయును; అంకెలు, విరతులు (Punctuation marks) మున్నగుచిహ్నములు ముద్రింపవలసినప్పుడు పైవైపునందలి పరివర్తనకుంబికలను నొక్కపట్టువలయును. ఈపరివర్తనకుంబికల నుపయోగించువిధము రెండవరకపుకుంబికాఫలకమునందలి పరివర్తనకుంబికలకుఁ జెప్పబడినట్లులే యని యెఱుంగవచ్చును. దీనినే ద్విపరివర్తనకుంబికాపద్ధతి (Double shift-key arrangement) మందురు. ఇప్పుడు మనము పరివర్తనకుంబిక (Shift-key) యన నేమిటో కొంత తెలిసికొంటిమి. ఇంక నిట్టికుంబికలలోఁ గూడిన యంత్రభాగము చలించుట కాధారమైన వాహనము (Carriage) ను గుఱించి యిందుక తెలిసికొనవలసినది యెంతయు నావశ్యకమైయున్నది.

ఆక్షరముద్రణమునకును, ముద్రణార్థ ముంపబడు కాగితమును వహించుటకును, ఒక్కొక్క యక్షరముగా ముద్రించునపుడు క్రమముగా నొక్కొక్క మెట్టు (Degree) వంతున నాకాగితమును గుడివైపునుండి యెడమవైపునకుఁ దీసికొని పోవుటకును, ఆవశ్యకమైనచో మఱల నాకాగితమును గుడివైపునకు నొక్కొక్క మెట్టు (Degree) వంతునఁ దీసికొని వచ్చుటకును నుపయోగించెడి స్తంభిక (Cylinder) మున్నగువానిని వహించుచు, నవి చలించునట్లులఁ జేయుట కుపకరించెడి యంత్రభాగము వాహన (Carriage) మని వ్యవహరింపబడుచున్నది. ఈయంత్రముయొక్క పశ్చాద్భాగమునఁ చెడమవైపున నమర్చబడిన యొకప్రధానమగు భనువు (Main spring) కుంబికనుగాని, వ్యవధానశీలాక (Space-bar) నుగాని నొక్కపట్టినప్పుడే వాహనమును గుడిప్రక్కనుండి యెడమప్రక్కకుఁ బోవునట్లు లానరించుచున్నది. ఈప్ర

ధానభనువునుండియొక్క యొక్క వాహనీనికొనిపోవడి వాహనముయొక్క గుడివైపునందలి చిహ్నభాగమునకు లంకేయబడి యుండును. అందువలన నెల్లప్పుడును ప్రధానభనువుయొక్క బలముచే వాహనము లాగబడుచున్నది. ఈవాహనము వేగముగాను, కొంత ప్రకారమున నడుచుటకుఁ దగినట్లు లోకకొలత లేర్పరుపబడిన (Graduated) చట్ట మీ వాహనముయొక్క యథోభాగమున నమర్చబడియుండును. ఈకొలతచట్ట మొక పండ్లచక్రముమీదుగా గమనాగమనముల నల్పమందును. ఈచక్రమునే పినియను వీ (Pinion wheel) లందురు. ఈకొలతచట్టముయొక్క పశ్చాద్భాగమున చలనకారియగు పండ్లచక్ర మొక్కటి యమర్చబడి యుండును. దీనిని ఎస్కేపు మింటు వీ (Escapement wheel) లందురు. ఈచక్రము నెల్లప్పుడును నొక్కపట్టుకొని యుండు యంత్రభాగమునకు “కునకములు” (Dogs) అని పేరిడబడియున్నది. అందు రెండుకునకములు గలవు. ఒకటి కఠినకునక (Rigid dog) మనియు, రెండవది స్వేచ్ఛాచారి (Loose dog) కునకమనియుఁ బిలువబడును. స్వేచ్ఛాచారికునకము కఠినకునకమునకన్నను యంత్రచాలకుని (Operator) కి వనిధిపమం దుండును. ఈరెండుకునకములు నొకే శ్రేణియందే యుండును. చలనకారి యగు పండ్లచక్రము (Escapement wheel) నుండి విడదీయునప్పు డీస్వేచ్ఛాచారికునకము కొంచెముగా నెడమప్రక్క కగసి వెంటనే పండ్లచక్రముయొక్క వేటొకపంటివి నొక్కపట్టుకొనును. ఇట్లు చలనస్వభావముగలదిగాన నిది స్వేచ్ఛాచారికునకమని చెప్పబడుచున్నది. యంత్రముయొక్క వెనుకప్రక్క కుంబికాశీలాకలకుఁ జెందినమీటాలు (Levers) ఆమర్చబడి యుండును. ఈమీటాలు లన్నియును శీలాకలమాలమున డోలాయంత్ర (Rocker mechanism) మనకు లంకేవేయబడి యుండును. ఈడోలాయంత్రమునకుఁ జై భాగముననే పైగనిన కునకము లమర్చబడియున్నవి. ముద్రాక్షరకుంబికనుగాని, వ్యవధానశీలాకనుగాని నొక్కపట్టినప్పుడు, కుంబికాశీలాకకుఁ జెందినమీటాగాని, వ్యవధానశీలాకకుఁ జెందిన మీటాగాని చలనమొందుచున్నది.

అదేసమయమున సర్వసామాన్యమున నొక ప్రధాన శీలాక (Universal bar) గూడ చలనమొంది డోలా యంత్రమునకు చలనము గలిగించుచున్నది. ఇట్లు డోలా యంత్రము చలించునప్పుడు చలనకారియగు పండ్లచక్రమును నొక్కపట్టుకొనియుండిన స్వేచ్ఛాచారికునకము కదలి కొంచె మెడను ప్రక్క కెగయుచున్నది. కుంచీక గాని, వ్యవధానశీలాకగాని నొక్కపట్టుబడినప్పుడు స్వేచ్ఛాచారికునకము స్వస్థానమునందుండి కదలి కొంతవ్యవధానము గలిగించుటచలన ప్రధానభనువునకును, పండ్లచక్రమునకును లంకెబేయబడిన యుక్కువాఱు వాహనమునకుఁ జలనము గలిగించుచున్నది. వాహనమును మనము నిలిపినస్థలమునుండి కదలనియక యుంచుటకును, కదలించుటకును నుపకరించున దీస్వేచ్ఛాచారికునకమే యనవలయును. ప్రధాన శీలాక, (Universal bar) డోలా యంత్రము, (Rocker mechanism) ప్రధాన భనువు (Main spring) అనునీయంత్ర భాగములములము ననే వాహనమునకుఁ జలనశక్తి గలుగుచున్నది. ఇక వ్యవధానశీలాక (Space bar) నునుటచి కొంచెము తెలిసికొనవలసియున్నది.

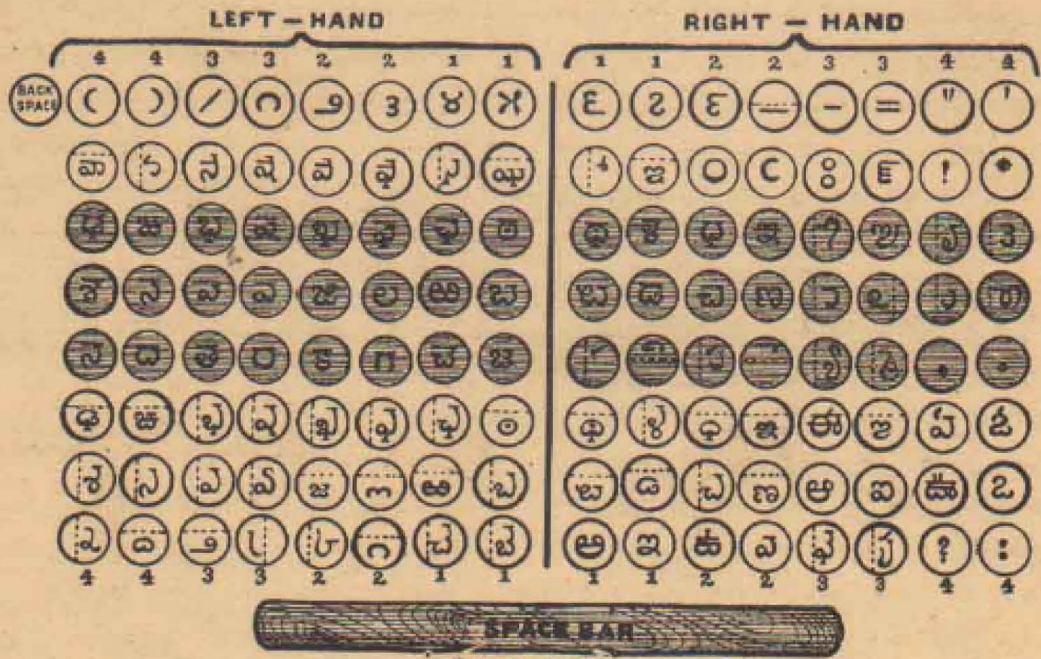
ముద్రాక్షరవిశేషన మొనరించునప్పుడు శబ్దములకు మధ్యమగాని, అక్షరములకు మధ్యమ గాని కొంచెము స్థలము వదలిపెట్టవలసి యుండినచో, నాకార్యమును సాధించుటకై యొకసాధన మేర్పరుపబడియున్నది. అయ్యది కుంచికాఫలకమునకుఁ గ్రిందివైపున నొకనిడు పాటిచెట్టమునలె నమర్పబడియుండును. దానిని నొక్కపట్టినఁ గ్రమముగా నొక్కొకనొక్కైన కొక్కొక్కయక్షరమునకు వలసినంతస్థలమును (Space) వదలుచుండును ఇయ్యది వ్యవధానశీలాక (Space-bar) యన నొప్పుచుండును. ఇక దీనివలెనే యుపయోగకరముగ పూర్వస్థల దర్శిని (Back-space)ని గుఱించి కొంత తెలిసికొనవలసియున్నది.

ముద్రాక్షరవిశేషన మొనరించునప్పు డక్షరములు ముద్రింపబడినవెంటనే యవి యెడనుప్రక్కకుఁ దొలగి పోవుచుండునుగాన, నేదేని యొక్క అక్షరముక్రింద నొకగీటుగాని, ఒత్తక్షరముగాని వ్రాయవలసియున్నను, లేక యట్టియక్షరముపైన నేదేని స్వరవర్ణముయొక్క రూపాంతరముగాని మఱిచిన్నాముగాని వ్రాయవలసియున్నను, నాముద్రితమైన అక్షరమును మఱలఁ బూర్వముండిన స్థలమునకుఁ దేవలసియుండును. ఇట్టికార్యమును సాధించుటకై యొకకుంచిక యమర్పబడియుండును. దానిని నొక్కపట్టినచో వెంటనే ముద్రితాక్షరము పూర్వముండినస్థలమునకు వచ్చిచేరును. ఇట్టికుంచికనే పూర్వస్థలదర్శిని (Back-space) * యందురు.

ఇట్లు ముద్రాక్షరవిశేషనయంత్ర భేదములనుగుఱించియు, ఆయంత్రములయందలి ప్రధానభాగములనుగుఱించియుఁ గొంతస్థూలవర్ణన మొనరించితిని. ఇంతకన్నను నీయంత్రమునుగుఱించి విపులముగా వర్ణించుట కిది యవసరముగాదు. ముద్రాక్షరవిశేషనసంబంధమున పాశ్యగ్రంథము (Text book) వ్రాయునంతటిభాగ్యము మన తెలుఁగున కేర్పడినప్పుడు చూచుకొందము. ఇక నిట్టిపద్ధతిని తెలుఁగునందు ముద్రాక్షరవిశేషనయంత్రమును నిర్మించు విధానమును వ్రాయఁగడంగెద.

“తెలుఁగులిపియుఁ దత్సంస్కరణమును” అను నావ్యాసమునందుఁ తెలుఁగులిపియొక్క సంప్రదాయమునుగుఱించియు, నాలిపి కావశ్యకములగు నలంతిమార్పులనుగుఱించియుఁ గొంత నూచించియున్నాఁడను. ఇప్పుడాసంస్కృతముగఁ తెలుఁగులిపిని ముద్రాక్షరవిశేషనయంత్రమునం దిముద్దుపద్ధతిని నూచించుటకునై మొదట కుంచికా (Key-board) ఫలక నిర్మాణమునుగుఱించి కొంత విశదీకరించుచున్నాఁడను. మాడుడు. నాల్గవ ద్విత్తము:—

* ఈ కుంచిక సాయము లేకయే ముద్రితాక్షరములు దమంతట తామే స్వస్థానమును కేరునట్లు లాక నులభమైన పద్ధతి గనిపెట్టబడి యున్న దని తెలియుచున్నది. అయ్యది వాస్తవమే యైనచో నిక శ్రమ యొక్కదీది?

By M.S. Venkayya.

చిత్రము క.

షరివర్తన కుంచికారహితంబగు తెలుఁగు కుంచికా ఫలకము.

[చతురంగుల పద్ధతి]

ఈ కుంభికాశలకమును యోజ్యు ౧౦-వ నెంబరు
(Yost No. 10) యంత్రపుపద్ధతి నేర్పఱచితిని. ఇందు
౧౨ కుంభిక లమర్చబడియున్నవి. ప్రతికుంభికకును
నొక్కయక్షరముచొప్పున ౧౨ అక్షరము లిండిముడ్చు
బడి యున్నవి. ఇట్టికుంభికాశలకముతోఁ గూడినయం
త్రమును వాడుకొనుటయం దెట్టిశ్రమము నుండదు. పరి
వర్తనకుంభికను నొక్కపట్టవలసిన యావశ్యకత యుండ
దు. కాని, యందు కుంభికలసంఖ్య యధికముగానున్నం
దను, ముద్రాక్షరవిలేఖరుల(Typists)కు శ్రమము గలిగిం
చునని కొండలు తలంపవచ్చును. అది వట్టిభ్రమ. ఇట్టి
పద్ధతిని నిర్మింపఁబడిన యాంగ్లభాషాయంత్రములు దేలి
కగా వాడబడుచునే యున్నవి. యంత్రప్రయోగమునం
దలిసౌలభ్యాసౌలభ్యములు యంత్రచాలకుని(Operator)
నేర్పరితనమును, నభ్యాసపటిమను బట్టియుండును. ఇక
సీకుంభికాశలకమునందలి విశేషములగుంత వివరించెద.

ఇం దొక్కొక వరుసనుందును ౧౬ కుంచికల
చొప్పున ౮ వరుసలుగాఁ గుంచిక లిముద్ద్రబడియున్నవి.

ప్రతిపదసయందును ౮ కుంచికలు కుడివైపునను,
౮ కుంచిక 'రెడము' వైపునను నున్నవి. ఈ కుంచిక
లను నొక్కవలసినప్పుడు కుడివైపునందలి
కుంచికలను కుడిచేతిలోని నాలుగువ్రేళ్లను గొనియును,
ఎడమవైపునందలి కుంచికలను ఎడమచేతిలోని నాలుగు
వ్రేళ్లను గొనియును నొక్కవలయును. అనగా వ్రే
ల్లాక్కటికి రెండుకుంచికలుచొప్పున నాలుగువ్రేళ్లకును
($8 \times 2 = 16$) ఎనిమిది కుంచికలు స్వాధీనము గాగలవు.
ఇట్లు చేయియొక్కటికి నెనిమిది కుంచికలుచొప్పున
రెండుచేతులకును ($2 \times 8 = 16$) పదునాఱు కుంచికలు
స్వాధీనము గాగలవు. ఈకుంచికాశలకమునందు అధో
భాగమునందలి కుంచికలకుఁ గ్రందును, ఉపరిభాగమునం
దలి కుంచికలకు మీఁదను చిన్న చిన్న యంకెలు ముద్రిం
పఁబడియున్నవి. అందుఁ గుడివైపునందు ౧-వ అంకెల
క్రింది కుంచికలను గుడిచేతి జుట్టనవ్రేలితో నొక్కవల
యుననియు, ఎడమవైపునందలి ౧-వ అంకెలక్రిందికుంచి
కలను ఎడమచేతి జుట్టనవ్రేలితో నొక్కవలయుననియు,

ఇట్లులే కుడియొడమలయందలి ౨-వ అంకెలక్రిందికుంచిత
లను నుడియొడమచేతులలోని నడిమివేళ్లతోడను, మూ-
డవ అంకెలక్రిందికుంచితలను ఉంగరపువేళ్లతోడను,
౪-వ అంకెలక్రిందికుంచితలను చిటికెనవేళ్లతోడను
నొక్కవలయుననియు నెఱుంగవలయును. ఇదేపద్ధతిని
ఒక్కొక్క వరుసయందలి కుంచితలను నొక్కవలయును.
వ్యంజనశీలాకను మాత్ర మెల్ల స్పృశును నుడిచేతి బొటన
చేతితో నొక్కుచుండవలయును. ఇట్టి పద్ధతిని ముద్రా-
క్షరవిశేషన మొనరించుటను అంగుళీ విన్యాస
(Fingering) మందురు. ఇందుఁ బ్రతిహస్తమునందును
నాలుగుచే స్థుపయోగింపఁబడుటవలన విడి చతురంగుళీ
విన్యాసపద్ధతి (Four finger method) నాఁబరచును.
ఈయంగుళీవిన్యాసప్రణాళికయొక్క ముఖ్యోద్దేశము
వేళ్లకు శ్రమము లేక కుంచితకాఫలకమునం దీమూల
నామూల నుండెడికుంచితలను దేలికగా వాడుకొనుటయే.

ఈకుంచితకాఫలకమునందు మొదటివరుసలో అం-
కెలు మున్నగు చిహ్నములును, రెండవవరుసలో హా,
ధు-ఇత్యాద్యక్షరములకు వలసిన గొన్ని విశేషరూప
ములు, అనుస్వారము, విరుతులు మున్నగుచిహ్నములును,
మూడవ-నాల్గవ-విదు-ఈవరుసలలో వ్యంజనాక్షరములు,
స్వరవర్ణములరూపాంతరములు మున్నగునవియును, అఱు-
వీడు-ఎనిమిది-ఈవరుసలలో ఒత్తులు, స్వరవర్ణములు ము-
న్నగునవియును నమర్పఁబడియున్నవి. ఈయొత్తులలోఁ
గొన్నింటికిఁ బ్రక్కవను, గొన్నింటికిఁ దైవను, గొన్నిం-
టికిఁ గ్రిందును బింద్వాకారపు కేఖ (Dotted lines)
లుంపఁబడియున్నవి. అవి యొత్తుల నుపయోగించువిధ
మును సూచించుచుండును. ఎట్లులనఁగా: లంబకేఖ
(Vertical line) కుఁ నుడిప్రక్క నుండెడియొత్తు
వ్యంజనాక్షరమునకుఁ నుడిప్రక్క వ్రాయఁబడవలయునని
యును, ఎడమప్రక్కయందలి యొత్తు వ్యంజనాక్షర
మున కెడమప్రక్క వ్రాయఁబడవలయుననియును, తిర్య-
గ్రేఖ (Horizontal line) కుఁ గ్రిందివైపున నుండెడి
యొత్తు వ్యంజనాక్షరమునకుఁ గ్రిందిభాగమున వ్రాయఁబడ
వలయుననియును, దైవ నుండెడియొత్తు లేక స్వరవర్ణపు
రూపాంతరము వ్యంజనవర్ణమునకుఁ దైఖాగమునఁ జేర్చు

బడవలయుననియును నెఱుంగవలయును. ఈమాత్రాక్ష-
రముల నుజితమును “తెలుగులిపియుఁ దత్సంస్కరణ
మును” అను నావ్యాసమునందు విశేషింపఁబడి యున్నాఁ-
డఁ గాన నిట వ్రాయక మానుచున్నాఁడ. మచ్చునకు
“ఓం నమః శివాయ” అనువాక్యము పెట్టు ముద్రాక్షర
విశేషము నేయవలయునో ఈక్రింద వివరించుచున్నాఁ-
డను. చూడుఁ డీక్రింది యొదవచిత్రమును:—

A. ఓం నమః శివాయ.

B. ఓం నమః శివాయ.

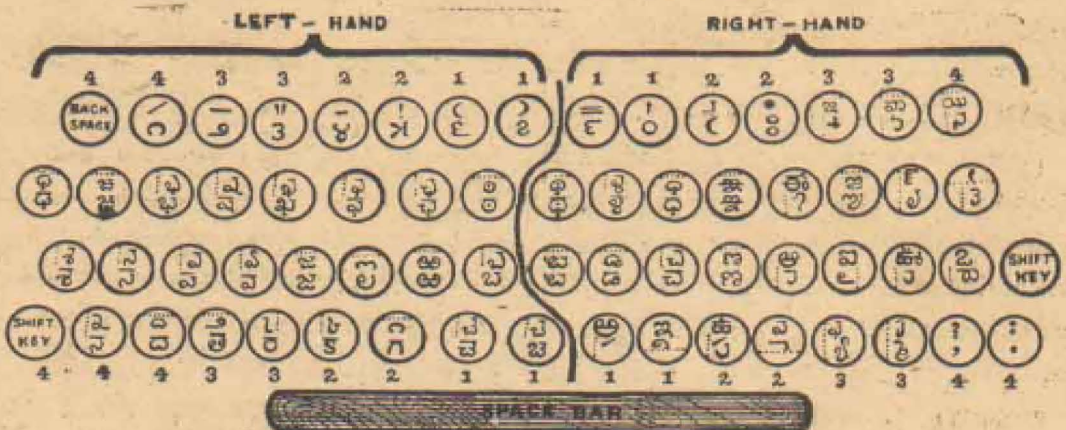
చిత్రము ౫.

ఇందు “ఓం నమః శివాయ” అనువాక్యము A, B
అని రెండురకములుగా వ్రాయఁబడియున్నవి. అందు
A లో వ్యంజనాక్షరములతో స్వరవర్ణములరూపాంతర
ములు గలియువిధము బోధపడుటకై వ్యంజనవర్ణముల
కును, స్వరవర్ణములరూపాంతరములకును నడుమ నించుక
థలము వదలి పెట్టఁబడియున్నది. B యందు వ్యంజనా-
క్షరములతో స్వరవర్ణములరూపాంతరములు చక్కఁగాఁ
గూడుకొనినయనంతర మేర్పడరూపములు స్పష్టపరుపఁ
బడియున్నవి. ఇక నీయక్షరములను ముద్రాక్షరరచన
నేయుపద్ధతి నాలకింపుఁడు.

ఈకుంచితకాఫలకమునందలి యాఱవ వరుసలోఁ
నుడిప్రక్కచివరను గల ఓ-అనునక్షరపుగుంచితను
మొదట నొక్కవలయును; అనంతరము రెండవవరుసలోఁ
నుడివైపునందలి మూడవయక్షరముగుం-అనుకుంచితను
నొక్కవలయును; ఆపైని వ్యంజనశీలాకను నొక్క-
కొంతెథలము (Space) వదలవలయును. అంత వైదవ
వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి మొదటియక్షరముగు న-
కారముయొక్క కుంచితను నొక్కవలయును. దానికిఁ
దలకట్టు గావలసియున్నదిగాన, వెంటనే యొదవవరు-
సలోఁ నుడిప్రక్కయందలి మొదటియక్షరముగు తలకట్టు
నకుఁ జెందినకుంచితను నొక్కవలయును. ఆపైని మ-
కారమును వ్రాయవలయును. కుంచితకాఫలకమునందు మ-
అనునక్షరము గనిపించదు. ఇప్పు డేమి చేయవలయును?

ఫలకమునందు నాల్గవ వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి నాల్గవ యక్షరముగు వ-కారమునకుఁ జెందిన కుంచికను మొదలు నొక్కవలయును; వెంటనే యైదవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవయక్షరముగు కొమ్ముతలకట్టునకుఁ జెందిన కుంచికను నొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో మకారము ముదిత మగుచున్నది. అటుమీఁద రెండవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యైదవయక్షరముగు విసర్గమునకుఁ జెందిన కుంచికను నొక్కవలయును. అపైని వ్యవధానశీలాకను నొక్కి కొంతస్థలమును వదల వలయును. ఆపేనికి నాల్గవవరుసలో నెడమప్రక్కయందలి మొదటియక్షరముగు శ-వర్ణమునకుఁ జెందిన కుంచికను నొక్కవలయును; వెంటనే పూర్వస్థల దర్శిని (Back space) ని నొక్కిపట్టి, యపై నైదవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి రెండవయక్షరముగు గుడికిఁ జెందిన కుంచికను నొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో శి-అనునక్షరము ముదితమగుచున్నది. ఆనంతరము నాల్గవ వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి నాల్గవ యక్షరముగు వ-కారమునకుఁ జెందిన కుంచికను నొక్కవలయును; వెంటనే యైదవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యైదవ యక్షరముగు దీర్ఘమునకుఁ జెందినకుంచికను నొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో వా-అను నక్షరము ముద్రింపఁబడును. ఇంక య-కారమును వ్రాయవలసియున్నది. కుంచికా ఫలకము

నందు య-అను నక్షరము గవఁబడును. ఏమి చేయవలయును? రెండవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవ యక్షరముగు ర-నకుఁ జెందినకుంచికను నొక్కవలయును; వెంటనే నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యైదవ యక్షరముగు కొమ్ముకుఁ జెందినకుంచికను నొక్కవలయును; అపై నైదవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవయక్షరముగు కొమ్ము తలకట్టునకుఁ జెందినకుంచికను నొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో య-అను నక్షరము ముద్రింపఁబడుచున్నది. ఇంక నైదవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యెనిమిదవయక్షరముగు బిందువునకుఁ జెందిన కుంచికను నొక్కవలయును. ఇప్పుడు పై పటమునఁగనిన “ఓం-న-మః-శి-వా-య.” అను నక్షరము లెట్లు ముద్రాక్షర విశేషున యంత్రమాలమున వ్రాయఁబడవలయుననుట లేటపరుపఁబడినది. ఇదేదీర్ఘిని గుంచికా ఫలకమునందలి యన్ని యక్షరములను ముద్రింపవలయును. ఇది యొక్కొకయక్షరమున కొక్కొక కుంచిక-నొప్పున వేర్వేరు “Duplicate arrangement of Upper and Lower case” అను పద్ధతిని నిర్మింపఁబడిన తెలుగు కుంచికాఫలకము. ఇంక రెండవరకపుఁ గుంచికా ఫలకనిర్మాణమును వివరించుచున్నాఁడు. చూడఁదాఅన చిత్రమును:—

By M.S. Venkayya.

చిత్రము ౬.

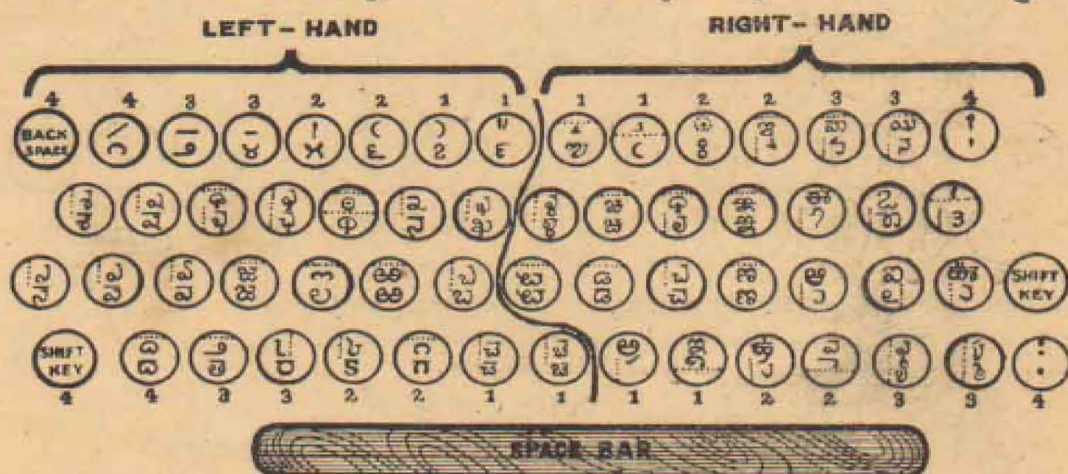
ఏకపరివర్తనకుంచికాయంత్రంబగు తెలుగు కుంచికాఫలకము.

[చతురంగుల పద్ధతి]

ఈ కుంధికాఫలకమును రెమింగ్టన్ నెంబరు (Remington No. 10) యంత్రపద్ధతి నేర్పబడితిని. ఇందు నాలుగువరుసలుగాఁ గుంధిక లమర్పబడియున్నవి. మొదటివరుసయందు ౧౪ కుంధికలును, రెండవ వరుస యందు ౧౬ కుంధికలును, మూడవ వరుసయందు ౧౬ కుంధికలును, నాల్గవవరుసయందు ౧౬ కుంధికలునుగాఁ (౧౪ + ౧౬ + ౧౬ + ౧౬ = ౬౨) జేరి మొత్తము ౬౨ కుంధిక లమర్పబడియున్నవి. ప్రతి కుంధికకును రెండక్షరములచొప్పున (౬౨ X ౨ = ౧౨౪) ౧౨౪ అక్షరము లిం దిముద్దబడియున్నవి. చూడుడు: ౧౨౪ కుంధిక లలో నిముద్దబడిన యక్షరము లిం దెట్లు ౬౨ కుంధికలలో నిముద్దబడినవో, ఇట్టి కుంధికాఫలకముతోఁ గూడిన యంత్రమునకుఁ బరివర్తనకుంధిక యుండి తీరవలసియున్నది, ఈపరివర్తన కుంధికయొక్క ప్రయోగము నుగుఱించి యీవఱకొంత విపులముగా వ్రాసియున్నాఁడను. ఇంకనుగల మఱికొన్ని విశేషములను ముందు వ్రాయవలసియున్నదిగాన, నిట మానితిని. ఇంక నీకుంధికాఫలకము నందలి విశేషములను గొంత తెలిసికొనవలసి యున్నది.

ఇందుఁ బ్రతికుంధికయందును ఒక యక్షరము పైనను, ఒక యక్షరము గిందును జత్రింపబడియున్నది. వ్యంజనాక్షరపుఁ గుంధికలలో నాయా వ్యంజనాక్షరము

నకుఁ జేదినయొక్క ఆయావ్యంజనాక్షరమున కుపరిభాగమునఁ జత్రింపబడి యున్నది. స్వరవర్ణపుఁ గుంధికలలో నాయా స్వరవర్ణమునకుఁ జేదిన రూపాంతరమాయాస్వరవర్ణమున కధోభాగమునఁ జత్రింపబడి యున్నది. ఇట్లుక్షరముల నిమిచ్చుటయందలి ముఖ్యోద్దేశము వ్రాత్రయందుఁ దఱచుగా వచ్చెడి యక్షరములకప్పుడప్పుడు పరివర్తన కుంధికను నొక్కిపట్టవలసిన క్రమము లేక చేయుటయే. ఈకుంధికలలోఁ గిందివై పున నూచితమైన యక్షరము లన్నియు నూరక కుంధికలను నొక్కినంతమాత్రముననే ముద్రింపబడుననియును, దైవై పున నూచితమైన యక్షరము లన్నియును బరివర్తన కుంధికను నొక్కిపట్టుకొనిన యనంతరము నొక్కినవో ముద్రింపబడుననియును నెఱుంగవలయును. కుంధికాఫలకమును జాగ్రత్తతోఁ బరిశీలించిన నేయే కుంధికలలో నేయేయక్షరము లిముద్దబడి యుండునది తేటపడఁగలదు. ఈ కుంధికాఫలకమునందుఁ గూడ నింతకుఁ బూర్వము చెప్పియుండునట్లులే యంగుళీ విన్యాస (Fingering) మొనరింపవలయును. ఇయ్యది "Single shift-key arrangement of Upper and Lower case" అను నేకపరివర్తనకుంధికాపద్ధతిని నిర్మింపబడిన తెలుగుకుంధికాఫలకము. దీనినే మఱొక్కవిధముగాఁ గూడ నిర్మింపవచ్చును. చూడుఁ దేడవ చిత్రమును:—

By M.S.Venkayya.

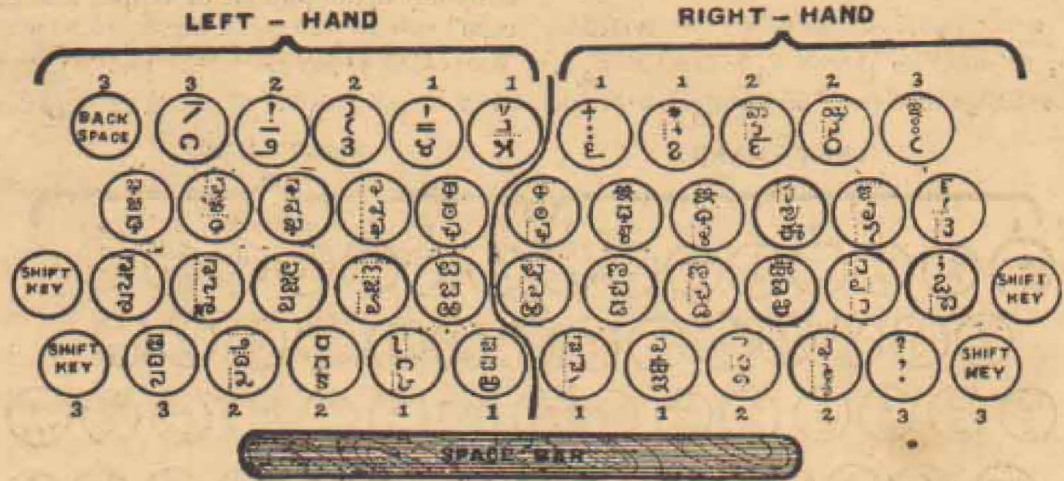
చిత్రము ౩.

ఏకపరివర్తనకుంధికాయంత్రంబగు తెలుగు కుంధికాఫలకము.

[చతురంగుళీ పద్ధతి]

ఈఫలకమునందు గుండుకలన్నియును నాల్గు వరుసలుగా వరుసయొక్కటికి ౧౪ గుండుకలచొప్పున (౪ X ౧౪ = ౫౬) ౫౬ గుండుకలమర్పణ బడియున్నవి. ప్రతిగుండుకలను రెండక్షరములచొప్పున (౫౬ X ౨ = ౧౧౨) ౧౧౨ అక్షరము లిందిముద్ద్రణబడియున్నవి. ఇందు(దీర్ఘ)అ, ం, ఛ, క, ధో, ధ, ధ, ఘ, ఞ, ౩, -అను నీ ౧౨ అక్షరములు తీసివేయబడినవి. ఈయక్షరముల నన్నింటి నింపలి యితరవర్ణములఁ గొనియే ముద్రించు కొనుమాగ్గము వేటొకటి యిందేర్పరుపబడియున్నది. అట్లులందురా? చెప్పెదను వినుడు. ఈఫలకమునందుగల ర-కారమునే (౦) సున్నగా వాడుకొనవచ్చును. ఈర-కారముయొక్క పొట్టయం దొకబొట్టు పెట్టినచో నిదియే క-గా మార్పు జేందును. ద-కారమునకుఁ గ్రింది భాగమున నొక చిన్న లంబరేఖయును, పొట్టయం దొక బొట్టును పెట్టినయెడల నదియే ధ-గా మార్పుజేందును. ఇట్టిపని కుపయుక్తమగు బొట్టు మొదటివరుసలోఁ గుడి పై పునందలి మూడవయక్షరమగు విసర్గమునకుఁ బైన

తేర్చబడియున్నది. చ, డ, ఢ, ప, బ-అనునీయక్షరము లకుఁ గ్రిందిపై పున లంబరేఖల మంచినచో ఛ, ధ, ధ, ధ, ధ- అనునక్షరములగా మార్పుజేందును. ఈకార్యమున కుపయుక్తమగు లంబరేఖ మొదటివరుసలోఁ గుడిపై పు నందలి మొదటియక్షరమగు శి-కారమునకుఁ బైన నియు ద్వబడియున్నది. జై-కారవిన్నామునే ౩-అనునంకగాఁ గూడ వాడుకొనవచ్చును. లౌ, (దీర్ఘ)౯, -అనునీయూ డక్షరములు నీఫలకమునందుండవు. ఈపద్ధతివలనగుండు కలు తగ్గింపబడినవి. ఇందును అంగురీవిన్యాసము (Fingering) యథాపూర్వమే. అంకలు వినా ౫౬ వర్ణములతో నొప్పురు నీతెలుఁగులిసి యంకలు, విరతులు మున్నగునానితో సహా ౫౬ గుండుకలలో నిముద్ద్రణ బడియుండుట యీగుండుకాఫలకమునందలి విశేషము. ఈయేకపరివర్తన గుండుకాపద్ధతి నింతకన్నను గుండుకలను తగ్గించుటకు సాధ్యము గాదు. అట్లు తగ్గింపవలయు నన్న వేటొకపద్ధతి నవలంబింపవలసి యున్నది. మూడుడు ఎనిమిదవ చిత్రమును:—

By M.S.Venkayya.

చిత్రము ౮.

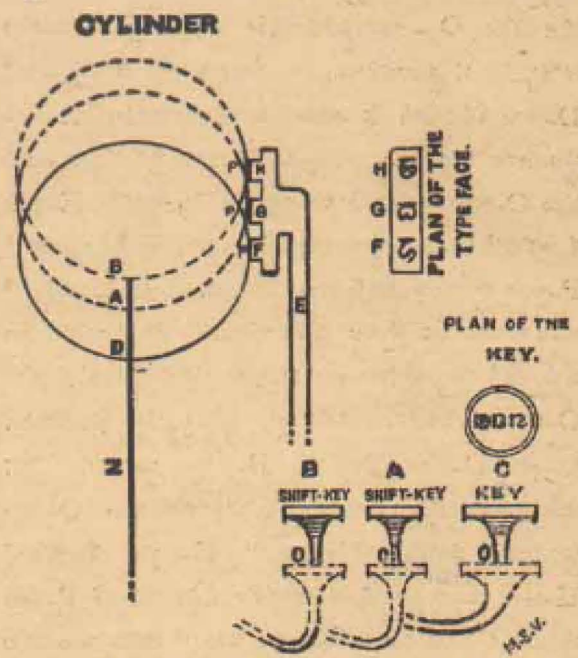
ద్విపరివర్తనగుండుకాయుతంబగు తెలుఁగు గుండుకాఫలకము.

[త్రిరంగురీ పద్ధతి]

ఈగుండుకాఫలకమును ఎంపయరు (Empire) గుండుకలును, రెండవ వరుసయందు ౧౧ గుండుకలును, యంత్రపద్ధతి నేర్పబడితిని. ఇందు నాల్గు వరుసలుగాఁ మాడవ వరుసయందు ౧౧ గుండుకలును, నాల్గవ వరుస గుండుకలమర్పణబడియున్నవి. మొదటివరుసయందు ౧౦ యందు ౧౦ గుండుకలునుగా (౧౦ + ౧౧ + ౧౧ +

౧౦=౪౨) శేరి మొత్తము ౪౨ కుందిక లమర్చబడి యున్నది. ప్రతికుందికకును మూడక్షరముల నొప్పున (౪౨ X 3=౧౨౬) ౧౨౬ అక్షరము లిందిముద్వబడి యున్నవి. చూడుఁ దీది సాక్షాత్తు రెమింగ్టను (Remington No. 10) ౧౦-వ నెంబరు యంత్రము నందలి కుందికాఫలక మునకు నున్నను, అక్షరములుమాత్ర మన్నియు నిం దిదిడిపోయినవి. ఇట్టి కుందికాఫలకము తోఁగూడిన యంత్రమునందు రెండుపరిచ ర్తన కుందిక లుండు టత్వవశ్యక మైయున్నది. ఈకుందికాఫలకము నందు మొదటివరుసయందలి కుందికలలో అంకలు, విర తులు మున్న గుచిహ్నములున, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ వరుసలయందలి కుందికలలో వ్యంజనవర్ణములును వానికీఁ జేందినయొత్తులును, స్వరవర్ణములును వానికీఁ జేందిన రూపాంతరములును నిముద్వబడియున్నవి. ఇందు నా యావ్యంజనవర్ణములకుఁ జేందిన యొత్తులును, అచ్చుల రూపాంతరములు నాయావ్యంజన స్వరవర్ణములకుఁ జేం దిన కుందికలకుఁ బ్రక్కమండెడి కుందికలయందమర్చబడియుండును. ఎట్టులనఁగాః ఈ దాహరణముగా నాల్గవ వరుసయందెడమప్రక్కగల మొదటి కుందికను దీసి కొందము. ఇందుఁ గ్రిందిభాగమున న-కారమును, వైభా గమున ది-కారమును, దాని కుపరిభాగమున త-కార మును నిముద్వబడి యున్నవి. ఈ కుందికకుఁ బ్రక్కనఁ గల కుందికయందుఁ గ్రింది భాగమున ు-వత్తును, వైభాగమున ఁ-వత్తును, దానికీఁ వైభాగ ు-వత్తును నిముద్వబడియున్నవి. ఇట్లులే యితరము లగు కుందికలును నమర్చబడియున్నవి. కుందికాఫలక మును బరికిలించి చూచినచో నందలియక్షరము లన్ని యు చిన్నవ్వుము గాఁగలవు. ఇందుఁ ద్రిరంగునీవిన్యాస పద్ధతి(Three finger method)నవలంబింపవలయును. ఇయ్యదిద్విపరిచర్రనకుందికాపద్ధతి(Double shift-key arrangement of Upper and Lower case) ని నిర్మింపఁబడిన తెలుగు కుందికా ఫలకము. పరి చర్రనకుందికల సాయమున నిట్టి త్ర్యక్షరయుత కుంది కలలోని యక్షరములను ముద్రించుపద్ధతి కొందటికి పింతగాఁ దోఁపవచ్చునుగాన, నావిషయము నిట మఱల

నొక్కమాటు నిదర్శనపూర్వకముగా స్పష్టికరించు తెం తయు నావశ్యక మైయున్నది. చూడుఁడు! తొమ్మిదవ చిత్రమును:—

SIDE ELEVATION OF SHIFT-KEYS ETC.,

చిత్రము ౯.

ఇందు ద్విపరిచర్రన కుందికలయొక్కయు, వా హనము(Carriage)యొక్కయు, వైఖనిన నాలుగవ రకపుఁగుందికాఫలకములో నధోభాగమునం దెడమ ప్రక్కగల మొదటికుందికయొక్కయుఁ బార్శ్వస్థ త్యము (Side Elevation) చిత్రింపఁబడి యున్నది. ఇతఁ నీకుందికల నెట్లుపయోగింపవలయునో యిండుక విచారితము: ఈకుందికలలో C-అనుదానియందు న, ద, త-అనునీమూడక్షరము లిముద్వబడి యున్నవిగాదా. అందు న-అనునక్షరమును ముద్రింపవలయునన్నచోఁ బరిచర్రనకుందికను నొక్కవలసిన పనియుండదు. కేవలము C-అను నీయక్షరపుకుందికను O-అనుస్థలమునకు దిగునట్లు నొక్కినంతటనే ఆయక్షరమునకుఁ జేందిన E-అనుశీలాక తీవ్రవన నెగిసి D-అనునీలిండ్రునందు P-అను స్థలమును శేరి శీలాకచివలము F-అనుస్థలమునందుఁ గల న-కారమును ముద్రించును. ఇట్లు ముద్రింపఁబడునప్పుడు

సిలిండరు యథాస్థానమునందే యుండును. ఇత నీకుం చికయందుఁ దైభాగమునఁ గల ద-అను నక్షరమును ముద్రింపవలయు నన్నచో, A - అను పరివర్తన కుంచికను O - అనుస్థలమునకు దిగునట్లు మొదట నొక్కి పట్టవలయును. అట్లు నొక్కినచో D-అను సిలిండరు Z -అను మిఠుమాలమున A-అను స్థలమున కెగయును. అప్పుడు C-అను నక్షరపుఁ గుంచి కను O-అనుస్థలమునకు దిగునట్లు నొక్కినచో E-అను శీలాకలో G-అను స్థలమునందలి ద-కారము సిలిండరులో P-అను స్థలమున దగిలి ముద్రితమగును. C-కుంచికలో ద-కారమునకుఁ దైగల త-కారమును ముద్రింపవలయు నన్నచో నిట్లులే మొదట B-అను పరివర్తన కుంచికను O-అను స్థలమునకు దిగునట్లు నొక్కిపట్ట వలయును. అప్పుడు D-అను సిలిండరు B-అను స్థలమున కెగ యును. వెంటనే C-అను నక్షరపుఁగుంచికను O-అను స్థలమునకు దిగునట్లు నొక్కినచో E-అను శీలాకలో H-అను స్థలమునందలి త-కారము సిలిండరులో P-అను స్థలమునఁ దగిలి ముద్రితమగును. ఇట్లులే యన్ని కుంచికల లోని యక్షరములను బరివర్తనకుంచికల నొక్కిపట్టుచు ముద్రింపవలయును. ఇయ్యది ద్విపరివర్తన కుంచికలోఁ గూడిన కుంచికాఫలకమునందలి యక్షరములను ము ద్రించుపద్ధతి. ఇత నేకపరివర్తన కుంచికాయంత మగు కుంచికాఫలకమునుగొని యక్షరములను వ్రాయువిధమును గొంత విశదీకరించెదను. చూడుడు అతవచిత్రమునందలి కుంచికాఫలకమును.

మచ్చునకు బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుఁడు, ధురి, సౌందర్యనల్లి అనుపదములను దీసికొని మొదట “బ్రహ్మ” అనుపదమును వ్రాయుదము. ఈకుంచికాఫలక ములో నాల్గవవరుసయందెడమప్రక్కగల నాల్గవకుంచి కను బరివర్తన కుంచికను నొక్కిపట్టుకొనిన వెనుక నొక్కినచోఁ గుంచికలోఁ దైవైపునందలి క్రారవదీ ముద్రితమగును; అనంతరము కుంచికాఫలకములో మూడవవరుసయందెడమప్రక్క నెనిమిదవ కుంచిక యగు బ-కారమును నొక్కి ముద్రింపవలయును. కుంచి కలో నిది గ్రిందియక్షరము గాన, దీనికి బరివర్తన

కుంచికను నొక్కనక్కటలేదు. ఇట్లులే కుంచిక లన్నిఁ టిలోఁ గ్రిందివైపునగల యక్షరములను ముద్రించుకొన వలయునని యెఱుంగఁదగును. ఇప్పుడు బ్ర-అనునక్షరము ముద్రింపఁబడినది. ఇత గుంచికాఫలకమున మూడవవరు సలో నెడమవైపునందలి నాల్గవకుంచికలోని గ్రిందియక్షర మగు వ-కారమును నొక్కవలయును; అంత ఫలకమున మొదటివరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యాతవకుంచికలోఁ గ్రిందియక్షరముగు హ-కారమునకుఁ తెందిన ప్రత్యేక చిహ్నమును నొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో వ-కార ము హ-కారముగా మార్పునొందుచున్నది. అపైని ఫల కమున నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యాతవ కుంచికలోఁ గ్రిందియక్షరముగు శ్చ-వత్తును నొక్కవల యును. ఇప్పుడు “బ్రహ్మ” అనుపదము ముద్రాక్షరము లతో వ్రాయఁబడినది. ఇతను రెండవదను “విష్ణువు” అనుపదమును వ్రాయుదము.

ప్రథమమున నిప్పుడు కుంచికాఫలకములో నెడమ ప్రక్క మూడవవరుసయందలి నాల్గవకుంచికలోఁ గ్రింది వైపునందలి వ-కారమును నొక్కవలయును. అనంతర ము ఫలకమున నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి రెండవయక్షరముగు (అ) గుడిని నొక్కవలయును. దీనికిఁ బూర్వస్థుడర్పిని యనుకుంచికయొక్క సాయము గావ లసియున్నది. ఇప్పుడు వి-అనునక్షరము వ్రాయఁబడినది. ఇత ఫలకమునందలి రెండవవరుసలో నెడమప్రక్కఁ గల నాల్గవకుంచిక యగు మ-వర్ణమును నొక్కవలయును. అనంతరము నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కగల మూడవ కుంచికయగు కొమ్ములకట్టును నొక్కవలయును. అ పైని బూర్వస్థుడర్పినిసాయమున ఫలకమునందు మూఁ డవవరుసలోఁ గుడివైపున నాల్గవకుంచికలోఁ దైభాగ మునందలి ఁ-వత్తును బరివర్తనకుంచికను నొక్కచేలితో నొక్కి పట్టుకొనినపిమ్మట నొక్కవలయును. ఇప్పుడు ష్ట-అనునక్షరము వ్రాయఁబడినది. ఆవెనుక ఫలకమున మూడవ వరుసలో నెడమప్రక్కఁ గల నాల్గవకుంచి కలోఁ గ్రిందియక్షరముగు వ-కారమును నొక్కవలయును; అంత నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క నాతవకుంచికలోఁ దై భాగమునందలి కొమ్ములకట్టును బరివర్తనకుంచికను

నొక్కపట్టుకొనిన పిమ్మట నొక్కవలయును. ఇప్పుడు “విష్ణువు” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయబడినది. ఇక మూడవదగు “మహేశ్వరుడు” అనుపదమును వ్రాయుదము.

మొదట కుంచికాఫలకమున మూడవవరుసలో నెడమప్రక్క నాల్గవకుంచికయగు వ-కారమును నొక్కవలయును; అంత నాల్గవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి కొమ్ముతలకట్టును నొక్కవలయును. ఇప్పుడు మ- వ్రాయబడినది. అనంతరము, మూడవవరుసలో నెడమప్రక్కఁగల నాల్గవకుంచికలోని క్రిందియక్షర మగు వ-కారమును నొక్కవలయును; ఆనెంటనే ఫలకమున నాల్గవవరుసలో గుడిప్రక్కయందలి నాల్గవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి (౨) ఎత్తమును బూర్వస్థలదర్శిని సాయమున ముద్రింపవలయును; అంత, మూడవ వరుసలోఁ గుడివైపునందలి యొడవకుంచికలోని క్రిందియక్షరమగు దీర్ఘమును నొక్కవలయును; అపైని రెండవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొడవ కుంచికయందుఁ గ్రిందివైపున గల దీర్ఘ చిహ్నమును నొక్కవలయును. ఇప్పుడు హీ- అను నక్షరము వ్రాయబడినది. ఇక ఫలకమున మూడవ వరుసలో నెడమప్రక్క మొదటికుంచికలోఁ గ్రిందిభాగమునందలి శ-వర్ణమును నొక్కవలయును; అపైని నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క మొదటి కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి అకారచిహ్నమును తలకట్టును నొక్కవలయును; అంత మూడవవరుసలో నెడమప్రక్కఁగల నాల్గవకుంచికలోఁ బైవైపునందలి (౩) వావత్తును బరివర్తన కుంచికసాయమున నొక్కవలయును. అప్పుడు శ్వ-అను నక్షరము వ్రాయబడుచున్నది. ఆనెనుక నాలుగవ వరుసలో నెడమప్రక్క నాల్గవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునఁగల ర-కారమును నొక్కవలయును; అంత నదేవరుసలోఁ గుడివైపునఁగల మూడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి

కొమ్ముతలకట్టును నొక్కవలయును. అపిదప మొదటి వరుసలోఁ గుడివైపునందలి మూడవకుంచికలోఁ గ్రింది భాగమునఁగల (౪) అర్ధానుస్వారమును నొక్కవలయును. ఆనెంటనే మూడవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్క రెండవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునఁ గల డ-కారమును నొక్కవలయును; అపైని నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క మూడవకుంచికలోఁ గ్రిందిభాగమునఁ గల కొమ్ము తలకట్టును నొక్కవలయును. ఇప్పుడు “మహేశ్వరుడు” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయబడినది. ఇక “ఝరి” అనుపదమును వ్రాయుదము.

ఇందు మొట్టమొదట ఫలకమున నాల్గవవరుసలో నెడమప్రక్కఁగల నాల్గవకుంచికలోని క్రింది యక్షర మగు ర-కారమును నొక్కవలయును; అనంతరము నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి కొమ్ము తలకట్టును నొక్కవలయును; ఆనెంటనే మొదటి వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి ఝ-కారమునకుఁ జెందిన ప్రత్యేకచిహ్నమును నొక్కవలయును; అప్పుడు ఝ-కారము ముద్రితమగును. అపైని నాలుగవ వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి నాల్గవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి ర-కారమును నొక్క, ఆనెంటనే యదేవరుసలోఁ గుడిప్రక్కన రెండవ కుంచికలోఁ గ్రిందిభాగమునందలి (౧) గుడిని బూర్వస్థల దర్శిని సాయముంగొని నొక్కవలయును. ఇప్పుడు “ఝరి” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయబడినది. ఇక “సౌందర్యవల్లి” అనుపదమును వ్రాయుదము.

మొదట ఫలకమున మూడవ వరుసలో నెడమప్రక్కఁ గల రెండవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి స-వర్ణమును నొక్కవలయును; అంత మొదటి వరుసలోఁ గుడివైపున మూడవ కుంచికలోఁ బైభాగమునందలి స-వర్ణమునకుఁ జెందిన ప్రత్యేకచిహ్నమును *

* ఈచిహ్నమునే ప, ఫ, మ, స-అనునీవ్యంజనాక్షరములకు దీర్ఘముగాని, జొకారముగాని చేర్చబడవలసినపు డావర్ణములశిరోభాగముల నంటునట్లుల ముద్రింపవలయును. ముద్రాక్షరమంజూషలో నీయక్షరములకుఁ జేర్చవలసిన యాచిహ్నము వేలుపద్ధతి నిమిష్యబదియొన్నది. అయ్యది “తెలుగులిపియఁ దత్సంస్కరణము” అను నావ్యాసమున దేటపరుపబడియున్నది.

బూర్జువలదర్శినిసాయమున బరిగుర్తనకుంచుకను నొక్క పట్టుకొనినయనంతరము నొక్కవలయును; వెంటనే రెండవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్క చివటను గల కుంచికలోఁ గిందివై పునఁ గల బొకారచిహ్నమును నొక్కవలయును. అప్పుడు సౌ-అనువక్షరము ముద్రింపఁబడును. అనంతరము మొదటివరుసలోఁ గుడివై పునందలి రెండవకుంచి కలోఁ గిందిభాగమునందుఁ గల (౦) అనుస్థానమును నొక్కవలయును. ఆపైన నాల్గవ వరుసలో నెడమ ప్రక్కఁ గల రెండవ కుంచికలోఁ గిందివై పునఁ గల ది-కారమును నొక్కవలయును; ఆవెంటనే యదేవరుసలోఁ గుడివై పునందలి మొదటి కుంచికలోఁ గిందివై పునందలి తలకట్టును నొక్కవలయును. అమీయు నదే నాలుగవవరుసలో నెడమవై పునందలి నాలుగవకుంచి కలోఁ గిందిభాగమునఁ గల ర-కారమును నొక్కవలయును; అంత నదే వరుసలోఁ గుడిప్రక్క మొదటి కుంచికలోఁ గిందివై పునందలి తలకట్టును నొక్కవలయును. ఆవెంటనే అదేవరుసలోఁ గుడివై పున నైదవ కుంచికలోఁ గిందిభాగమునఁ గల (౨) కియ్యవడిని నొక్కవలయును. ఆపిమ్మట మూడవవరుసలో నెడమప్రక్కఁ గల నాల్గవకుంచికలోఁ గిందిభాగమునఁ గల వ-కార

మును నొక్కవలయును. దానికి నాల్గవవరుసలోఁ గుడి ప్రక్క మొదటికుంచికలోఁ గిందిభాగమునఁ గల తల కట్టును జేర్చవలయును. ఆపైన మూడవవరుసలో నెడమప్రక్క నాలుగవకుంచికలోఁ గిందివై పునఁ గల ల-కారమును నొక్కవలయును; దానికి నాల్గవవరుసలోఁ గుడి ప్రక్క రెండవకుంచికలోఁ గిందివై పునఁ గల (౨) గుడిని బూర్జువలదర్శినిసాయముంగొని చేర్చవలయును; ఆవెంటనే మూడవ వరుసలో నెడమప్రక్క నాలుగవకుంచికలోఁ వై భాగమునఁ గల (౧) లావట్టును బరిగుర్తన కుంచికను నొక్కపట్టుకొనిన యనంతరము పూర్జువలదర్శినిసాయముంగొని ల-కారమునకుఁ గిందు ముద్రింపవలయును. ఇప్పుడు “సౌందర్యవల్లి” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయఁబడినది. ఈతీరుననే యన్ని కుంచి కలలోని యక్షరములను ముద్రింపవలయునని యెఱుంగవలయును. పైన చేర్చినఁబడిన “బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుడు, ఝరి, సౌందర్యవల్లి” అను నీపదముల నీక్రింది పదవచిత్రమునఁ బ్రదర్శించియున్నాఁడను. వానిని బరిశీలించిన నీశబ్దములలోని యక్షరము లెట్లు వ్రాయఁబడినవనుట తెల్లముగాఁగలదు.

A. బ్రహ్మ విష్ణువు మమో?శ్వరుఁడు

B. బ్రహ్మ విష్ణువు మమో?శ్వరుఁడు

A. ఝరి సౌందర్యవల్లి

B. ఝరి సౌందర్యవల్లి

చిత్రము ౧౦.

పైనచేర్చిన నాల్గుచిత్రములకుఁ బెలుగుకుంచి కాఫలకములలోఁగల మఱిగొన్ని విశేషముల నిటఁజూచించుచున్నాఁడను. ౬, ౭, ౮ ఈఫలములయందలి తెలుగు కుంచికలలో ఏ, ఓ లుండవు. ఈకుంచికాఫలకములలో రెండవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క చివట నుండి బొ-కార చిహ్నమున కుపరిభాగమునందలి లంబక్షణము ఎ-లకు వైవిఁ జేర్చికొనినచో ఏ, ఓ-లగును. ౯, ౬, ౭, ౮ ఈ

చిత్రములందలి కుంచికలలో ౮-ఎనిమిది యను సంకెను జూచించుకుంచిక యుండదు. ౬-కావత్తునే దానికి బదులుగా వాడుకొనవలయును. ౧-గావత్తు, ౨-తావత్తు ఈ రెండును వ్యంజనాక్షరములకుఁ బ్రక్కన వ్రాయఁబడు నొత్తులుగా నుండియుండిన, నవియే ౧, ౨-అను సంకెలుగాఁగూడ వాడుకొనుట కుపకరించి యుండెడివి. అట్లు లేకపోవుటచే నీరెండంకెలకును బ్రత్యేకముగాఁ

సంధిక లేర్పరుపవలసివచ్చినది. ర, ఓ, ఓ ఈ పటము లందలి కుంచికాఫలకములలో (:) బిందువు, (:) వాక్యాంత బిందువు, (:) న్యూనబిందువు, (:) ప్రశ్నార్థక చిహ్నము, (!) రాగచిహ్నము అను నీ విధముల మాత్ర మే యుండును. (:) అర్థబిందు వుండదు. ఈచిహ్నము గావలసియున్నచో మొదట (:) న్యూన బిందువును ముద్రించి, యా పైని వాక్యాంతబిందువును ముద్రింపవలయును. అట్లొనరించినచో (:) అర్థబిందువు ముద్రింపబడును. ఎనిమిదవ చిత్రమునందలి కుంచికాఫలకములో (:) అర్థబిందువు గూడ లేర్పబడియున్నది. ర, ఓ, ఓ ఈ చిత్రములయందలి కుంచికాఫలకములలో (*) తారకము చేర్పబడియున్నది. ౮వ చిత్రమునందలి కుంచికాఫలకములో (†) బాంకుగూడ లేర్పబడియున్నది. ఈనాల్గవకములగు తెలుగుకుంచికాఫలకములయందలి ౯-యమ వంకానే వలపల గిలుకగా గూడ వాడుకొనవలయును. ఈసందర్భమున నీవలపల గిలుకనుగుఱించి నాలుగుమాటలు వ్రాయవలసియున్నవి. కొందఱు వలపలగిలుకను వాడుటను మానివేయుచున్నారు. వా రంపలి సౌకర్యము నెఱింగినట్లులఁ గన్పట్టదు. చూడుఁడు. భర్గః, ఆర్ద్రః, కార్తీకః, ఆర్ద్రః అను నిత్యాదిపదములను వ్రాయునప్పు డందలి సంయుక్తాక్షరములు దొంతికుండలఁ జేర్చినట్లు లేర్పడుచున్నవి. ఈ శబ్దములనే భగః, ఆద్రః, కార్తః, ఆద్రః అని యిట్లుల వ్రాసికొనినచో నట్లులుండవు. ముద్రణమునందును, ముద్రాక్షరవిలేఖనమునందును గూడ పని చాల లేలిక యగును. ఇట్లెంతయు నుపయోగకరమగు నీ (†) వలపలగిలుకను వాడకుండుట చాల విచారకరమగు విషయముగా నున్నది. ఇకవైన మనవా రిద్దానిని యథా పూర్వముగా నుపయోగింతురుగాత. ఈపైని వివరింపబడినరీతినిఁ దెలుగుకుంచికాఫలకములను నాల్గవకములుగా నిర్మించుకొనవచ్చును. అందు మనకష్టమైనదానిని ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రమునం దిముద్భుతకొనవచ్చును.

మనదేశమందలి వాగరి, గురుముఖి, గుజరాతి, ఉర్దూ-ఇత్యాది ఔత్తరీయలిప్తయందును, అలవము నందును ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మితములై

ప్రచారమునం దున్నవి. పైఁగనిన వాగరి, గుజరాతి మున్నగు లిప్తయందును గూడఁ దెలుగునందునలే వ్యంజనాక్షరములకుఁ గిందును, బ్రక్కను ఒత్తులను జేర్చి వ్రాయుపద్ధతి గలదు. అలవమునందుఁ గూడ పొల్కాక్షరచిహ్నమునుబట్టు వ్యంజనాక్షరముల కుపరి భాగమున నుంచి శ్రీ, శ్రీ, ప్రి, శ్రీ, ప్రి (క, చ, ర, త, వ) అని యిట్లు వ్రాయఁబడుచున్నది. చూడుఁడు : లేలిక యగులిపియని తలంపఁబడు దీనికి నీకష్టము దొలంగినది గాదు. ఉర్దూలిపి కుడిప్రక్కనుండి యెడమప్రక్కకు వ్రాయఁబడునదిగా నుండుటవలన, దానికి యంత్రమునే వేటువిధముగా నిర్మింపవలసి యుండునుగాదా? ఇట్టి భావలక్షణ ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మింపఁ బడినవనగా నికఁ జెప్పవలసిన దేమున్నది? దీనినిబట్టి యాలోచించినచో నీముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రము లాయా భాషకుఁ దగినట్లు లేర్పరుపఁబడుచున్నవని తెలియక పోదు. విషయ మిట్లులుండఁగాఁ గొందఱు సంప్రదాయ విరుద్ధముగా నీతెలుగులిపిని మార్చి తొలుమా తొన రించి, యిట్లు చేసిననే ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణము సాధ్యమగునని చెప్పుచున్నారు. కొందఱు అసలు కీ తెలుగులిపియే పనికిరా దనియు, దానిస్థానమున లోకోత్తరమై వెలయు రోమకాక్షరములను వాడుకొనినచో పైపురైటరు చేయింపవలసినపనికూడ లేక పోవుననియుఁ జెప్పుచున్నారు. చూచితిరా? ఈసలవో యెట్లులున్నదో!

కొందఱింగ్లీ షుకుంచికాఫలకము నాదర్శముగాఁ దీసికొని యందెన్ని కుంచిక లున్నవో యన్నియే కుంచి కలలో నీతెలుగక్షరములను గూడఁ నిముద్భుతకొనవలసినవియు, నంతకన్నఁ గుంచిక లెక్కువైనచో యంత్రము నిర్మించుటకు సాధ్యముగా దనియు, కుంచిక లెక్కుడుగానుండినచో ముద్రాక్షరవిలేఖకుల (Typists) కుఁ జాల శ్రమయు గలుగుననియు, నింక నిట్టివెన్నియో శంకలకుఁ బాలగుచున్నారు. కొందఱు “అబ్బో! తెలుగునం దక్షరము లెక్కుడు. ఒత్తులుమున్నగున వెన్నియో యున్నవి. ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణ మేనాటికిని సాధ్యముగాదు. లిపియందలియొత్తులను

దీని పాఠానుకూలమును, అజనమునందువలె నొత్తులు లేక వ్రాయుపద్ధతి నీ తెలుగునకుఁ గూడ నేర్పరుపవలయును. అప్పుడే యీ తెలుగునకు ముద్రాక్షరవిలేఖన యంత్రనిర్మాణము సాధ్యమును. లేనిచో నది గగన కుసుమమే" అని యిట్లు తలంచుచున్నారు. ఇట్లు తలంచుట కేవలము భ్రమయే. యనవలయును. ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణసాధ్యమునకై యట్లెవ్వ కేని తెలుగునర్తమాలయందలి యక్షరములను తగ్గించి సంప్రదాయవిరుద్ధముగా లిపిని సంస్కరింపఁ బూనుదు రేని లిపికిని, భాషకునుగూడ జలాంజలి నొసఁగవలసినదే. ఇంగ్లీషుయంత్రమునందువలెనే తెలుగుముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రమునందుఁ గూడ రూపకంఠికలే యుండితీరవలయునని నిర్బంధపఱచుట యేమి న్యాయము? లిపికిఁ దగినట్టులుగదా యంత్రమును నిర్మింపవలయును. మాఁడుడు: అజనభాషకు ఐర్లములు ముప్పదియేగదా! కాని, దానిముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రమునందు మాత్రము రూపకంఠికలు గావలసినవచ్చినది. ఏల? ఆలిపియందలి కొన్ని లోపములనుబట్టియే. ఉదాహరణముగా ఆ-కార, ఊ-కార రూపాంతరములఁ దీసికొందము. ఆకార రూపాంతరము రెండురకములుగా **॥, ౨** - అని యిట్లు వ్రాయఁబడుచున్నది. ఉ-కారరూపాంతరము మాఁడురకములుగా **౩, ౪** - అని యీతీరున వ్రాయఁబడును. ఇట్లు వ్రాయఁబడుటమాత్రమే గాక, ఈరూపాంతరములలోఁ గొన్ని ప్రత్యేకముగాఁ జేయించుకొని వ్యంజనాక్షరములతోఁ జేర్చుకొనుటకుఁ గూడ సాధ్యము గాక పోయినవి. అందువలననే **ఱ, ౧౧, ౧౨** - (జా, జా, నా) అనునీయక్షరములను, **ఱ, ౫, ౫౧, ౫౨, ౫౩, ౫౪, ౫౫, ౫౬, ౫౭, ౫౮, ౫౯, ౬౦, ౬౧, ౬౨, ౬౩, ౬౪, ౬౫, ౬౬, ౬౭, ౬౮, ౬౯, ౭౦, ౭౧, ౭౨, ౭౩, ౭౪, ౭౫, ౭౬, ౭౭, ౭౮, ౭౯, ౮౦, ౮౧, ౮౨, ౮౩, ౮౪, ౮౫, ౮౬, ౮౭, ౮౮, ౮౯, ౯౦, ౯౧, ౯౨, ౯౩, ౯౪, ౯౫, ౯౬, ౯౭, ౯౮, ౯౯, ౧౦౦, ౧౦౧, ౧౦౨, ౧౦౩, ౧౦౪, ౧౦౫, ౧౦౬, ౧౦౭, ౧౦౮, ౧౦౯, ౧౧౦, ౧౧౧, ౧౧౨, ౧౧౩, ౧౧౪, ౧౧౫, ౧౧౬, ౧౧౭, ౧౧౮, ౧౧౯, ౧౨౦, ౧౨౧, ౧౨౨, ౧౨౩, ౧౨౪, ౧౨౫, ౧౨౬, ౧౨౭, ౧౨౮, ౧౨౯, ౧౩౦, ౧౩౧, ౧౩౨, ౧౩౩, ౧౩౪, ౧౩౫, ౧౩౬, ౧౩౭, ౧౩౮, ౧౩౯, ౧౪౦, ౧౪౧, ౧౪౨, ౧౪౩, ౧౪౪, ౧౪౫, ౧౪౬, ౧౪౭, ౧౪౮, ౧౪౯, ౧౫౦, ౧౫౧, ౧౫౨, ౧౫౩, ౧౫౪, ౧౫౫, ౧౫౬, ౧౫౭, ౧౫౮, ౧౫౯, ౧౬౦, ౧౬౧, ౧౬౨, ౧౬౩, ౧౬౪, ౧౬౫, ౧౬౬, ౧౬౭, ౧౬౮, ౧౬౯, ౧౭౦, ౧౭౧, ౧౭౨, ౧౭౩, ౧౭౪, ౧౭౫, ౧౭౬, ౧౭౭, ౧౭౮, ౧౭౯, ౧౮౦, ౧౮౧, ౧౮౨, ౧౮౩, ౧౮౪, ౧౮౫, ౧౮౬, ౧౮౭, ౧౮౮, ౧౮౯, ౧౯౦, ౧౯౧, ౧౯౨, ౧౯౩, ౧౯౪, ౧౯౫, ౧౯౬, ౧౯౭, ౧౯౮, ౧౯౯, ౨౦౦, ౨౦౧, ౨౦౨, ౨౦౩, ౨౦౪, ౨౦౫, ౨౦౬, ౨౦౭, ౨౦౮, ౨౦౯, ౨౧౦, ౨౧౧, ౨౧౨, ౨౧౩, ౨౧౪, ౨౧౫, ౨౧౬, ౨౧౭, ౨౧౮, ౨౧౯, ౨౨౦, ౨౨౧, ౨౨౨, ౨౨౩, ౨౨౪, ౨౨౫, ౨౨౬, ౨౨౭, ౨౨౮, ౨౨౯, ౨౩౦, ౨౩౧, ౨౩౨, ౨౩౩, ౨౩౪, ౨౩౫, ౨౩౬, ౨౩౭, ౨౩౮, ౨౩౯, ౨౪౦, ౨౪౧, ౨౪౨, ౨౪౩, ౨౪౪, ౨౪౫, ౨౪౬, ౨౪౭, ౨౪౮, ౨౪౯, ౨౫౦, ౨౫౧, ౨౫౨, ౨౫౩, ౨౫౪, ౨౫౫, ౨౫౬, ౨౫౭, ౨౫౮, ౨౫౯, ౨౬౦, ౨౬౧, ౨౬౨, ౨౬౩, ౨౬౪, ౨౬౫, ౨౬౬, ౨౬౭, ౨౬౮, ౨౬౯, ౨౭౦, ౨౭౧, ౨౭౨, ౨౭౩, ౨౭౪, ౨౭౫, ౨౭౬, ౨౭౭, ౨౭౮, ౨౭౯, ౨౮౦, ౨౮౧, ౨౮౨, ౨౮౩, ౨౮౪, ౨౮౫, ౨౮౬, ౨౮౭, ౨౮౮, ౨౮౯, ౨౯౦, ౨౯౧, ౨౯౨, ౨౯౩, ౨౯౪, ౨౯౫, ౨౯౬, ౨౯౭, ౨౯౮, ౨౯౯, ౩౦౦, ౩౦౧, ౩౦౨, ౩౦౩, ౩౦౪, ౩౦౫, ౩౦౬, ౩౦౭, ౩౦౮, ౩౦౯, ౩౧౦, ౩౧౧, ౩౧౨, ౩౧౩, ౩౧౪, ౩౧౫, ౩౧౬, ౩౧౭, ౩౧౮, ౩౧౯, ౩౨౦, ౩౨౧, ౩౨౨, ౩౨౩, ౩౨౪, ౩౨౫, ౩౨౬, ౩౨౭, ౩౨౮, ౩౨౯, ౩౩౦, ౩౩౧, ౩౩౨, ౩౩౩, ౩౩౪, ౩౩౫, ౩౩౬, ౩౩౭, ౩౩౮, ౩౩౯, ౩౪౦, ౩౪౧, ౩౪౨, ౩౪౩, ౩౪౪, ౩౪౫, ౩౪౬, ౩౪౭, ౩౪౮, ౩౪౯, ౩౫౦, ౩౫౧, ౩౫౨, ౩౫౩, ౩౫౪, ౩౫౫, ౩౫౬, ౩౫౭, ౩౫౮, ౩౫౯, ౩౬౦, ౩౬౧, ౩౬౨, ౩౬౩, ౩౬౪, ౩౬౫, ౩౬౬, ౩౬౭, ౩౬౮, ౩౬౯, ౩౭౦, ౩౭౧, ౩౭౨, ౩౭౩, ౩౭౪, ౩౭౫, ౩౭౬, ౩౭౭, ౩౭౮, ౩౭౯, ౩౮౦, ౩౮౧, ౩౮౨, ౩౮౩, ౩౮౪, ౩౮౫, ౩౮౬, ౩౮౭, ౩౮౮, ౩౮౯, ౩౯౦, ౩౯౧, ౩౯౨, ౩౯౩, ౩౯౪, ౩౯౫, ౩౯౬, ౩౯౭, ౩౯౮, ౩౯౯, ౪౦౦, ౪౦౧, ౪౦౨, ౪౦౩, ౪౦౪, ౪౦౫, ౪౦౬, ౪౦౭, ౪౦౮, ౪౦౯, ౪౧౦, ౪౧౧, ౪౧౨, ౪౧౩, ౪౧౪, ౪౧౫, ౪౧౬, ౪౧౭, ౪౧౮, ౪౧౯, ౪౨౦, ౪౨౧, ౪౨౨, ౪౨౩, ౪౨౪, ౪౨౫, ౪౨౬, ౪౨౭, ౪౨౮, ౪౨౯, ౪౩౦, ౪౩౧, ౪౩౨, ౪౩౩, ౪౩౪, ౪౩౫, ౪౩౬, ౪౩౭, ౪౩౮, ౪౩౯, ౪౪౦, ౪౪౧, ౪౪౨, ౪౪౩, ౪౪౪, ౪౪౫, ౪౪౬, ౪౪౭, ౪౪౮, ౪౪౯, ౪౫౦, ౪౫౧, ౪౫౨, ౪౫౩, ౪౫౪, ౪౫౫, ౪౫౬, ౪౫౭, ౪౫౮, ౪౫౯, ౪౬౦, ౪౬౧, ౪౬౨, ౪౬౩, ౪౬౪, ౪౬౫, ౪౬౬, ౪౬౭, ౪౬౮, ౪౬౯, ౪౭౦, ౪౭౧, ౪౭౨, ౪౭౩, ౪౭౪, ౪౭౫, ౪**

ప్రత్యేకముగాఁ జేయించుకొని తెలుఁగునందలి యొత్తుల వలె నీయక్షరములక్రిందు ముద్రించుకొనవలసినట్లు తేల్ప జినది. ఇంకను నిట్టిలోపము లేన్నియో యున్నవి. కావుననే, అజవపర్లమాలయందక్షరములు ముప్పదియై యైనను గుంచికాఫలకమునందు మాత్రము ౪౬ కుంచి కలు గావలసివచ్చెను. చూచితిరా! ఇందును గుంచికా ఫలకము లిపికిఁ జగినట్లులే నిర్మింపఁబడినది. ముప్పది యక్షరములు ౫౭ యజవలసికే ౪౬ కుంచికలు గావలసి వచ్చినప్పుడు, ౫౬ అక్షరములు ౫౭ తెలుఁగునకు ౬౨ కుంచికలు గావలసియుండుట యొకవింతగాదు గదా? ఈయజవకుంచికాఫలకముగూడ నేకపరివర్తనకుంచికా పద్ధతినే నిర్మింపఁబడియున్నది.

పైసావమునందు ఖేర్కొనినట్టిలోపములు, లేక స్వరవర్ణముల రూపాంతరము లన్నియుఁ జక్కనిపద్ధతి నేర్పరుపఁబడి యున్నందున, మన తెలుగులిపి ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్ర నిర్మాణమున కెంతయు ననుకూలించియే యున్నదనుట కుపాంగవలసి యున్నది. ఈ తెలుగునకు ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రము నిర్మించుట యం దేర్పడినదిక్క కుంచిక (Keys) లెక్కుడుగా నుండుటవలనను, ఒత్తులను ప్రత్యేకచిహ్నము లుండుట వలనను గాదు. మఱిమన, మనము ప్రస్తుతము ముద్రణమునందు వాడుచుండెడి తలకట్టు, దీర్ఘము, ఒత్త్యము, ఓత్త్యము, ఔత్త్యము మున్నగువానియందలి నూత్నములగు కొన్ని లోపములే యవలసియున్నది. ఆ స్వల్పలోపములను వ్రాచినకాసనములందలి లిపి నాధారముగాఁ జేసి కొని సవరించి, ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్ర నిర్మాణయోగ్య మగునట్లు లొనరించి యా విషయమును సమగ్రముగా “తెలుగులిపియుఁ దత్సంస్కరణమును” అను నావ్యాసమునందు స్పష్టపఱచి యున్నాఁడను. ఆ ట్టిలిపి సంస్కరింపఁబడినందువలననే తెలుగునకు ముద్రాక్షర విలేఖనయంత్ర నిర్మాణము సాధ్యమగు నని చెప్పఁగల్గిరిని. ఇట్లు దీవ్యాసమునఁ దెలుగు (Telugu Key-board) కుంచికాఫలకమును నాలుగు రకములుగా నిర్మింపవచ్చునని విశదీకరించి చూపియున్నాఁడను. కుంచికలయందుఁ బ్రదర్శింపఁబడిన యక్షరములను ముద్రించుపద్ధతిని గూడ

విన్నవము.

అరళి మహాశయులారా.

ఈ నూతనాక్షరముల సౌందర్యమును జూడుఁడు. ఈ వర్ణములు మీనోత్తేంద్రియముల కానంద మొనఁగూర్చుచుండలేదా? ఇట్టియక్షరములతఱుఁ దెలుఁగునందు ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మింపఁబడఁబడు మీరెవలయంగీకరింపరాదు?

ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మింపఁబడినచో? మీయక్షరములను రమణీయముగా ముద్రాక్షరములతఱు? ప్రాసకఠనవచ్చును. మీరు వ్రాయఁదలంచిన పాఠములనుగాని, గ్రంథములనుగాని చెఱికి శ్రమము లేక తెలిక గాను శీఘ్రముగాను ముద్రాక్షరములతఱు? ప్రాసకఠనవచ్చును. ఇట్టియంత్రనిర్మాణమువలన భాష కేతయో లాభ మొనఁగూడఁగలదు.

కావున, భాషాభిమాను లెల్లరు నాయోవిన్నవము నాలకించి, వెంటనే? యోనూతనాక్షరములతఱు? గూడిన ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణమునకుఁ జేయునాశ్రయమునంగవలయునని నవినయముగాఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను. చిత్తగింపవలయును.

ఇట్లు,
బుద్ధ విధేయుఁడు,
యం.యస్. వెంకయ్య.

By M.S. Venkayya.

నిద్రానశ్చూర్యకముగాఁ దేటపఱచి యున్నాఁడను. ఈ కుంచికాఘోరములకుఁ దగినట్టులు యంత్రములను మనము నిర్మించుకొనవచ్చును. అది యొక కష్టమైన పని గాదు. ఇతఁ డెలాగునందు ముద్రాక్షర విలేఖనయంత్ర నిర్మాణము సాధ్యము గాదనువారి వాదము నిలువఁజాలదు. తెలుఁగున ముద్రాక్షరవిలేఖన మొనరించినచో లిపి యెట్టులుండునో తెలియుటకై పదునొకండవ చిత్రమునఁ గొంతవిషయమును వ్రాసి ప్రదర్శించి యున్నాఁడను. దాని నోపికతోఁ జదివి చూడవలయు నని పాఠక మహాశయులను వేడుకొనుచున్నాఁడ.

మహాశయులారా! “చేశభాషలందుఁ డెలుఁగు లెస్స” అని వాసిగాంచి, వ్రాలు ముత్తెపుసరుల వలె మీఱునుఁ, బలుకు లలిలలితములై వీనుల నలరించుచు,

నసమాన యై యెసలారుదుండెడి నీతెలుఁగుభాషకు ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రము లేకపోయెననెడి యొక కళంకమా? అట్టికళంకమునువారింతులకు సర్వవిధములఁ బాటుపగుట తిరింగభాషామతల్లీ ప్రియపుత్రుల మగు మనకు విధియైయున్నది. ఇతఁడైనమనవారశ్రద్ధారూప మగు నిద్రనుండి మేల్కొంచి శ్రద్ధాశువులై ముద్రాక్షర విలేఖనయంత్రనిర్మాణమునకును, ఈనూత్న ముద్రాక్షర నిర్మాణప్రచారిములకును దోడ్పడి, యీ భాష సేవను మన్యులమునశీ పూర్తియగునట్టు లొనరించి, తిరింగ భారతీకృపాపాత్రులై వెలయుదురు గాత!

శ్రీమతీ తిరింగభాషా విజయశే తమామ్.

[సర్వస్వామ్యములు వ్యాసకర్తవి]

మ ధ్య మ

పాటిబండ్ల మాధవశర్మగారు

నవవికచారవిందసుమనస్సమసుందరమైన యీశ్వరీ
రవిలసనమ్ము లెంత మధురమ్ములొ! మామకహృన్మధుప్రవతం
బవధివినాకృతప్రమదమై, యవశాన భవన్మహాభికా
నవరుచు లానుపొంటె పెలుచున్ బయిపాటున వేగిరించెడున్!

౨

కఱకఱ నూఱు బడ్డయవి గావలె నీవిరియల్లుచాలు నా
కొఱకయి! తుంటవింట గుడిగూర్చి తెగంబడి యేయు నీ రతీ
వరుఁడు మనోహరీ! యొకలవమ్మునుఁ గన్తివడంగఁబోను; జ
ర్జరితవపుర్వినిస్ఫురత నిరంతరర క్తనదుండ నయ్యునున్!

3

జలజల రాలు నీ రుధిరశైవలినీష్పవదంకురమ్ముల
జెలియ ! భవత్పదాంబుజముచెంగట నొక్కడ మేని రాల్పగాఁ
గలిగినఁ జాలు; నా పడిన కష్టము సార్థక మైనయట్ల నే
తలఁచెద నింతకాలమును తాళిన యర్థము లభి మాటకుఁ !

౪

అయుతముగా న్రవించు నన్యగాపగ ; లీచ్యుతర క్షమైన నా
మెయిబిగువుం దొఱంగి పుడమిఁ బడిపోవఁగ నున్న దోసి ! ఓ
ప్రియసఖ ; నీమృణాళయుగళీమృదుబాహులు సాచి భ్రంశనం
శయహతముఁ రహఃప్రణయచాలిత మీతనువుఁ గ్రహింపవే !

౫

అసువులమీఁది యాస వెనుకాడుచునున్నది; తేనె లూరు ఈ
కుసుమము లింతగా పగలు గొన్నవి నాపయి విక్రమించె; ప్రే
యసి ! ననుఁ జేర్చుకొమ్ము బిగియారుకవుంగిట; నాకు నీదు ని
శ్వసనపరీమళ మ్మనుభవ మ్మగుతఁ దుది యూర్పుకేనియుఁ !

౬

నను వధియింప కోయి మదనా ! తెగ నేతువు గాక ! ఈచిరం
తనమధురార్ద్రహా తనువునఁ గొనయూపిరి యుండునంత ద
స్కను తెగ నేయు; మప్పడయినఁ బడవేయుము నన్ను నాప్రియాం
గన కవుంగిట; పుత్తు తుదికాలము నాప్రియరాలికొంగిటఁ !

‘ మధుకణములు ’ నుండి.

నాకు భావకవిత్వాలంటే మహాకోపం, దానికి తగ్గట్టు నాకు భావకవిత్వం చెప్పే స్నేహితుడొక డున్నాడు. ఒకరోజున ఆ స్నేహితుడు ఒకచిన్న పద్యం రాశానని తీసుకొచ్చాడు. విని మరీ కేకలేడతాను గాని వినిపించుకోకుండా మొండివాడనలాకి దిగను. ఎందుకంటే, భావకవిత్వంలో కూడా భావమున్న కవిత్వ ముక్కడక్కడ అరుదుగా కనబడుతూవుంటుంది. నా స్వభావం బాగా ఎరుగుండటంవల్లనే మావాడు నాదగ్గరకు తీసుకురాగలిగాడు. “ఏమోయి, బాగుూ! ఏంపని మీ దొచ్చావు? ఏమైనా కొత్తభావా లుద్భవించాయా యేమిటి? మహాపుత్సహంగా వచ్చావు?” అన్నాను. మావాడు చిన్నస్మైలింగు (smiling) చేసి తల వేలేసు క్కూర్చున్నాడు.

స్నేహి—నే నొక చిన్న పద్యం రాశానోయి! అది మాపిద్దామని వచ్చా. “అయితే చదువు” అన్నాను. కాని నాకు వట్లు మండుతోంది. పాండిత్యం లేనివాళ్లందరు భావకవు లయ్యారని.

స్నేహి—ఇరుగో చదువుకున్నా విను. ఆగభీరనికా స్పిగ్ధ నీచికాభ్రపటలి డాగి భావకవికుమారహృదయ కుహర మేరుఖిరి దూగి ప్రణయ పవనహరిణమృదులగీతికలను దోవ్వుదోగి మధురతరంగానడోల మాయమైతే సుందరీ!...

* * * * *

కటికిచీకట్లు నాల్గుచైపుల గ్రమ్ముకొనియె చుక్క యొక్కటిమాత్రము మిమ్ముమిమ్ముమనుచు నాహృదయసీమ మొలచిన యాకాలతంత్ర మనగ మెరయుచున్నది.....

* * * * *

నాతి, నీయుదాసీన ప్రభులంబులన తకలతకలంబులైన నాగుండియిత్

మరల నీవు నీదుప్రణయోపధంబుచేత నొకటిగా చేయవా?.....

* * * * *

“నాయనా, దీ స్నేహృత్త మంటారు? ఇలాంటి గణాలు ఏ అప్పకవీయంలోనూ చూడలేదే! యశీ, ప్రాసా, ఏ అద్ధాన్నం అక్కర్లేదా ఏమిటి నాయనా! చూట్లాడవు” అన్నాను.

స్నేహి—భావం చూడవోయి, గణమో గణమో అని గందరగోళపడతా వేమిటి?

“అద్ధాన్నం. గణయతిప్రాసలు లేనిదే కవిత్వ వేమిటి? ఇక అర్థమంటావు. కరిమ్రెగిన చెలగపండు నెందుమా కొట్టడం, దాల్లో యేవైనా వుంటేగా తిన దానికి? ఆస లిడేవుత్తమో చెబుమా!”

స్నేహి—ఆవుల్లెలూ గిల్లెలూ ఎవడి క్కావాలి. స్వారస్యం ప్రధానంగాని యేవుత్తమేలే నేం? చెవలకి వోయిగా వుండటానికి కర్ణాటకరాగాల్లో హిందూస్థానీస్వరాలెన్ని వేయటం లేదు! సుఖిమా లేక క్కాస్త్రమా మనకు కావలసింది?

“ఏమిటి నాయనా, నీపద్యంలో వున్న సుఖిం? ముక్కు తిమ్మన్నలాటి మహాకవులంతా ముద్దులు మూట గట్టేట్టు పద్యాలు రాస్తే అవన్నీ మట్టిగొట్టుకు పోతున్నాయి! నేటికాలానికి కావ్యకన్యక నేడిపించటానికి మీరు బయల్దేరారా ప్రబుద్ధులు! హోరున ఏడుస్తూండే మీ బాధ పడలేక! ఏదో కవి ననిపించుకుందామనేనా నీపరదా? ఇన్ని మేగజైను (Magazines) లంటే వేల్లోనైనా ఏమూలనో పడకపోతుందా అనా నీ దిలాసా? ఇలా వరసపెట్టి వంద వేలేల పుస్తకం రాస్తే ఎవరు బాధపడుతారు, మాకొద్దు కామీ అని పుస్తకం పాడేసి పరుగెత్తుతారు కాని?”

న్నేహి—ఏమిటయ్యా! అలా అంటావు. మాదు కోజాలు నిద్రాపోతాయి మానుకొని ఆలోచించి రాస్తేను?”

“నాయనా! ఎందుకంత కష్టపట్టం. ఈ భావ తరంగాలకోసమేనా మాదుకోజాలు ఆలోచించటం! అయితే దాని కర్థ మేమిట్టో? మాదా వెలవిద్దా, విని సంకోషిస్తాను.”

న్నేహి—ఇప్పుడు దాని కర్థంవంటే ఎలా తేలుతుంది? చాల్లో చాలా గాఢుంది. దాని అర్థం, రాసిన కవి ఎన్నడూ చెప్పదు. ఎవరంతట వాళ్ళర్థం చేసుకోవలసిందే. అయినా అంత సులభంగా అందరికీ అర్థమౌతాదు. దాన్నర్థంచేసుకోడానికి రసగ్రహణశక్తి ఎంతుందా? ఆశక్తి ఎంత వుంటే అంత అర్థమవుతూ వుంటుంది.

“పైగా యిదొకటా! నాలు గర్థంలేని ముక్కలేవో రాసి నాకు రసగ్రహణశక్తి లేదంటావు? నీ మొహం. చాల్లో ఏవుంది? పారిణమృదుల గీతక లేమిటి? ఆనా తెవరంట? ఒకటిగా చేయడ మేటిటి నీతలకాయ! ఒకదాని కొక టేమన్నా పొసుగుతోంది.”

న్నేహి—నీ కంత అలాటప్పగా కనబడుతోందే! అసలు కవైలేనే గాని దీని అర్థం గ్రహించలేదు. భట్టుమూర్తిగనక వింటే బావురు మనవలసిందే! తిక్కన తిరిగి చూడకుండా పారిపోయా? ముక్కుతిమ్మన్నకు ముచ్చెముటలు పట్టకపోవా? నీవేమో మహా ఆత్మేషిస్తున్నావు. అలాంటి కవు ల్నుందరినీ గజగజలాడించే కవిత్వం భావకవిత్వమంటేను. తెలిసిందా! ఇది నాచురల్ (Natural) కవిత్వం. గణయతిప్రాసలతో అష్టదిగ్బంధనం చేసిఆర్టిఫిషియల్ (Artificial) గా తయారు చేసింది మనపటివాళ్ళ కవిత్వం. చాటుతట అవే నోటి వెంబడి వుప్పొగుతాయి భావాలు — ఈకవిత్వంలో.

“మరగల్గానా?” అని నే ననేసరికి మామాడు ప్రళయకాలరుద్రుడులాగా లేవడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

“అగోవోయి—అలా కంగారుపడతా నేమిటి? దీల్లో వున్న మంచిచెడ్డలు చెప్పమనేగా నీవు వాద్యిరికి

తీసుకొచ్చింది? విమర్శిస్తూంటే కోప మెందుకు నీకు? అయితే, వాళ్ళ భర్తం కాల మనపటికవు లంతా ఇది విశేసరికి నువ్వు చెప్పిన స్థితి కొస్తా రంటావు? ఒక విధంగా వస్తే రావచ్చు. ‘ఇదేం కవిత్వంరా బాబూ’ అని వాళ్ళుమాడా మాడిలిపోతా రంటానికి సందేహం లేదు. నాయనా, ఏమిటో రసంరస మంటావు! ఏరసంవుంది దీల్లో? నీరసం తప్ప నా కేం కనిపించటంలేదు. అయితే బాబూ, మీవంటి ప్రబుద్ధులు తిక్కనకాలములోమాడా వుంటే వుండొచ్చు. ఈమిడిమిడి కవిత్వం నిలిచేది కాదు కనుక అప్పుడే అంతరించి, శుభ్రమైనవే వో నిల్చాయి. అదిగాక ఇప్పుడు ప్రతిఅడ్డమైనవాడికీ కవి ననిపించుకోవాలని సరదా. అంచేత ఏవెట్టిమొట్టి వ్యాసమో, ఏభావకవిత్వపు పద్యాలో మొదలెట్టడం! ఏమింది! కాగితం కలం చల్లగా వుంటే సరి. అవును కాని, ఇకప్పుడూ వాద్యిరికి తీసుకురాకు; మాకవిత్వ మంటే నాకు వళ్ళు మండుతోంది.”

న్నేహి—(ఆమట్టున లేచి) నీదగ్గరికి నే నెన్నడూ తీసుకురాను. ఈపద్యం అర్థమయ్యే మొహం కాదు నీది. కనుక నాకు శలవు బాబూ! మాకవిత్వానికున్న ప్రతిష్ఠమాడా చెడకొడతావు.

“ప్రతిష్ఠ అంటూ వొక టుంటేగా చెడగొట్టడానికి” అని నే నంటుండగానే వాడు కోపమొచ్చి లేచి పోయాడు. పీడ వదిలించుకొని మనస్సు చికాగ్గా వుండటంచేత పక్కను ఒక మేగజైను వుంటే తీసి ఒకటిరెండు పేజీలు తిరగేసి చూసేటప్పటికి, అక్కడా యిలాంటి పద్యాలే ప్రత్యక్షమైనాయి. నేను లేచినవేళ మంచిదికాదు. లేక పోలే యేమి టీగోల! తల మంటెత్తుకొస్తాం దనుకొన్నాను. కాని నవ్వుమాడా వచ్చింది. మక్కసారిగా కొంతమంది మనుష్యులకు మతి చులించిందనుకున్నాను. నిద్రరావటంచేత పక్కమీద పడుకున్నా.

* * * * *

నేనూ నాన్నేహికుడూ అరణ్యప్రాంతాలకేసి వెళ్ళాము. అక్కడ చిన్నకొండొక టుంది. ఎక్కడ నుంచో కొంచె మేదువు వినిపిస్తోంది. ఎక్కడా? అని

పైకి చూడము. కాని మాకేదీ కనపడలేదు. పోనీ చూద్దామని మెల్లిగా యిద్దరూ కొండెక్కాము. చూసేసరికి చక్కని పిల్ల పదహార్లది కూచుని యేక భారగా కోకిస్తోంది. వొళ్లో పుస్తకాలుమాత్రం యేవో వున్నాయి. దగ్గరి కెళ్లి “యేమమ్మా! అలా ఏడుస్తున్నావు” అని అడిగాం.

“నాయనా, మీ కందుకు నాతోలి! నే చెప్పితే మాత్రం చెప్పినట్లు చేసేవాళ్లున్నారుగనుకనా?” అన్నది.

“ఏమిటమ్మా నీకొచ్చిన కష్టం? చెప్పమ్మా, సాధ్యమైతే ప్రయత్నిస్తామా” అన్నాడు మావాడు.

“నాయనా! ఇప్పుడు కొత్తకవులు బయలుదేరారు నాప్రాణానికి! సోఅవయవఖండనం చేస్తున్నారు. వాళ్లకు నే నేమపకారం చేశాను? వాళ్లకేసి నే నెన్నడూ మాడనైనా లేదే! నేటికాలాని కిలాంటి కవులు బయలుదేరారుగదా అని విచారంగా వుంది. ఏవో నాలుగుముక్కులు ఇష్టమొచ్చినట్లు వ్రాస్తే నిండుతుం దనుకుంటున్నారు! ఇలాంటివి రాయుద్దని చెప్పి బోధించేవాడెవడూ లేకుండాపోయాడు. యతీ లేదు. ప్రాసా లేదు. గణనూ లేదు. చివరికి దానికి పేరు కూడా లేదు. అన్నీ సలక్షణంగాఉంటే నా కానందం గాని, అన్నీ తీసేస్తే నాకు విచారం కాకేమిటి” అంది.

“నాకూ ఆలాంటికవులంటే కోపమేనమ్మా. ఏంకెయ్యను రల్లీ! చెప్పితే వినిపించుకునేవాళ్లెవరూ లేరు. అమ్మా! మీవొళ్లో ఆపుస్తకా లేదేమిటి” అని నేనడిగాను.

“ఇది భారతం, రెండవది భాగవతం. వీరింత చక్కగా రాసి నన్ను మన్ననచేస్తే ఈస్వర్గయుగంలో, తోకపీకుడుకవిత్వం రాసేవాళ్లు పుట్టారుగదా అని ఈ పుస్తకాలు చూసుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాను” అంది. “అలాగా అమ్మా!” అని యిద్దరం సాష్టాంగదండ ప్రణామం చేశాము.

“రల్లీ! ఏడుకూడా ఆతోకపీకుడుకవిత్వంగాదే” అని చూపించాను. మా బొగురుకు ప్రాణాలు లేవు;

గజగజ వణికిపోతున్నాడు. నేనే, పడిపోతాడేమోనని పట్టుకు నుంచున్నా. అప్పుడు ఆవిడ కళ్లెత్తి చూసింది, చూశేటప్పటికి మరింత మోచ్యయింది మావాడికి భయం. కాని ఆవిడ మళ్లి ఒకమారు చూసింది. అప్పుడు ఆసోగలైన కళ్లల్లోంచి రెండు నీటిబిందువులు బారి పడ్డాయి. వెంటనే “కాటుకకంటినీరు” అన్న పద్యం జ్ఞాపకంపచ్చింది నాకు. “నువ్వొక్కడవు మానేసినా మానేయడమే. ఆరల్లి అల్లా విలపిస్తోంది, ఇక నే నెన్నడూ వచ్చిరాని కవిత్వం చెప్పనని చెంప లేసుకో” అన్నాను మావాడితో. ఆవిడమాకా అంగీకార చూచ కంగా తల పంకించింది.

“నేనుకో వేమరా చెంపలు” అని గద్దించాను. మా వాడు చేతులు నలుపుకుంటూ—

“అయితే, నేను కవి ననిపించుకోటం ఎలాగ?” అన్నాడు మెల్లిగా నసుగుతూ.

“ఒకే నీ కేమన్నా మరి పోయిందా ఏమిటి? నే చెబుతూంటే వినిపించుకోవేం? మరేం పరవాలేదు. నీ పద్యరత్నాలు వచ్చి దేశాన్నేమీ ఉధరించటం లేదు. నీలభావకవిత్వం ఫెదర్ వెయిట్ పేపరు (Feather-weight Paper) మీద పేటికి రెండున్నరపంక్తులు పెట్టి గ్రంథాలు అచ్చువేయించిపోతే నే ఎవడుకొంటాడు, అసలు డబ్బులే కేడుస్తుంటే దేశం? కనుక నే చెప్పినట్లు చెయ్యి” అన్నాను. మావాడు సందేహించటం మొదలు పెట్టాడు. నాకు వళ్లు మండుకొచ్చింది.

“ఏమిటా ఆమొండివేదం?” అని గట్టిగా చెవి పట్టుకొని మెలిపెట్టాను. ఎందుచేతనో చప్పున మేకుకు వచ్చింది? చూస్తేనిగదా ఆపట్టుకున్నది మావాడి చెవి కాదు నాతోడే! దిగించి పట్టివుంది. మంటెల్లానిగ్గుతుందీ! ఎత్తిగా కండిపోయింది. నవ్వు వచ్చింది; ఏడుపూ వచ్చింది. మెల్లిగా లేచెళ్లి బల్లమీద వేసలై నుంటే రాసుకొన్నాను. అంత వళ్లు తెలియని ఉద్రేకం ఉండ కూడదు. ఎప్పటికైనా ప్రమాద మనుకున్నాను. నాకల భావకవులకి తెలియపరిస్తే వుపయోగ మేమైనా వుంటుందేమోనని వెజ్జినమ్మకంతో బయలుపెట్టాను.

ఈమాత్రానికి మానేసేవా డెవడు? నేనే ఈవిషయమై ఉపన్యాసా లివ్వదలుచుకున్నాను. కొద్దికోజుల్లో బయల్దేరుతాను. ఆసరస్వతీదేవి అల్లా ఏడుస్తుంటే నామనస్సు నీరైపోయింది. నాకొచ్చిన కలబాటి కల ఇంకోడి కెవడికొచ్చినా వాడికి హృదయం-హృదయమంటే పాపాణా హృదయంకాదు, దయాద్వైతహృదయం-అంటూ వుంటే యీవిషయమై గట్టిగా ప్రయత్నించక మానడు. ఆకల నాకే వచ్చింది కనుక గట్టిగా ప్రయత్నించదలచుకొన్నాను. మీ కవరికన్నా అబ్జెక్షన్ (Objection) వుంటే తెలియబరచకోరుతాను. ఇంకా దాని విషయమా

లోచిస్తో మార్చున్నా. అంతల్లో వెనుకనుంచి సవ్య విసపడ్డది. తిరిగి మానేసరికి నాభార్య కాఫీకష్ట తీసుకొచ్చి నిల్చుంది.

“ఏం, భావకవిలా గలా ఆలోచిస్తున్నారు? కవితాప్రపంచంలో వున్నారా ఏమిటి?” అంది.

“ఏ మలా అంటున్నావు? నీహ సవ్యలాట గానే వుందా భావకవులంటే?” అన్నాను.

“నీహ అని వత్తి పలుకుతున్నారు. నేను మని పిని కా ననుకున్నారా యేమిటి?” అంది.

బిచ్చ గాఁడు

వడ్లమూడి వేంకటరత్నముగారు

వేకువ నిద్ర మేలుకొని వెంటఁ బరున్న ప్రియాంగనామణిక
సోఁకున మేలుకొల్పి కలజోలెలు నెంగిలిచట్లు చింపివో
కోకలకావడి గదిమి ముట్టల మూపునఁ జంక నాలితోఁ
గైకొని యీగతి నకనకంబడి పాటుదు వేమి యెంచితో.
నీతో నున్న జనంబు మేలుకొనిన నీకంటె ముం దేగి యా
యీతల్లుల్ దయఁ బెట్టు బిచ్చములు తామే కొందు రంచేమొ నీ
శాతాంగిక బసిపాపల న్నయనకంజాతాసులం గూడి యీ
ప్రాతఃకాలమ పర్వలెత్తెద వహా ప్రారబ్ధసంరంభముల్.
దైవవశంబునం దెరువు దాటంగఁ దోడగు వీనిమీఁద నీ
కీచిది నోర్వలేమి యయొ యిర్వరు నేకపథానువర్తన
ప్రావసతీర్థ లిర్వరు నిరంతనితాంత దరిద్రతా ప్రియం
భావుకమూర్తు; లైన నినుఁ బల్కుగ నేమిఫలంబు సెప్పమా!
నీకై యాత్మ దపించి కోరి కవిసెన్ నిర్దిదతారుణ్యరే
తైకాకంపితలోక దైన్యనతి యారా యెంత ప్రేమంబూ! నీ
వో! కాలంబడుదాని కాదరువు నీ నూహించి నిన్పత్వతా
వ్యాకోచంబగు సంతతిం గనెద వాహా యెంత యకాదార్యమో!

కలిమి నమస్తకిల్పిషనఖంబు యమాలయరాజమార్గము
జ్వలగుణవైరి; లేమి నిరపాయసుఖప్రసవం బటంచుఁ బె
ద్దలు వచ్చియింతు కొందఁ; అది తథ్యమెఱుంగఁగరాదు మాకు నీ
పలుకులఁ దెల్పుమీ యనుభవంబు నదెంత సుఖంబొ మిత్రమా.

తమ యస్తోక్ విశాలసంపదలు వ్యర్థంబౌ కులం బింక నం
తము నొందు న్గుతుఁ డొండు లేమి నని చింతావహ్నిచే గ్రాగి ని
త్యము దానప్రతనిష్ఠలం గుములు నర్థాధ్యాశి కి కిట్టి నీ
కమితంబౌ ప్రజ నేలనో యొసఁగ నౌరా ధాత చిత్తం బెదో?

తెమలనివగ యగ్గిఁ గుమిలి చివికినమేను చూపఱ కెద వంత మోపుచుండ,
కలిగిన కుండప్రాతలనెల్లఁ గట్టిన కావడి మూఁపును గాఁగిలింప,
నిండుచూలై కాలు నేలాన లేని యెమ్ముల ప్రోపు చెలి నెత్తిమూట రాఁగ
నూఁచకాల్పేతులు నూఁదపొట్టల నిసుంగుల మూఁక మెల్లనఁ గునిసి నడువఁ
బయన మొనరింతు గదవోయి బాటసారి - యుండుచోటను బండక యుండఁ బోక
పండుచోటను, కడుపు చేపట్టుకొనుచు - గానిదేశాల నిట్లు నీకనటు లేమొ.

క్షీతి నెల్లరుఁ గలవారిని-నుతియింతురు వన్నె చిన్నె నుడువులతోడఁ
నతతం బెడుటను గల నీ-గతి యంతయుఁ దలఁపఁబోరుగా యది యేమో!

కలగ్రహముల నిర్జీవం-బుల నర్థంబులను నష్టపోషకముల వి
చ్ఛలవిడి వెచ్చించుదు రాఁకలి నటమటఁ బొగులు నిన్నుఁ గానర యశారా!
దయనేయఁగా నీ కుదయమయ్యేనే యంచు నొడ్డారముగ నాడు నొక్క యింతి
కొలు చింటిలో నిండుకొనియుండఁ బో యంచుఁ దటవటించును నొక్కతలిరుఁబోడి
కూర్చుండలేదు నీకొఱకుఁ దీరిక నంచు నుడుకులాడుచు దాడివెడలు నొకతె,
యింతట నేగుమా యింట నెవ్వరు లే రటంచుఁ బైఁ బడి తుటారించు నొకతె
యొడలు వంచవె యంచు బిట్టులుము నొకతె, - యెంత మిడికిన ఫలము నీకింతె కాదె
యశార కరవై చేత పొమ్మనెడువార - లయిన నీ వేలనోయి యిట్లటమటంప?

పండుగపబ్బమంచుఁ గనుపండువుగాఁ బఱచరించి యిండ్లు మే
నిండ నలంకృతు ల్లుఱిమి నీటుగఁ గుత్తుకబంటి మెక్కుచుఁ
మండెడిపొట్టతోడఁ గడమాలిన యాసను నూట లూరుచుఁ
దండకుఁ జేరు నిన్నదయతం గనరక మది యెట్లు లుండునో.

ఒకకాలంబున ధర్మమం చగతికవ్యాహంబు పొషింప ను
త్సుకతం బొందెడు దేశ మిప్పు డిటులక శోషించుట ల్లాంచి నీ
వ కుమారిల్లుట గాదు మాయెదయు నత్యాయాసముం బొందు నెం
తకు నెంతైన దటంచు నక్కటకటా దైవంబు కన్గుట్టునే.

‘కుత్తుకబుటిగాంగఁ దెగఁ గూరి యనేకరసాన్న శాకముల్
మత్తిలి పేదవాని సొదమాట దలంప రదెంత యార్చినక
విత్తనమే నివిదిర్పరు గణింపరు ధర్మము సుంత, చూచి యు
వ్వెత్తుగ నోర్విదల్తు రిల భీతిలి పాఱ’ నటంచు నేలనక.

వారి ననంగ నేమి కలవారలు వేర్గలవారిలోన నె
వ్వారికి తెక్క యాడిననె వారక డొక్కయు నాడు నిప్పు డే
వారలు మేలు మీఱి నినుఁ బల్కుదు రీవె మఱొక్కవర్తనక
నేరిచి స్వేచ్ఛగా మనుట నేరుపు గాదె తలంపు మాతృలోక.

శారవ మించుకేనియును గల్గకపోయినఁ బోవుఁగాక యె
వ్వారును దూఱకేని పెరవారలఁ గాంచిన జంకకేని వే
సారిస మండుటాకలిని పైఁచుటకేనియు నుండఁ గాదె నీ
వారయు మోయి బిచ్చమున నొనొకొ యిం దొకటేని యెన్నఁడేక.

నీయావర్తన సాంఘికోన్నతికి నెంతే శృంఖలాహూప మం
చాయాదేశమహానుభావు లొగిఁ దా రాలోచన లేసి యీ
యాయావారము మాఁపఁ బూని రిక నీ వద్దానిఁ బోవీడి సం
ఖాయాసంబుఁ దొలంగఁజాలు నొక మేలొవృత్తిఁ గైకోదగుక.

ఒండువిధమునఁ గడవక యుండునట్టి-చీకు ముదుసలి యాదిగాఁ జివుకువారి
కొనఁగి యడుయపాత్ర నీ వొండువృత్తి-గొని సుఖంబున స్వేచ్ఛగా మనుట దగదె!

నవసమధావృష్టిచే గువలయంబును నలరఁగఁజేయు చల్లనిరాజు నీకు
కడలేని మగఁటిమి నడరారు జగముచుట్టం బొదరించు మిత్రంబు నీకు
తన్నాశ్రయింప నేదను దీర్చి ఫల మిచ్చు ధరణీజపతియ యాదరువు నీకు
కనరాక వెల చెప్పఁగారాక చెదరని పసమీఱునట్టి దంబరము నీకు
కీడులో మేలటంచును నాడునటుల ప్రకృతియే సంతతంబును రక్ష నీకు
ప్రకృతి యుత్సంగతలమె విశ్రాంతి నీకు-ప్రకృతిదేవికి గారాబుపట్టి వీవు.

3. మహాత్మాగాంధీగారు, లంకామైరు మిల్లుపనివాండ్లు

(P. P. B.)

ర. లాలన (స్ట్రీమరులో)

(P. P. B.)

శబరి

చింతా దీక్షితులు గారు

౪

[పంపాపుష్కరిణి దక్షిణపుగట్టు. చాతకముని ఆశ్రమము. పూరిల్లు. అరుగు విశాలము. దానికి మధ్య నెగడు. నెగడులో పుల్లలు. పొగ నెమ్మదిగా వస్తోంది. ఎర్రనిజాట్టా, బిరుసుగడ్డయా, మీసయా కలవాడు చాతక ముని. కృష్ణాజినము దట్టివలె కట్టుకొన్నాడు. నలభై సంవత్సరముల వయస్సు. స్థూలకాయుడు. నెగడిముందు పద్మాసనం వేసి కూర్చున్నాడు, ఒంటికి బూది రాచు కున్నాడు. ఇల్లి యథాస్రకారం బట్టి కట్టుకొంది. తలలో పువ్వులు, పెడలో దండలు, జాట్టు ముడి వేసు కుంది. చువై సంవత్సరములు వయస్సు. పూర్వపు చురుకు లేదు. అరుగుచివర ఆకాశంకీళి చూస్తూ కూర్చుంది.]

చా త కు డు

ఏమిటి చూస్తున్నావు ఇల్లీ!

ఇల్లి

చూడ్డం లేదు. ఆలోచిస్తున్నా!

చా త కు డు

నాతో ఆలోచించకూడదూ?

ఇల్లి

కూడ కేమి? పన్నెండుసంవత్సరా లైనది హనుమంతుడు శ్రీరామచంద్రునిగురించి చెప్పి.

ఇంతకాలము కనిపెట్టుకు ఉన్నాను. నాఆటల మీదా, నా పాటల మీదా విరక్తి కలుగు తోంది. హనుమంతుడు చెప్పినమాటకు తభా వతు ఉంటుందా?

చా త కు డు

హనుమంతుడు, మాట తభావతుమనిషి కాడు.

ఇల్లి

శ్రీరామచంద్రుడు నిజంగా వస్తా డంటావా?

చా త కు డు

రావడ మెందుకు పోవడ మెందుకు? ఎప్పుడూ మన మనస్సులలో ఉండేవాడు!

ఇల్లి

మనస్సులో ఉంటాడా ఎప్పుడూ?

చా త కు డు

మనస్సులో అనిమాత్రం ఎందు కన వలెను. మనమే అతడు, అతడే మనము.

ఇల్లి

సీమాటలు నా కర్థంకావు చాతకా!

చాతకుడు

మీది భక్తిమార్గం. నాది జ్ఞానమార్గం.
మీకూ మాకూ ఏలాగ నరిపడుతుంది?

ఇరి

ఏముటో నీ దంతా ఒకగొడవ. నే నడి
గిన ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పవు.

చాతకుడు

అఖండసచ్చి దానందమయుడైన నిర్గుణ
బ్రహ్మ అవాఙ్మానసగోచరుడు. నిర్గుణబ్రహ్మ
జిజ్ఞాసే మోక్షసాధనము.

ఇరి

పాటలు పాడితే శ్రీరామచంద్రుడు సం
తోషిస్తాడా?

చాతకుడు

ఇంద్రియములు జయించి, మనస్సు
చిక్కబట్టి, నాసికాగ్రముపై దృష్టి నిలిపి...

ఇరి

పోనిదూ ఆగోలంతాను! చాతకా, నాకు
చిన్న తనంలో ఆటలూ, పాటలూ, హనుమం
తుడూ, పక్షులూ, అన్నీ కావలసి వచ్చాయి.
ఇప్పుడు నామనస్సు వాటిమీదికి వెళ్లడము
లేదు. మన స్నేదో గోలగా ఉంటోంది. హను
మంతుడు మాయ చేశాడో మంత్రం చేశాడో
శబరిలాగ అయిపోతున్నా నేను.

చాతకుడు

శబరి తపఃప్రభావాన్విత. ఆవిడ ముందు
నీ వింకా పసిపిల్లవు.

ఇరి

ఒక్కమారు శ్రీరామచంద్ర మూర్తిని
చూస్తేనా? హనుమంతుణ్ణి అడుగు తాను,
ఉండు, వస్తున్నాడు.

[హనుమంతుడు ప్రవేశించును. పూర్వ
మువలెనే ఉన్నాడు. మీసము నల్లగా పెద్ద
దిగా ఉన్నది. అర్థచంద్రాయుధము వెనక తగి
లించి ఉంది. కొంచెం బట్లు చేశాడు. 3౨
సంవత్సరముల వయస్సు.]

హనుమంతుడు

నన్నేమిటి అడుగుతా నంటున్నావు?

ఇరి

శ్రీరాముడు వస్తాడా అసలు, హనుమా?

హనుమంతుడు

వస్తుంటేనే! జనస్థానంలో నివసిస్తూ,
ఋషితపస్సులకు అంతరాయాలు కల్పించే
దుష్ట రాక్షసులను పథ్నాలుగువేలమందిని
వధించినాడు ఒంటరిగా ఆమహాశూరుడు.

ఇరి

ఎంతగొప్ప వీరుడు?

హనుమంతుడు

ఇంకా కొన్నిదినాలలో ఇక్కడికి ఆమ
హాపురుషుడు వస్తాడని శబరి చెప్పింది.

ఇరి

శబరి ఎలాగ ఉంది?

హ ను మంతుడు

గాలిలో ఆడే రావాకులాగ ఆడిపో
తోంది. కొడుకును చూడ్డానికి వేచిఉండే తల్లి
ప్రేమకన్న, భర్తకోసం వేచి ఉండే భార్య
ప్రేమకన్నా ఈవిడప్రేమ ఎన్నోరెట్లు అధి
కంగా ఉంది.

చాతకుడు

హనుమంతా, రాత్రిల్లు ఋశ్యమూకవన
మునుంచి వచ్చి ఏనుగులు ఈపంపాసరస్సు
సంతా కలిచి వేసి పద్మాల నన్నింటినీ లాగి
పారవేస్తున్నవి.వాటి సంగతి కొంచెం చూద్దా!

హ ను మంతుడు

శబరి ఆసంగతి చెప్పిందయ్యా అప్పు
డేను. శ్రీరాములవారు వస్తున్నారు గనక
పంపకు ఏనుగులు రాకూడదు అని శాసిం
చింది. ఇప్పుడే ఆఏనుగులమందలను దూర
ముగా తోలివేసి వస్తున్నాను. అవి ఇంక ఈ
ప్రాంతాలకు రావు.

ఇరి

ఇంకా ఏమి చేశావు హనుమా?

హ ను మంతుడు

రాముడు వచ్చేవేళకు జింకలమందలు
ఈప్రాంతాలకు రాకుండా చేయమని శబరి
చెప్పింది. వాటిని దూరముగా ఇంకోవనము
లోకి తోలివేశాను.

చాతకుడు

జింకలు ఏమి అపకారము చేశాయి?

ఇరి

జింకవేషం వేసుకునే కదా మారీచుడు
శ్రీరామచంద్రమూర్తిని మోసం చేయగా
ఒకదుష్టరాక్షసుడు వచ్చి నీత నపహరించాడు.

హ ను మంతుడు

అకారణముచేత జింకలను చూస్తే
రాముడికి కలిగే మనోవ్యథ తప్పించడానికి
అలాగ చెప్పి ఉంటుంది.

ఇరి

నీత జ్ఞాపకం వస్తుంది కాబట్టి మనో
వ్యథా?

చాతకుడు

అదే ఆమె అభిప్రాయమై ఉండవచ్చు.

ఇరి

అయితే నీతలాగ పాడే యీపక్షులూ,
నీతను తలపునకు తెచ్చే యీపువ్వులూ, ఈ
పల్లూ, ఈవైభవమూ, రాముడు చూస్తే నీత
జ్ఞాపకం వచ్చి మనోవ్యథ కలగదా?

చాతకుడు

అదేమో?

హ ను మంతుడు

నీత జ్ఞాపకము రావడమూ, రాకపోవ
డమూ కాదు ప్రస్తుతాంశం. ఆమాటకు వస్తే
నీతను శ్రీరాములవారు తలవనిగడి
య ఉండదు. నీతకోసం కన్నీరు కార్చ
నిగడియ ఉండదు. అయితే తనకూ నీతకూ
వియోగం కలిగించినవారిమాట తలపునకు

వస్తే కలిగే మనోవ్యథా, కోపమూ వేరు. నీతను పోలే పడులూ, పువ్వులూ, పట్లూ తలపునకు వస్తే కలిగే మనోవ్యథలో సంతోషచ్ఛాయలుండవచ్చును. అంచేత జింకలను తరుమ మని చెప్పి ఉంటుంది శబ్దరి.

ఇ రి

అవును హనుమా, అవును. నీవు చెప్పిన మాట సరి. అయితే హనుమా, నీతను అపహరించిన రాక్షసుని శ్రీరాముడు ఒక్క మాటు చంపి వెయ్య కుండా యింకా ఊరుకొన్నాడేమి? నీ వైతే ఈపాటికి పంపా సరస్సులో ఊరదొక్కి ఉండువు.

హ ను మంతుడు

అంత చులాగ్గా అయ్యేపని కాదది. శ్రీరాములవారు అవతరించడం రాక్షససంహారముకొరకే. ఆయన చేసేప్రయత్నా లన్నీ అందుకే. అయితే ఇర్రీ, నీ పాట లన్నీ పడులకు చెప్పి ఉంచావా?

ఇ రి

ఆ. శబ్దరికీ చెప్పాను. పడులకీ వచ్చును.

చా త కు డు

పూర్వం చక్కనిపాటలు పాడేది ఇర్రీ. ఇప్పుడు మా ఆశ్రమంలో ఒకపాటైనా పాడడం మానుకొంది. ఇర్రీ, ఒకపాట పాడవూ?

ఇ రి

నాపాట లన్నీ ఇప్పుడు ఒకరికొరకే. వారిదగ్గరే నాపాట లన్నీని. అయితే హనుమా! శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చినప్పుడు...

ఆకాశంమీద నల్లటిమబ్బులు క్రమ్ముకొని ఉన్నప్పుడు, బారులు కట్టి తెల్లటికొంగలు పరుగెత్తుతూ ఉంటే ఎం చక్కండేది. మనము చిన్నప్పుడు వాటిని చూచి ఎంతో ఆనందించాము. శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చినప్పుడు కొంగలను బారులు కట్టి ఎగరమని చెప్పితే శ్రీరాముడు చూచి సంతోషపడడూ?

చా త కు డు

వాటికూతలు కర్ణకతోరముగా ఉంటవి.

ఇ రి

నో రెత్తకుండా మాట్లాడ కుండా వెళ్లమని చెప్పదాము.

హ ను మంతుడు

శబ్దరితో చెప్పి చూదాము. ఏమంటుందో.

చెప్పదాము హనుమా, చెప్పదాము. తప్పకుండా శబ్దరి వప్పుకుంటుంది.

హ ను మంతుడు

ఒప్పుకో వచ్చు. అయితే.....పంపాసరస్సులో ఋశ్యమూక పర్వతము నుంచి పడే యేరులు శ్రీరాముడు వచ్చేటప్పటికి గంతులు వేస్తూ, పాటలు పాడుతూ ఉండాలని శబ్దరి చెప్పింది. యేమిటి సాధనం?

ఇ రి

అప్పుడు మంచివాన కురుస్తే సరి.

హ ను మంతుడు

ఎలాగ కురుస్తుంది?

చా త కు డు

శబరి సంకల్పం చేసుకుంటే అది సిద్ధించి తీరుతుంది.

ఇ రి

అదుగో, అదుగో, శబరి వస్తోంది, సార కాయబుర్ర చేత్తో పట్టుకొని.

[శబరి ప్రవేశించును; వయస్సు ౬౦ సం వత్సరములు. తల నెరిసింది. ఒళ్లు ముడతలు పడ్డది, కొంచెం గూను వచ్చింది. కామాయ వస్త్రము మొలకు చుట్టుకొన్నది. ఒకమారు తనలో నవ్వు కొంటున్నది. ఒకమారు బిక్క మొగము వేస్తున్నది. ఎప్పుడూ శ్రీరామ స్మరణ చేసుకొంటున్నది.]

శ బ రి

ఉన్నారా నాయనలారా యిక్కడ! ఇక్కడున్నారా! నానాయన వస్తున్నారమ్మా! జటాయువుకు దహనసంస్కారం చేసి వస్తున్నారు! నానాయన ఒక్కడే; నాతండ్రి ఒక్కడే; నాతల్లిని ఎత్తుకు పోయాడట దుర్మార్గుడు రాక్షసు డెవడో! నాతల్లి ఎంత దుఃఖపడుతోందో! నాతండ్రి ఎంత దుఃఖపడుతున్నాడో!

[అని ఏడ్చును.]

ఇ రి

పల్లశాల వదలిపెట్టి త్వరత్వరగా వస్తున్నారన్నమాట.

శ బ రి

నాతల్లి నాసీతమ్మ, ఎంత దిగులుపడిందో; ఎంత బెంగట్టుకుంటుందో; ఎంత దుఃఖిస్తుందో;

నారామచంద్రుడి కింతకష్టము కలగనా! నా శ్రీరాముడి కింత దుఃఖం రానా! నాతండ్రికి, నాతల్లికి—అయ్యో, అయ్యో! [ఏడ్చును.]

హ ను మం తు డు

ఊరుకో తల్లీ; అది అంతా లీల సుమా! అవతారకార్యము నిర్వహించడానికి సీతాపహరణముకూడా ఒకవ్యాజమే. కాకపోతే దుష్టసంహార మెట్లా జరుగుతుంది?

శ బ రి

అదీ ఒకవ్యాజమేనా; నాయనా, అదీ ఒకవ్యాజమే? అవును. కాకపోతే నారామచంద్రుడికి అపకారం చెయ్యగలిగినవారున్నారా? అయితే నాయనా, శ్రీరామచంద్రుడికి దుఃఖం లేదా?

హ ను మం తు డు

మానవుడులాగ నటిస్తున్నాడు కాబట్టి దుఃఖంకూడా నటించవలసి ఉంటుంది. లేకపోతే ఆయనకు దుఃఖ మేమిటి శబరి?

శ బ రి

అవునటే ఇర్రీ. హనుమంతుడు చెప్పిన మాట నిజమేనా? చాతకమునీ! హనుమంతుడు చెప్పినమాట నిజం కాదా? నిజం కాదా? లేకపోతే నారామచంద్రుడికి దుఃఖ మేమిటి?

ఇ రి

హనుమ చెప్పినమాట నిజమే శబరి! హనుమ బుద్ధిమంతుడు.

శబరి

నిజమేనమ్మా; అది ఒక వ్యాజము; అవును, అది ఒక వ్యాజము. నాతల్లి నీతమ్మకు దుఃఖం లేదు. అంతా ఆరామచంద్రుడివీల! వీల!

చాతకుడు

సుఖదుఃఖాలూ, శీతోష్ణాలూ, వృద్ధిక్షయాలూ, మొదలైనద్యంధ్వాల కతీతుడు, పరమేశ్వరుడు.

శబరి

అవును నాయనా, అవును. నారామచంద్రమూర్తి జటాయువుకు అగ్నిసంస్కారం చేసి.....నాతండ్రి గాదూ, నాజటాయువు. నీతమ్మతల్లిని ఆదుర్మార్గుడు తీసుకు వెళ్ళుతుంటే అడ్డంగా వచ్చి ముక్కుతో చీల్చి రెక్కలతో కొట్టాడు నాతండ్రి జటాయువు! రెక్కలు సరికాడుట నాయనా, ఆదుర్మార్గుడు. అప్పుడు నీతమ్మవార్త నారాముడికి చెప్పాలని కొనజీవంతో నిలిచి ఉన్నాడట జటాయువు. నారామచంద్రుడికోసం ప్రాణత్యాగం చేశాడు. ఎంత పుణ్యాత్ముడు!

హనుమంతుడు

శ్రీరామపాదసేవ చేసేవా రందరూ ధన్యాత్ములే కదా అమ్మా.

ఇరి

శబరి! శ్రీరామచంద్రుడివార్తలు ఇంకేమైనా తెలిశాయా?

శబరి

నాతండ్రి, నాదేవుడు, దుష్టసంహారం చేస్తున్నాడమ్మా, చేస్తున్నాడు. శూర్యణఖముక్కు చెవులూ కోయించాడు తమ్ముడి చేత. ఖరదూషణ తిశిరస్కులను వధించాడు నాతండ్రి. వేలకొద్ది రాక్షసులను చంపి లోకాన్ని ఉద్ధరిస్తున్నాడు నానాయన; శిష్టరాక్షసులముకూడా చేస్తున్నాడు! కరుణామయుడు నారామచంద్రుడు. అతిమహామునికి దర్శనమిచ్చాడు. శరభంగమహర్షికి స్వర్గసోపానాలు చూపించాడు. నాతండ్రి మహర్షుల తపస్సుల కంతరాయాలు లేకుండా చేస్తున్నాడు. ఇంక వస్తాడు నాతండ్రి, నాదగ్గరికి; వస్తాడు సన్నుచూడడానికి, సన్ను పోషించడానికి, నాతండ్రి; నాతండ్రిని చూడడానికి నాకళ్లు కాయలు కాస్తున్నవి. నాతండ్రి, లక్ష్మణుడూ దక్షిణాభిముఖులై వస్తున్నారట. [ఆ ముక్కలే గొణుగుకొనును.]

హనుమంతుడు

శ్రీరామచంద్రులు వస్తున్నారని యీ ప్రాంతాల రాక్షసులు కొందరు లంకవైపుకు నిన్న పరిగెత్తుకు పోతుండగా చూచాను.

ఇరి

వాళ్లను పట్టుకొని చీల్చివేయ లేకపోయావా!

హనుమంతుడు

అది శ్రీరాములు చేయవలసిన కార్యము.

శ బ రి

నాతండ్రి లిద్దరూ నారబట్టలు కట్టుకొన్నారట. కొండలం తేసివిండ్లు, కొండలం తేసి—
 విన్నావా హనుమంతుడూ, కొండలం తేసి,
 విండ్లు పట్టుకొన్నారట నాకేసి వస్తున్నారట
 శ్రీరామచంద్రుడు. ఆకాశమువంటి శరీరము
 వాడు! పావురాలు మేఘాలవంటి శరీర
 మన్నవి. మేఘాలవంటి శరీరం. నాచిన్నతండ్రికి
 లక్ష్మణస్వామికి బంగారమువంటి శరీరం. ఈము
 శ్లల్లో, ఈరాశ్లల్లో, ఈ కొండల్లో తిరగడంవల్ల
 కాళ్లు ఎంతనొప్పలు పెడుతున్నాయో నాతం
 డ్రికి! నేను దగ్గిరుంటే కాళ్లు పడుదును. దారి
 బాగుచేద్దను. నాతండ్రి నడవడానికి పువ్వులు
 దారిలో చల్లుదును. నా కంతటిపుణ్యమా?

హ ను మం తు డు

అంతకంటే పుణ్యం చేసుకున్నావు
 కాబట్టే శ్రీరాముడు నీ ఆశ్రమానికే వస్తు
 న్నాడు.

ఇ ర్రి

అవును శబరీ!

శ బ రి

అవును నాయనా, వస్తున్నాడు. నాతండ్రి
 నాకోసం వస్తున్నాడు.....పాడుజింక! మారీ
 చుడు జింకలాగ రాకపోతే నాశ్రీరాముడికి
 ఈకష్టాలుండకపోవును గదా! నాతండ్రికే
 కష్టాలు! నాతల్లికే కష్టాలు! నాకైనా
 వచ్చాయి కావు. అయ్యో!

హ ను మం తు డు

జింకలమందలను దూరముగా తరిమి
 వేశాను శబరీ.

శ బ రి

ఒక్కటి లేకుండా తరిమావా?

హ ను మం తు డు

ఒక్కటి లేకుండా తరిమాను.

ఇ ర్రి

అవును, ఒక్కటి లేకుండా; నా జింకను
 కూడాను.

శ బ రి

నాతండ్రి, నాచిట్టితల్లీ; ఆలాగ శ్రీరామ
 కార్యాలు చేస్తూ ఉండండమ్మా! మీకూ
 శ్రీరామ చంద్రుని దర్శన మవుతుంది.

హ ను మం తు డు

ఏనుగులను ఇంకో అడవిలోకి తోలేశాను.

శ బ రి

మంచిపని చేశావు. సంపాజలము అతి
 నిర్మలముగా ఉండాలి. నా రామ చంద్రుడు
 స్నానం చెయ్యవద్దూ; నా రామచంద్రుడు ఈ
 జలమేగా తాగేది. అన్ని పద్మాలూ నవ్వుతూ
 వుండాలి, అన్ని సెలయేల్లా గంతులువేస్తూ
 పాటలు పాడుతూ ఉండాలి, అన్ని హంసలూ
 దూరంగా ఉడుతూ ఉండాలి, నారామచం
 ద్రుడు స్నానం చేసేటప్పుడు.

ఇర్రీ

అవిగో పావురాలు, అవిగో, వసంత కోయిల పిల్లపాటలలాగ గాలిలో ఈదుకు ఎలాగ వస్తున్నాయో!

శబరి

[పైకి చూచి చప్పట్లు కొట్టుతూ] రండి; నాచిన్ని పక్షులు, రండి. మీకోసం మంచి మంచి గింజలు జాగ్రత్తచేసాను; అదిగో ఆ గట్టుమీద కూచుని రెక్కలు ముక్కుతో సవరించుకొండి. నాతండ్రులు నా రామచంద్రుడూ లక్ష్మణుడూ కుశలమా?

పావురములు

కుశలమేనమ్మా! కాని శ్రీరామచంద్రులవారి దుఃఖానికి మేర లేదు. లక్ష్మణుడు ఎంత ఓదార్చినా ఊరుకోక ఆయన అస్తమానం 'నాసీత, నాసీత' అని విలపిస్తున్నారు.

శబరి

ఆయ్యో, ఆయ్యో, ఎంతకష్టం వచ్చిందమ్మా, నారామచంద్రుడికి; ఎంతకష్టం వచ్చిందమ్మా! ఎలాగ నారామచంద్రుడిదుఃఖం పోవడం? ఎలాగా? లక్ష్మణుడు ఓదార్చినా ఊరుకోడం లేదేం? నాసీతమ్మను ఆ దుర్మార్గుడు ఎత్తుకుపోతే ఎవరు చెప్పితేమాత్రం ఏలా ఊరుకోగలడు? హృదయం దహించుకుపోదూ? నాతల్లి సీతమ్మ ఏమియాతన పడుతోందో, తలచుకుంటే — అమ్మయ్యో! ఆయ్యో! నాతల్లి! నాతల్లి! ఎన్నిపాట్లు వచ్చాయమ్మా సీకు, నాసీతమ్మ తల్లి.

పావురములు

దక్షిణముగా శ్రీరామలక్ష్మణులు బయలుదేరి తోవలో కుంజవంత పర్వతముమీద వికృతాకారముతో ఉన్న దనువనే కబంధుని రాక్షసుణ్ణి సంహరించారు. అప్పుడొక వింత జరిగింది.

శబరి

ఇంకోరాక్షసుని సంహరించారా నారామచంద్రులు? దుర్భర దుఃఖసముద్రంలోమునిగి ఉండిన్నీ అవతారకార్యము చక్కబెట్టుతున్నారు. నాతండ్రి దక్షిణబాహువు దుర్మార్గులకు హాలాహలము కాదూ!

ఇర్రీ

ఏమిటావంత?

పావురములు

శ్రీరాములవారి దక్షిణబాహువు కబంధుని విషయంలో మొదట హాలాహలమై తరవాత అమృతమైనది.

శబరి

ఆలాగా పక్షుల్లారా! ఆలాగా! చూచారా హనుమంతుఁడా, ఇర్రీ! నాతండ్రి ఎంత దయామయుడో! ఎలాగ అమృతమైనదమ్మా చెప్పండి చెప్పండి!

పావురములు

కబంధుని వధింపగానే అతనిలోనుంచి ఒక దివ్య తేజశ్శాలియైన గంధర్వుడు పైకి వచ్చి శ్రీరామమూర్తికి నమస్కరించి శబరి ఆశ్రమానికి వెళ్లమని దారి చూపించి అంతర్హితుడయ్యాడు.

హ ను మంతుడు

శబరికి శత్రువులంటూ లేరు. అంతా రామమయమే.

ఇరి

అంచేతే రాక్షసుడుకూడా శబరికి ఉపకారం చేశాడు, శ్రీరామచంద్రుని ఆవిడ ఆశ్రమానికి వెళ్లమని చెప్పి, కాదు హనుమా?

శ బ రి

నా ఆశ్రమానికి దారే! అమ్మయ్యో! నాతండ్రి సమీపిస్తున్నారు! వస్తున్నారు. పదమూడేళ్ల బట్టి కనిపెట్టుకు ఉంటే నేటికి నాతపస్సు ఫలించింది. నా గురువుగారు నా కెంత ఉపకారం చేశారు! హనుమా, ఇరి, వస్తున్నారు నాయనగారు, పదండి. పదండి సన్నాహాలు చేద్దాము, పదండి. నాయనగారికి దుఃఖోపశమనం కలగడానికి మార్గాలు వెదుకుదాము పదండి!

పా పు ర ము లు

శ్రీరాములవారు రేపు మీ ఆశ్రమము చేరుకుంటారు లక్ష్మణసహితముగా.

శ బ రి

ఇంక మీరు వెళ్లండి; వెళ్లి గింజలు తిని పంపాజలము తాగి శ్రమ తీర్చుకోండి. రేపు రాములవారు వచ్చినప్పుడు ఆ నాతండ్రి కదురుగా ఆకాశంమీద మొగ్గలు వెయ్యండి. నా తండ్రి చూచి సంతోషిస్తాడు.

పా పు ర ము లు

అలాగే సమ్మా! శ్రీరామసందర్శనం రోజూ చేస్తూ ఉండడమువల్ల మామనస్సులు

ఆయన అధీన మైపోయినవి. ఆయన్ని చూడకుండా ఉండలేము.

[పాపురములు వెళ్లును.]

శ బ రి

నాకు కాళ్ళూ చేతులూ ఆడడం లేదు. నారామచంద్రుడి కాళ్లమీద పడేదాకా ఓపిక ఉంటుందా? నాయిష్టదైవతారాధన చేసేదాకా దేహము నిలుస్తుందా? విన్నావా హనుమా! ప్రకృతిలో ఉండే మాధుర్యమంతా నాయిష్టదైవతానికి ధారపోయ్యాలి. మానవ హృదయంలో మాధుర్యమంతా నాయిష్టదైవతానికి అర్పించాలి. నా హృదయాధినాథుడు, నా రామచంద్రుడు, నా తండ్రి, నా నాయన, నేనంటే ఎంతపేక్షో! నాకోసం వస్తున్నాడు. హనుమా, ఇరి, పదండి సన్నాహం చేద్దాం, పదండి. చాతకమునీ, నీవుకూడా రావూ?

చా త క ము ని

నేను నేడు యోగ సమాధిలో ప్రవేశిస్తున్నాను. సమాధినుంచి లేచేటప్పటికి ఎంతకాలం పట్టుతుందో.

శ బ రి

ఇరి, నే చెప్పిన పనులన్నీ చేశావా?

ఇ రి

పక్షులకు పాటలు నేర్పాను. నేనూ హనుమా కలిసి రాముడు నడిచే బాటంతా పువ్వులు చల్లుతాము.

శబరి

ఎలాగ చల్లుతా రమ్మా!

ఇరి

బాటకి రెండుపక్కలా బంతుల్లాంటి ఎర్రని కడంబపుష్పాలు పరుస్తాము. మధ్య పారి జార పుష్పాలు పరుస్తాము.

శబరి

పరిచిన తరవాత పారిజాతాలు తొక్క కండమ్మా. శ్రీరామమూర్తి పాదాలే గాని ఇంకెవరిపాదాలూ వాటిమీద పడకూడదు. వనంలో చెట్లన్నీ పూలగుత్తులతో వంగి ఉన్నవి. అవే నా శ్రీరాముడికి పుష్పతోరణాలు.

హనుమంతుడు

అమ్మా, శబరి, కపిలధేనువులచేత లేత పచ్చిక తినిపించి పంపాజలము తాగిస్తున్నాను చాలకాలమునుండి. నాటిపాలు సిద్ధము చేసి ఉంచుతాను! శ్రీరాములవారిమాట విన్నప్పుడల్లా అవి పొదుగులలోంచి పాలు కారుస్తున్నవి.

శబరి

నే చెప్పినట్లు చేశావు నాయనా; కపిల నోవులేనా? పవిత్రముగా ఉంచావు గదా! రేపు పాలు లే. తామరదొప్పలో పోసి తీసుకురా, నా నాయన కిద్దాం.

ఇరి

చిలుక లన్నింటికీ ఉత్తరువు చేశాను.

శబరి

మాలమ్మే! నే చెప్పడం తడువు! శ్రీరాములంటే మీ కెంత అపేక్షమ్మా! మంచి తియ్యటిపళ్లు, దోరపళ్లు, తెమ్మని చెప్పావా?

ఇరి

పంపాతటాలమీద పెరిగిన చెట్ల పళ్లు మంచిమంచివి కోసి దోరపళ్లు ముక్కున కరుచుకొని రమ్మని చెప్పాను.

శబరి

తెల్లవారేనరికి తీసుకురా అమ్మా, వాటిని. శ్రీరాములవారి కిద్దాము.

ఇరి

శబరి, నల్లటి మబ్బులమధ్య కొంగలు బారులుగా పరుగెత్తితే బాగుండదా? అవి మాట్లాడవులే.

శబరి

నాచిట్టితల్లి; నాచిట్టితల్లి కడుపులో ఎంత మంచి ఊహలో! ఆలాగే చేయించమ్మా, శ్రీరాముడు సంతోషిస్తాడు.

ఇరి

శబరి, నేనింకోమాట చెప్పనా?

శబరి

చెప్ప తల్లీ, చెప్ప. ఎందు కమ్మా, అంత సందేహం? నారామచంద్రుణ్ణి ఎలాగ ఆరాధించాలో ఎలాగ ఆదరించాలో ఆలోచించావా ఏమిటి?

ఇర్ర

రాములవారు వస్తున్నారు కాబట్టి మ
తంగ వనంలో కాకులేమీ ఉండకుండా చేస్తే
బాగుండదూ?

శ బ రి

ఎందు కమ్మా ఎందుకూ? ఆలాగు చేస్తే
నాతండ్రి సంతోషిస్తాడా?

ఇర్ర

రాములవారూ నీతామ్మవారూ చిత్రకూ
టంలో ఉండగా ఒకకాకి— ఇండుడి కొడు
కుట—వచ్చి, నీతామ్మవారికి అపచారం
చేసిందిట.

శ బ రి

నాతల్లికి అపచారమే. నాతల్లికే. నా
తండ్రి చూస్తూ ఊరుకొన్నాడా? నీ కవరు
చెప్పారు ఈ మాట ఇర్రీ?

హను మంతుడు

పక్షులు చెప్పకొంటూ ఉంటే ఇర్ర
విన్నది శబరీ. అప్పటినుంచి నీతో చెప్పవలె
నని అనుకుంటూ ఉంది.

శ బ రి

ఆలాగా! చెప్ప ఇర్రీ, చెప్ప, తరవాత
ఏం జరిగింది?

ఇర్ర

రాములవారు నీతమ్మ అవస్థ చూచి
కాకిమీద కోపించి ఒక దర్భ అభిమంత్రించి
వేశారుట!

శ బ రి

నాతండ్రి! నాతల్లికి అపచారం చేస్తే
నాతండ్రి ఊరుకుంటాడా? పాడుకాకి! నా
తండ్రి దక్షిణ బాహువులో హాలహలమూ
అమృతమూ ఉన్నవన్న మాట ఎరగదు కా
బోలు!

ఇర్ర

ఆదర్శను చూచి కాకి పారిపోయి ఇం
ద్రాదిదేవతల నందరినీ శరణు వేడుకొన్నది.

శ బ రి

నాతండ్రి కోపిస్తే ఎవరు శరణియ్య
గలరూ?

ఇర్ర

ఎవరూ ఇయ్య నన్నారు. అప్పుడు తిరిగి
మళ్ళీ వచ్చి శ్రీరాములువారి పాదాలమీద
పడి శరణు వేడుకొన్నది.

శ బ రి

వేడుకొన్నదీ! వేడుకోక ఏమి చెయ్య
గలదు నాతండ్రి శ్రీరాముడు కోపించితే! నా
తండ్రి దయాసముద్రుడు కాడూ?

ఇర్ర

అప్పుడు రాములవారు దానిని రక్షిం
చారు. కాని రాములవారు ప్రయోగించిన
దర్భకు తిరుగు లేదు. కాబట్టి దాని కుడికన్ను
మాత్రం బలిగా తీసుకొన్నది.

శ బ రి

నాతండ్రి ఎంత మంచివాడో చూశావా
హనుమా, చూశావుటే ఇర్రీ! నాతల్లికి అప

చారం చేసిన దుష్టునుకూడా రక్షించాడు నాతోడి. ఎంత మంచివాడో, ఎంత కరుణామయుడో!

ఇరి

ఏం శబరీ? కాకుల్ని లేకుండా చేస్తే బాగుండదూ?

శబరి

బాగుంటుందమ్మా, బాగుంటుంది. ఎంత పొరపాటు వచ్చిందో చూశావా హనుమా! ఈసంగతి నాకు తెలియనే తెలియదూ. రాములవారు ఇక్కడ కాకులను చూచినట్లయితే సీతకు జరిగిన అపచారం సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చి ఎంత దుఃఖించేవారో! ఎంత పొరపాటు!

హనుమంతుడు

ఇరి వాటిని వనములో ఉండకుండా తరిమి వేస్తుందిలే శబరీ.

శబరి

ఇరి, తరిమి వేయించమ్మా, తరిమి వేయించు. నాకు తోచిందే కాదూ. నాచిట్టితల్లికి తోచింది. ఎప్పుడూ రాములవారిని గురించి ఆలోచిస్తూ ఉండండమ్మా, మరిచిపోకండి.

హనుమంతుడు

తెల్లని అంచుల మేఘాలు శ్రీరాముల వారికి గొడుగుపట్టాలని చెప్పావుకాదూ, శబరీ!

శబరి

పడతాయిలే నాయనా, పడతాయి. వాటిసంగతి నే చూస్తా! ఇరి, మధువుమాట మరిచిపోలేదు కదా.

ఇరి

లే దమ్మా శబరీ. తుమ్మెదలతో చెప్పాను, మందార మాలతీ పద్మ పుష్పములనుంచి మాత్రమే మధువు గ్రహించి చక్కనిపట్టు కట్టి వాటిలో భద్రము చేయమని. అవి ఆరీతిగా భద్రము చేసినవి. ఎప్పుడు శ్రీరాముల వారు వస్తారు, ఎప్పుడు మధువు అనుభవిస్తారని ఎదురు చూస్తున్నవి.

శబరి

ఆమధువు అరటాకుదొప్పల్లో పోసి, తే. నా రామచంద్రుడి కర్పిద్రాము.

హనుమంతుడు

శ్రీరాములవారి ఒంటికి రాయడానికి పుప్పొడి భద్రం చేశావా ఇరి?

శబరి

చేసింది నాయనా, చేసి నాకిచ్చింది. ఇరి, చెప్పడం మరిచాను. వసంతచందనం తీసుకు వచ్చి రేపు శ్రీరాములవారికి గంధం తీయవుటే.

హనుమంతుడు

వసంతచందనం మతంగవనములోది సీవు జాగ్రత్త చేశావుగా శబరీ!

శబరి

జాగ్రత్త చేశాను నాయనా; రావే, ఇరి, నీకిస్తాను.

ఇరి

మంచిమంచి రంగురంగుల పుష్పాలతో నూ, తులసి దళాలతోనూ దండలు కట్టమ

న్నావు కాదు శబరీ? జాజులూ మల్లెలూ మం
దారాలూ పద్మాలూ తులసి దళాలూ సిద్ధం
చేసి కట్టవద్దా?

శ బ రి

మన మిద్దరమూ కలిసి కడదాము. మరి
చిపోకుమా, హనుమా! నాతండ్రికి మంచి సిం
హాసనం తయారు చెయ్యి. చుట్టూ కేళాకూ
ళులు. వాటిలోంచి పైకి చిమ్మే జలధారలు.
కేళాకూళులమధ్య ఉన్న తాసనాలు రెండూ.
నాతండ్రి కొకటి, నాచిట్టితండ్రి కొకటి. నేను
దానిచుట్టూ అలికి ముగ్గులు పెడతాను.

హ ను మం తు డు

ఆలాగే శబరీ, ఈరోజు అన్నీ సిద్ధముచేస్తాను

శ బ రి

పదండి సన్నాహం చేద్దాము. రావే

ఇర్రీ, పాటలు పాడుకొందాము నాతండ్రిమీద.
తీరా వచ్చి, పాటలు మరిచి పోతామేమో! రా
హనుమా, సర్వమూ సిద్ధము చేతాము.

పదండి, నా కూనల్లారా పదండి!

వస్తున్నాను, నా శ్రీరామచంద్రులు!

వస్తున్నాను, నా పాలిటి కల్పవృక్షము!

వస్తున్నాను, నా బంగారుమూట!

దయచేస్తున్నాను, నా యిష్ట దేవులు!

దృష్టి చెదరకూడదు. మనస్సు చలించ
కూడదు. ఆవేశము, భక్తి తప్ప ఇంక దేనికీ
మనస్సులో తావుండకూడదు. ఏ మవుతుం
దో? నాతండ్రిగారు, నా చిన్ననాయనగారు
దయచేస్తున్నారు పదండి. హనుమా, పదండి.
రా ఇర్రీ, రా, నాతండ్రి శ్రీరాములు దయ
చేస్తున్నారు! శ్రీరాములు!

పడవబాట

ఐ. రామచంద్రరావుగారు

ఒడుకు దుడుకూ లేక పడవసాగాలీ.

వడివడిగా నడసిపోవాలి

ఎన్నెన్ని గుండాలో యెన్నెన్ని మర్కాలో
యీమాయజలధిలో!

పుయ్యలో వుండే పసిపాప నవ్వాలి.

వైవైన నెగిరేటి పచ్చినైపోవాలి.

నాసిడ నే జూచినవ్వకోవాలి.

పొద్దు గూకక మునుపె వొడ్డు సేరాలి

సల్లన్ని గాలిలో నన్నన్ని జల్లులో

తెల్లన్ని ముసుగేసి తేలిపోవాలి.

పయిట సరిగా దిద్ది పయనమవ్వాలి

అంతలో నింతలో వోడినో సూడాలి.

చుక్కానిమలిపేసి చుక్కనైపోవాలి.

శ్రీ నారాయణరావు నిజామురాష్ట్రమునందలి ఫలే
పూరు జమీందారు. అతనికి అరన్నీ, ఉరుదు
భాషలే కాక యింగ్లీషుపూడ లెప్పుగా వచ్చును.
మాతృభాష యగు తెలుగు విషయమున అతనికి
హిందూ ముస్లిం యూనిటీ చాల నెక్కున. దాని కేమి?
ఆయన పెద్ద స్పీరిచుయల్లిస్తు. అనగా దయ్యాల శాస్త్ర
మెఱిగినవాడు.

వర్ణవిభాగము హిందూదేశ పతనమునకు కారణ
మని పెద్దపెద్ద లండను ఒకమూల పెత్తికి నేలకు కొట్టు
కొనుచుండగా నారాయణరావు దయ్యములలోగూడ
వర్ణవిభాగము కలదని కనుకొని వర్ణవిభాగము అసలు
సృష్టిలోనే కలదని నిరారణచేయ మొదలుపెట్టెను.

ఆయనకన్న దొడ్డ పరిశోధకురాలు ఆయన
భార్య మాలతి. ఆమె యెప్పుడును ముక్కు మాసికొని
ప్లాంకెట్ (ముక్కాలిపీటు) ముందరనే మారుచుండును.
ఆమె ఆహ్వానింపఁగనే దయ్యములు తయారు. 'దయ్య
ములుగూడ నిన్నే వలదిన వని నారాయణరావు వసును.
'మారుగూడ మా fair sex (స్త్రీల) లోనికి రం
డని మాలతి యనును. 'రాను రాను; నేను దయ్యముల
లోనికి పోదు'నని మగఁడనును. 'ఇప్పు డేమి తక్కువ?'
అని భార్య యనును.

మాలతి ముక్కాలిపీటు యెప్పుడును మ్రోగుచునే
యుండును. ఆమెగది ఒక లెలిగ్రాఫ్-ఆఫీసు.

ఆమె దానీజన వాంతయు ఆమెకంటె పెద్ద
స్పీరిచుయల్లిస్తులు. మాలతికి దయ్యములు ముక్కాలిపీటు
మీఁద సంచారూపముగమాత్రమే కనఁబడును. దానికల
కన్నులకే అవి కనఁబడి తప్పించుకొనిపోవుచుండును.

'జ్వరము సోకి నేను మేడవసారాలో పడుకొని
యుంటిని. చక్కనిచీర కట్టుకొని రూకంత బొట్టు
పెట్టుకొని ఒకదయ్యము నాపక్కనుండియే రివ్వున
వెళ్లెను' అని అచ్చి వాడ యంతయు మోగిపోవునటులు
చెప్పెను.

'ఆప్రైతా' మాలతీ దీగమ్ కాదుగదా' అని
రనూలసామె బడిగను.

'ఆరే, బిగ్గలగా అనకు! దెబ్బలు తినకు!' అని
అచ్చి అనెను.

మాలతి దానికలలో ఫాతిమా బీబీ యొకతె. తురక
దయ్యములుగూడ నున్నవని అది పరిశోధన చేసి నిశ్చ
యించెను. ఫాతిమా యిప్పుడు రెండవతూరి పెండ్లాడు
టకు ప్రయత్నించుచుండెను. ఫాతిమాబీబీ గతించిన
భర్త అంపకారి. అంపకోతలో టేకుమాను విట్టి
అతనిపైఁ బడెను. అతఁడు వెంటనే మరణించెను.
అతఁడు మరణించినపిదప రెండేడ్లకు ఫాతిమా ఆగోతి
ప్రక్కగాఁ బోవుట తట్టినించెను. ఫాతిమాకు అంతయు
గుఱుకు వచ్చెను. దానికార్లు వడఁకెను. చెమట పోసెను.
'ఇంకను నాస్తా కాలేదా?' అని తప్పఁద్రాగి అంపముతో
అతఁ డొకతూరి ఫాతిమా వెంటఁ బడెను. ఇప్పు డా స్వ
రూపము దానికి గోచరించెను. గోచరించుట యేమి,
అంపముతో వెనుకకు రానే వచ్చెను. ఫాతిమా కెవ్వన
కేక పెట్టెను. విఱుచుకొని పడెను. బందుగు లండలు
ప్రోగయిరి. తురకమంత్రములు పెట్టించిరి. లాభము
లేకపోయెను. హిందూమంత్రములు పెట్టించిరి. కొంచెము
తెలివి కలిగెను. అప్పుడు మాంత్రికు లందఱు తురక
దయ్యములకు హిందూ చెప్పు దెబ్బలును, హిందూదయ్య
ములకు తురక చెప్పు దెబ్బలును ఉపయోగించుట లాభ
కారి యని గుర్తించిరి. కొంతనడికి ఫాతిమాకు తెలివి

*ఇందలిప్రధానాంశమునకు స్వర్ణలతాదేవితోపాటు నేనును ఒక అజ్ఞాతరచయితకు చాలఋణగ్రస్తుఁడను.

వచ్చెను. ఆమె తనభర్త దయ్యమైతనను పట్టుకొనినని చెప్పెను. నమ్మకముకొఱకు తనచేతిమీద అంపపు గుఱుతులుగూడ ఆమఱునాడు ఫాతిమా అందఱకును జూపెను. అభయముతో ఫాతిమా నెవరును పెండ్లాడ లేదు.

‘ఆడువారికంటె మగవారికి ప్రేమ యెక్కువ. వచ్చినను రుమ్మంసా మోటు ఫాతిమాను వదిలలేదు. చూచి తిరా ఫాతిమా పెండ్లాడఁజరిచినది! అని మోహములు లోని నైకాలజిహ్వలు పారాంశము లేల్పిరి.

ఈతురకదయ్యముగూడ మాలతిబల్లమీడి కెక్క ను. తాను ఫాతిమాను అంపముతో కోపి నటులుగూడఁ జెప్పినై చెను. మాలతి ఫాతిమాకు ఆ సంగతి చెప్పినపుడు ఫాతిమా లోలోపల నివృత్తిని ‘అమ్మ’ అని చేయి మాచుకొనెను.

ఈదయ్యమే కాక పట్నములో నున్న దయ్యములు చాలవఱకు మాలతి ముక్కాల్పిటుమీదఁ గాని, నారాయణరావు ముక్కాల్పిటుమీదఁ గాని అధిష్ఠించుచునే యుండును. ప్రతిదినము కొందఱు భక్తులు ఆచటికి వత్తురు. చనిపోయిన తమబంధుగులను మాలతికి విన్నవించురు. ఆమె దయ్యముల వాహ్వనించి వారికి ఇష్టములగు వస్తువులు ఫలానా అని చెప్పును. వారామ్రొక్కుబడులు చెల్లించి పరితృప్తి చెందుచుండురు.

ఇదివఱకు దేవతలకే దేవళములు కలవు. ఇప్పుడు దయ్యములకు ఈమేడ ఒక క్రొత్తదేవళ నాయెను.

నారాయణరావు కుమారుడు కాంతారావు. అతఁడు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో ఎల్. ఎల్. బి. పరీక్ష నిచ్చెను. అతని కాడిగ్రీతో చేయవలసిన పని అంతగా కానిసింపలేదు. కావున ఆడిగ్రీహాడ ఆదేవళమున ఒక ఉత్సవవిగ్రహముగా నుండెను.

కాంతారావు చిన్న స్పీరియల్లిస్టు. ఆతఁడిప్పుడు పశువులకును, దయ్యములకును ఉండు సంబంధమును పరిశోధించుచుండెను. ఇంకొక కాక దివ్యజ్ఞానసమాజము వారి కూటో హోమియోగారితో సంభాషింప ప్రయత్న

ములు చేయుచుండెను. వీని యన్నిటికంటెను నాలక ములలో వేషములు వేయుటయం దితని కభిరుచి మెండు. నాట్య మిపు డతని కభిమానకాస్త్రము; దయ్యాలకాస్త్రము వానితరువార.

ఇటు లీకుటుంబమునకు ఇహలోకసంబంధము కంటె పరలోకసంబంధ మెక్కువ. సత్యప్రపంచము కన్న భావనాప్రపంచమున వారికి మనసు. మాట లాడుచు మాటలాడుచు వారు పరలోకమునకుఁ బోయి వచ్చుచుండురు. వారు నమ్మి నమ్మించురు. మోసపడియు పరిశోధనలను ముగింపరు. ఇతరుల యాశ్చర్యములకు అంతగా విచారించరు.

మొహరము పండుగలలో ఈ దయ్యాలచర్చ చాల పెక్కువగ వచ్చెను. నారాయణరావు దయ్యములను గుఱించి ప్రతిదినము ఉపన్యసించుచుండెను. అసలే అతనిది బొంగురుగొంతుక. బిగ్గఱగా నుపన్యసించుటచే అతనిగొంతుక పసులగొట్టిన కం చాయెను.

నారాయణరావు ఒకరాత్రి అందఱను విందునకు పిలిచెను. విందు ఇంగ్లీషుపద్ధతిలో జరుగుచుండెను.

వచ్చినవారిలో విశాయకరావు మాటకారి. అతఁడుకొంచెము బ్రాంది పుచ్చుకొని, ‘మీకుమారుడు కాంతారావు కనబడఁజేమి? దయ్యముయిహలేదుగదా?’ అనెను.

నారాయణరావు సీసా ఖాళి చేసి, ‘దయ్యమై మిమ్ములనే లంకించుకొనినటు లున్నాడు’ అని బొంగుకనవ్వు నవ్వెను.

‘ఇంకను కాంతారావుకు పెండ్లిచేయలే దేమండీ? అని వెంకోబారా ననెను.

‘మంచిదయ్యము నొకదానిని మాటగంసాచాబా దర్యావు చేయుచున్న’దని నారాయణరా వనెను.

అందఱును నవ్విరి.

నారాయణరావు ‘బొర్ ఏక్ పీషీరెకాన్’ అని బోయికి అజ్ఞాపించెను.

ఈసారావలననే దయ్యము లెక్కువై పోవుచున్న వని అనుకొనుచు బోయి సీసాకొఱకుఁ బోయెను.

మాధవరావు దిట్టముగా త్రొవ్వి యిటు లనెను—
'శరశమీపుష్పముమీఁద పసప పాండవు లస్త్రములుం చుటచే చెట్లకును దయ్యములకును సంబంధము జబబగ ద్విదితము.'

'భేష్! ఇది యొక త్రొత్తసారాంశమే,' అని నారాయణరావు నోటు బక్కులో వ్రాసికొనెను.

'దయ్యములకే కాదు; దేవతలకును సంబంధము కలదు. రామకృష్ణ పరమహంసకు గంగయొడ్డున ఒక మర్రిక్రింద గొప్పనూధి సిద్ధించెను. ఆయన ఈవలికి రాఁగనే ఆచెట్టు కొమ్మ పైర్లున విఱిగి క్రిందఁ గూలెను.' అని న్యాయరావు అనెను.

'కాదండీ! అది మైతాన్ మహాత్మే!' అని నారాయణరావు వనెను.

'మీరు మానవుల రాజ్యమే కాక దయ్యాలరాజ్యమునుగూడ పరిపాలించుచున్నారని పాడోమాస్థరు క్యయాంసాపాబు అనిరి.

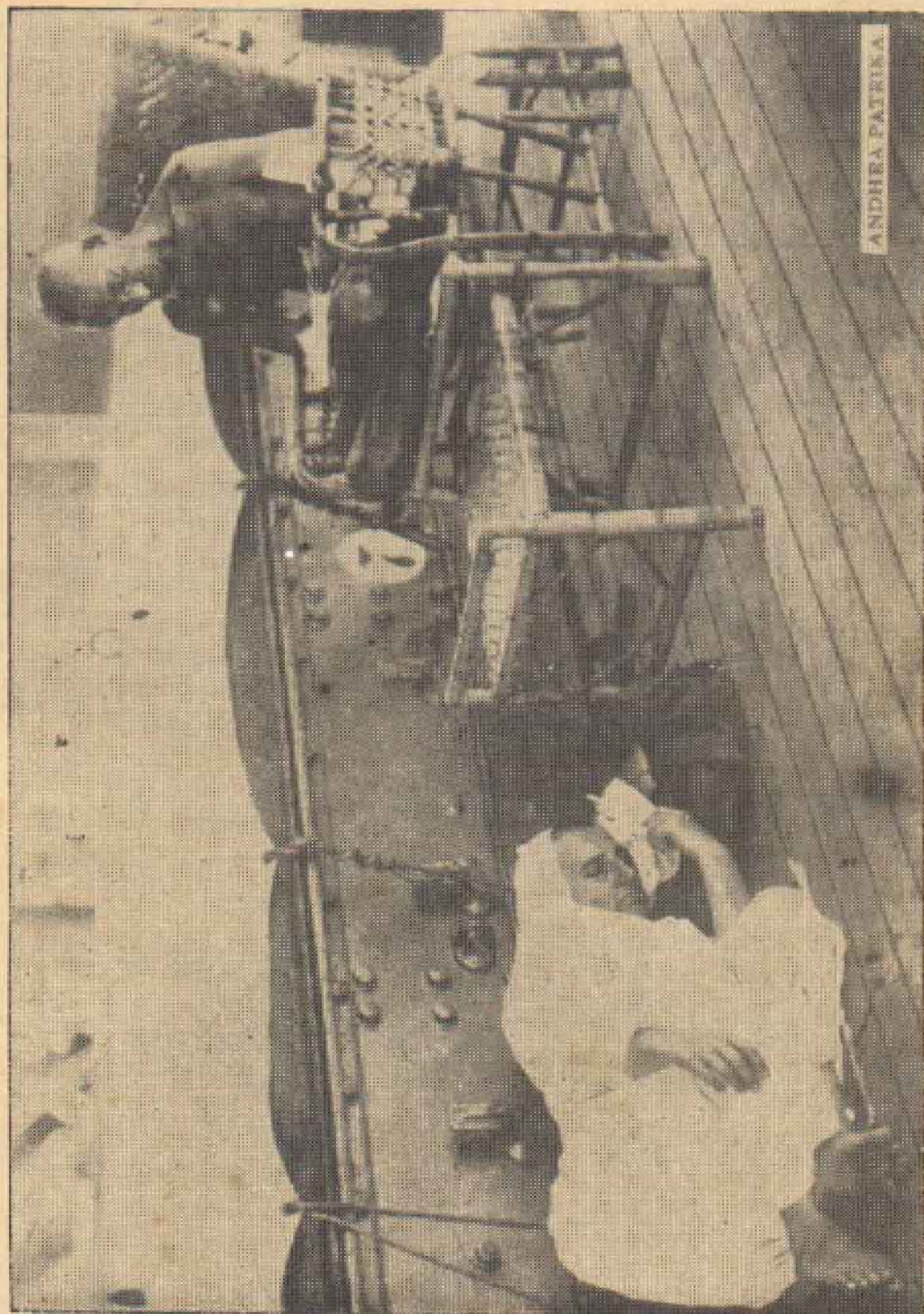
అందఱకును కొంచెము కొంచెముగా మత్తు తల వైకి ఎక్కఁజొచ్చెను. ఎవరి యిండ్లకు వారు వెళ్లి పోయిరి.

నారాయణరావు తూలుచు గోడ పట్టుకొని మెట్లెక్కి మేడపైకి వెళ్లెను. ఎల్లపుడును మాసియుంచఁ బడు కాంతారావు గదితలుపు తెఱవఁబడియుండెను. అతఁ డందు ప్రవేశించెను. దీపము జేగంటకలె నుండెను. కాంతారావు వచట లేడు. ఆరాత్రి నాటకము. చాల వేషములు మంచముమీఁదఁ బడియుండెను. నారాయణరావు ఒకొక్కవేషమునే తీసి పరికిలించెను. రాజువేషములు, రాణివేషములు, విదూషకవేషములు, రకరకాల దయ్యాలవేషములు. అతఁడు ఆదయ్యములవేషములలో ఒకవేషమును ఏఱుకొనియెను. అటు ఇటు చూచి 'తీకో' అనుకొనియెను. ఆవేషమును లోడుగుకొనియెను. నిలుపుటద్దమునఁ జూచుకొనియెను. 'తీకో తీకో' అనుకొనియెను.

మెల్లగా వసారాలోనికి వచ్చి మాలతిగదిగోడకు చెవి ఆనించి ఆలకించెను. ఫాతి మా మాలతికి తల దువ్వుచు న్నుటులు గ్రహించెను. వడివడిగా మేడ దిగి చదువుల గదిలో కుర్చీమీఁదఁ గూరుచుండెను. ఈ కిటికీ ప్రక్క నుండి ఫాతిమా వెళ్లఁగనే ఈవేషముతో మాలతికడకు వెళ్లి తమాషా చేసి దయ్యములు వట్టిభ్రమ యని నిరూపింతు ననుకొనెను. తాను ఆడవలసియున్న నాటక మంతయు పాంగోపాంగముగా ఆలోచించుకొనుచు ఒకకుర్చీమీఁదఁ గూరుచుండెను. అతఁడు ఇటులు ఆలోచించుకొనుచుండఁగా మత్తు ఒకమణుఁగు బరువుతో అతని తలమీఁద నెక్కి కూరుచుండెను. అతఁడు కుర్చీ ముందరిబల్లమీఁద తల యాన్ని కునికిపాటులు పడెను. ఆకునికిపాటులు మెలమెల్లగా నిద్రలోనికి దారి తీసెను.

మేడమీఁద ఫాతిమాదీనికి పని యయిపోయెను. మెల్లగా మేడమెట్లు దిగి వచ్చెను. అది చదువులగది తలుపులు కొంచెము తెఱచియుండుట చూచెను. దీపపు క్రింద కడపమీఁద పడుచుండెను. అది లోపల తొంగి చూచెను. గడలిడపడెను. 'క్యాకే నర్న ప్పా! హింతా హింతా ఫాద్దు ఫోలే దర్వాజా దొంగావాలాకు హప్పా నెస్తావో?' అని మరల తొంగి చూచెను. దీపపు వెలుగున దయ్యము బల్లమీఁద పడుకొని యుండుట స్పష్టముగా కనుగొనెను. ఫాతిమా ఉలికిపడెను. ఒకడుగు వెనుకకు వేసి 'ఆతే మైతాన్' అని మేడమీదికి పరుచెత్తుకొని పోయెను.

ఫాతిమా ఇటులు త్రొక్కుడుపడుటచే గడియ గర్ర మని మోఁగెను. నారాయణరావు మేలుకొనెను. ఫాతిమా 'మైతాన్' అని అఱచట అతఁడు విసెను. భయపడెను. గోడలు తడుముకొనెను. కల్లుమత్తు నెత్తి కెక్కుటచే నతనికి తిన్నగా స్పృహ లేదు. ఆతని యెత్తెడుటనే నిలుపుటద్ద ముండెను. ఆతనికి అందు వికారపు దయ్యపురూపు కానిపించెను. అతఁడు బయటికి వచ్చుచు 'దెయ్యం' అని దయ్యపుటఱపు అఱచెను. అతఁ డిటు లఱచునపుడు ఫాతిమా మేడమీదికి పరుగెత్తుచు 'వేగం సాపాబా! ధెయ్యం' అని కూలఁబడెను. నారాయణరావు అదియు మఱియొక దయ్యపు

ANDHEA PATRIKA

గీ. కార్యవ్యూహం డాన్ మహాత్ముడు, నిడించుచున్న మీరాబాయి

(P. P. B.)

(G. S. A.)

కె. గాంధీమహాత్ముడు, చార్లీ చాప్లిన్

పరాక్రమ మనుకొనెను. మేడమీడికిఁ బోవ భయ పడెను. గత్యంతరము లేక రోడ్డుమీడికి పరుగిడెను.

మేడమీడినుండి మాలతి మాచి—‘దయ్యమదిగో రోడ్డుమీద! అదిగో ముందు! ముందు!’ అని అలచి వసారాలో కూలెను.

అచ్చి వచ్చి మాచి కెవ్వన కేక పెట్టి మూర్ఛిలైనను.

నారాయణరావుగండెలు టువ్వుటువ్వు మనెను.

‘మాలతిని పట్టుకొనక ఈవైతాళ నన్ను పట్టుకొను లేమి? అయ్యో! ‘దయ్యమ్ దయ్యమ్’ అనుచు రోడ్డుమీద పరుగిడెను.

అతని దసలు పెద్దగొంతుక. మతియు బండ్ల గొంతుక. అందులో బొంతురుపోయెను. ప్రకృతము ప్రాణభయము. సారామత్తుచే సగము మెలకువ, సగము నిదుర; సగము తెలిరి, సగము తెలివి తక్కువ. ఇట్టి అతని ఈ ప్రకృతస్థిని మనుజులదియు, జంతువులదియు, పక్షులది యుగూడఁ గాకుండెను. అవేసమునకు అన్వని సరిగా నుండెను.

‘ధయ్యమ్, ధయ్యమ్.’

రోడ్డుమీద బండిలో వచ్చుచు తొంగి మాచి మెహరున్నీసా! ఒక బట్టలఅంగడి కెదురుగా క్రిందఁ బడెను.

ఆ ప్రక్క మేడమీద నున్న మాలానా ఇక్వ బల్ సాహెబు—‘బేటీ బేటీ! ఆందర్ లేవ్! ఆకీ హిందూదయ్యం! అమ్మాయిని ఇంటిలోనికి తీసికొని పో! ధర్వాజా మయ్యి, దర్వాజా మయ్యి!’ అనెను.

ఆ ఆంగడివాడు పీరుసాహెబు. అతఁ డొక పెద్ద బట్టల వర్తకుడు. మెహరున్నీసాను ప్రేమించు చున్నాడు.

కాని మాలానాకు ఇసుమంతయు ఇవ్వము లేదు. మాలానా తన మేడ కెదురుగా నున్న యతని యంగడిని గూడ ఎత్తివేయుంపఁ జూచుచుండెను. ఇట్టి స్థితిలో ఈదయ్యము!

పీరుసాహెబు దయ్యమును దూరదూరముగాఁ జూచి చిక్కుచిక్కు మనుచుండెను. బండివాడు ‘ఈ జల్దీ’ అని ఊతె యిచ్చెను. పీరుసాహెబు మెహరున్నీసాను రెండుచేతులతో నెత్తుకొనిపోయి తలుపులు మూసికొనెను. బండివాడు బాదుగ అడుగకయే పాటి పోయెను.

దయ్యము! కొంచెము భయపడి మందరికి నడచెను.

మొహరములో బలి యిచ్చుటకు ఆనొకటి అచట కట్టబడి యుండెను. దానిచుట్టును మహమ్మదీయులు పలువురు పరివేష్టించియుండిరి. మాలానా ఇక్వబల్ మాటలు వారికి వినిపించెను. అప్పటి నుండియు వా రందఱును దానికిని పొంచిపొంది మాచుచుండిరి. వారి కళ్ళదు ఆదయ్యపు ముఖము కాని పించెను.

‘ఆకీ వైతాళ!’

‘ధయ్యం ధయ్యం.’

అందఱును కాళ్లు విఱుగఁ ద్రొక్కు కొనిరి. ఈద్రొక్కులాటలో పలువు తెంచుకొని ఆవుదారిని ఆవు పాటిపోయెను. దయ్య మాపాకను సమీపించు వఱకు అచట నొకపిట్టయేని లేదు. ఒకఁడుమాత్రము కాల్గిడ్చుకొనుచు పాటిపోవుచుండెను.

‘దొరా, దయ్యము నన్ను గట్టిగా లంకించుకొన్న’ దని నారాయణరావు గబగబ పరుగెత్తి దొడఁగెను.

మఱునాటిప్రాద్దున ఆసుపత్రిలో ‘షేక్ అలీ సాహెబు విడిగిన మడమకు కట్టు కట్టించుకొనెను. హాకిము విఱుగుటకు కారణ మడిగెను. ‘రాత్రి హిందూదయ్యము మాశంట్టఁ బడెను. అందఱు పాటి పోగా నేను దానిని తఱిమిరేటిమికొట్టితిని. దయ్యము తోడ మణచినది. నే నింటికి వచ్చువఱకు కాలు విడిగియుండెను’ అని షే కలీ చెప్పెను.

‘దయ్యము తోడ మణచుచో ఆవేల బలి యాయబడలేదు?’ అని హాకి మడిగెను.

‘హిందూముష్టిం యూనిటీ! గాంధీ మమ్ములను దేవురించాడుగా! అందుకని మేమే విడిచిపెట్టితిమి.’

‘ఆ! ఎంత యూనిటీ! కాని నీ మడమలో ఎముకకు యూనిటీ కష్టము!’ అని హాకి మనెను.

నారాయణరావు వొకగిల్లిలో పడెను. అచట వొక దొంగ రెంచిలో తలపు స్కూలు తీయుచుండెను, హఠాత్తుగా వానిముందర ఈదయ్యము!

దొంగచేతిలో రెంచి క్రింద బడి తప్పు మనెను.

దాని నెత్తి తన నెత్తిమీదికి విసరునేమో యని దొంగమీదికి నారాయణరావు పరుగెత్తడం దొడగెను. ‘దయ్యం తనమీద పడనే పడె’ నని దొంగ పరుగెత్తెను. దయ్యమునకు భయము తగ్గెను.

‘నేనే దొంగ ననుకొంటిని. ఈరాత్రి దొంగదయ్య మొకటి నన్ను మింగవచ్చును. అమ్మో, ఎంత దయ్య మనుకొంటివి? నామెడ నోటిలో పెట్టుకొనునదే! ఎటులు తప్పెనో నే నెఱుగను. చావుపరుగు పరుగెత్తి తిని. తపటినుండి ఇక దొంగతనము చేయను’ అని ఆ దొంగ తన భార్యతో అనెను.

‘ఇక దొంగతనము చేయనిచో మన కెటులు గడచును?’ అని భార్య యనెను.

‘ఇంకా దొంగతనమే?’ అని ఆదొంగ భార్యను బట్టుకొని యేడ్చుచు, ‘పగటిపూట ముష్టియైత్తుకొందము, రాత్రి వద్దునుమా!’ అనెను.

నారాయణరావు ఆదొంగను తప్పుకొని పేరము దీనెను. అక్కడికి నీహంతము, గోరీలదిబ్బము, శృకానమును ఆదాపుననే.

శృకానమున ఒకపెద్ద మర్రిచెట్టు కలదు. దాని మీద నడిరేయిని దయ్యములు బావురు గీవురు మని పోట్లాడుచుండువని వాడుక. కావున అది దయ్యాల మర్రి అయిపోయెను.

నాటి సాయంకాలము హైస్కూలులో పెద్ద విద్యార్థులు కొంఠలు ఆ మర్రికడకు నడిరేయి ఎవరును

వెళ్లలేరనియు, మఱికొందలు ‘ఆ, వెళ్లలే కేమనియు తగవులాడిరి.

ఖాదర్ సాహెబు తొమ్ము విటిచి ‘నేను వెళ్లెద’ ననెను.

‘పంచె మెంత?’

‘పదిరూపాయలు.’

‘సరే గాని ఆమర్రికట్ట ఒకబుట్టెడు కోసికొని రావలెను.’

‘బుట్టెడు కాదు; తట్టెడు తెత్తును.’

‘మంచిది.’

పంచె మిటులు పైసలాయెను. ఆనడిరేయిని ఖాదరు ఒకబుట్టెతో మర్రిని మిర్రి మాచుచు మెలమెల్లగా సమీపించుచుండెను. అతని వెనుక నే మన దయ్యము!

అప్పుడే చంద్రుడొడ స్రవించియుండెను. భీకర మయిన గాంభీర్యమువలె ఆ శృకానమును చీకటి యావ రించెను. మర్రిమీద గబ్బిలములు గీవురు గావురు మనుచుండెను. ఖాదరు నుండెలు కొంచెము కొట్టుకొనియెను. అతడు ధైర్యము తెచ్చుకొని ముందు, కొక యడుగు వేసెను. వెంటనే రెండడుగులు వెనుకకు బడెను.

నారాయణరావు గబ్బిలముల మోతకు భయపడెను. ముందర బుట్టతో నున్న మనుష్యుడు మసక మసకగా కానిపించుచుండెను. అతడు దయ్య మనుకొని ‘దయ్యం దయ్యం’ అని బిగ్గలాగా అఱచెను. సుబ్రహ్మణ్య ఆశృకాన మంతయు ఆయతపుతో గాండ్రెను. ప్రక్క నున్న తిప్ప ప్రతిస్పందించెను.

ఖాదరు వెనుదిరిగెను. వెనుకనే దయ్యము!

అతడొకసంగునక బడి ఉదాయించెను.

పదిగోజాలవఱకును అతడు బడికి పోలేదు. సహాధ్యాయులు ఇంటికి బోయి భోగట్టాచేసిరి. మంచము మీదనుండి అతడు లేచుటలేదు. ‘సైతాన్, సైతాన్’ అని కలపరింతలు.

ఈయులుకులతో పరుగులతో నారాయణరావు మత్తు కొంచెము సడలదొడగెను. తా నపుడు శృకా

నము ముందు ఉన్నటులు అతడు గ్రహించెను. వెంటనే వెనుదిరిగెను.

ఒక యరగడియ నడిచి ఒక సందునఁ బడెను. ముందు ఒకమనుష్యుడు పోవుచుండెను. నారాయణరావు వడివడిగా నడచి అతని వెనుకకువెళ్లి 'బాబూ! అనిపిలిచెను.

బాబూ అను ఆస్వరము వేయి వికారములుగా మండెను. కాంతారావు వెనుదిరిగి చూచి క్రుల్లిపడెను.

కాంతారావు నాటకమున వేషము వేయుటకు వెళ్లెను. నాటకమధ్యమున 'విపరీత-దయ్యము! అమ్మ గారు, అచ్చి, ఫాతిమా అందఱును స్వప్నహతస్థి పడిపోయి నారు. దొరగారు ఎచటికో పాటిపోయిలో యేమో! వారి పల్తా లేదు. ఆదయ్యము బజాటునఁ బడ్డది. వచ్చు నపుడు జాగ్రత్తగా రావలెను' అని రెండుమాటలు కబురుపచ్చెను. ఆ రెండు పీఠపులకును అతడు కదల లేదు గాని నూడవ పిలుపుతో మఱి ఆగ లేదు.

'బాబూ! భయపడకు!'

'ఇంటిలో అందఱును అయిరి. ఇక నామీడికి ఏవచ్చుచుంటివా?' అని అనుకొని అతడు ఉలుక దొడఁగెను.

'బాబూ! నేనే! సైతాన్ కా పహరావ్! ధయ్యం వేసను!'

'నమ్మించి పడదోయదువా? దయ్యాలిది నాకు తెలియదనుకొంటివా? అమ్మ పుట్టిల్లు మేనమామకు తెలియ దూ! అని అనుకొనుచు కాంతారావు దూసిన అమ్మాయెను.

ముందు కాంతారావు; వెనుకనే నారాయణరావు.

కాంతారావు 'అమ్మో దయ్యము!—బిగ్గన అటచెను.

నారాయణరావు 'బిగ్గటగా అటవకు! అనెను

కాంతారావు 'నీమండ మెయ్య! అనెను. నారాయణరావు నవ్వెను. ఆవికారపు నవ్వునకు కాంతారావు భయపడి నుటికొంచెము వడిగా పరుగిడెను.

మేడమీద దీపములు కానవచ్చుచుండెను. అప్పటికి అందఱును మార్పునుండి లేచిరి. ఈపిలుపు విని మేడమీద మాచుచు నిలువఁబడిరి.

కాంతారావు 'అశ పహరా జవాన్! తుపాకీ తుపాకీ!' అని అటచి ఇంటిముందు అలవకుఁ గట్టిన ఇనుప తీఁగెలుమాఁకఁబోయి పైతీగమీదచిక్కినడివేలబడెను.

కొడుకు కింద మన్న సైడ్లుకాలువలో పడిపోవు నేమో యని నారాయణరావు ఎగిరి అతనిని బట్టుకొని తానును వేలాడెను.

అబ్బాయిని దయ్యము మింగనే మింగనని మాలి గోలకత్తెను. కాంతారావు దయ్యమును తప్పించు కొనుటకు ఒడలు విడిచియుకొనెను. పడిపోవు నను భయముచే నారాయణరావు గట్టిగాఁ బట్టుకొనెను.

పహరా జవాను రనూల్ సాహెబు తుపాకీతో గుఱి చూచుచుండెను. 'కొటు కొటు! మాకో మాకో! అని మేడమీదినుండి అటపులు!

నారాయణరావు గొంతుక చించుకొని 'కొట్టకు కొట్టకు! అనెను. అతడు అటులు అనుకు నాల ప్రయత్నము చేయవలసినవచ్చెను. కుమారుని పట్టుకొనిన పట్టును కొంచెము వదలవలసినవచ్చెను. అనడుము కొడుకు విడిచియుకొనెను. దాన కాంతారావును నారాయణ రావును సైడ్లుకాలువలోఁ బడిరి. నారాయణరావు దయ్యపువేషము మడచిన ఇనుపతీగఁ బివర బట్టుకొని కొంత చినిగి ఊడి తీగమీద వేలాడెను. తుపాకీ గుండు నారాయణరావు తలమీదగా వెళ్లి తీగమీది దయ్యపువేషమునుండి దూటిపోయెను.

'సైతాన్ మర్గయా! సైతాన్ మర్గయా! అని పారావాఁ డటచెను. 'ఫాతిమా! నీవు పోయి చూచి రా! అని మాలి అనెను.

'హచ్చీ కీ ఫంఫండి!' అని ఫాతిమా యనెను. ఇంతలో సైడ్లుకాలువలో స్నానము చేసి తండ్రి కొడుకు లొకరి నొకరు చూచికొనుచు ఒడ్డెక్కిరి.

'ఇదియేమి ఇదియేమి? అని కాంతారా వనెను.

'నే నీనాడు పరిశోధన చేయుటకు దయ్యాల మరకడకు వెళ్లితిని. నే నీదయ్యపు వేషముతో కొన్ని పరిశోధనలు చేసితిని. పరిశోధనల ఫలితములు మెల్లగా తెలుపవలసియున్నవి' అని కాలుచున్న దయ్యపువేష మును ఆర్పి పోలీసులు దరియాపు చేయక ముందే నారాయణరావు మేడమీదికి పరుగెత్తెను.

తైలియ కిట్లు పలికితివి గాని పాపక-ర్ముం డటంచు నన్నుఁ గ్రూరబుద్ధి
నీచతముండవైన నీ విట్లు పలుకక-యొందురీతిఁ బలికెదొక్కొ కృష్ణ !

ఘనతరదర్పదుర్దము సఖిండపరాక్రమమూర్తి సంగరా
వనితల విక్రమప్రజితభార్గవరాముని బ్రహ్మచర్య వ
ర్తన రమణీయసచ్చరితు ధర్మవిదుఁ దతదాంతిశాంతు శాం
తనపు శిఖండికారణమునఁ దుదిముట్టఁగఁ జేసి తచ్యుతా !

క్రతురిపు దేశికత్వమునఁ గార్ముకవేదము సభ్యసించి భూ
పతివితతిఁ నమస్తము సభంగకుతారమహోగ్రధారఁ ద్రుం
చి తతపరాక్రమంబున నజేయుఁ డనం జను జామదగ్నునిఁ
ధృతి ననిఁ గెల్చె భీష్ముఁ డతనిం గెలువఁ సురలుఁ నమద్ధలే ?

మత్తకోకిల ! పేడి ముంగలఁ ద్రోయుచుఁ భుజవీర్యసంపదఁ జూపుచుఁ
గ్రీడి యస్త్రపరంపరామహానీయుఁడై వడిఁ దాఁక మో
మోడి పోడిమి వీడి యయ్యపరోర్విభృద్దరి కేగు నా
వేడివెల్లువిధాన భీష్ముఁడు భీష్మవృత్తిని వీడఁ గా.

పాడియె భీష్మనంతటి యభంగపరాక్రమమూర్తి కెయ్యెడఁ
బేడిని ముందు ద్రోసి మఱి వెన్నెనుకఁ దెగఁ బాఱి పోరఁగా
నాఁడుఁడనంబు గాక యరయఁ మఱి పేడియ కాఁడె క్రీడి; తా
నేడ, సురాపగాతనయుఁ డేడ గణింపఁగదే జనార్దనా !

వేపురు పాథు, లెన్నఁ బదివేపురు కృష్ణులు వచ్చినఁ బల
శ్రీవిభవుఁ నదీసుతు నజేయు ననిఁ గెలువంగ శక్యమా
నే వనజాతు ! తంత్ర మొకటే బానరించినఁ గాక; యిట్టిదా
మీవిజయంబు ధర్మయుతమే ? మది నుబ్బుగ నేల పాండవుల్.

ధనురాచార్యుడు ద్రోణుడే యనఁ దదుద్యత్ప్రభవోన్నత్యముల్
వినుతిఁ జేయఁగ నేల? భారతధనుర్విద్యామహత్త్వంబు లా
తనిచేఁగా ఉదయించె; నాఁగునుండ కాదా యన్నిటం బాడ భీ
ష్మునకుం దుల్కుఁ డఖండవిక్రమకళాస్తోకప్రభావం డనిక.

ఆమహాసీయనైన నయ మారఁగఁ జంపఁగఁ జేసితోక్కా? యు
ద్దాముని ధర్మనందనుని దభ్యవచోరచనావిభూషణ
స్తోముని జంద్రికాసితయశోరమణీయు నసత్య మాడఁగా
నేమిటఁ జేసి తయ్యది గణింపఁగ ధర్మమె నీకుఁ గేశవా!

వినుము రథస్థుడైన తతి వీరశిఖామణియైన కర్ణుతో
నని యెవరించి గెల్వఁగ సురాసురకోటికినైన శక్యమే?
మనమున నించుకేని యనుమానము మాని యధర్మవృత్తిఁ బా
ర్థునిఁ దగఁ బండితల్ల విరఘండగు కర్ణుని నేసి చంపఁగన్.

గురునకు నాపగాసుతునకుం గడు నెక్కుడు గాదె కర్ణశౌ
ర్యరమ భుజాబలాతిశయ మాతని నాజి జయింపఁగా సురా
సురులకునైన శక్యమే? యశోరమణీయచరిత్రుఁ డాతనిక
విరథత నున్నయత్తతి వివేకుల రీతియె యేయఁగా హరి!

బలమహాసీయ సర్పముఖబాణము దూణముదాటి కీలలక
వెలువడఁజేసి మృత్యుముఖభీషణమై చనఁగా శతాంగ మ
గ్గలత నడఁగఁజేసితిని గాని హరి, యటు గాక యున్న న
య్యలుఁగు పృథాకుమారుని యమాలయముక జొరనీక తక్కునే?

సీధర్మేతరవృత్తి నేమనుచు వర్ణింతున్ సరోజాత్! దు
స్సాధప్రక్రియ ద్వంద్వయుద్ధమున నా వై నేయ భూరిశ్రవుల్
యోధాక్రేవరు లిర్వూరున్ బెనఁగ మాయోపాయదుర్బోధ నీ
వాధన్విక గురువంశహక్తికము నేయంజేయవా పార్థుచే?

అతిరథశేఖరుండగు శ్రుతాయుధు సయ్యమదండసన్నిభో
ద్ధతగదయున్ గడంక భగదత్తుడు వైచిన వైష్ణవాస్త్రమున్

ధృతిమెయి నాఁగి పార్థునకు నేమియు నాపద దాఁకనీక చే
సితి నతిపక్షపాతకృతచిత్తుఁడ! సారథు లుర్వి నిట్టిరే?

క్రీడిప్రతి నెఱవఁ గృత్రిమతమముఁ గ-ల్పించి సైంధవుని వధించి తకట!
దాన నీవు పాండుతనయులు శౌర్యవి-రాజమాను లొదురా ముకుంద?

నన్ను గదారణంబునను నాభికిఁ గ్రింది శరీరభాగమం
చెన్నక పెందొడల్ విఱుగ నేయఁగఁజేసి తధర్మవృత్తిమై
చన్నె ముకుంద నీ కిది? నిజంబుగ దుష్టుఁడ నాదు నేన; యై
న న్నయమార్గవేదివ యనంజను నీ కిటునేత పాడియే.

మదిఁ జింతించిన వారు నే మొకటి గామా నీకు? మారీతి సం
పదకై పోరక యుండి రయ్య, భువి నెవ్వారైన? నీరీతి దు
ర్మద మేపారఁగ మధ్యవర్తి యనుపేరం జొచ్చి నంశంబు నె
ల్ల దయాహీనత నిర్నిమిత్తముగఁ గూల్పంజేయువా రుండిరే?

అన్నిట నేనె కా కడు సమర్థుఁడ నంచు మదిం దలంచి నీ
వెన్ని యధర్మకార్యములొ హీనత నాక పొనర్చి వంశమం
త న్నశియింపఁజేసితిగదా ధర యిం కిట నేమి జుట్టుకో
నెన్నితొ జుట్టుకొమ్ము, నయహీనులు గారె యకీర్తికాముకుల్.

అని నర్జును సారథ్యమ-పొనరించెద నాయుధములు పూనంగా నొ
ల్ల నటంచుఁ బల్కియు నదీ-తనయునిపైఁ గవిసితివి రథాంగధరుఁడవై.

ఈయుద్ధంబున కెల్ల కారణము నీవే కావె గోవింద! కాం
తేయవ్రాతమునందు నాహవసముత్సేకంబు గాన్పింప ద
య్యో! యీనంగరభూమిఁ జచ్చిన నృపప్రభాంబు లెక్కింపనౌ
నే? యీకర్మఫలంబు నీద యగుఁ జమ్మి! వంశవిధ్వంసకా!

అల జరాసంధుతో నడరి పల్కాఱు పెంపఱు బోరి పాటెడు పిఱికితనము
తోడిరాజులలోనఁ బోడిమి నెఱుచు సింహాసనత్వము లేమి నగు కొఱంతి

యతి దుర్నయంబును నన్యంగనాపరాయత్తమై తనరు నున్నతృప్తి
 లోకనాశకమైన భీకరసమరంబు గలిగింపజేసిన కటికతనము
 మొదలుగాఁగల యవగుణంబులు గలట్టి-నిన్ను నక్కట! వేఱ నిందింప నేల?
 జగమ నిందించుఁగృహయు లజ్జయును లేక-యిటులు కాలులు ప్రేలెదవేల కృష్ణ?
 పాడి దొరికి యుద్ధమున బల్లిదులఁ గురుపక్షయోధులఁ
 వాడిమగంటిమిం దనరువారల సీగతిఁ జంపు సీకునుఁ
 ప్రీడ యొకింత లేదె యిటు ప్రేలఁగ? నీ కలువంటి వాడ నే
 బోడిమి మించు నాదివిజభూమి వసించెదఁ గీర్తి గాంచెదఁ.

అఖిలాగమంబులు సాంగంబుగా నేర్చి విబుధనన్నుతు లంది వెలసినాడ
 వైష్ణవప్రముఖునివ్య మఖంబు లొనరించి దేవసంతతిఁ బ్రీతిఁ దేల్చినాడ
 సకల ప్రజానురంజనమున రాజరా జను ప్రతిష్ఠాపూర్తి నలరినాడ
 సరిన్యపాలక గర్వపరిభంజన విహార మొనరించి నృపధర్మ మూఁదినాడ
 భవ్యసామంతరాజ సేవావిశేష - పాత్రతాగౌరవ సమృద్ధిఁ బడసినాడ
 నింక నని మిత్రబాంధవోపేతుండ నయి-సురనగరసౌఖ్యసంపదఁ జూఱఁగొందు.

*

*

*

*

*

*

సుర లంతఁ బుష్పవర్షము - గురిసిరి సౌరభ్యధరిత కోమలమరుదం
 మరములు వొలయఁ దొడంగెను - హరిదంతము లెల్ల రుచుల నాపాదించెన్.

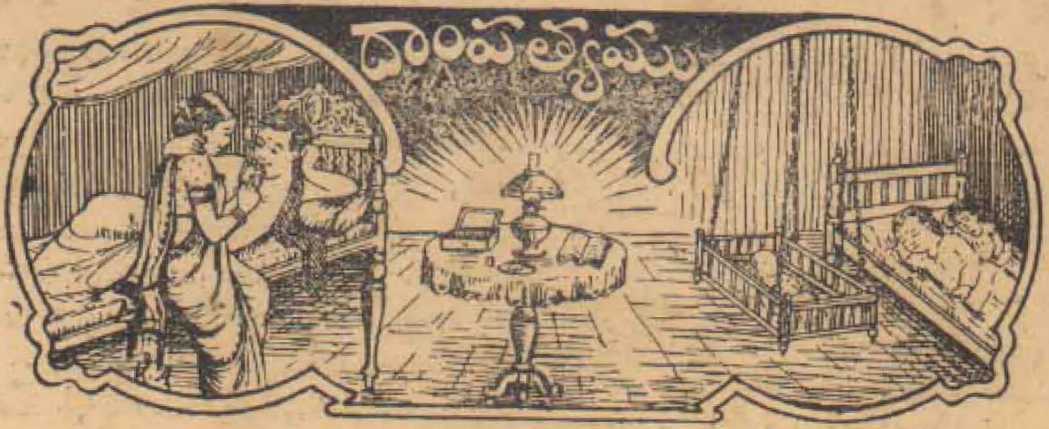
మా వ్యాస కర్తలకు

వ్యాసములు చిన్న సైజు కాగితములపై ఒకవైపున మాత్రమే విడిఅక్షరములతో బంతులు
 దూరదూరముగా, దిద్దుబాట్లు లేకుండ, తిన్నగా వ్రాసి వర్ణక్రమమునను తప్పలు లేకుండ
 చూచుకొని పంప వేడికోలు. లేకున్న ముద్రణకార్యములయందు మిగుల కష్టము కలుగుటయే
 కాక తప్పలుకూడ నిలిచిపోవునని మనవి.

సంపాదకుడు, 'భారతి'.

చిత్రకారుడు: శ్రీ పి. వి. రామరావుగారు.

తాత కృష్ణమూర్తిగారు, బి. ఏ., యల్. టి.,

దయంనుండి లక్ష్మీమీద ధనుఃసుఖము లాడుతున్నాను. చీటికి, మాటికి కోపం ముందుకొస్తూ వుంది. కాని బహు శాంతం. ఓర్పి వహిస్తున్నాను. ఎంతకని సహించగలడు మనివన్నాడు? చీవాట్లు పెడుతున్నాను; తిడుతున్నాను; పెక్కిరిస్తున్నాను; దాన్ని, దానివల్లని, అందర్నీ యెత్తిపాడుస్తున్నాను; నన్ను, నా ఉద్యోగాన్ని, నా దరిద్రాన్ని, నా స్వభావాన్ని, నన్ను పుట్టించిన దేవుణ్ణి, కనీ తీరా తిట్టుకుంటున్నాను. చెయ్యెత్తి చెంపమీద నాలుగు కొట్టి, లక్ష్మీకి బుద్ధి చెప్పాలని వుంది; కాని వైర్యం చాలదు. అది గాక, లక్ష్మీ అంటే నాకు ప్రాణం. దాన్ని కొడదామనే తలపు కలిగినందుకే సిగ్గుగా వుంది. కాని,.....

మనసుకు శాంతి లేదు. పనిపొట్టయందు శ్రద్ధ లేదు. ఏమీ తోచదు. ఆఫీసులో పని తెమలకపోవడం చాత, యెన్నడూ నన్ను పల్లెత్తుమాట అనియెరగని దోర, యెగిరిపడుతున్నాడు. క్లబ్బులోనై నా విశ్రాంతి లభించకుండావుంది. వార్తాపత్రికలలోని విశేష లేవో వుదినీ, వాతో ఒక పెద్దమనిషి పోలిటిక్స్ చర్చించుతోతాడు. ఏవో పిప్పిపిచ్చి ప్రశ్న లడుగుతాడు. జబాబు చెప్పకుంటే విసుగుపంటాడు; చెప్తే అర్థం చేసుకోలేక తెల్ల మొహం వేసి దూస్తాడు. బ్రిడ్జిఆటకు మాచునేసరికి, నాపాల్కురు నామీద కారాలు మిరియాలు నూరడం ప్రారంభించాడు.

ఇంటికి వచ్చే రావడంతోనే, పిల్లలు కేచుక్కల వలె మీదపడి, నానాఅల్లరి చేస్తున్నారు; యెడుపులు, నవ్వులు, సిరియాడులు, కాట్లాటలు, అసందర్భపలా పాలు.....బలేచికాకుగా వుంది! ఉద్యాల్లోవున్న చేతివెగన నిద్రపోతున్నవాడల్లా లేచి మార్పుని తేలుకుట్టినట్లు ఒకటేయేడుపు!

“లక్ష్మీ, గ్లాసుతో మంచినీళ్లు తీసుకు రా.”

ఎంతవేపటికి లోపలనుండి లక్ష్మీ యివతలికి రాదు. మంచినీళ్లు లేదు. గొంతుక యెండిపోతూవుంది. బూట్సుతో వంటింట్లోకి శారవడేసరికి, లక్ష్మీ యెదురుగా వచ్చి, నావేపు యెగాదిగా చూసి, ‘ఏం కావాలి?’ అని అడుగుతుంది, పొళ్లు ముందుకొచ్చేటట్లు. జబాబు చెప్పకుండా, మడిలో వున్న మంచినీళ్ల బింద ముట్టుకొని, గ్లాసుతో నీళ్లు మంచుకున్నాను.

“అది పాలగళాసు. కడగ లేదు. మరొకటి తెస్తాను, అగండి.”

“ఎప్పుడో తెస్తావు. దాహంవలన పీకార్చుకొ పోయి, నేను చచ్చివెళనక! గంటవేపటినుంచి ఆరుస్తున్నాను, నీళ్లొ నీళ్లొ అనీ.”

“ఈపిల్లలలోలలో శాకు మీమాట వినిపించ లేదు. అన్నం వారుస్తూవుండగా, మీతోడుచప్పుడు

విన్నాను. వెంటనే చేతులు కడుక్కొని, రానే వస్తానను." అంటూ పంచపాత్రతో నీళ్లు అందించింది.

"ఇంకా వంట కాలేదా? అర్ధరాత్రి కావచ్చింది! ఆకలిచేతం నాకు కడుపులో దహించుకొపోతూవుంది."

"ఈవాళ్ల ప్రాద్దు గ్రుంకినది మొదలు పిల్లడు చెయ్యి దిగ లేదు. ఉయ్యట్లో వేసి, రెక్కలు పీకేచరకూ ఉపితే యిప్పుడిప్పుడే కన్ను మూశాడు. కాని యీ పిల్లలు వాణ్ణి నిద్రపోనిస్తారా? ఒకటే అల్లరి-కేకలు-పోట్లాటలు. నేనంటేయెవరికీ భయం లేదుకదా!..... మీరు దుస్తులు విప్పి స్నానం చేసేలోపున, వంట అవుతుంది లెండి."

స్నానం చేసి పెరట్లో చల్లగాలికి చెన్నెల్లో పచ్చాడుచేస్తున్నాను. ఒళ్లు చల్ల పడినా, మనసు మందుతున్నేవుంది. అంతకంతకూ, లక్ష్మీమీద కోపం రగులుతున్నేవుంది.

స్వతహాగా నేను కోపదారెమనిషిని కాను. కోపిష్టినిరి పరిహాసానికై నా నన్ను చూస్తే నా అంటే సహించుకోలేదు. బహుశాంతయూర్తినని, వివేకవంతుడనని, చదువుకున్నవాడినని నాకు గర్వం. ఒక్క లక్ష్మీ, నన్ను పూడ్చుకుంటున్నాడు దెప్పిపొడుస్తున్నట్లుంది. నాకు కోపం తెప్పించి, "అదిగో, కోపం వచ్చింది కదూ? మరి కోపం, తాపం లేనిమనిషిని బడాయి చెప్పుకోవడం మెండుకు?" అని పకపక నవ్వుతుంది. లేనితప్పులుకూడా నాలో వెతికి చూపించి నన్ను నేతిచేస్తుంది. "హాస్యాని కేమన్నా తప్పు పట్టకూడదు గుమండీ!" అని మళ్లీ బుజ్జగిస్తూవుంటుంది. దాని పెంకతనానికి హద్దు లేదు. ఇంటి యజమానినని కాని, తనకు భర్తనని కాని విసరంత లక్ష్యం లేదు. భయం, భక్తి ఉన్నప్పటికీ, పెంక తనం, చదువు బాస్తీ అయినాయి. తనకంటే నేను అనేకరెట్లు తెలివైనవాడినని, ప్రవీణుడనని, బలవంతుడనని లక్ష్మీకి నమ్మకం తగ్గిపోతూవుంది దుమకుంటాను. లేకుంటే.....

చదువుకుంటున్న రోజుల్లో నాకు పెల్లి, సంసారం అంటే యెట్లాటి అభిప్రాయాలు ఉండేవని? నాతో సరిసమానమైన యీవాడు, చదువుగల అందకత్తెను సంపాదించి, పెల్లి అనే నిబంధన లేకుండా, ఆ మెలో కలిసి కాపురం చేస్తూ, స్వర్గానందం అనుభవించగల నమకునే వాణ్ణి కొన్నాళ్లు. పురుషజన్మ యెత్తినందుకు సార్థకంగా విగ్రహవివాహం చేసికొని, సంఘసంస్కృత నని కీర్తి సంపాదించాలనుకునే వాడిని కొన్నాళ్లు. బ్రహ్మ సమాజంలో కలిసి యేకులంపిల్లవయినా సరే, మనసారవలది పెండ్లిచేసుకుందామా, అనుకునేవాడిని కొన్నాళ్లు. డబ్బులేదు కాని, లేకుంటే లండన్ వెళ్లి, దొరనాన్ని వివాహమాడినస్తేకదా జన్మసాఫల్యం అనుకునేవాడిని కొన్నాళ్లు. నాఉద్దేశాలు, అభిప్రాయాలు, కోర్కెలు అన్నీ క్రమంగా లోలోపనే తీర్చింపుకున్నాను. అబ్బో గొంతెమ్మకోర్కెలు ఎన్నెన్ని ఉండేవని? "నా కాబోయే భార్య రూపంలో రంభనలె మహా అందమైనదై ఉండాలి. చదువుసంస్థలలోను, సంగీతంలోను సరస్వతిని మెప్పించాలి. మంచి దేహోగ్ధుల, పెద్ద నల్లని నాట్లు, చెంపకి చారడేసి కళ్లు, ఆణిముత్యాలసంటి చిక్కిన పల్వరున, విషయప్రవర్తన, పరిభక్తి—అన్నీ ఉండాలి! అనుకునేవాడిని. కాబట్టి మానాళ్లు వెతికి వెతికి, కుదుర్చుకొని వచ్చిన సంబంధాలే నాకు నచ్చక పోవడం సహజమే! నాళ్లు మానేవల్లా యీవాడు, రూపం సంప్రదాయం, కల్పం. 'పిల్ల అందంగా లేదని నేను మాతివిరిస్తే 'నీ అందానికి చాలక పోయిందా? అనబోయి, 'సంసార్లకు అందంతో యేం పని? అని సమాధానం చెప్పేవాళ్లు. 'ఘూమికి జానెడు లేదుకదా, యీ అమ్మాయి నా పెల్లి చేసుకో మంటారు?' అని అడిగితే, 'నీచదువుసంస్థ అన్నీ పూర్తి అయేసరికి యెదగక పోతుందా? అనేవాళ్లు. ఎలాగైతే నేమి, నా ది. యే. చదువు పూర్తి అయేదాకా, వచ్చిన సంబంధమల్లా తప్పించుకున్నాను.

పెల్లిమాపులకు లక్ష్మీని చూడడానికి చెల్లినప్పుడు దానికి 12 యేండ్లు. మనిషి కొంచెం యేవుగా

బలంగా ఉండేది. అంచాత, వాళ్ల ఆమ్మ మరో రెండేళ్లు మీద వేసింది. “మొన్నటి క్రావడానికి మాపిల్లకు పద మూడేళ్లు పెళ్లి పద్నాలుగోయేడు వచ్చింది. ఇక ఆపడానికి వీలేదు. ఈవై కాఖం లో పెళ్లి చెయ్యక తీరదు.” తెల్లగా, దుబ్బుగా, అందంగా ఉన్న పిల్ల, ముస్తాయిమీద మరీ చక్కగా కనిపించిందే నాకళ్లకు.

“మీ అమ్మాయికి యింగ్లీషు వచ్చునా?”

“రాదు.”

“లేసుకుట్టు చేర నవునా?”

“నేర్చుకోలేదు.”

“టెన్నిన్ ఆడగలదా? వైసికిల్ యెక్కు చుందా?” అని మాడా అడగాలని మొదట అనుకున్నాను. కాని, మరి సాహసించ లేకపోయినాను. పల్లెటూరుల్లి గమక, నాగరికత తక్కువ అని యేదో సమాధానం చెడుకున్నాను. కాని, తర్ఫీదు చేసి, క్రమంగా లక్ష్మిని దొరసానివలె చెయ్యాలని నిశ్చయించుకున్నాను. రెండుమూడేళ్లలో నా బి. యే. క్లాసు ఇంగ్లీషంతా దానికి చెప్పేలేనా అనుకున్నాను.

కాపురానికి వచ్చిన ఒక్క యేడాదిపాటు, మహా దీక్షగా చదువు చెప్పేవాడిని, లక్ష్మికి; మొదట యెంతో అడకువతోను, ఆసక్తితోను, ప్రారంభించింది. మంచి చుట్టుకైన తెలివితేటలున్నాయి. కాని, చదువు చెప్పాలని నాకు, నేర్చుకుందామని దానికి, మనసులో యెంత అభిలాష ఉంటే యేం లాభం? పదుమదాంపత్యం. కొత్తప్రేమ!—చదువు సాగేదట్లా? కాని, పాపం, నాయిష్టానికి యెన్నడూ వ్యతిరేకంగా వదుచుకుందుకు యత్నించేది కాదు. నవీన నాగరికతకు తర్ఫీదుచేసి, ఆమెరూపానికి, ప్రవర్తనకి, శోభ మార్చాలని నాసంకల్పం! సబ్బులు, వాసన నూనెలు, ఫేస్ పౌడరు, ఊలుదారకట్టలు, అల్లిక పుల్లలు, కొప్పుపిమ్మలు, దువ్వెనలు, సన్న బట్టలు—వీటికి బాగా ఆలవాటుచేశాను. పసుపు, గోమయం, అలుకునడ్డ, చీపురుకట్ట మొదలైనవి తాకనిచ్చేవాడిని కాను. ఇంగ్లీషుముక్కలు నాలుగు నేర్చుకుంది. చర్చి

అన్నం తినడం మానేసి, కాఫీ ప్రారంభించింది. మగ్గస్ పాపిట మూని వంకపాపిట తీసేది. సన్నని మల్లెవచీరలు కట్టేది. జాకెట్లకు లేసు తనే కుట్టుకునేది. ఇంట్లో నడిచినప్పుడు సహితం, మొహముతోడోడు విడిచేది కాదు. పసుపు, కాటుక మానేసింది. బొట్టుమాత్రం మానిపించ లేకపోయినాను. రోజుకు మాడుసార్లు దంతభావనం చేసేది. ఉదయం, సాయంత్రం సబ్బుతో వాళ్లు తోముకునేది. గొంతెత్తి, వైదీకంగా ఆరవకుండా, నెమ్మదిగా ముక్తసరిగా మాటాడేది. మాటికి చీటికి, నాతో ప్రణయకలహం కేపి, శోపం నటించి, నన్ను పిచ్చివాడిని చేసి, బ్రతిమాలించుకునేది. ఇరుగు పొరుగుస్త్రీల అనాగరికతకు, రోతి, ఆశ్చర్యం, జాలి పొందేది. ఇట్లా రోజుకు రోజుకు లక్ష్మిలో నాజాకు అధికం కాజొచ్చినకొద్దీ, నా సంతోషానికి మేర లేకుండా ఉండెను. అంతా వాప్రతాపమే కదా, అని గర్వించేవాడిని. తిక్కమపిషి; వీధిలోకి నాతో పికారురమ్మని యెంత ప్రోత్సహించినా వొచ్చేది కాదు. కాని మొగవాళ్లని చూస్తే, మోటారు చూసిన పల్లెటూరుగొడ్డువలె బెదరడం మాత్రం, ఆమె యెన్నడూ యెరగదు.

మా పెద్దవాడు పుట్టినతరువాత, ఉన్న ఊరు నుండి నాకు బదిలీ కావడం, ఇంట్లో దగ్గత కవరూ లేకపోవడం, డబ్బుకు కొంచెం యిబ్బంది కలగడం—అన్నీ ఒక్కసారే తలస్థించాయి. ఇల్లు చిక్కచెట్టు కోవడం, పిల్లడిసంరక్షణ చూడడం, నాకు వేశకు వండి పెట్టడం—వీటితో కాలం సరిపోయేది లక్ష్మికి. పన్నులు, పిమ్మలు, ఊలుదారాలు, ఇంగ్లీషుచదువు అన్నీ మూల పడినవి. క్రమంగా ఆమెరూపంలోను, దేహోగ్యంలోను కొన్ని మార్పులు కనిపించినవి. పని పాట్లతో అలసి, శరీరం మోటుతేరింది. తనఅందం, పొఖ్యం, కాపాడుకుందుకు దానికి శ్రద్ధ తగ్గిపోయింది. మొహంలో కొండెనవ్వు, పెంకెతనం, యావనగర్వం, పోయి ఒకవిధమైన ‘సీరియస్ నెస్’ వచ్చింది. నామీద పూర్వంవలె యిప్పుడు ప్రేమ దూపడానికి అట్టే ప్రయత్నించేది కాదు. ఇప్పుడామెకు లోకమంతా ఆవిడ్డ;

తన పొందినద్యం, యావనం, నిద్ర, బలం, శుభ్రత, వాగ రికత, భర్త—అన్నీ ఆపసికండుకే అర్పించింది. నేను చెప్పరాని యార్జ్యతో బాధపడేవాడిని.

పిల్లడికి తల్లి పాలు సమృద్ధిగా ఉండేవి. చనుబాల కంటే హార్లీకున్న మంచివని బోధిస్తే కన్నులు నేడి. పాల తల్లిని కుదురుస్తూ నంటే వొడ్డిని కాదు. లక్ష్మీకి నామా యీవిషయమై తరుచుగా యింట్లో యుద్ధం జరుగుతూ వుండేది.

“లక్ష్మీ, నీ ఆరోగ్యం కాపాడుకోవూ?”

“తెలిసీతెలియని పిచ్చిసిద్ధాంతాలు చెప్పక, ఊరు కుండురూ! ఇదేనా యేమిటి, మీ బి.యే.లో చదువుకున్న సయన్స్? బిడ్డకు పా లివ్వకుంటే, ఆతల్లి ఉండి యెవరికి ఉపచరిస్తుంది?”

“దొరపాన్లు చూడూ మరి దాదులు, పాల నీసాలు—”

“వార్ల భర్తం అది.”

నవీననాగరికతా పద్ధతులకు అలవాటుచేయడానికి నే పడిన శ్రమ యావత్తూ బూడిదలో పోసిన పన్నీ రైంది. సంసారబాధ్యతలు బాస్తీ అవుతున్న కొలది, ఆమెవద్ద శిష్యురికం వహించి, నేనే అనేకసంగతులు నేర్చుకోవలసి వచ్చింది. కడుపున పుట్టిన పిల్లడు బట్టలు మురికిచేస్తే, అసహ్యపడతాడను—ఇంటిపనులు చేసు కుందుకు కేవలం నాకర్ల మీద ఆధారపడడం పొర పాటు—లేనిపోని యోకులకు డబ్బు తగలపెట్టడం తప్పు—సమయం వస్తే, విసుగుకోకుండా వంట చేయ వలసిందే కాని, హోటెలుభోజనం పనికి రాదు— ఇట్లాటి ధర్మమాతృలు యెన్నో నేర్పబోయేది నాకు.

రెండో పులికి ఆడపిల్ల. ఆతరవాత, యీచేతి వాడు. ఈమధ్యదుపిల్లలూ నా లక్ష్మీరాజ్యాన్ని పూర్తి గా తమస్వాధీనం చేసుకున్నారు. పిల్లలంటే నాకు పూర్వం ఉండే బులుపివ్వడు తీరిపోయింది. పెద్దాం అంటే కొత్తరికంలో నాకుండే ఇంగ్లీషుభిప్రాయాలు గూరిపోయినాయి. రొమాన్సు

చచ్చింది. నాచదువుసంస్థల ఫలితం—నా ఉద్యోగం యొక్క గౌరవం—ఇప్పుడింట్లో నా పెద్దరికం— అన్నీ ఒక్కమోస్తరుగానే వెలుగుతున్నాయి! చెప్పు కుంటే సిగ్గుచేటు. అన్ని విధాలా దేవుడు నన్ను లొంగ దీసి, కార్ల మా చేతులహా సంకల్పవేసి, కసి తీర్చుకుంటు న్నాడు. స్వేచ్ఛగా విహరించే పక్షి, పంజరంలో పడి తప్పించుకునే సాధనం కావక, ముక్కు నేలకు రాసు కుంటూ, రెక్కలు టపటప కొట్టుకుంటూ వున్నట్లుంది నా ఆవస్థ!

పదేళ్ల క్రిందట పెల్లి పీటలమీద చూసిన లక్ష్మీకి, యిప్పటి పెంకలక్ష్మీకి యేమైనా సామ్యం వున్నదా? అప్పుడేమీ యెరగని ఆమాయికురాలను పల్లెటూరు పిల్ల; చదువు లోకట్టానం లేని అనాగరికురాలు. నా యిద్దానికిలోబడి నాచేతికిలుబొమ్మై, నా ఆజ్ఞాచాప్సన సదునుకొనే మద్దరాలు. నామా టంటే వేవకాశ్యంగా భావించే విధేయత; నా బుద్ధిబలం అంటే యెంతో విశ్వాసగల ప్రయోగిభ్యురాలు. నన్ను సంతోషపరచ డమే తనకు ముఖ్యధర్మమని గట్టినమృకంగల సాధుశిల! ఇప్పుడో!.....

“లక్ష్మీ.....లక్ష్మీ!”

అదిగో, పిలిస్తే వినిపించుకోదు పిల్లల అల్లరి యింకా ఆగినట్లు లేదు. వాళ్లు తిని పడుకుంటే నేకాని, యింట్లో గాలివాన వెలియును. ఈవాళ్లయేమో కాని ఆకలి ఉపద్రవంగా వేస్తూవుంది. ఈ వెన్నెల, యీ పువ్వులకారి, యీచల్లదనం—అన్నీ వొంటిని తాకి, హాయి మార్చడానికి బనులు పెడుతుకు కాక పుట్టిస్తు న్నాయి.

లక్ష్మీ నన్ను బొత్తిగా నిర్లక్ష్యం చేస్తూవుంది. నాసదుపాయాలు యేవీ చూడదు. ఇటు పిలిస్తే, అటు పలుకుతుంది. ఒకటి చెప్తే మరొకటి చేస్తుంది—‘వం డవే పోలీ’ అంటే ‘వండ్లపట్టుకొని నీళ్లకు పోతాను’ అన్నట్లు. మీదుమిక్కిలి యేమైనా అంటే, సమును కుంటుంది ‘ఈమొగాళ్ల నైజమే యింతకాబోలు! అని. కచేరీనేళకు రెండుమెరుకులు వండిపెట్టడానికి యజ్ఞం

చేస్తుంది. చిరిగిపోయిన పాతచోక్కలు, పంచలు కాస్త కుట్టిపెట్టవే అంటే, “మీకు లోభత్వం అంత కంతమా మరి అధికమాచూపుంది. చింకిబట్టలు పెట్టోపెట్టి దాచుకోకపోతే పిల్లడిపక్కకిందికియిచ్చెయ్యరాదా?” అని యెదురుతిరుగుతుంది. “కాలరుగుండీ కనిపించ చేమి? ...తాళా లేవీఅని అడ్డిలే, “పిల్లలు ఆడుకుందుకని తీసి, యెక్కడ పోతారో!” అని నసుగుతూ చెప్తుంది. “ఫౌంటెన్ పెన్ లో సిరా అయిపోయింది. కొద్దిగా పోసి పెడుమూ” అంటే, “చేతులో పని వుంది. ఈవాళ్ళమట్టుకు నన్ను తమింది, మీరే పోసుకోవాలి,” అని చల్లగా చెప్పేస్తుంది. “ఆపిల్లడు యెందు కట్లా యేడుస్తాడు? ఏదో సమాధానం చేసి, ఊరుకో పెడుమూ” అంటే, “మూడురోజులనుండీ బిస్కట్ డబ్బా ఒకటి తెచ్చిపెట్టుమని బ్రతిమాలుతూవుంటే, విసిపించుకోరు గాని,—ఈవాళ్ళ ఆడవారం, పెలపుడినం కదా, కచేరిహదావిడి లేదుకదా, నాకు పనివేళప్పుడైనా పిల్లల్ని కాస్త పిల్చి, ఆడిపించ కూడదా? తప్పా?” అంటుంది. ఎప్పుడూ యింట్లో యిదే నాటకం. ఆఫీసులో నడం పడిపోయేట్లు పని చేసి, అధికార్లచేత మాటలు పడతూ, ఆరోగ్యం ఆత్మ గౌరవం చంపుకుని, యీదురోమని కార్లీడుచుకుంటూ యిల్లు చేరేపిమ్మటైనా, మనసుకు విశ్రాంతి లేదుకదా?

* * * *

పదిగంటలు అయింది కాదోలు. గాలి చల్లగా, బరే పోయిగా, వీస్తూవుంది. గోజా రాత్రిళ్లు దోమలు చంపేట—నిద్ర పట్టనివ్వక. వెన్నెలహడా యెందు చాతనో, యీవేళ రమ్యంగా వుంది.

పిల్లలు ముఖంగా మైమరచి నిద్రపోతున్నారు. ఇంకా వంటింట్లో యెంగి శ్లేత్తుకుంటూనో పొయ్యి కేడ పెడుతూనో, అవధుపడుతూవుంది కాబోలు లక్ష్మీ! నిద్రపోదామంటే కళ్లు మూతలు పడకుండా ఉన్నాయి. ఈవాళ్ళ, పాపం, నిమగ్నంగా కోప్పడ్డాను దాన్ని. ఇందాకా, అదీ నేను, బోంచేస్తూవున్నప్పుడు మల్లి పక్కాత్తైపం తెచ్చుకొని బుజ్జించాను; కాని మనసులో యేమనుకుంటూవుందో? నొచ్చుకొని వుంటుంది.

నిజమే! పువ్వులూగ, నెత్తిమీద పెట్టుకోవలసిన మనిషిని, చాకరీలో పెట్టి వలిచేస్తున్నాను.....
.....“ఇంకా మేలుకొనే ఉన్నారా? ఈపరికప్పుడే గుర్రు తీస్తూ నిద్రపోతూవుండడం మామూలే?”

పనులన్నీ తీర్చుకొని, పట్టుచీర విప్పి, చాకింటి చీరకట్టుకొని, రవికతోడుకొని, కాళ్లు చేతులు, ముఖం సబ్బుతో కడుక్కొని, గదిలోకి వచ్చింది లక్ష్మీ. “టేబిలు మీది దీపం కొంచెం పెద్దది చేసి తమలపాకులు చీల్చు తూవుంది.

“తాంటూలం వేసుకున్నారా? లేక, మీకోసం మాడా నాలుగొకటి కున్నం రాయమన్నారా?”

పరువుమీద అటునుండి యిటు వొత్తిగిల్లి, “అధికస్య అధికం ఫలం—అన్నారు పెద్దలు. మల్లీ వేసుకుంటాను నీచేత్తో యిస్తే.” అని నవ్వుతూ అన్నాను.

మొహం యెత్తి నావేపు చూసింది, చిరునవ్వుతో. గాలి కామెచెంపమీది జాట్టు యెగురుతూవుంది.

“ఆ వీల్చినఆకులు చాలునలే.....ఇట్లారా!” అని, దగ్గరకి వీల్చి, ముంగురులు సవరిస్తూ, “తల దువ్వుకో లేదేం, యీవాళ్ళ?” అని ప్రేమతో అడిగాను.

“ఏమీ లేదు.”

“నీయార్భత, వైరాగ్యము ముసిలిచేట్టలు, నా కేమీ అర్థం కాకుండా ఉన్నాయి.”

“మీ కేమీ అర్థం కావు. మీలోకమే మీది!” అంటూ, ముసిమసినవ్వుతో, “కొంచెం జరగండి..... ఆకులు చాలునా?”

“ఇట్లాటి చక్కని రాత్రివేళ, నువ్వే సంగీతం వొచ్చినదానివై యుంటే,—”

“నిజమే!.....కాని, దేవుడివ్వనిదానినూర్చి, లేకపోయిందే, అని కించపడడం మెందుకు? నాకు మరిచెందు చేతులు, మరిచెందు కాళ్లు చేచి డిచ్చివుంటే, యెంతో బాగుండును కదా, అనుకుంటూ వుంటాను.”

“ఏం పెంకవు!” అని పక్కున నవ్వి, గట్టిగా వదానికి అడుముకున్నాను.

“మీకు కోపం రాదంటే, ఒకటి చెప్పాలని వుంది. వింటారా, కాంతంగా?”

“అంతకంటేనా? చెప్పు.”

కాంతనే షేడో ఆలోచిస్తూ ఉరుకుంది.

“చెప్పు మరి.” అని ప్రోత్సహించాను.

“అయినదానికీ, కానిదానికీ, యెందుకు నామీద కోపంవస్తూవుంటుంది మీకు? మల్లీ చదువుకున్న వారు సర్వం తెలిసినవారు, నాకంటే పెద్దవారు కదా,— భార్య అనగానే, లోకంలో ఉండే సర్వవిధములైన, సులక్షణాలు, సేర్పరితనం, పనిపాట్లయందు ప్రవీణత, ఆమెలో అంతర్భూతమై ఉంటూ యనుకుంటారు కాబోలు మీమొగాళ్లు! కదూ?..... పేతవుగా, కావలసిన పదార్థాలన్నీ చేసి, వేళకు వండిపెట్టాలి. క్షప్తంగా, పొక్తుగా, ఖర్చుచెచ్చాలు మానుకొని, సంసారం గడపాలి. సమపాయంగా, లెక్కకు మించకుండా, కన్ను ముక్కు తీరైన పిల్ల, పాప, కనాలి. వాళ్లని క్రోధగా పెంచి, మద్దులు బుద్దులు వేర్పి సంరక్షణ చెయ్యాలి. చుట్టం పక్కం వస్తే, యింట్లో యేదీ వుండనక, లే దనక, గృహస్థమర్యాదలకు లోటు రాకుండా జరపాలి. నాకర్లున్నా, లేకపోయినా, యింట్లో అరవచాకరీ చెయ్యాలి. మొనుడి సదుపాయాలకి వేటికీ లోటు రాకుండా చూడాలి. ఇంట్లో యెవరికైనా రోగాలు కొద్దులు వస్తే, నిద్రాచారాలు మానుకొన్నా గా ఉపచారాలు చెయ్యాలి. చికిబట్టలు కుట్టాలి. మురికిబట్టలు ఉతకాలి. ఇల్లు, వొడ్లు, కుడ్రం గా అందంగా ఉంచుకోవాలి. ఎన్నడూ జబ్బు గిబ్బు లేకుండా, ఆరోగ్యంగా బలంగా ఉండాలి. ఫిజీక్స్, వీజ్ వాయిచగలిగి హాయిహాయి అనిపించేటట్లు పాడగలిగి ఉండాలి. వార్తాపత్రికలు, అపే చదివి ధర్మతో పోలిటిక్సు చర్చించగల సామర్థ్యం పొంది ఉండాలి— మొత్తంమీద ఆయన అభిప్రాయాలతో యోగ్యమైనా చదరంగం, పేక మొదలైన ఆటలు తెలి

విగా ఆడుతూ, భర్తచేత ఓడిసింతుకునే జ్ఞానం కలిగి ఉండాలి. నగలకు, బట్టలకు డబ్బుకోసం యెన్నడూ బాధించకుండా వుట్టింటివాళ్లనే ఓడించుకొ తినాలి. అస్పరస్త్రిల అందం, అరుంగతి పాతివ్రత్యం, లక్ష్మీ దేవిపూజాగ్యం అన్నీ ఆమె యందు ప్రతిబింబితమై ఉండేటట్లు చేసుకోవాలి..... ఇన్ని చాకచక్యాలు, గుణాలు ఒక్కరిలో యెట్లా యిమడడానికి సాగ్యమనుకుంటారో? మల్లీ ఆడవాన్ని ‘అబబి అని, ‘సుకుమారి’ అని, ‘కోమలి’ అని చెక్కిరించే చెగవనేర్లు పెట్టి పిలుస్తారు మీమొగవాళ్లు. శక్తికి మించినభారం దానిపై తిని మోపి తిన్నగా భరించలేకపోతే శిశిస్తూ మంటారు, యెత్తిపొడుస్తారు, యెగతాళి చేస్తారు — అధికారం ఉంది కనుక! అయితే అజ్ఞానంచేత పురుషుడు యెట్లా ఆచరిస్తున్నాడేమో అనుకుందుకుమాడా వీలులేదు. బుద్ధి పూర్వకంగానే చేస్తాడు. కోడిసద్దను పొడిసి, ఉప్ప్ పక్షిని వైకి తీస్తూ నంటాడు విపరీతం మనిషి.

“సరే ‘నాకు చాత కాదు’ అని ఆడది కాళ్లు చాచేమాడదా? మహాశక్తి సామర్థ్యాలు ఉన్నదానివలె అన్నిటికీ యెందుకు సిద్ధపడాలి? అని అడుగుతారేమో! ఆడదానికి అభిమానం, పౌరుషం యెక్కువ. చెయ్యి లేనిపనినైనా చెయ్యవని చెప్పదు. అహంభావం అనుకోకండి. దాని భర్తం అది. ఈతరాని మనిషిని నీట్లో రోసి, ‘ఈత నేర్చుకో—లేవంటే చస్తావు’ అని చెప్తారు మొగాళ్లు. అంతేకాని, మురిగినా లేలినా, చెయ్యి అందించి కాస్తయినా సహాయం చెయ్యరు.

“సృష్టికర్త స్త్రీని నిర్మించడంలో యెట్టి అభిప్రాయంతో చేశాడు? ఆమె యేదే సమలకు తగి ఉన్నది? ఆమెలో యెట్టి లక్షణాలు ఉండుట సహజమో? అని ఆలోచించే బుద్ధిమంతుడు ఒక్కడు లేడు. మొగనాడు లేడు పెళ్లాడేటప్పుడు ఇంటిపని, వంటపని, చాకిపని, పాకిపని, కుట్టుపని, మట్టిపని, చిడదలపని, గొడ్డ పని—అన్ని పనులకీ తనభార్య తగివుండి తీరా లనుకుంటాడు. న్యాయంపట్టి ఆలోచిస్తే, యిట్టిపనులకు వేటికీ ఆడది పనికిరాదు. దేవు డామె శరీరాన్ని యిట్టి పరి

శ్రమలకోసం తయారు చేయలేదు. కాపురానికి వెళ్లే పూర్వం యిట్టిపనులలో ఆమెకు తరిగిపోయినా ఉండదు. ఈపనులే నిజంగా మొగవాడు చేయడానికి శ్రద్ధ వహిస్తే యెంతో బాగా చేసుకోగలడు. బిచ్చ కుంటారా?”

“సరే. కొన్నికొన్ని పనిపాట్లు, యిట్లో ఆడదాన్ని గొంతుకొని చేయించడం తప్పే పని వొప్పు కుంటాను. కాని వంట, కుట్టుపని — ఇట్టి పనులమాట యేం చెప్తావు? పెళ్లాం పిల్లలకి మొగుడే వండి పెట్టడం సబబని వాదిస్తావా?” అని అడిగాను.

“ముమ్మాటికిని” అని తలుగుతలుగు లేకుండా జబాబిచ్చింది.

“చాలే! నెలకి మూడురోజులు అవస్థ పడడమే నాకు యజ్ఞం చేసినంత కష్టం అనిపిస్తూ వుంది. ఇక, నిత్యం రెండుపూటలా నన్నే మడికట్టుకోమంటావు కాబోలు? నీవుగింజం ఉంటుంది సుమీ —” అని వచ్చుతూ బ్రతిమాలుడం ఆభినయించాను.

“లోకం అంటే మన యిద్దరమేనా యేమిటి? న్యాయం యీవిధంగా ఉన్నది కదా అని మనవి చెప్తున్నాను. అంతే కాని, మీ రిప్పుడే బెంగపెట్టుకోనక్కరలేదు.”

“అంతేకదా?”

“కాని నిజం ఆలోచించండి. వంటలో మొగవాడిని మెప్పించగల ఘనరాల్ని యెన్నడైనా కని, విని యెరుగుదురా? పురాణాల్లోనూ గొప్పవంటకత్తె అని, యెవర్ని మనకపులు వర్ణించినట్లు లేదు. నలపాకం, భీమపాకం అనే చెప్తారు కాని, ద్రోపదిపాకం అని వివలేదు. పెళ్లి విందులకూ, సంతర్పణలకూ మొగవాళ్లే వేవంటకు కుదర్చడం ఆచారం. చూడేళ్లలోను, సత్రములలోను వంటవాళ్లు మొగవాళ్లే ఉంటారు. కాస్త్రురీత్య, అనుభవరీత్య, న్యాయరీత్య, పురుషపాకమే ప్రసిద్ధ మైనప్పటికీ, ఇంట్లోమాత్రం ఆడదే వంట చేయాలంటారు. సాధారణంగా స్త్రీలవి పురుషులను

మెప్పించతగ్గ అమృతహస్తాలు కావు—వంటలో. చాతనైనట్లు యెదోమోస్తరుగా చేస్తే సంతోషిస్తారా? మీదుమిక్కిలి చీవాట్లు, ఆత్మపణలు, పరిహాసాలు, రుసరుసలు!.....

“కుట్టుపనిలోసహా మగవాడి కుండే నేర్పరి కనం ఆడదానికి లేదు. మీదుమలు కుట్టే దర్జీవాళ్లు మొగవాళ్లేకదా? ఆడదర్జీలకోసం పాకులాడరేం? ఇంట్లో మాత్రం పిల్లలబట్టలు, పరికిణీలు, చొక్కాలు, బాగులు, చేతిరుమాళ్లు, రవికలు, పాకగుడ్డలకు అకుకులు, చింకి బట్టలకి మాసికలు, అన్నీ పెళ్లామే కుట్టుకోవాలి?”

“పోనీ, ఇక మీదట, నూది దారం నామీది పడెయ్యి. సహాయం చేస్తాను” అన్నాను పెంకెతనానికి.

“నమ్ముకోవలసినదే!” అని తల డాపుతూ “మొన్న కుట్టుకున్నారగా, పంటంనుండీలు? నన్నంగా వుందని, ఒకనూది విరిచేశారు. ‘దబ్బసంలాటి నూది నానెత్తిని కొట్టినావు’ అని నన్ను తిట్టి, రెండోనూది వేలుకు గుచ్చుకున్నారు.”

“అంటే, కుట్టుపని నాకు చాతకారే దన్నమాట వికడమేగా?”

“చాతగాక కాదు; అభ్యాసం శేక. చేసేవాళ్లం డగా, మనం యెందుకు చేసుకోవాలి, అని. కొన్ని కొన్ని పనులలో చాతకానట్లు నటించడమే మొగవాడుగొప్పను కుంటాడు. డిస్సిటికి లోటురామాడమగా, మరి? అన్ని విధాలా, పురుషుడు మహారాజు సృష్టికర్తకు మద్దకొడుకు! ఆడదాన్ని అభోగతికి తెచ్చి, దాన్ని ఓడించి విప్పిచేసి, యిద్దంవొచ్చినట్లు తన లాభ్యంకోసం ఉపయోగించుకొని, బానిసను చేసి, దానిమీద సవారీ చెలాయించగలుగుతున్నాడు. ఆడదానిసహనశక్తికి హద్దు లేకుండా ఉంది. ఎన్నిటికైనా ఓర్పుకుంటా నంటుంది. ఓర్పుకున్నకొద్దీ, ఆమెమీద అత్యాచారాలు చేస్తునేఉంటాడు మొగవాడని తెలుసుకోదు. అయితే, నాసంగతి, మీసంగతి దృష్టాంతంగా తీసుకొని చెప్తున్నా ననుకోకండి. లోకంతీరుకు వగస్తున్నాను. అంతే కాని—”

ఆమె యిచ్చే ఉపన్యాసం వింటూ, మొహం చెప్పడానికి యేమీ పాలుపోకుండా ఉంది, నాకు చూస్తూవుంటే, ఈమె నాలక్కేవా? అనిపిస్తూవుంది. నూటిగా దానిమొహంవేపు చూడడానికే సిగ్గుగా ఉంది. చెయ్యిమీద తల ఆనుకుని, నానుండేమీదకి కొంచెం ఉదయంనుండి, యెందుకో లక్ష్మిమీద నాకు కోపం వారిగి, నామొహంలోకి జిగజిగలాడే ఆమెరుపుకళ్ళతో గానే ఉండెను. కాని, నిజంగా ఆలోచిస్తే, తగిన చూస్తూ, ఉద్రేకంతో మాట్లాడుతూ వుంది. ఎదురు కారణం యేదీ కనిపించకుండా వున్నది.

ఘనోపాలంభము

టి. రంగాచార్యులు గారు

ఒక చోటం జెనుగొండలంబలె నమ్మగోదగ్రహంబుతో

నొకచో నేనుగుపించుచందమున నద్యోద్ధిన్నరూపంబుతో

నొకచోట నివివిధాకృతు ల్లుగగా వ్యోమస్థితంబౌ వలౌ

హాకనందోహమ ! యైంద్రజాలికపటు వ్యాపారము లేర్చితో!

అఱచేతిమాత్ర మీ వాదిని గాన్పించి యంతలో నింగిని నావరింతు

వావరించినయంత నత్యంత వృష్టిచే బుడమి నెల్లడ నీట ముంచువైతు

వొకవేళ బెల్లుగ నుఱుముచు మిన్నుమ న్నొకటిగజేసెడు నోజగాగ

దండతండములుగ దనరారుచుండియు నంతలోనె యదృశ్య మగుచునుందు

వొకమాటు మానంబు నూని సువృష్టిచే బ్రాణిసంతతికిని రహిని గూర్తు

విట్టులిచ్చానిహారంబు వేడ్కయొసగ - నెఱపుచుండెడు నిను జూడ నెమ్మనమున

మొఱుగుకుక్క యొకప్పుడు గఱవదటులె - కఱచుకుక్కయొకప్పుడు మొఱుగదనెడు

నుడి నిజంబంచు దోచు ఘనోత్కరంబ !

కురిసితి వంగదేశమున గుండలబోసినయట్లు వర్షముల్

పురములు సస్యము ల్నురులు ముగ్ధిరి నీట నటంచు వింటి మీ

వరయగ బక్ష్మిమాంధ్రముల వర్షపుజుక్క నొసంగకుండగా

నరతతి జీవరాశి కఠినస్థితి నున్న దిదేమి నాయమో !

ఘనుడ వనునామమున నీవు తనరుచుంట - నిట్టి వైషమ్యబుద్ధి నీకట్టు లబ్బె

నంచు నెంచితిగాని ఘనాఘనాఖియుం గలదుగాదె నీ కంచు నూఱడిలితి.

శ్యామలరావు రాజమండ్రిలో బి.ఎ.కు చదువుచున్నాడు. వారిది కుగ్రామము. తల్లిదండ్రుల కొకడే కుమారుడు. శ్యామలరావుభార్య పూర్వాచారపరాయణురాలు; పరమపతివ్రతాశిరోమణి, ముసణరాశి. భారతభాగవతరామాయణాదిసద్ధింఘములు చదివి, అర్థము చెప్పను. చెప్పబడేగాక అందందు నీరులను గ్రహించి, అప్రకారముచేయుట కుద్యమించును. నిత్యము గౌరీపూజ చేయును. అంతియేగాని, ఆంగ్లభాష ఆమె ఎరుగదు. ఈకాలపు నవీనవాగ్గరికలక్షణములు మచ్చునకైన ఆమెకడ కనుపడవు. తల్లిదండ్రుల కేకపుత్రిక. ఆమెచేరు సరస్వతి. రజస్వలై రెండిండ్లు అయినను కార్యం కాలేదు.

ఒకనాడు సాయంసమయమున మలయమారుతము పీచుచుండగా గోదావరీతీరమున ఒకయువకుడు ఒకయువతితో ముచ్చటించుచుండెను. ఆమె ఎవరో? ఆమెయందు ఆధునికవాగ్గరికలక్షణము లన్ని తాండవిచుచుండెను. ఆయువకుడే మన కథానాయకుడగు శ్యామలరావు. ఆమె వర్తమానుగ నిలబడి వికసిత వదనముతో చూచుచుండెను. ఆమె ఒక్కంత మాట్లాడిన తన జన్మధన్యుననని శ్యామలరావుచూచించుచుండెను. అతని బసకు చుక్కనే ఆయువతి యిట్లు. తండ్రి నకిలు. బ్రహ్మసమాజమత మనుట కావోలు పదైనిమిది ఏండ్లు నిండినను ఇంకను వివాహము చేయలేదు. యాఫ్. ఏ. చదువుచున్నది. చేరు కమల. తండ్రికి కమల గారాలుపట్టి హోమ్స్కరియము బాగా వాయింపగలదు. శ్యామలరావు, కమల ఇద్దరు ఒక కాలేజీలోనే చదువుచుండిరి. శ్యామలరావుకు స్వతహా గర్వము మెండు. దానికితోడు బి. ఎ. చదువుచుండెను. ఇంక చెప్పనేల? తన భార్యకు వాగ్గరికత తెలియదనియు, తనతో ఇంగ్లీషు భారాళముగా మాట్లాడజాలదనియు మనస్సులో వింటిలుచుండెను. ఈమెను గాంచి నప్పటి

నుంచి, తనకు ఇట్టిభార్య లేకపోయేనే యన్న విచారము ప్రారంభ మయ్యెను. క్రమేణ ఈమెతో స్నేహము ఎక్కువయ్యెను. దానితో వివాహవాంఛ హెచ్చెను. సరస్వతి పూర్వాచారపరాయణురాలగుటయే ఆమె తప్పు. ధర్మపత్నిని విడవాడవచ్చునాయన్న సందేహమే శ్యామలరావుకు లేకుండెను. అన్నిసాక్షిగ పెండ్లాడిన ధర్మపత్నిని ఉపేక్షించుట వివాళకరమని తెలియదాయెను.

వివాహము నిశ్చయమాయెను. సరస్వతితల్లికి, కమలతల్లికి స్నేహ మనుటచే వివాహమునకు కమలతల్లి వచ్చి పసుపుకుంకుమకు సిలవిపోయెను. వీరి అల్లుడే వరుడని కమలతల్లికి తెలియనేతెలియదు. వీరికిమాత్రము ఎటుల తెలియును? పేరుంటుకమునకు పోవుటకై సరస్వతియు, తల్లియు బట్టలు ధరించుచుండిరి. ఎక్కడ నుంచో తండ్రి కామేశ్వరకాస్త్రిగారు గబగబ లోనికి వచ్చి, వకిలుగారి అల్లుడు తమ అల్లుడే యనియు, తమ పిల్లకింక అధోగతియే అనియు, రాత్రీ వివాహ మయి పోయె ననియు భిన్నుడై వదించెను. తల్లి గోలుగోలున దుఃఖించెను. పాపము సరస్వతిసంగతి వేరె చెప్పవలయునా? తన దురదృష్టమున కెంత వగచెనో? ఆపరమేశ్వరునకే ఎరుక. కాని విధిచెయ్యవలలె కష్టరేమి చేయగలరు? కొన్ని దినములకు కామేశ్వరకాస్త్రిగారు 'వివాహము చేయకొన్నను మాకుమార్తెను గూడ తీసుకొనివెళ్లుమనియు, 'మి'ఇద్దరకు సేవకైనను పనికివచ్చుననియు ఎంతో వినయముతో చెప్పెను. కాని ప్రయోజనము లేకపోయెనుసరిగదా, సరస్వతి పేరు తన వద్ద తలపెట్టవద్దని శ్యామలరావు ఖండితముగా చెప్పెను.

శ్యామలరావుగారు పుస్తకము ముట్టుటయే లేదు. కమలయే ఆయనచదువు. అతడు ఆయమచేత కీలుబొమ్మవలె ఉండెను. సరి, ఇంక చదువుకు స్వస్తియే. ఆ

యేడు పరీక్ష తప్పిపోయెనని వేరె తెల్పవలయునా? కమల యథా ఏ పాపై ని, యే, జానియర్ వదువుచుండెను. భర్తను పరీక్ష పోయెనని తూలనాడుట ప్రారంభించెను. చివరకు ఇద్దరు స్నేహితులుండగా చదువురాని మగవాడు పనికొరాడని కఠినోక్తులు చెప్పటచేత క్యామలరావు అవమానమును భరింపజాలక ఆనాడే మద్రాసులో చదువుటకై పోయెను. క్యామలరావు స్నేహితుడు దామోదరరావును వశీలు ఒకడు ఉండెను. అతను నిత్యమువచ్చి క్యామలరావునుమాదిపోవుచుండెను. క్యామలరావు మద్రాసు వెళ్లివాడన్న మాటయేగాని మనస్సులతయు కమలమృహిదనే. ఒడలిక్కడ, మన సక్కిడ గున్న నతిశయోక్తి లేదు. ఆమెకు అతనిదింతయే లేదు. ఆమె బాచే వ్రాయుట లేదు. ఇంతతయు వననాగరికయునకుల పద్ధతికావోలు! ఈయన వ్రాద్దామన్నను అభిమానము వెనుకకు లాగుచుండెను. అకస్మాత్తుగా కమలమృ భర్తను రమ్మనియు, మిమ్ముల తూలనాడుట ఆలాగయినా చదువుకొందు రేమోయనియు, అట్లున్నందుల కొంతయో కుందుచుంటిననియు, మీరు బాబువ్రాయకపోవుట మనస్తాపమునకు కారణమయ్యెననియు బాబు వ్రాసెను. ఎటులైన ఈనాతప్పిదము శుమించి ఒకసారి తప్పకరావలెననియు వ్రాసెను. ఇంకేమింది? ఈ ఆహ్వానమునకేగానా అతడు ఎదురుమాచుచుండెను. ఆరాత్రిమెయిల్లోనే రాజమండ్రి వచ్చెను. కమలకు కొంచెము వంటి బాగలేదు. అన్నము సరిగా తినుటలేదు. కాని కారేకీ రీతి లేకపోవుటచే మాను దినము లుండి క్యామలరావు మద్రాసు వెళ్లిపోయెను. కమల నడవడిసరిగ్గాలేదనియు ఆసంగతి సీభర్తకు తెలిపిన నిన్ను తీసుకొనివెళ్లువని కొందరుహితులు సరస్వతికి చెప్పిరి కాని ఆమె నడవడి ఎటులున్నను, వారికి తనంత తెలియవలయును గాని మనము చెప్పిన 'సవతిమచ్చర' మనిపించుకొనునని సరస్వతి చెప్పెను. కోమలస్వభావముగల సరస్వతియాబుద్ధి ఏనాటిమణి కుండును? కమల తన భర్తకు మీరు కొడుకుకంటే యయ్యెడు భాగ్యము కల్గవని బాబువ్రాసెను. బాబు చేతిలో నుండగానే స్నేహితుడు వచ్చి అతనిచేతిలోనిబాబు గాంచి చూడ

వచ్చునా యని బాబు లాగుకొని చదివి 'ఇంకేమిరా? చెప్పవైతివి. పట్టభద్రుడవగుటయు, కొడుకు తండ్రి వగుటయు ఒక్కసారేనా? అదృష్టవంతుడో వని మేల చూడెను.

ఇట్లుండగా కొన్ని దినములకు క్యామలరావుకు జ్వరమువచ్చి స్పృహ తెలియుటయే లేదు. కొందరు స్నేహితులు కమల తండ్రికి తండ్రి నిచ్చిరి. మాపిల్లవచ్చుటకు వీలులేదని తగినడాక్టరుని పెట్టమని స్నేహితులచేరి కొంతసామ్య మనియార్దరుచేసిను. ఈసంగతి కర్ణాకర్ణిగా కామేశ్వరశాస్త్రిగారికి తెలిపి భార్యతో మన అమ్మాయికి ఏనుగులులేకున్నను పసుపు, కుంకుమ అయినను పెట్టుకొను చున్నది. అదిమాడ కరవగును కావోలు! అల్లునకు మద్రాసులో జబ్బుగా నున్నదని విచారముతో తెల్పెను. 'అయ్యో పాపము! కమలమృగారు వెళ్లలేదా? అని ఆయనఇల్లాలు ప్రశ్నించెను. 'గగ్గిణీయట. నెలలు నిండుటచే పంప వీలులేదని వశీలుగారు చెప్పినారుట! అని ఆయనచెప్పెను. ఈమటలన్నియు వినుచుండిన మన సరస్వతి తల్లిని పిలిచి 'నేను మద్రాసుకు పోయి వారికి నేన కేసెదను. నాపోదరి గర్భవతిగా నున్న నాకు విధిగదా? ఇన్నాళ్లకు వారికి నేనకేయు భాగ్యము కలిగవది. ఈరవ్యంత అవకాశము పోయిన ఇంక నే నెందుకని చెప్పెను. తల్లి తండ్రినద్దకు వచ్చి, 'అమ్మాయి పోయెద ననుచున్నది. తీసుకుచెళ్లండి. కడసారి చూపిరండి. లేకున్న కలకాలము అవసానకాలమందైన మాచుభాగ్య ముబ్బులేదని వాపోవుచుండును' అన్నది. మాకురుమాటకు ఎదురు చెప్పలేక కామేశ్వరశాస్త్రిగారు మాకుర్చి తీసుకొని మద్రాసువచ్చి పిల్ల వారి బసం పోయెను. క్యామలరావు స్పృహ లేకుండా ఒకరూములో పడియుండెను. మంచి డాక్టరుని చెట్టి డాడారప్పదయలగు తండ్రి మాకుర్చు ఎంతయో నేన కేసిరి. స్పృహ తెలిసినవెనుక తండ్రి అల్లుని ఎదుటకు వచ్చుట చూసెను. జబ్బంతయు నయమాయెను. ఇప్పుడు నీరసములేప్పు మరేమియులేదు. ఈమె ముఖీయని మారుచేరు ఫరించెను. తండ్రి పల్లి పోయెను. వివాహముప్పుడు తప్ప మరెప్పుడూ మాడక

పోవుటచే క్యామలరావు భార్యను గుర్తించనేలేదు. ఒక నాడు క్యామలరావు కుర్చీలో పడుకొని ఆమృత, మీరెవరోకాని భగవంతునివలె అడ్డుపడితిరి. మీ మేలు మరునబాలను. దయయుంచి మీయనికీయ, మీనాను ధేయము తెల్పి నన్ను కృతార్థుని చేయగోరెద' నని నుడిచెను. సరస్వతియు కొంచెము యోచించి, 'నాభర్త నన్ను దిగనాడి నేరవివాహము చేసుకున్నాడు. నాకుఁ బ్రముఖమైన మేర లేదు. నేనొక పాపిష్ఠురాలను. కమలకు నాకు స్నేహ మగుటచే మీ రపాయస్థితిలో నుండుట గాంచి మీకు పరిచర్య చేసితి'నని తెల్పెను. 'ఆమృత, ఆమృతడైన మీభర్త ఎవరు? వారి నామధేయ మేమి? వారితో నాయావచ్చుకీని భార్యతోని ఇట్టి సుగుణములు ప్రోవును విడనాడుట ధర్మము గాదని తెల్పెదను. ఇట్టి సాధ్యుని విడనాడిన పాపిని ఏమి చేసినను దోషము లేదని చెప్పెను. పాపము! ఆపాపి తానే యని ఎరుగదాయెను. సరస్వతి అతికాంతముతో 'వారికి మీకేమి బుద్ధి చెప్పెదరు? మీరు చెప్పిన వారు విందురా? మీరును ఆకోటిలోనివాడేగదా!' అనుటయు. 'అవును, నాకు తగినది గాకపోవుటచే విడిచితి. అదికాకుండా, అప్పుడు ఇంకను చిన్నతనము. ఇప్పుడైన అటుల చేయుచునా? అది నక గోజుల మహిమ' యని యూరకుండెను. మనస్సులో జేసినో యోచించుచుండెను. 'ఆ పితృష్టిద మేమియో అడుగవచ్చునా' అని నుకీల ప్రశ్నించెను. 'తప్పిద మేమియు లేదు. నాతో సమానముగ ఇంగ్లీషుమాట్లాడలేదనియు, పూర్వచారపరాయణురాలనియు అంతియే కారణ' మని క్యామలరావు నుడిచెను. "హిందువుల ముఖచే ఇంగ్లీషు రాకపోవచ్చును. భర్తకీష్టమున్న నేర్పవచ్చునే! దానికొకట మీరు విడచునో' మీకొకకామె ఆహారాశ్రమములెంతయుభించుచున్నవో ఆసక్త్యవ్యయనకే ఎరుక.'

'దుఖించడ మెందుకు? ఇష్టము లేకపోవుటచే నేను వివాహము చేసుకొంటిని. ఆ మహాడ అటుల చేసుకొనవద్దని ఎవరుచెప్పిరని క్యామలరా వనెను. 'అహ! అటులనా? మీరైతే అనుజ్ఞ ఇచ్చితిరి గాని హిందూ యువతి ఎన్నడును అటుల ఆచరించదు. తన భర్తనే తైవముగా పూజించు'నని నుకీల నుడిచెను.

'అందుకు నిదర్శన మేమైన గలదా' యని క్యామలరావు వనుటయు, 'నిదర్శనము వేరే కావలయునా? ఆయునుసంవత్సరములై రజస్వలైనను చూడక వేరే వివాహము కాపించుకొని యావత్తీనము. తన బ్రతుకు దుఃఖభాజనము గావించిన తన భర్తకు జబ్బుగా నున్న దనగానే తన యావచ్చుకీని భార్యతోని భర్త జబ్బును కుదిర్చి నుకీల యనునామము ధరించి మీపదదాని యగు సరస్వతియే నిదర్శనమని విలసించుచు భర్తపాదములపై బడెను అదివరకే ఆమె సద్గుణములకు, విషయమునకు సంబంధించుచున్నవాడు గాన తాను నిరాదరణ మావిన తన భార్యయే అట్టి సద్గుణపుంజముని తెలిసి పాదములపై నున్న భార్యను లేవదీసి, శంత చేర్చుకొని చేసిన ఆపరాధములు తమించి వేడుకొనెను. అప్పటి వారి యానందము పాశురలే గ్రహించుదురాక! క్యామలరావుకు ఇది వరకే కమల నడత మంచెడి కాదని కొంచెము తెలిసెను. సరస్వతిని వెంటచెట్టుకొని రాజమండ్రీ వచ్చెను. వెచ్చుటయే తిడవుగ అందరు కమలకు దామోదరావుకు సంబంధము కలిసె నని ఒక్కమృతి చెప్పిరి. ఇంక దానిమీద ప్రేమ ఎటుల నుండును? దానికోర్కీదు కిల్లవాడు తాను రాజమండ్రీవచ్చిన ఆరు నెలలకే పుట్టుటయు, అదివరకు బాబువ్రాయక ఆ యమనానముచేతనేకాబోలు తన్ను రమ్మని బాబువ్రాసెనని క్యామలరావు హింపెను. 'అహ! ఎంతమోసకత్తె! పైమెరుగులు చూచి మోసపోతి' నని విచారించెను. తనకు జబ్బుచేసిన రాకపోవుట సరిగదా, బాబైనను వ్రాయలేదనియు, అట్టిది భార్య యనిన నతనికి కంటకప్రాయముగ నోచెను. తిన్నగా కామేశ్వరకాస్త్రీగారింటికే పోయెను. ఆత్రుకు, మామకు సమస్కారములు చేసి తన తప్పిదములు తమించి వేడుకొనెను. అనందబాష్పములతో వారు అతనిని లేవదీసి దీవించిరి.

ఇప్పుడు మన క్యామలరావుగారు మద్రాసులో బి.ఎ., బి.యల్., హైకోర్టువకీలు. ఇంటిలో ముద్దుమాట గట్టు చిన్ని కుమారుడను, తల్లిదండ్రులు, సరస్వతి ఉండిరి. సరస్వతి ఆత్రమామలకు నేనచేయుచు, సనా

తనగర్వముల నాచరించుచుండెను. శ్యామలరావు పశ్చాత్తాపమునకును, సత్ప్రవర్తనకును తలదండ్రులు సంతసింపి, కోడలి సపర్యలను బొందుచు కొడుకునంద కాలముగడపుచుండెరి. ఆహా! పరమేశ్వరుని లీలలు అత్యద్భుతములు

గదా! రాయి అరగదీసినకొద్దీ ప్రకాశించును. అటులే సద్గుణసంపన్ను లెంత కష్టపడినను వారి సుగుణముల సువాసన చిరకాలము నిలుచును. వారి స్మృతి కాలగతి వాడినను మొగలిత్రాకేకువలె సుగంధయుతమై నిలచును.

ఆంధ్రకవిత్యము

అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు

అవనికా సర్వవిశేషముల్ తెలియఁగా నర్థించువాఁ డెల్ల నాం
గ్లవహో విస్తరసేవ సేయవలయున్ గాఢాగ్రహం బొప్ప నె
ల్లవిశేషంబులు చేర్చి రామేశనయుల్ ప్రజ్ఞాభ్యుఁ జేడి ననున్
భువి నారీతి నొనర్చువాఁ డనుచు సత్పుత్రున్ నిరీక్షించు నాం
ధ్రవహోమాత కొఱంత నాంధ్రకృతికర్తల్ తీర్పు టర్హంబగున్.

నవగోష్యము లని హిందువు లెల్ల దేవతార్చనపెట్టెలంద యుంచినవి యెల్ల
పెఱుమతస్థులకుఁ జెవిం బడకుండ మహమ్మదీయులు దాఁచినట్టి పెల్ల
పిటకకర్తల కకపటముఁగా బుద్ధుఁ డనుగ్రహించిన సుసామగ్రి యెల్ల
చిరసంప్రదాయప్రసిద్ధమైనట్టి ద్రవిడ భక్తజనుల వివేక మెల్ల
నద్దిరా! ఆంగ్లభాషలో నవతరించె - నట్టిభాగ్యంబు నా కెప్పు డమరెడినని
కుతుకపడు నాంధ్రవాఙ్మౌతకొఱంత దీర్ప - నడుము గట్టంగవలయు నాంధ్రకవులెల్ల
ఏభాషలోఁ గల యేవిశేషములైనఁ దెలుఁ గెఱింగినవాఁడు తెలియఁగలఁడు
ఏశాస్త్రములలోని యేరహస్యము వైన, నాంధ్ర మెఱుంగువాఁ డరయఁగలఁడు
ఏచరిత్రలలోని యేయథార్థములైనఁ దెనుఁగు పోత్తములఁ గన్గొనఁగఁ బడెడి
ఏమతంబులలోని యేతత్త్వములువైన నాంధ్రవాఙ్మయమున నగపడెడిని
అనుచు శ్లాఘ్యమైనట్టి విఖ్యాతి గాంచి - యెల్ల బాసలలోఁ దలయెత్తితిరుగ
నాత్మలోన నువ్విష్టారు నాంధ్రభాష - కాంక్ష దీర్చుట విధి యాంధ్రకవుల కెల్ల.

దీర్ఘపాట

కడచిన నెల భారతీయందు ప్రకటితమయిన 'సాగరసంగం' అనుకథలో గుడిగ పుటలో రెండవకలమున విషయము తానుమారుచున్నది. దానిని క్రింది విధముగ చదువుకొనవలయును.

—భా. సం.

“కాదుకే అని చెప్పలేక పోయావా?”

“అయితే ముందు దారి?”

“కులం మాడు పెడుతుందా? వొక్క కొడుకు మాట తీసెయ్యడం యెరుగదు. రాచకొమారుడులాగ వుంటాడు. మొగం చూస్తేనే కడుపు నిండిపోతుంది.”

“అంచేతనే సోమాలు కన్నేసి ది.”

“అబ్బరమా? నే నెయ్యలేదూ నీ మీదా?”

యకరం భూమి అమ్మగారిదీ, యేదం భూమి అక్కడిదీ వాదులుకో లేదూ నీ కోసం? కోరుకున్న పెనిమిటి దొరికితే కుల మెందుమా? మా డెందుమా?”

పూర్వస్మృతి సరిసీముల్ని గుండేసి విడిచిపెట్టింది. చొచ్చిలికథ పాడడంలో సరిసీములికి వున్న సేర్పుదూసి పోలమ్మ, చేస్తూ చేస్తూ వున్న పండు నంటి కాపరం విడిచిపెట్టి సరిసీములుమీద వాలింది. నిత్యేపం లాంటి మూడు యకరాల భూమి ప్రేమ యెరుట ఆ మెకి గడ్డి పరక లాగ కనపడింది. తండ్రి గదిమాడు; అన్నదమ్ములు

పోడిచేస్తూ మన్నారు. వదినలూ, మరదళ్లూ దెప్పిపొడి చారు. తల్లి గొల్లున గోలపెట్టింది. మొగుడు చాస్తీ యివ్వడానికి సిద్ధపడ్డాడు; కాని పోలమ్మ విన లేదు. జంకనూ లేదు. సరిసీములు అప్పుడు విజయగర్వాన్ని చూపించాడు. అయితే అది కులంలో కులం కనక సరి పోయింది. ఇప్పుడు?

“ఇటు మాలకి, అటు మాదిగలకి మాడా దూర మైపోతాం” అని సరసీములు దీనంగా అన్నాడు.

“అందుకోసం వాళ్ల నిర్దరిసీ విడదీస్తే పాపం కామా?” అని పోలమ్మ అడిగింది.

సరిసీములు మాట్లాడలేకపోయాడు. ప్రేమోపాసన ఆతని మనస్సుని మృదువుపరిచి వుంది. అయినా అవైర్యం పోలేదు. ఇది కని పెట్టి పోలమ్మ “యిక్కడ కాదు” అంటూ అతగాణ్ణి గుడిసెలోకి తీసుకొనిపోయింది

2

పోలమ్మ, సరసీములూ మాడా దీన్ని గురించి చాలా రహస్యంగానే ఆలోచనలు చేశారు. కాని యిది

కాని పడకపో, నా వాడములమోడను ప్రపంచమంతయు తిరుగును, స్త్రీపురుషులు జరామరణానికి స్వచ్ఛమైనందును,

చేములు పట్టుకొని కూర్చోనుట కలదు.

"తయారూ" వని బండి పట్టుకొని పోక డిజి కాలుస్తూ పోక

సాకలేని ఆడుడు ప్రపంచము చుట్టూ తిరుగును, భార్యను మోయుదు, పిక ఇట్టే పైకి లేచి పిక మొగలు పెంచుదు బాబూ అని గుండును పిలికూడదు!

బంగారి పిడిపి

పట్టకథలు

పిట్టలకథ

సీరిపి అంజనేయులుగారు

౧

అనగా అనగా ఒక ఊరు. దానిపేరు తాడిమట్టి. అనుూరికి ఒకరాజు. ఆయనకు కథలనగా బహుప్రాణము. రాజునకు కథలు చెప్పవారు కఱవా? ఎందతో ఎన్నిరకాలుగా నో చెప్పినారు. అయిన నేమియుపయోగము? అందు ఒక్కటియు రాజునకు సంతోషము గల్గింపలేదు, అన్నాడుగదా ఆయన—

“నా కేల యీ పొట్టికథలు? ఇట్టివి గిట్టవు. కడగాననిది గావలె. ఎవ్వడు తెగనికథ తెల్పునో వానిది యీ రాజ్యము, ధనము, నా ప్రియమైన కుమార్తెయు, అంతయు వానిదే. కథ ముగించినవానికి ప్రాణాలు దక్కవు. వాని తలగొట్టి ఊరివాకిలికి వ్రేలాడఁ గట్టెదము.”

౨

ఈసంగతి చిటుకలో ప్రాకిపోయినది లోకమంతయు. వచ్చినారన్నా, ఒకరిపెనుక నొకరు, వరుసగా నెనిమిదిమంది వీరులు. ప్రాణాలపై ఆన లేదేమో వారికి. అందఱు రాజునకు

మొక్కినారు. కొలువుదీరినారు నభలో. ఒక్క రొకరుగా ప్రారంభించినారు కథలను.

మొదటివాడు సోమవారము మొదలుపెట్టి, విలుగుతలుగు లేకుండ చెప్పినాడు, ఒకే ధాటిగా. ఎంతో బాగున్నది ఆ కథ. అందఱు సంతోషించినారు. ఆనందించి పోయినాడు రాజుగూడ. అయిన నేమి లాభము? శనివారము సాయంకాలానికి అది ముగిసినది. అంతలో ఆయువు మూడినది కతగానికి. రాజు చూచినాడు తలారివంక. వెంటనే తలారి త్రోసినాడుగదా ఒక్కతన్నతో కతగానిని బయటికి. పాపము! తలారికత్తిచేత కతగాని తలకనిమొగ్గవలె తెగినది కనిక్కున.

రెండవవాడు చెప్పినాడు ఏబదిదినాలు. మూడవవాని కథ యేబదిమూడు దినాలవఱకు సాగినది. ఇట్లే తక్కినవారి కథలును. ఎన్నడైన నొకనాడు ముగియవలసిన వేకదా? అందఱ తలలు పూలగుత్తులవలె చకచక నెగిరిపోయినవి. అంతియ కాదు. ఊరివాకిలికి పెద్ద

తోరణముగా నేర్పడిన వన్నియు. ఆసరమును చూచి, రాజు సంతోషాన పొంగిపొయ్యెడి వాడు.

3

నగరిసంగతి యిట్లుండఁగా, ఒక్కనాఁడు వచ్చినాఁడన్నా పిల్లజుట్టు పుల్లన్న. దొరిగెల్లు వానిది. ఒక్కపల్లవివాడు. బలే ఉపాయశాలి. తెగనికథ వచ్చునో రాదోగాని, ఆస్థానములో రాజునుమాత్రము చూచినాఁడెఱిఁడు. రాజు దగ్గఱ నిలుచుండిన ఆమిడ్డిగుడ్లవానిని - చుట్టుకుం జూపులవానిని - బూరబుగ్గలవానిని - కుచ్చుమీసాలవానిని - తలారిని చూచినాఁడు. పచ్చినెత్తురు కాఱి, కరుడుగట్టినవాని కత్తిగూడ, మనవానికంటఁ బడినది. పెద్దల నందఱను పుల్లయ పాఠజూచినాఁడు. ఒక్కమా 'అందఱకు వండా' లన్నాఁడు.

రాజు నవ్వుకొనె తనలోఁ దాను. ఆనవ్వులో అలక్ష్మ్యభావము నిండుగా ఉన్నది. 'తల కాచుకోవోయి' అనినట్లు ఆ నవ్వున కర్థము. ఆ యర్థము పుల్లయకు అగపడినది. తల ఊచినాఁడు ముందుకు వెనుకకు రెండుసార్లు. 'పట్టెదను లే నీపని' అనుకొనినాఁడేమో! ఆలాగే ఉండినది వాని చూపుగూడ. తిన్నగా రాజుదగ్గఱఁజేరి కథ మొదలెత్తినాఁడయ్యె చనవుతో—

౪

“దొరా దొరా! విన్నావుగదా? పాముదుర్తి అను ఊరు. ఆయూరిలో బలేవర్తకుఁ

డండీ. పిసిని గొట్టులలో పేరుమోసినవాఁడతఁడు. వానియొద్ద ఏమిసగలు! ఏమి నాణెములు! ఎన్నిపొలాలు! వాని యింట్లో ఏమూలచూచిన ధనము మూల్గుచు ఉండెడిది ఆలాటిసాపుకారి వాడు. 'పోలిసెట్టి' అని వానిపేరు.

“ఒకప్పుడు పోలిసెట్టికి ఎంతో ధాన్యము వచ్చినది. ఆ ధాన్యానికయి కట్టించినాఁడు లంకంత యిల్లు. ఎకరాల పొడవునను అదె. కూరించినాఁడు ఆ యింటినిండుగ గింజలు చీమయైన దూరకుండ భద్రపఱచినాఁడు దానిని; కాని ఆ యింటిపైన ఒక చిన్న పొగగూఁడు ఉండినది. దాని నెవ్వరు చూచినట్లు లేదు.”

కథ వినుచు ఆనందించి పోయినాఁడురాజు. కతగాఁడది కనిపెట్టి, సాగించినాఁడు దానిని ఉత్సాహముతో—

“మఱునాఁడు ప్రొద్దుపొడువకముందే వచ్చినదండీ ఒక పిట్ట. ఆ యింటి పొగగూటిగుండ ఒక ధాన్యపుగింజ యెత్తుకొని, ఒకే ఉఱుకు”.

రాజు—(నవ్వుచు) అట్లే అనుకొన్నాను నేనును. ఎంత టక్కరి గువ్వరా అది.

కత—ఇంకొకపిట్ట మఱునాటి వేకువనే యింకొకగింజను కఱచుకొని తుట్టునఁ బాఱినది.

రాజు— వినుచున్నాను. చెప్పు-చెప్పు తర్వాత?

కత—ఇంకొకనాఁడు ఇంకొకపిట్ట మఱొకగింజనుగూడ.

రాజు—ఓను. అదికూడ పోయినది లే.
ఆవల?

కత—ఇంకొకనాడు ఇంకొకటి మఱొక
గింజను

రాజు—అన్నియు నెన్నిపిట్టలో చెప్ప
వోయి!

కత—అయ్యోదేవా! ఎన్నియని చెప్ప
గలను? అదె చూడు. ఆకాశము చీల్చుకొ
ని, మిన్నమన్న తెలియకుండ వచ్చుచున్న వే
ఆపిట్టలు! వచ్చే వచ్చే. ఇంకొకటి మఱొక
గింజను.....

తలలో మెదడున్నంతవఱకు యోజించి
నాడు ఆరాజు. ఈకథకు అంత మున్నట్టే క
న్నట్టలేదు. ఇంక తప్పించుకొను ఉపాయమేది
రా అనుకొనినాడు. అంతలో కథకుఁ డారం
భించినాడు పల్లవి—

“ఇంకొకనాఁ డింకొకటి యింకొకగింజను”

ఒట్లుమండిపోవునంత కోపము వచ్చినది
రాజునకు. వేసినాడు ఉలుమంతటికేక-‘ఆ
పు’ అని. కతగాఁ డన్నాడుగదా అతివినయ
ముతో—

“మహాప్రభూ! కొంచె మోపికపట్టుడు.
కథ యేమాత్రము కాలేదు. ఇది ముగియుట
కు ఏండ్లుఁ బూండ్లు పట్టును. పిట్టలు ఇంక నె
న్నిరావలెనో. అదిగో వచ్చే. ఇంకొకటి యిం
కొక గింజను.....ఇంకొకనాఁ డింకొకటి యిం
కొక గింజను.....”

రాజు చల్లబడి పోయినాడు. తుదకు లొం
గిపోవలసియే వచ్చిన దనుకొన్నాడు కాబో
లు. దీనుడై మెల్లగా అడుగుకొన్నాడుగదా
రాజు—‘ఆపవోయి’ అని.

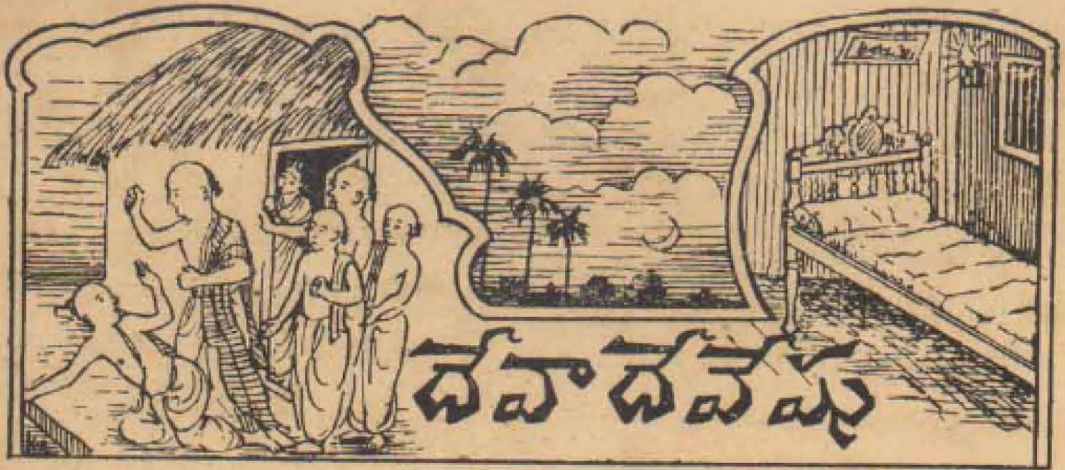
కత—దొరగామా! నే నేమి చేయుదును?
పిట్ట లాఁగినగదా? అదె-చూడుడు ఇంకొక
టి యింకొక గింజను...ఇంకొకనాడు ఇంకొక
టి ఇంకొక గింజను...ఇంకొకటి ఇంకొకటి ఇం
కనొకటి.

విసంగెత్తినది రాజునకు. వినలేక పోయి
నాడు. విడుచునట్లులేదు పుల్లయ్య. ‘విడిపిం
చుకొనుట యెట్లు దేవుడా’ అని రాజునకు.
ఈలాగు అనుకొనుచున్నట్టే కతగాఁడు నుడు
పుచున్నాడు.

“ఇంకొక”—

రాజు—చాలు చాలు. ఇదిగో, కొనుము
ఈగడ్డియ, ఈరాజ్యము, ధనము, నా ముద్దు
ల పట్టినిగూడ నీవే తీసికో; కాని ఆపిట్టలను
మాత్రము రాసీయకు. ఆపు నీకథ. నేనింక
వినజాలను. ఆపు-ఆపు. మఱి చెప్పకు.

పుల్లయ్య రొట్టె నేతిలోఁబడినది. పొంగి
పోయినాడు నేలకు నింగికి. ఆయాతున
ఒక్కయెగురు ఎగిరినాడు. ఏమి వాని నంతో
షము! పెండ్లాడెను రాజు బిడ్డను. సింహాసన
మెక్కినాడు. మహావైభవముగా పాలించి
నాడు రాజ్యము. అనుభవించె నన్ని సౌఖ్య
లు. అంతటితో కథ తెగినది; మనము మిగి
లినాము.

చీమలకొండ సూర్యకాంతంగారు

అనగనగా ఒక ఊళ్లో ఒక బ్రాహ్మ డుండే వాడు. అతనికి నలుగురు కొడుకులు, ఇద్దరు కూతుళ్లును. అందరికంటే పెద్ద కూతురు చాలా కాలక్రిందకే కాపురానికి వెళ్లి పిల్లజ్జే కలిగి సుఖంగా ఉంది. కడసారపు కూతురు క్రొత్తగా కాపురానికి వెళ్లింది. అంతట్లోకే సంక్రాంతి పండుగ రావడంచేత అల్లుళ్లను, కూతుళ్లను రప్పించారు.

క్రొత్తల్లుడవడంచేత అందరూ చిన్నతనిని కొంచె మెక్కువ బాగ్గత్తగా చూచేవారు. చను వెక్కువవటంవల్ల పెద్దతను వారింట్లో వారిలో ఒకడుగానే ఉండేవాడు. తనకు చేసే గౌరవం చూచి చిన్నల్లుడు దుప్పిగా తన తోడల్లుడిని, అతని పిల్లలను పరిహాసంచేసి నిరసించటం ప్రారంభించాడు. దీని కనలుకారణ మేమిటంటే పెద్దల్లుడు వేదపండితుడు. ఇక రెండో అల్లుడో, సాహిత్యం బాగా చదువుకొన్నాడు వేదంకంటే సంస్కృత మెక్కువనిన్ని, కాబట్టి

తన కెక్కువ గౌరవం జరుగుతోందని అతని ఊహ.

చిన్నతని తీరంతా పెద్దల్లుడికి కిట్టలేదు గాని వయసు ముదిరినవాడవడంచేత, పండుగ మూడురోజు లయినతరువాత ఎవరింటికి వారు పోయేవారమే గదా అని ఊహకున్నాడు. కాని చిన్నల్లుడిగర్వం మరింత ఆభివృద్ధి పొందటానికి వేరే విశేష మొక టుంది. ఆ బ్రాహ్మడి ఇల్లు చాలా యిగుకవటంచేత ఆరాత్రి ఉన్న ఒక్క గదిలోను మంచమువేసి చిన్నల్లుడికి ప్రక్క వేసారు. వేరే మంచ మొకటి లేకపోవటంచేత పెద్దల్లుడు, పిల్లలు గదిగుమ్మందగ్గరున్న సావిట్లో ఒకచాప వేసుకొని పండుకొన్నారు చిన్నల్లుడిదికూడా తన ఆధిక్యమువలననే అనుకొని మరీ గర్వపడ్డాడు.

ఇల్లా భోగి వెళ్లిపోయింది. సంక్రాంతి పండగనాడు చిన్నల్లుడి కిష్టమయిన తియ్యటి పదార్థాలు చేయటంచేత అవన్ని తృప్తిరే

తిన్నాడు. రాత్రి యథాప్రకారంగా గదిలో అతను, సావిట్రి పిల్లలతో పాటు పెద్దలెల్లుడు పడుకున్నారు. చిన్నల్లు డారాత్రి తియ్యటిపదార్థాలు బాగా తిన్నందుకు ఫలితంగా నాలుగు గయిదుసారు. లివతల్లకు రావలసి వచ్చింది. మొదటిజాము గడచిపోయాక అతను పావు కోళ్లు తొడుగుకొని టక్కుటిక్కు మంటూ క్రింద సరిగా చూడకుండా నడుస్తూ గదిలో నుండి యివతలకు వచ్చి పెద్దతని కాలిమీద అడుగు వేసి, దానితో అతనికి నొచ్చి మెలకువ రావటం చూచి, 'శుమధ్వం' (శుమించండి) అని తన సంస్కృతపాండిత్యం వెల్లడిచేసుకున్నాడు. నిద్రకళ్లని చూచియుండకపోవచ్చునని పెద్దల్లు డేమీ అనలేదు. ఇంతట్లో రెండోజాము గడిచి పోయింది. చిన్నల్లుడు మళ్లీ వాకట్లోకి రావలసివచ్చింది. యథాప్రకారంగా పావుకోళ్లు టక్కుటిక్కుమంటూ నడచి వచ్చి పెద్దతనిని మళ్లీ గట్టిగా త్రొక్కాడు. పైగా, లెంపకాయ కొట్టి శుమించమన్నట్టు, మళ్లీ 'శుమధ్వం' అన్నాడు. సరేమళ్లీ పొరపాటు కాబోలు నని పెద్దత నేమీ అనకుండా ఊరుకున్నాడు.

తరువాత మూడోజాము గడచిపోయాక చిన్నల్లుడు మళ్లీ గదిలోనుండి యివలికి వచ్చాడు. పోనీ, యీసారైన జాగ్రత్తగా చూసుకు రావచ్చామని. మళ్లీ టక్కుటిక్కుమంటూ పావుకోళ్లతో పెద్దతని చేతివేళ్లమీద అడుగు వేసాడు. పైగా ఎప్పటిలాగే 'శుమధ్వం' అన్నాడు. పెద్దల్లు డిది చూచాడు. ఈ సారి కూడా పొరపాటుగా భావించటాని కతని

మనస్సు బప్పిందికాదు. అంతే కాకుండా, 'శుమధ్వం' అని అదే పనిగా సంస్కృతం వెలిగించటం యెత్తిపోటులా కనిపించింది. ఇక ఊరుకుంటే ప్యాపారం శ్రుతిమించి రాగాన్ని పడుతుందనుకొని, చెయ్యి దులుపుకుంటూ లేచి చిన్నల్లుడి జుట్టు చేత దొరకబుచ్చుకున్నాడు. "చదువు కున్నది నీవేకాదు. నేనుకూడా"నని చెప్పేటట్టు అతని 'శుమధ్వం'కు సరిపోయేటట్టుగా 'దేవా దేవేషు శ్రయధ్వం, ప్రథమా ద్వితీయేషు శ్రయధ్వం.....' అని వేదవాక్యాలు చెప్పటం ప్రారంభించి వాక్యాని కొక దెబ్బ చొప్పున యీలెంప ఆలెంప దబదబ గ్రుక్క త్రిప్పుకోకుండా వాయింపటం ప్రారంభించాడు. అప్పటి కప్పుడే ఉపఃకాల మవటంచేత గది అవతల వసారాలో పండుకొన్న మామగారు, బావమరదులు పెద్దల్లుడు తెల్లవారుగట్ల పనస చెప్పుకుంటున్నాడనుకున్నారు. కాని దొడ్డి తుడుచుకుంటూన్న అత్తగారు దెబ్బలచెప్పుడు విని వారిని లేపి తీసుకువచ్చేటప్పటి కప్పుడే, పెద్దల్లుడు తాను ప్రారంభించిన పనసలో ముప్పదిరెండు వాక్యాలు ముగించి ముప్పదిరెండు లెంపకాయలు కొట్టి చిన్నతనిని వదిలేసాడు. చిన్నల్లుడు సొమ్మసిలిపోయాడు. ఎవరు అడగినక్కర లేకుండానే పెద్దల్లుడుజరిగినదంతా మొదటే వారికి చెప్పేశాడు. బావమరదులు చిన్నతనికి తగినశాస్త్రీ అయిందనుకున్నారు. మామగారుమాత్రం విచారించాడు కాని పెద్దతన్నేమి అనలేకపోయాడు. కాస్తప్రాణం కుదుట బడ్డంతోటే కనుముకూడా లెక్కచేయక చిన్ని

అల్లుడు తన పేరు పెట్టి పోయాడు, లేకపోతేయింకా పరాభవం జరుగుతుందేమో అని. అప్పటినుండి

కూడా 'దేవా దేవేషు' చేయడమంటే లెంపలు వాయగొట్టడమని లౌకికపరిభాషయిపోయింది.

రేచీకటి అల్లునియ్యక్తి

దశిక వెంకటరత్నంగారు

ఒకనాడు సాయంకాలమున ఒక రేచీకటి అల్లుడు తన అత్తవారింటికి వెళ్లేడు. అత్తగారు అల్లుడు వచ్చాడని పిండివంటచేసి వంటచేసింది. అల్లుడికి రేచీకటి అని అత్తగారికి తెలియదు. అల్లునికి కాళ్ళకడుక్కుందుకు నీళ్ళిచ్చి మడికిట్టుకోమంది. ఆయనకు రేచీకటి. పెరట్లోనికి కాళ్ళ కడుక్కొందుకు వెళ్లేడు. అక్కడ తవ్వెయ్యించిన పాతరగోతిలో పడ్డాడు. ఎంత ప్రయత్నంచేసినా పైకి రాలేకపోయాడు.

అల్లుడు ఎంతసేపటికి రాలేదని అత్తగారు దీపం పుచ్చుకొని పెరట్లోకి వెళ్లింది. అల్లుడు పాతరగోతిలో వుండుట చూచింది. 'గోతిలో పడ్డావా' అని ఓదార్చి పైకి రమ్మంది. 'పాతర గొయ్యి సరిగా త్రవ్వలేదని చూస్తున్నాను. సరిగా త్రవ్వాలి. గెడ్డపారతే' మృన్నాడు. 'నీకు ఎందుకు? రేపు సరిచేయిద్దాము' మృంది. 'సరిచేస్తేనేకాని రా' నన్నాడు. అప్పుడా వెళ్టి బాగుల అత్తగారు గెడ్డపార తెచ్చియిచ్చింది. అల్లుడా గెడ్డపారతో మెట్లుత్రవ్వకొని పైకి వచ్చాడు.

భోజనందగ్గర కూర్చున్నాడు. భోజనం చాలభాగము అయింది. అల్లుడికి పెరుగు వడ్డించింది. అప్పుడు చప్పడు అయింది. కుక్క వచ్చి విస్తెట్లో పడిందనుకొని చేయివినరేడు.

ఆచేయి వంగుని వడ్డిస్తావున్న అత్తగారి చెంపకు తగిలింది. అత్తగారు సిగ్గుతెచ్చుకొని వెళ్లిపోయింది. భోజనాలు అయ్యాయి.

అల్లుడికి గదిలో మంచం వేసినారు. సగం రాత్రి అయింది. అల్లుడు వాకట్లోకి వెళ్లవలసి తడుముకుంటూ వెళ్లి తిరిగివచ్చాడు. గదిలోనికి దారితప్పి తడుముకుంటూ సావిట్లోకి పోయినాడు. అక్కడ పడుకొనుండిన అత్తగారి మంచం కాలికి తగిలింది. అదే తన మంచం అనుకొని తడుముకున్నాడు. అత్తగారి కాళ్ళు తగిలాయి. ఆకాళ్ళు తన భార్య వనుకొన్నాడు. అత్తగారికి మెలకువ వచ్చింది.

'ఇదేమిటి యిలావచ్చా' నంది. 'రాత్రి మీరు పెరుగుపోళారన్న కోసంచేత చెంపకాయ కొట్టేను. అందుకు తీమించాలని బ్రతిమాలడానికి వచ్చా' నన్నాడు. 'సరే దానికేమి లే వెళ్లి పడుకో' మంది. 'అలాకాదు, తీమించ' మన్నాడు. చివరకు 'తీమించా' నంది. 'నాకు నమ్మకంలే' దన్నాడు. 'నన్ను నా మంచందగ్గరకు తీసికొని వెళ్లి దిగపెట్టితే నమ్ముతా' నన్నాడు. అప్పుడు అత్తగారు అల్లుడిని తీసుకువెళ్లి దిగపెట్టివచ్చింది. కొంతసేపటికి తెల్లవారింది. ఇక్కడ యింక వుండకూడదు. మనము వేసి న ప్లాను బాగా పడిందనుకొని అల్లుడు వెళ్లిపోయాడు.

కథ కంచికి, మనం యింటికి.

పాత పాటలు

తేకుమళ్ల కామేశ్వరరావుగారు, పి. ఏ.

౨ ఆటపాటలు

విద్దెం విద్దెం పరహాల విద్దెం
విద్దెం చేస్తే గిద్దెడు నెయ్యి
తప్పకచేస్తే తప్పెడు నెయ్యి
మళ్ళీ చేస్తే మానెడు నెయ్యి.

చల్ల చెయ్యి గొల్లభామ నీ
సందిట దండలు కదిలేను
బెన్న చెయ్యి అమ్మాయి నీ
వెండిమురుగులు కదిలేను
పాలుతాగు అబ్బాయి నీ
పమిడి మురుగులు కదిలేను

చెప్పకో చెప్పకో
చెవులెక్క తీసుకో
మావిడాకిస్తాను మంచెట్టుకో

* * *

వేడి అన్నం అప్పడంముక్క-
తినోతినో

చల్లి అన్నం పుల్లిపాయి
జుర్రో జుర్రో

విశాఖపట్నం వీశెడుబెల్లం
నీకోడదలం నాకోడదలం
కళింగపట్నం కాసులపేరు
నీకోపేరు నాకోపేరు

భీముడిపట్నం బించెలజోడా
నీకోజోడా నాకోజోడా

చెన్నపట్నం చెరుకుముక్క-

నీకోముక్క నాకోముక్క-

ఉసిరికాయకుండ ఊరుపిండికుండ
మెల్లగా దించండి బెల్లాపకుండ
కుండా కుండ.

(౧)

కుండనిండాకందులు

రంగ సాని బొందులు.

(౨)

పీట మీద పిండి పిసుక్కుతినరా

కొమ్మరటిపండు కోసుకుతినరా. (3)

చెంబు డటుకులు

దమ్మిడి బెల్లం.

(౪)

అక్కలకర్ర ముక్కాలిపీట

కూర్చోవదినా వదినా వదినా. (౫)

నీమమిరపకాయ చిర్రో బుర్రో

పాతగుడ్డ చిరిగితేవ్రోపుర్రో

దానిమొగుడు దాన్నికొడితే

మొర్రోమొర్రో (౬)

చెట్టు కొట్టంగ పాలుకారంగ

నిన్ను కొట్టంగ నీరు కారంగ. (౭)

ఉట్టిమీద పూరగాయికుండ

మెల్లిగాదింపరా మేనత్తకొడకా

కొడకా కొడకా. (౮)

బూడిద గుమ్మిడికాయ

బుచ్చెమ్మ తలకాయ

నారదబ్రహ్మకాయ

నారమృతలకాయ.

(౯)

సంకురాతిపండ గొచ్చిం దమ్మలార

చంకలెత్తు గాడండమ్మలార.

యజ్ఞోపవీతం యేగానిబెల్లం

బుజమెక్కుదజంజం, బుజమెక్కుజంజం.

బంటి పిల్లి రాకా సొకచోట

ఇద్దరు ముగ్గురు ఒకచోట

ఆడతారీబామ్మ పాడతారీబామ్మ

నక్కేరుచెట్టు కింద బొక్కేరు బామ్మ

తోలుముక్కవున్న వైతక్కబామ్మ

బొమ్మాబొమ్మా, బొమ్మా, బొమ్మా.

నాచేతిమాత్ర

వైకుంఠయాత్ర.

సూరీతాపిల్లి

మూరీతాపిల్లి

పడమటక్కల్లార పారిపొండి.

ఓయి వోయి నాయడా

వంగపల్ల నాయడా

నక్కపాలు పిలికినావు

చిక్కాన పోసినావు

జోడుగుర్ర మెక్కినావు

బొమ్మలాట లాడినావు

కథ కథ కంగు

మాతాత చెంగు

నూనె పోసుకుని దిగమింగు

మా చందాదారులకు

మా కార్యాలయమునకు వ్రాయు ఉత్తరములు మొదలయినవానియందు తమ 'చందాదారు' సంఖ్య వ్రాయవలెను. లేకున్న ప్రత్యుత్తరములు మొదలయిన పనులను జరుపజాలము. చందాదారుసంఖ్య భారతి కవరుకాగితముపై తమ విలాసమునకు ముందున్నది. చందాదారులకు భారతి ౧౦-వ తేది లోపల అందకపోయిన యెడల మెటనే తిపాలువారికిని, మా కార్యాలయమునకును తెలుప గోరెదము.

—మేనేజరు, 'భారతి.'

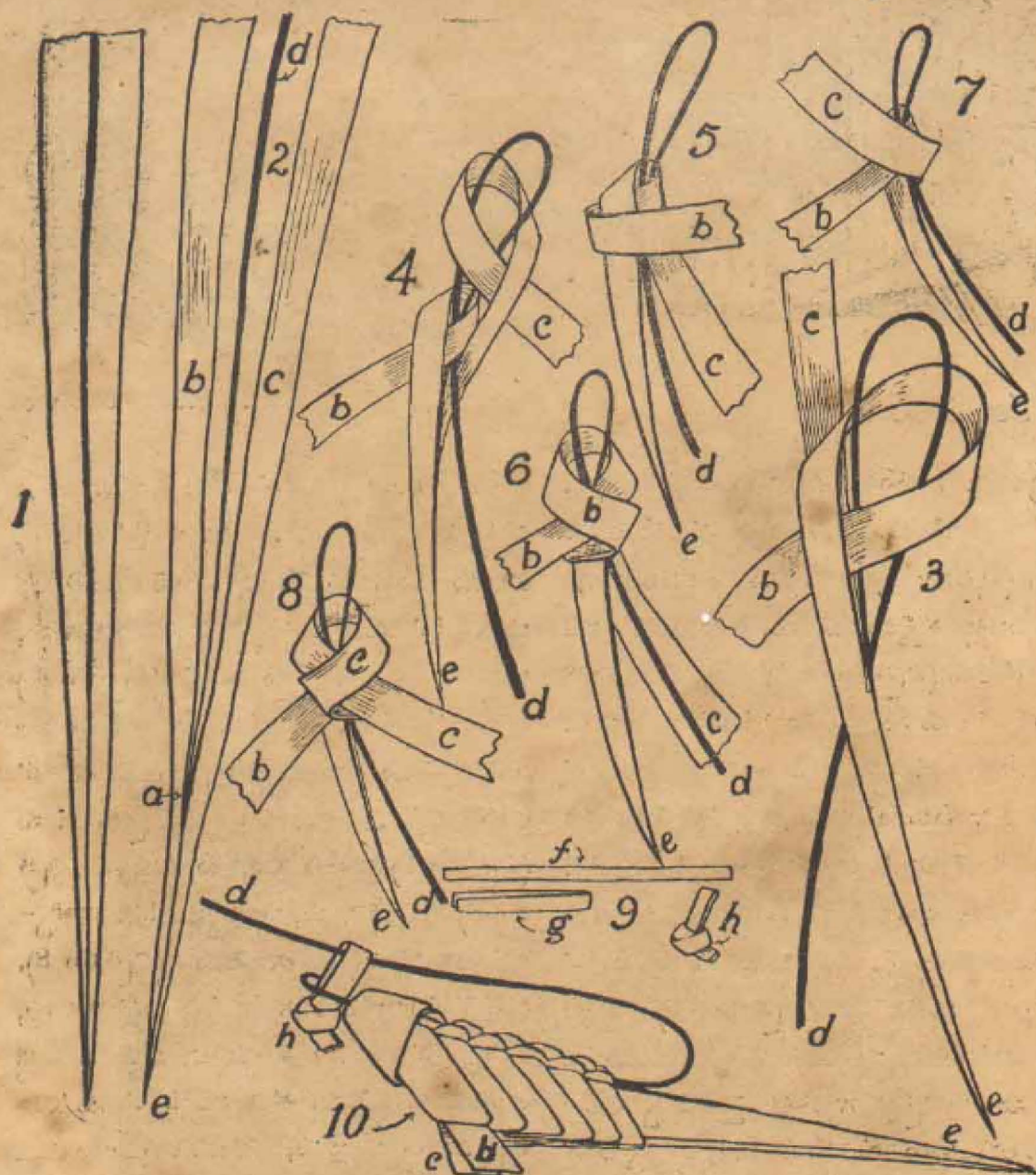
ఆకు చిలుక

కో. నరసింహాచారిగారు

ట్రాంకాయ ఆకుతో చిలుకను చేయవచ్చును. మిక్కిలి ముదురుగాని యొక ఆకును దీసి కొని (చిత్రము 1) దాని మొదటిని సమముగా నుండునట్లు కత్తిరించవలెను. ఆకుయొక్క నడిమి ఈనెను (చిత్రము 2 d) తలలేక మొదటి నుండి 'a' అను గుర్తువరకు 'b c' అను రెక్కలు వేరుగా నుండునట్లు చీల్చుకొనవలెను. 'e' అను కొనకును 'a' అను భాగమునకును గల దూరము 7 లేక 8 అంగుళములుండవచ్చును. ఈ భాగమే చిలుకకు తోకయగును. 'd' అను నడిమి ఈనెయొక్క విడికొనను వెనుకకు 'e' వైపునకు వంచవలెను (చిత్రము 3 b). పిమ్మట 'b' అను ఎడమప్రక్కయందలి రెక్కయొక్క కొనను ఈనెక్రిందుగాచుట్టి పైకిదెచ్చి మరల అదేరెక్కకును ఈనెకును మధ్యదూర్చి లాగవలెను (చిత్రములు 3, 4, b) పిమ్మట 'c' అను కుడిప్రక్క ఆకునుగూడ ఈక్రిందుగాచుట్టి పైకి దీసికొని ముందువిధముగనే అదే ఆకునకును, ఈనెకును మధ్యదూర్చి లాగవలెను. 'c' అను

ఆకుయొక్క చుట్టు 'b' అను ఆకుయొక్క చుట్టునుకప్పియుండును. పిమ్మట 'b' యొక్క కొనను కుడిప్రక్కకు చిత్రము 5 నందలి విధముగ 'e' యొక్క చుట్టునకు మీదుగాను, మరల ఎడమప్రక్కకును మడిచి (చిత్రము 6) అదే ఆకునకును, ఈనెకును మధ్యదూర్చి లాగుకొనవలెను. మరల కుడిప్రక్కనుండు 'd' అను రెక్కను మొదట ఎడమప్రక్కగాను (చిత్రము 7) పిమ్మట వెనుకకును మడిచి (చిత్రము 8) రెక్కకొనను, పూర్వము 'b' ని దూర్చిన విధముగ దూర్చి లాగవలెను (చిత్రము 8). మరల 'b' ని పూర్వోత్తిగ నేమడిచి చుట్టిలాగుచు, పిమ్మట 'c' నిగూడ నదేవిధముగ మడిచి, చుట్టిలాగుచు రావలెను. ఈవిధము 'b c' లను మార్చి మార్చియల్లుచు, రెండురెక్కలయొక్క కొనలు 2-3 అంగుళములుమాత్రము మిగులునట్లు చేయవలెను (చిత్రము 10 'b c').

పాతక యంగుళము వెడల్పును 3-4 అంగుళముల పొడవును గల యొక ఆకు తునకను

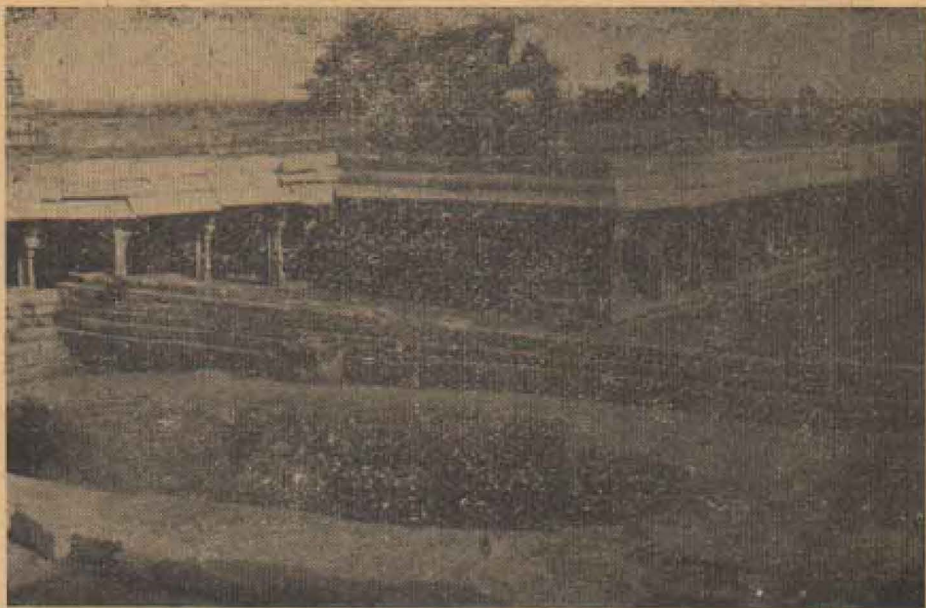
(ఓంకాయతకు) (చిత్రము 9 f) తీసికొని, దానిని సగమునకు మడిచి, (9 g) చిత్రము '9 h' యందు జూపినవిధముగ ముడివేయవలెను. పిమ్మట తునుకయొక్క కొనలు క్రిందికిని మడత వైకిని ఉండునట్లు ఈనెయొక్క మడత గుండా దూర్చవలెను. (చిత్రము 10 h).

అప్పుడది చిలుకకు ముక్కుగా నేర్పడును. తర్వాత ముక్కును గట్టిగా పట్టుకొనునట్లు ఈనె కొనను లాగి ముక్కుపై నగల మడతగుండా దూర్చినయెడల చిలుక పూర్తియగును (చిత్రము 10).

రాయలసీమయందు ప్రసిద్ధిగాంచిన త్షేత్రములలో లేపాక్షి యొకటి. ఇయ్యది అనంతపుర మండలమున హిందూపురమునకు తొమ్మిది మైళ్ల దూరమున నున్నది. స్కాందపురాణమున పేర్కొనబడిన శైవత్షేత్రములలో లేపాక్షి పాపనాశేష్వర మొక్కటి. ఈ పాపనాశేష్వర లింగము అగస్త్యమహర్షి చే ప్రతిష్ఠింపబడినదని నానుడి. ఇయ్యది పురాణగాథ. చారిత్రకముగా గూడ లేపాక్షి ప్రసిద్ధిగన్న గ్రామము. విజయ నగరసామ్రాజ్యము వైభవోన్నతుల వెలసిన నాడు లేపాక్షి యొక వాణిజ్యకేంద్రమై యుండినదనుటకు నిదర్శనములు పెక్కులు గలవు. శృంగేటి రాయనిమంత్రిభాస్కరుని యాసన

త్యమున నానాదేశపణిక్కులు లేపాక్షియందు సమావేశమై సుంకములను లేపాక్షివీరేశ్వరా లయమునకు సమర్పించినట్లుల ఒక శాసనము గలదు. నేడు ఆ వాణిజ్యశ్రీ లేపాక్షిని విడనాడినది. వాణిజ్యము నశించినను అపూర్వశిల్ప కళానిలయమైన ఆలయముమాత్రము అనేకుల నాకర్షించుచున్నది.

ఆలయమును నిర్మించినది అచ్యుతరాయ లకాలమున పెనుగొండలో కోశాధిపతిగా నుండిన లక్ష్మి శైట్టికుమారుడైన విరుపణ్ణ. విరుపణ్ణకాలమునకు నేటి ఆలయ మున్న కూర్మ శైలము శ్రీనాథుడు వచించినట్లు 'చిన్నచిన్న గుట్లు చిల్లర దేవుళ్లతో మాత్రమే నిండియుం

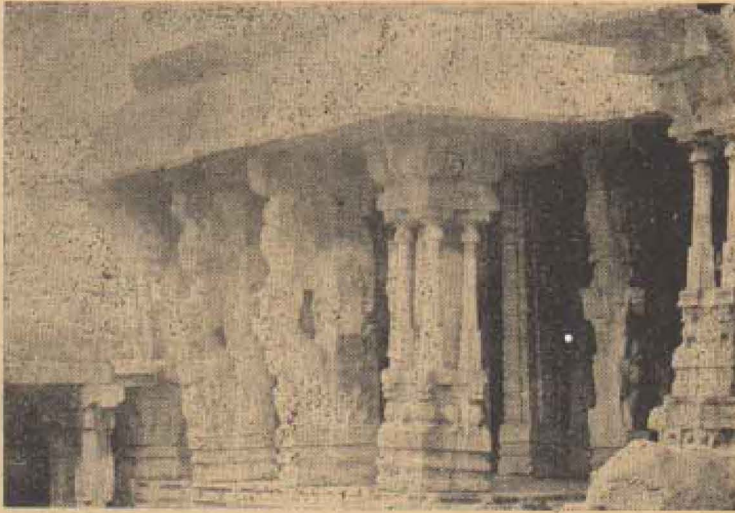

M. K. R.

(౧) దేవాలయమున వాయవ్యమూలగల ప్రాకారమంటపములు, కొలను.

డెను. అన్నిటిని ఒక్క మండపములో నిమిషే
తన యిష్టదేవమైన వీరభద్రుని పతిష్ఠించినాడు
విరుషణ్ణ. ఈ దేవాలయ పోషణమునకు అనే
కాగ్రహారముల దానముచేసినట్లు పెక్కు శాస
నములు కలవు. దేవాలయ నిర్మాణము అతని

కాలమున పూర్తికాలేదు. తొట్టొల్ల శ్రీపాప
నాశేశ్వరాలయమని పురాణ ప్రసిద్ధి గన్నను
విరుషణ్ణ వీరభద్రుని ప్రతిష్ఠించిన తర్వాత శ్రీ
వీరేశ్వరాలయమని శాసనములు బల్కుచు
న్నను జనులలో మాత్రము లేపాక్షి దుర్గమ్మ

(౨) రంగ మంటపము. ఇందు ర ప్రతిమలు కలవు. శివతాండవకళి ఇం దత్యశ్శుతముగా చిత్రింపబడినది.

(౩) రంగమంటపమునందలి మహాక భాగము. తుంబురుదాదిగాగల విగ్రహము లిందు కడుమనోజ్ఞముగ నున్నవి.

గుడి యని నేడు వాడుకొనుట తటస్థించినది. దుర్గయొక్క విగ్రహము అపూర్వముగ ఒక స్తంభమున చిత్రింపబడినది. అంతియెకాక దుర్గ ఆ స్తంభమున ఆవిర్భవించి ఒకమహాభక్తునకు సాక్షాత్కార మొనగెనని యొక కథయు

కలదు. కారణమేదియైన నేమిగాని దుర్గమ్మ పేరు వాడుకలో నున్నందున వైష్ణవాలయ పక్షపాతియైన మన్రోగారు లేపాక్షి దేవాలయమునకున్న మడిమాన్యముల నూడబీకి ఏడాదికి ముప్పై అయిదురూపాయల బత్తమును మూతము మంజూరుచేసినారు.

(౪) రంగమంబపము - నెలుపలి భాగము. ఇందుగల స్తంభములలో నొకటి ధూమిపై మోవక నేలొడుచున్నది.

(౫) దేవాలయ గోపురములు.

ఈ దేవాలయముననే రామాలయము గూడ నున్నది. ఇయ్యదిగూడ అగస్త్యముని ప్రతిష్ఠించినదని వాడుక. ఈమూరరామభక్తులే లేపాక్షి రామాయణ మను యక్షగానమును వ్రాసి ఆంధ్రలోకమున కర్పించినది. తెలుగు నేర్చిన ప్రతివారును లేపాక్షి రామాయణము పేరు వినియుందురని తలచెదను. ఈ ప్రసిద్ధ దేవాలయములో నున్న కొన్ని భాగముల ఛాయాచిత్రము లిందు ముద్రింపబడినవి.

M. K. R.

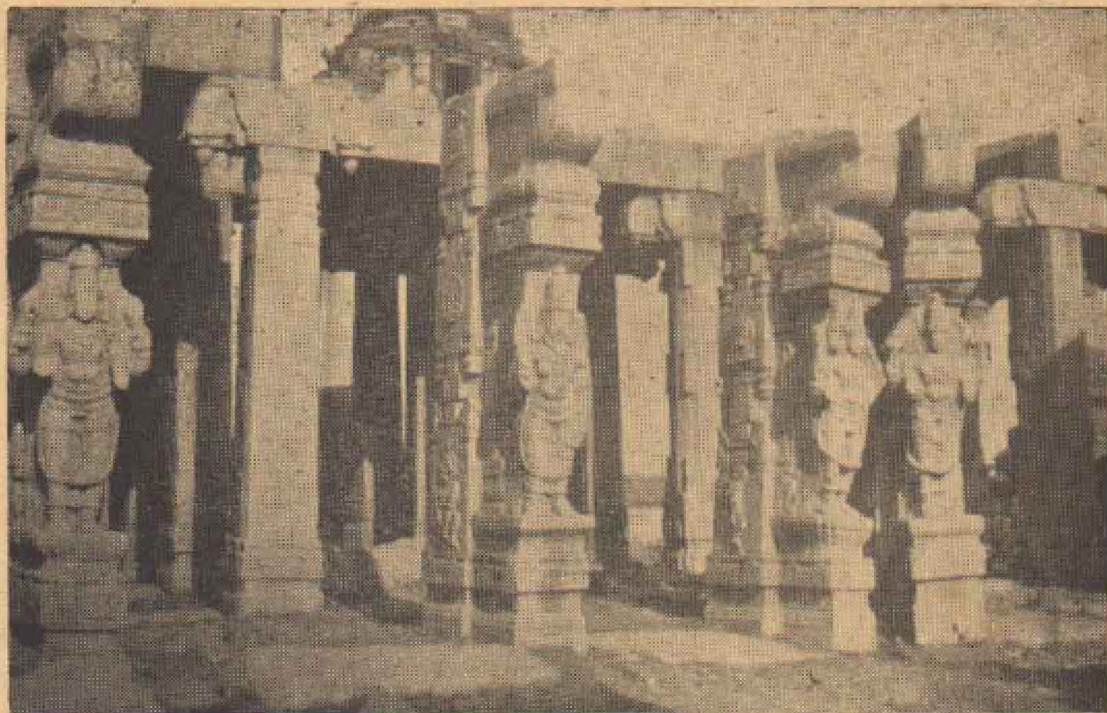
(౬) ఆలయమునకు వెనుకనున్న ఒక పెద్దరాతినుండి నిర్మించబడిన నాగేంద్రుడు. మూడు గుడి అడుగుల ఎత్తు గలదు.

ఇంతియేకాక విజయనగర కళాప్రావీణ్యమునకు నిదర్శనము లెన్నియేని కలవు. లోపలి మండపమున నొక స్తంభమున చిత్రంపబడిన పద్మిని జాతిస్త్రీ - పాంచాల పురుషుడు అను చిత్రముల మనోజ్ఞత వర్ణనాతీతము. దేవాలయపు పై భాగమున స్కాందపురాణము చిత్రంపబడియున్నది. వన్నె లావంతయేని నేటికిని తరుగక కనువిందొనర్చు ఆచిత్రముల సాబగు చెప్ప నలవికానిది.

లేపాక్షి నేడు సహకార సంఘములవారిచే నేర్పాటుచేయబడి యుండు గ్రామ పునర్నిర్మాణ కేంద్రములలో నొక్కటి. ఇప్పుడు శ్రీవార్తకవి రామచంద్రరావుగారు ఆ గ్రామములలో పని జేయుచున్నారు. న్యాయవాదివృత్తిని విసర్జించి గ్రామజనుల షేమమునకై శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండు రామచంద్రరావుగారు జీర్ణమయిన విజయనగరశిల్పి కళానికేతనమును పునరుద్ధరింప ఆయన ప్రముఖులు శ్రీయుతులు శ్రీ లేపాక్షి కిరణం-రామచంద్రప్ప, వేంకటనారణప్ప-వేంకటనారయ్య శ్రేష్ఠి గార్ల సహాయముతో చాలా శ్రద్ధతో కృషి నల్పుచున్నారు.

(2) లేపాటికి తూర్పున ఒకశ్రద్ధాంగదురముననున్న బసవయ్య. ఇయ్యదిమాడ ఒకలేగుండున చెక్కబడినది. దక్షిణాపార్శ్వమందున్న పాదము ఇంక పెద్దబసవయ్య లేదు. పెద్దదియేకాక కడుముద్దుగనూడ నున్నది. అలంకారముల నమర్చుటలో శిల్పి చూపిన నేర్పు చూచి ఆనందింపవలసినది. బసవయ్య ఎత్తు 28 అంగుళమునకు సుమారు 20 అడుగులు, పొడవు 30 అడుగులు ఉండును. ఇప్పటికిని పశువుల కనాలోగ్యము కలిగిన చుట్టుముట్టువారు నెన్న నారగింపుపెట్టి యీ బసవయ్యను పూజింతురు.

(౮) దేవాలయమునకు చేరిన ముఖ్యమొక మంటపము, అసంపూర్ణము.

M. K. R.

ఏమి నా కలలు?

తురగా వేంకటరామయ్యగారు (కవితాసమితి)

౧

నేడేరాడా మోము చూడనే చూడడా?
ప్రేయసీ! యనినన్ను ఫిలువ నేపిలువడా
ఏరులై పారుక
న్నీరైన దుడువడా

యుగయుగమ్ములనుండి

బిగబట్టియున్ననా

యెద జీల్చు ఈ ప్రేమ

నేనిగుర్తింపడా

ఏమి నా పరితాప, మేమికాలమ్ము!

౨

ఈ దుఃఖమున తోటలేదిరుగ గలనా
ఈ యెండలకు పూవు లెండిపోకుండునా
నామనసులోహూపు
నాయెదుట నిల్చునా

పూలుదోసిళ్లతో

బోసినవ్వింతునా

నారాజకనులలో

నానీడ జూతునా

ఏమి నాయున్నాద మేమినాకలలు?

౩

నాపుణ్యభూమిలో నాపూలతోటలో
నాబాహువల్లిలో నావలపుపాటలో
కరగి మరగి జగమ్ము
మరచి తన్మయుడైన

హృదయేశు నెదయందు

నిదురించి నిదురించి

నన్ను నేనే మరచి

నాగెలుపు చూతునా?

ఏమి నాభావాలు? ఏమినాకలలు?

౪

ఈరోదనము మింటి కెగసి మార్మోగునా?
నేలనేచీల్చి పాతాళాన కేగునా

ఆయఖాలెనముద్ర

మడుగుంట పెదకునా?

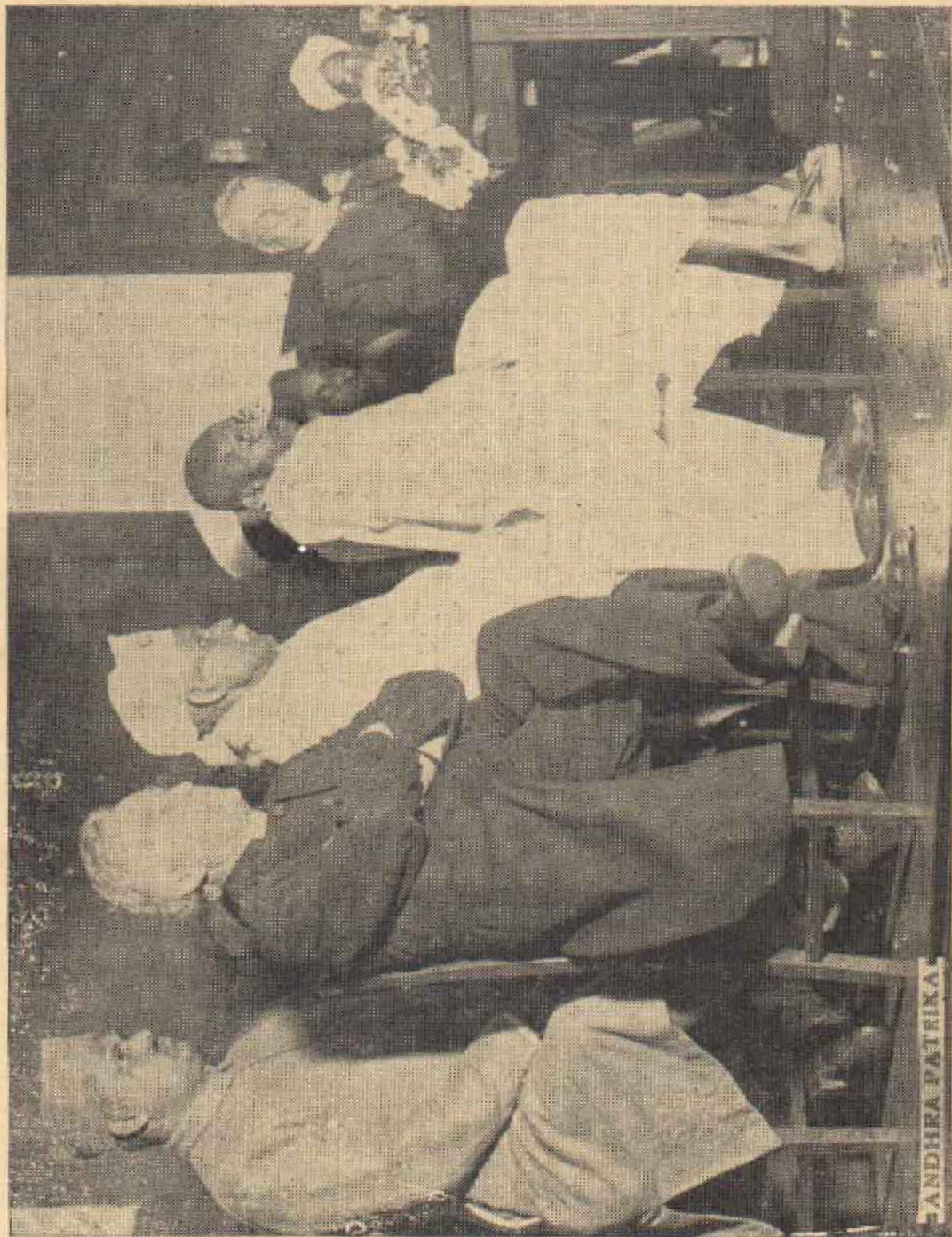
వెలుగునో గాలినో

నిలిపి పలికించునా

నామనోహరుగాంచి

నాగతులుదెల్పు నా?

ఏమిలోకాలు? నాకేటిస్వర్గాలు?

౬. మహాత్మానకు లండను సన్మానము

(Central News)

డా. డి. పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు
 వీరు నెల్లూరుననుండి చాల సంవత్సరములు ప్రచురించిన ఆముద్రిత గ్రంథ చింతామణి పత్రిక
 ఆంధ్ర మాసపత్రికలలో చాల ప్రసిద్ధి గాంచినది.

ఆంధ్రప్రబంధములను చాలవరకు మొట్ట మొదట సచ్చిత్తించి యాంధ్రవాఙ్మయ మునకు మహాకవికార మొనర్చినవాడు పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు. వీరి 'అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి' ప్రతికసాయమువలననే "తాళి దళసంపుటప్రకర కాంతారంబులం" దణిగి యుండిన మహాకవులనేకులు మొదట తమ చెరిగిపోయినట్లు, ఆంధ్రలోకమున పాఠకవర్గము నకు వారి పరిచయము సులభసాధ్య మగుటయు దట్టించినది.

రామకృష్ణయ్యగారు నెల్లూరునకు పదు నైదుమయిళ్ల దూరముననున్న దువ్వూరును గ్రామమున ౧౮౬౦-వ సంవత్సరము జూలై ౧౫-వ తేదీని (రాద్రినామ సంవత్సర ఆషాఢ బహుళ ద్వాదశిని) జన్మించిరి. ఈ నెల్లూరు మండలము కవి తిక్కన (కొట్టెరుపు తిక్కన) ఖిల్ల తిక్కనల జన్మస్థానము. రామకృష్ణయ్య గారు భారద్వాజసగోత్రుడు. ఆపస్తంబసూ త్రుడు. అప్పయ్య వీరితండ్రి. అమ్మక్కమ్మ వీరి తల్లి. ఆంగ్లేయమున వీరి పరిచయము బహుస్వల్పము. నెల్లూరుననున్న మిశనువారి యున్నత పాఠశాలలో నైదవతరగతి వరకు మాత్రమే చదివి, తరువాత సంస్కృతాంధ్ర ములయం దభిరుచి యెక్కువ యగుచుండుటచే, ఆపాఠశాలలో చదువీయన మానివైచి

నెల్లూరులోనే శ్రీపుల్లిగుండము రామచంద్ర రావుగారివద్ద శిష్యుడుగనుండి సంస్కృతాంధ్ర కావ్యము, గాథముగ బఠింప దొడగెను.

రామకృష్ణయ్యగారు తొమ్మిది సంవత్సరముల బాలుడైయుండగానే, తండ్రిని గోల్పోవు దురదృష్టము సంభవించెను. అందువలన జీవనోపాధికై మార్గము లరయవలసిన యవనరము వారికి గ్రమముగ దప్పని సరియయ్యెను. ఈ సమయమున రామకృష్ణయ్యగారికి శ్రీ వొడయూరు వీరనాగయ్యగారనువారితో గాథ మైన మైత్రిగల్గెను. వీరనాగయ్యగారు సంస్కృతాంధ్రములదగుపాటి పరిచయము గల్గిన వారును, చాలకాలమునుండి రామకృష్ణయ్య గారి కత్యంత క్షేమాభిలాషులు నై యుండిరి. తనకు పరిచితమైనచోట్ల గొన్నిటియందు చాల విలువగల తాళపత్రగ్రంథము లున్నవనియు, అవి శిథిలముగాకపూర్వమే వానిని సేకరించి ముద్రించినయెడల పండితలోకము మెప్పునందు టయేకాక వాఙ్మయమునకు శాశ్వతమైన నేవ చేయుట యనియు, వలసినచో దానంతయు నీ పనికి సాయమొనర్తుననియు వీరనాగయ్యగారు రామకృష్ణయ్యగారిని ప్రోత్సహించిరి.

కాని చాల ధనవ్యయముచేతను ప్రయాస ముచేతను సాధింపవలసిన యీ ఘనకార్యము రామకృష్ణయ్య, వీరనాగయ్యలవంటి యుత్సా

హామే ముఖ్యాధారముగాగల సాధారణులకు సాధ్యమగుటెట్లు? దీనివిషయమై వారిరువురు తీవ్రముగ నాలోచించిరి. నెల్లూరి మండలము లోని వెంకటగిరి సంస్థానము సుప్రసిద్ధకవుల కాశ్రయమొసంగి వార్షిక ప్రాబల్యమున గీర్తి గాంచినది. అప్పటికి వెంకటగిరి సంస్థానాధీశ్వరులైన శ్రీ వెలుగోటి రాజగోపాలకృష్ణయ్య చేంద్ర బహదరుగారుకూడ కవిపోషణమునను వాఙ్మయ పోషణమునను నుత్సాహ మగువరచుచునే యుండిరి. అందుచే రామకృష్ణయ్య గారును, వీరనాగయ్యగారు నాలోచించి శ్రీ రాజగోపాల కృష్ణయ్యచేంద్ర బహదరుగారిని తమ ప్రయత్నములకు దగిననాయము చేయవలయునని ప్రార్థించిరి. సంస్కృతాంధ్రభాషాభిమానులును, గవితాపోషకులునైన వెంకటగిరి ప్రభువు వీరి సంకల్పమును గౌరవించి, యుత్సాహమును గుర్తించి వారికండయై నిల్చుట కంగీకరించిరి. పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు ప్రచురించిన 'అముద్రితగ్రంథ చింతామణి పత్రిక' కు వెంకటగిరి ప్రభువే ప్రధానపోషకులు.

'అముద్రితగ్రంథ చింతామణి' యొక్క పరమావధి అముద్రితములైన యాంధ్రప్రబంధముల గ్రమముగ బ్రకటించుటయని వేరుగ చెప్పనక్కరలేకయే తెలియుచున్నది. ఈపత్రిక

౧౮౮౫-వ సంవత్సరము జూను నెలలో ప్రారంభమై ౧౯౦౪-వ సంవత్సరము యేప్రిల్ నెల వరకు సాగుచునే యుండెను. రామకృష్ణయ్య గారు పండితుడేగాని కవి కాడు. వీరు స్వయముగ రచించినగ్రంథ మొక్కటియు లేదు. వీరు ముద్రించిన పూర్వకావ్యములలో బాతముల నవరించుటకును, వాటికి వ్యాఖ్యానము చేయుటకును కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు, కొక్కండ వెంకటరత్నము పంతులు, వావిలికొలను సుబ్బారావు, మండపాక పార్వతీశ్వంకవి, మచ్చా వెంకటకవి, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి, ధర్మవరము కృష్ణమాచారి మున్నగువారు రామకృష్ణయ్యగారికి చాలదోడ్పడిరి. ౧౯౦౪ సం॥ సెప్టెంబరు ౧-వ తేదీని రామకృష్ణయ్యగారు స్వర్గస్థులగువరకు భాషాసేవయందే వారి కాలమంతయు గడచినది. వీరి మరణానంతరము తగిన ప్రోత్సాహము లేక, సమర్థుడైన యధిపతిలేక, 'అముద్రితగ్రంథ చింతామణి పత్రిక' మరల ప్రకటింపబడలేదు. చాల వ్యయప్రయాసల కోర్చి దీక్షతోను, స్వార్థత్యాగముతోను రమారమి ఇరువది వత్సరములు నిరుపమానమైన వాఙ్మయ సేవచేసిన పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారి కాంక్షలు మిక్కిలి కృతజ్ఞులై యుండవలయును.

౧

కాననశోభ లీయేక్ష వి
కాసిల లే సెలయేటి యొడ్డునక
నే నొక రాగరేఖ కర
ణిక తిరుగాడుదు, లోల భావనా
పశానపథాలలో మలయ
మారుతసేవ ఘటిల్లగా, తరం
గావత గద్గదస్వనర
హాకళికామధువారు లానుచుక.

౨

గగన విటంక మందుకొన
గా పరువెత్తు నగాంచలమ్ములక
సాగసుల ప్రోవుల ప్లెగురు
చుక, వలయావళులక రచించుచుక
దగకొనియున్న నాశ్రవణ
తత్పరతా పరితృప్తికిక సుఖ
మ్ముగ నెలు గెత్తి పాడుకొను
పుల్లులె నావిదమెచ్చు నెచ్చెలుల్.

౩

ఈ యెడ విస్తరిల్లు ప్రతి
హృద్యలతాంత పరీమళాల నా
లో యువకానుభోగ సర
భుల్ పులకించు, రసప్రమోదపుక
తీయదనాలు నించుకొను
తీరన దత్ప్రీతి కమ్రవాయుపుల్
నాయెద భావతంత్రుల ని
నాదిలచేయు నెవో కవిత్వముల్.

౪

ఈ వనదృశ్యమే కుముది
సీశ్వర భాస్వరహానమై కళా
ప్రవరణమ్ములక తొణకు
లాడు, పురాస్మృత సౌహృదమ్ములే
క్రోవలు తేరు నిచ్చట ని
గూఢ మనస్సుభతోరణమ్ములై
దైవకృపాస్ఫటిద్యుతినీ
ధానములే వికసించు పూవులై.

[కృష్ణుడు డవతారపురుషుడని, ఎనమండు గురు భార్యలతో, షడునాఱువేల గోపి కలతో వర్తించెనని, యమునాసికతాతలముల యందు వెన్నెలరేలలో వేణుగానముతోఁ ద మాలద్రుమముల మాటున రాధతో డాగురు మూతలూడెనని, వెన్నలు దొంగిలెనని, కాలి యుని మర్దించెనని, రానక్రీడలు నెఱపెనని, గోవర్ధన మెత్తెనని, గోపికావస్తానహరణము చేసెనని, కంసాదుల సంహరించెనని, భారత రణరంగమున నిలిచి షడునెనిమిది యధ్యాయముల గీత పార్థునకుఁ బాఠమునెప్పెనని, లోకాతీతుఁ డని చెప్పెడి గాథలను, వాని యంత రార్థములను అటుంచి ప్రకృతమునకు బద్ధుడ నగుదును.]

గాంధీ - కృష్ణుడు.

కృష్ణుడు ద్వాపరపురుషుడు; గాంధీ కలియుగపురుషుడు. ఆతఁడు పురాణకథితుఁడు; ఈతఁడు సద్యఃప్రవర్తకుఁడు. ఆతఁడు షరోక్షము; ఈతఁడు ప్రత్యక్షము. ఆతని విద్యమానము గతము, వివాదగ్రస్తము; ఈతనిది వర్తమానము, ఆద్యారంభ ప్రతివాద రహితము. ఆతఁడు వ్యాసమహర్షి భావనాప్రవాహ సంభూతమగు నొక కైరటము; ఈతఁడు ప్రకృతిలీలాజాలకమునందలి యొక తరంగ. ఆతఁడు యాదవుడు; ఈతఁడు వైశ్యుడు. ఆ

తఁడు సుందరుఁడు, బలవంతుఁడు; ఈతఁడు మామూలుమనిసి, దుర్బలుఁడు. ఆతఁడు భోగి, ప్రభువు; ఈతఁడు యోగి, పరివ్రాజకుఁడు. ఆతని విహారములు ఉద్యానవాటికలు, అంతఃపురములు, రథారోహణములు, రాజసభాభవనములు; ఈతని ప్రచారములు బీదల ఆకుగుడిసెలు, పొలములు, కాలినడకలు ఆశ్రమోపాంతములు.

నీతి - ధర్మము

కృష్ణుడు నైతికప్రవణుడు; గాంధీ ధార్మికబద్ధుఁడు. వాఁడు లౌకికుఁడు, చతురుఁడు; వీఁడు అలౌకికుఁడు, ఛాందసుఁడు. వానియందు రాజసము ప్రభుత్వముచేసినది; వీనిలో సత్త్వము పరాక్రమించినది. కర్మత్వ రహితమైన హింసాచరణము కర్మయోగమని వాని యాదేశము; కర్మత్వ-భోక్తృత్వాదికము భౌతికమునకుఁ దప్పనివగుట అహింసాచరణమే అనుష్ఠేయమని, అదియ కర్మయోగమని వీనిమతము. నీతిషధమున ధర్మము సురక్షితమని వాని యుపదేశము; ధర్మమార్గమున నీతి సురక్షితమని వీని యనుభూతి. వాఁడు పాండవపక్షపాతి. విలయద్వారమున విజయము సాధింప నిశ్చయించినవాఁడు వాడు; తపస్సున సత్యపరాక్రమమున నార్జించినదే అవినశ్వరమగు విజయమని నమ్మినవాఁడు వీడు.

కృష్ణుడు, నీతి - హింస

దుర్యోధనుడు పార్థుడును తన సాయముఁ గోరివచ్చినపుడు తనవంటివారిని గోపాలురను పదివేపురను జూపి, తన తాటస్థమును, వారి సమరకోవిదబోహాటోపాభిరామత్వమును, వారి చాపద్యాయుధకళావైశారద్యమును వివరించినాడు; దుర్యోధనుడు తన్నుఁ గోరికొనునేమో యని శంకించినాడు; పిన్నవాఁడు అర్జునుడు మును గోరపాడి యని పాడి తెలిపినాడు; మోహపెట్టినాడు—కృష్ణుడు; ఇది యొకనీతి.

“భూరిపరాక్రములను నారాయణాభిధానులను గోపాలురను దుర్యోధనుడు గోరికొనెగదా, నన్ను సంగ్రామారంభరహితునిఁ గోరికొనుట నీకు మేలగునా?” అని పార్థునిఁ బ్రశ్నించినాడు—కృష్ణుడు; -ఇది బావమఱుదుల సరసము, అహంకారసమన్వితము, మానవత్వము—ఇదియు నొకనీతి.

“.....ఇక నెడనేయక ప్రాణము లఱచేత నిడికొని యుద్ధమునకు నడవఁడు..... ఇట్టి నేను తేరుగడిప.....కిరీటి నేఁడో రేపో ఎత్తివచ్చును. అపుడు మీ కెందుఁ బోవచ్చును?” అని కౌరవులకుఁ దెలుపుమని సంజయునిఁ జెప్పిపుచ్చినాడు—కృష్ణుడు; ఇది, సంధి యాతని కొడబాటు కాదని, రణమే కర్షమని తచ్చిత్తవృత్తి ప్రకటించినది; - ఇదియు నీతి.

“నిక్కముగా నే నలిగిన రణకేలికి మా ర్కొన నొక్కఁడేని గలఁడా?..... దైన్యము

విడువుము. అరివర్గమును జయించుటవలన ఇహపరములును, దిరిగీర్తియుఁ గలుగును.... అంతచేసియు నెన్నఁడును కౌరవులు పశ్చాత్తప్తులు గారు. అట్టిచోట కృపయు, బంధుత్వమును దలంపకుము.....కూరాత్ములగు కౌరవు లెవ్వరికేని పథ్య లగుదురు. అట్టివారు నీ కేల అనధ్యులు? పాపాత్ములగు హింసకు లను పాములనువలె నిర్విచారముగా వధించుట కర్తవ్యము.....” అని ఎన్నియేని రోషములం బోసి ధర్మజాదులను బురిగొల్పినాడు; తన రాయబారము ఫలోన్ముఖము గా దని, యుద్ధమే నిశ్చితమని, కృష్ణుఁ డిరు తెఱఁగులకుఁ బొందుపఱుపఁ బ్రయత్నింపఁ డయ్యెనని అజ్ఞలనుకొందురని తా నిట్లు నటించుచున్నా నని, ద్రాక్షదితో కుంతితో విదురునితో వెలువరించినాడు—ఇదియు లౌకికనీతిక్రమము.

నైతిక విజృంభణమున ధర్మదేవత దవ్వెనది. కపటము- అసత్యము- హత్య- హింస- పరిపాటియైనవి. భారతము పెద్ద పీనుఁగులపెంటయైనది. భీష్ముద్రోణాది వీరులను కర్ణుని కౌరవ శత్రుమును తుదకు మేనల్లుని నభిమన్యుని వధావిధానమునకుఁ గృష్ణుడు విధియైనాడు. అది యాసురనైతికయుగము.

మఱియు, చతురంగబల సమేతుడై రాజకీవికిఁ గొఱత లేకుండ రాయబారమునకు బయలుదేరినాడు కృష్ణుడు. ఆవేషము, ఆపరిధవము, ఆభాషణము, ఆచార్యము-సర్వము నీతినంపన్నము. అలౌకికమున లౌకికమే ఈపట్టున గృష్ణునియందుఁ దోచువడినది.

యుగసంధి

ఈ యుగసంధియందు ఆసురవైతికతంత్రములనడుమ సంకురించిన బుద్ధుని యహింసాధర్మము గానుగలలో నలిగిపోయినది. ఆ విలయమునుండి మొలచి మొక్కయై ప్రాకనుండిన జీససు భూతకారుణ్యము కంటక శిరస్త్రాణముతో శిలువను గ్రుచ్చబడెను. వైతికతంత్రము మురిగినది. రక్తత్మస్థ సీమగడచినది. వైశ్యత్వము తలసూపినది; సాగినది. దాని యవసానశ యంతయు దల్లి ప్రసవవేదనము-ప్రాణగండము. ధర్మోదయ మైనది. ప్రథమవాదము ప్రారంభమైనది.

గాంధి

గాంధి యవతరించినాడు. అతని తపస్సు పండినది. వైముఖ్యయోగము, సత్యపరాక్రమము అను దివ్యాస్త్రములను సాధించినాడు. వానిచే హింసాది క్రూరసత్వములను మార్చినాడు. విశ్వరూపమును జూపినాడు. లోకమును నివ్వెఱపఱచినాడు. ధిక్కరించి పాలకులను రాయబారమున కొడబడినాడు. విమతుని విశ్వసించినాడు. పిలిపించుకొని వెడలి నాడు.

ఆనుషంగికముగ నలవడిన పంచకత్వమును, హింసను గర్హించుచున్నాడు. వాని నిరంకుశముజేయఁ బ్రయత్నించుచున్నాడు. ధర్మప్రతిష్ఠాపనము వాని లక్ష్యము; వాని జీవనపరాకాష్ఠ. 'కత్తి నోకడు ప్రేసినను వేతాకడు చందనం బలదిన డెంద మ య్యిరువుర యెడ నమమ'. వ్యక్తులయెడఁ గ్రోధ మూని

యెఱుగఁడు. ఆబిచ్చగాని వేసముతో, ఆకొల్లాయగుడ్డతో లండను రాయబారము నడపఁబోయినాడు. బాద్మలతో సన్నిధి నేయుచున్నాడు. రాజసభలో ముప్పదియాఱుకోట్ల భారతీయులకుఁ బ్రవక్తయై, ప్రభువై కూర్చున్నాడు. అధికారమందిరము లన్నియు ధర్మదేవతాలయములు గావలయునని హెచ్చరించుచున్నాడు. సహజసాధువాదమునఁ బాశ్చాత్య వైశ్యసీతిని, ఆసురకృత్యములను పరాస్తము చేయుచున్నాడు. శాంక్షేప్రభుడు, ప్రధానామాత్యుడు, రాష్ట్రమేడ్డానోట్లు, స్టేట్ సెక్రెటరీ హోం ప్రభృతులు, ఇర్విప్రభుడు, ఒకడేల బ్రిటీషుసీతని గాపాడుటకుఁ గంకణము గట్టిన 'లండన్ టైముస్' మొదలగు పత్రికలును ఆతని ధర్మవాదము నగ్గించుచున్నారు. బ్రిటీషుప్రజలు ఆతని ధర్మనిష్ఠకు, బుద్ధివైశద్యమునకు, వాదసారళ్యమునకు నివ్వెఱ గందినారు. తాకికమున అతాకిక సంపత్తినిఁ జూపినాడు.

లక్ష్యము - సామ్యము

కృష్ణుని లక్ష్యము ఆశ్రితవాత్సల్యము. విశ్వకల్యాణము గాంధీలక్ష్యము. ఆతని శృంగారజగత్తునకు విలాసునిగ, రాజ్యాంగమున నీతికళానిపుణునిగ, పక్షావలంబిగ, రణాంగణమున శూరునిగ, ధార్మికప్రపంచమునకు ఉపదేశికునిగ, ప్రకృతిని రాణివాసమునుగఁ జేసికొని మధురభావమున భోగించినవానిగ-వ్యాసుడు చిత్రించినాడు.

గాంధి బ్రహ్మచర్యగార్హస్థ్యములఁ దరించినాడు, బారిష్ట రైనాడు, ప్రకృతియందలి

శోకమయప్రపంచము తనదిగా భావించినాడు. ఆత్మశాంతికి బ్రేమకన్న సంతోషని మఱియొకటి లేదని యెఱిగినాడు. ప్రకృతిని మాతృస్థానమున నుంచి పూజించుచున్నాడు. వానప్రస్థము స్వీకరించినాడు. ప్రభుని జీవనమున విలువ మైన తనివి తుట్టి శాంతి కష్టజీవితమున ను గనిపట్టినాడు. అందు వానికి సాయుజ్యము.

కృష్ణుని సాధనవిధానములు సమయానుగుణములగు నీతులు శస్త్రాస్త్రములు. గాంధీ సాధనవిధానములు వైముఖ్యయోగము, సత్యపరాక్రమము. ఆతడు హంతకుడు, హత్యచరణముఁ బోలినాడని చెప్పవచ్చును; ఈతడు హత్యను గూర్చి వినునపుడు తల్లడిలువాడు. ఆతని రాయబారము హత్యలకు దారితీసినది; శేషిం

చినవి రాజ్యముపేరిట నెత్తురుకూడు, తరింపరాని దుఃఖము; ఈతని రాయబారము ఫలోన్ముఖమైనను గాకున్నను తదుపక్రమిత సిద్ధాంతము సర్వప్రపంచమునఁ బరివ్యాప్తమైనది. ఆత్మరక్షణమునకు లోకభద్రతకు ఆ మహాస్త్రమే శరణ్యమని మానవకోటి గ్రహించుచున్నది.

పురాణాదుల పరమార్థములను, ఇతిహాసములయందలి సంవిధానములను, పూర్వ-పర సందర్భములను పరిశీలించుమేని గాంధీకి గృష్ణ సామ్య మెంతయుఁ జెల్లదని, వాడు యుగ పురుషుడని, వానియుద్యమము అజరామరమని, ఫలితము నిశ్చితమని తెలియఁగలము. ఆతడు కృతకృత్యుడు; సంకల్పసిద్ధుడు.

పర్వాకాలము

కోరేమిల్లి వీరసోమ సత్యనారాయణ గారు

శ్రీ మహితేంద్ర చాపమును జేకొని తొల్కరిరాముఁ డంబుడ శ్యాముఁడు గ్రీష్మరావణు శరావళిచేతను రూపిమూపి సాదామని నీతతోడ వియదంచితపుష్పక మెక్కియేగ భూకామినితాప మారెను జగజ్జనముల్ ముదమంది రెంతయున్.

అరయ ఘనుండు మున్ను తనకై తరివేచిన చాతకద్విజోత్కరముల తృప్తిజేసి పరితాపభరంబున భూళివారు భూతరుణికి శాంతిగూర్చి ప్రజ తాలిమి జెందఁగఁ జేసె జీవనంబిరవుగఁ దాల్చినందు కిదియేకడ సార్థక మన్న రీతిగన్.

తన ప్రియుండైన భానుడు వితాకున తేజము దూలియుండ పద్మిని కడుమోమువంచి సముద్రార్థ మృదుచ్ఛదపాళి వాసనీటిని తడిగొన్న తానటమటించుచు నట్టులయుండఁగాదె దుర్దినములు వోవఁజూచుచు పతివ్రతకట్టుల వైజమేకదా.

మును తమలేములం దొలగి పూర్ణత జెందగనిప్పు డుబ్బి, యొ
డ్లను కడువొంచి, భవ్యతరులన్ జలియింపఁగఁజేసి వాహినుల్
జనియెడు వేగ నంబుకణ చంచలభాగ్యము శాశ్వతంబె! దు
ర్జను లిటు త్రుళ్లుచుండురు ధర్మ నడుమంత్రపుకల్మి గల్గినన్.

ప్రాకటజన్మభూము లెడబాసి యనేకవిదేశసంచరో
ద్రదేశభరంబుచేత చనుదెంచు నదీతతికెల్ల తాను ప్రా
పై కడు నాదరించె తనవారిగ పూర్ణకృపారసాస్తిర
త్నాకరుఁ డౌరవై జమకదా సుగుణాబ్ధుల కిట్టి చందముల్.

ఆరయ నభ్రమధ్యసముదగ్రనగస్తననిర్గళత్పయో
ధారలు వొంగ తొక్కిరిలతాంగి యొనంగిన పొట్టలుబ్బుగా
కోరికఁగ్రోలి పైరునిసుగుల్ మృదులానిలసంచలస్మనో
హారదళాగ్రహస్తములనల్లఁ గదల్చుచు కేరుచుండెడున్
పచ్చనిచేలతో తళుకు వన్నె మొఱుంగుల సూపులీలతో
నచ్చపు శక్రచాపమహితాకృతి కన్నోమ సోయగంబుతో
హెచ్చగు మబ్బువేణితులకింపులతో, విరజాజితాపితో
ముచ్చట గూర్చుచున్ ప్రకృతి ముద్దులగుమ్మ తనర్చె నెంతయున్.

కలకలనవ్వు లీనెడు మొగంబులు, సంపెంగపూలమేలి క్రొ
వ్వలపులు గ్రుమ్మరించు కచభారములున్ జలతారురంగుడాల్
వలువ లెసంగ శ్రావణపు వాసరవేళల వాయనంబులన్
నెలతలు గొంచుఁబోప్రకృతి నిత్యశుభాకృతిఁ దోచె నెంతయున్.

వేలారహితసము త్తాలామితవిశాల సీలాంబరవితాన కీలితంబు
వ్యాలోలనత్ప్రభా వాలోల్లసత్తటి న్మాలాసమీచీన మండనంబు
హేలాహరితసస్య జాలైకకంబళ శ్రీలాలితాయత క్షితితలంబు
లీలామృదుకలాప పాళీలనత్కేకి లీలావతీనాట్య లాలితంబు
కాలకవివర్య విరచిత కందశబ్ద - జాలనిస్తులప్రతిరావ సంభృతంబు
సరసమార్గానుసంగత త్మోధరంబు - నగుచుఁ గనుపట్టె ప్రకృతినభాంతరంబు.

“బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర ధర్మము లన్నియు చుట్టచుట్టుకొని వచ్చి యీయనయందు మూర్తీభవించినవి. అట్టి పురుషుడు గాంధీమహాత్ము డొక్కడే.

రెండవగాంధీ మున్నెన్నడు లేడు.”

లోకమునకు మార్గదర్శియగు పురుషుడు సర్వలోకమునుగో క్షేమంకుడై యుండవలెను. అటులైన గాని ఆతడు లోకమును ఋజుపథమున, జయప్రదముగ నడపింపలేడు. ఆతనిసుగుణము తెట్లో అట్లే ఆతని విజ్ఞానసంపత్తియు అమూల్యమగు సహాయకారిగ నుండగలదు. ఈ రెంటికీని మకుటప్రాయమైనది సమ్రథ. మూలధర్మములందు గాంధీమహాత్మునకు పట్టుద, హెచ్చు; లోకనియంతృత్వమునకు ఈపట్టుదల అవసరమే. అవసరమే గాక, నాయకత్వమునను ఇదే మూలాధారముకూడాను. అయితే, గాంధీ విజయమునకు ఇది ఒక్కటే కారణము కాదు. ఆహింసాసత్యములందీయనకు అనన్యమగుభక్తి గలదు. వేయేల? ఆయన మతసార మంతయు ఇందే యిమిడియున్నది. అయితే గాంధీవిజయమునకు యిది ఒకటే కారణము కాదు. ప్రతి పక్షియెడ పూజ్యభావమును గాని, ఆతనివాదనయెడ సహనమునుగాని గాంధీ ఎన్నడును వీడడు. ఇట్టి అసాధారణగుణవిశేషము మామూలు రాజ్యశంత్రాజ్యలందు గానము. అయితే, గాంధీ విజయమునకు కారణము ఇదికూడ కాదు.

గాంధీవిజయమునకు కారణము ఆయన సమ్రగుణము; ఆయన నిరహంకృతి—ఆయనయం దుండు సహనము; అపారమగు కష్టసహిష్ణుత, నిష్టంద్రత; “సత్య మెన్నటికైన జయించగలదు. నేడు గాకున్న కేవలము జయించగలదు. తొందరయేమి? అంతవరకు

వేచియుండెదను”—అను ఓపిక; ప్రతివాదిని తనవైపునకు త్రిప్పుకొనగల సమ అకుంతితవిశ్వాసము. ఇవి ఆయన విజయమునకు కారణములు.

లక్ష్యము మూలధర్మములందే!

ప్రతివాదిని భూధంగములచే క్రంగదీయఁగు. ప్రతివాదివాదనను సహానుభూతితో గ్రహించి, తన మోహనగుణముచే ఆకర్షించును. ఈసమ్మోహనాస్త్రము నెవరును ఎదిరించలేక లోబడుదురు. “ఇది ధోమిరా, మూలసిద్ధాంతమునే వదలివేసినాడు”—అని గాంధీ యనుచరులు తరుచు విశ్రాంతు లగుచుందురు. కాని, కొంత దూరము పోయి పారజూచునప్పుటికి మూలధర్మమునందు గాంధీకి గల లక్ష్యము చేదరలే దనియు, అది అతినిర్మలముగను, ఋజుపథమందును గలదనియు గ్రహించుచుందురు. గాంధీలీలలను పరికిలించి చూచినట్లయితే, యీ లక్ష్యము లన్నియు అందు గాన్పించును. పూర్ణపురుషుడు, రసజ్ఞుడు, చమత్కారి, న్యవహారదక్షుడు, నిగ్రహగ్రహసముర్ధుడు నగు గాంధీమహాత్ముని తత్త్వలీలయందీగుణగణము లన్నియు గాననగును. ఒక్కొక్కగుణవిశేషమునుగూర్చి పరికిలించుము.—

౧. గాంధీ - పూర్ణపురుషుడు :

లోకసంగ్రహార్థమై మహాపురుషు లుద్భవించినారన్నప్పుడు, వారి యవతారమునకు పూర్వము లోకమేసితీయం దున్నది? ఏయేధర్మముల నాదర్శముగ

* ఈవాగ్దశము ఆంగ్లమున ‘జాంబాయి క్రానికల్’లో ప్రచురింపబడినది. అదియే యిపుడు శ్రీమానికొండ సత్యనారాయణగారిచే తెలుగున వ్రాయబడినది.

గొన్నది? ఈ మహాపురుషులు వీనిని సంస్కరించుట కట్లు పూనుకొనిరి? అను సంశయలగూర్చి తెలిసి కొనవలసియున్నది. హిందూసంఘము యుగములకు పూర్వము కొన్ని పునాదులపై నిర్మింపబడెను; సర్వ గ్రహనుడగు కాలపురుషుని ధాటికిని, అసంఖ్యాకములగు నితర దండయాత్రలకును చెక్కుచెదరక నిలిచినది. గాంధీమహాత్ముడు భారతజాతిని పునర్నిర్మాణ మొనర్ప అవతరించినా డని చెప్పినప్పుడు, ఈ జాతికి పూర్వము వేసిన పునాదు లెట్టివి? ఇప్పుడు గాంధీమహాత్ముడు వీని నెట్లు బలపరచదలచుకొన్నాడు? అను సంశయలగూర్చి వివరించుట మన విధియై యున్నది.

యుగములకుపూర్వము భారతయుషులు మానవులు చేయవలసిన కార్యములను విహీకమునియు, పారశాక్తికమనియు కెందుదిధములుగ విభాగించి సంఘములో ఆయాతరగతులవారికి వీనిని విధించిరి. దేశధర్మముల నిర్వచించు బాధ్యతను బ్రాహ్మణులపై పెట్టిరి. వానిని అమలుజరిపి, అవి చెడకుండ కాపాడు బాధ్యతను క్షత్రియులపై పెట్టిరి; దేశసంపదను సేకరించువని వైశ్యులకు పెట్టిరి. దేశసంపదను ఉత్పత్తిచేయు పని శూద్రులదనిరి.

తలొకపనిని నిర్ణయించిరి :

సంఘధారణకు కావలసిన కార్యముల నన్నిటిని విడివిడిగ విడదీసి వారివారికి పంచిరి. అయితే, విజ్ఞానముగాని, ధనముగాని, తమసామ్రేయని ఎవరును విర్రవీగకుండుటకై, ఇందులకు ఒకరు ఎక్కువనిగాని, ఒకరు తక్కువనిగాని, అపాంశ్యుతితో నుండకుండుటకై, ఒక ఏర్పాటు చేసిరి. అదే దశగః—ఒకటి ఉన్నవానికి యింకొకటి లేకుండజేసిరి. విజ్ఞాన మున్నవానికి ధనము లేకుండజేసిరి; ధన మున్నవానికి విజ్ఞానము లేకుండజేసిరి. ఇందులో ఏది కావాలో కోరుకో మనిరి. “పేదరికము స్వీకరించి సంఘముల మెప్పుతో తృప్తిపడివుంటావా, లేక ధనధాన్యములతో తులతూగుదు అజ్ఞానములో వుంటావా? ఈరెంటిలో యేది కావలెనో కోరుకో” మనిరి.

కాని, కాలములు మారివని. పూర్వపు ఆరలు—పూర్వపు సరిహద్దుగోడలు—కాలగతిని కరగిపోతొచ్చినవి. ఇవి చిరకాలము నిలువజాలవని తెలిసినది. కులములు, వర్ణములు ఒకదానిలో ఒకటి నొచ్చి, సంకరము లయినవి. దేశధర్మముల సంరక్షించు ఔక్రేశక్తి శిథిలమైనది. సంఘమునుండి యాశక్తి యెప్పుడైతే తరలినదో, బ్రాహ్మణులకు సంఘమునుండి వచ్చుచున్న మనుభృతి (Maintenance = మనోవర్తి) నిలిచిపోయినది. వాని బ్రతుకు తెరువు వాడు భూమికోవలసివచ్చెను. తక్కిన సంఘములతో పాటు వీడును నాకరి చేసియో, మాత్రినాలి చేసియో, పొట్టపోసుకొనవలసివచ్చెను. ఈకారణముచే సంఘములో విజ్ఞానసంపద నశించుటయే గాక, బ్రాహ్మణులు ఏధర్మములపైతే ఆధర్మముగ గొనినో, అవన్నియు నీచదిశ నొందినవి. బ్రాహ్మణుడును ఇతరులతోపాటు అధికారవాంఛకు, దురాశలకు, విషయలంపటలకు, అందుకు సంబంధించిన సమస్తదుర్వృత్తులకు లోబడి పోయెను. సంఘము ఒక త్రోవ తెన్ను లేక, తెగిన హారములోని ముత్యములట్లు, చెల్లాచెదులై పోయెను. సంఘము ఆరాచక మయ్యెను. యంత్రములమీద తయారైన సరుకులు వచ్చి చేతివృత్తులు నశింపుచేసినవి. పరిశ్రమలు పాడైనవి; విజ్ఞానము శిథిలమైనది; కులములు నామమాత్రావశిష్ట మైనవి.

నేటి పౌరధర్మము :

కాబట్టి, హిందూసంఘమును ఇప్పుడు పునర్నిర్మాణ మొనర్పవలసినవచ్చెను. వెనుకటి ఆరలనే తిరిగి నిర్మించుటకు వీలు లేదు. మానవులు సంఘధారణ కొనర్పవలసిన కార్యములను విడివిడిగ - కేటాయింపుగ - విడదీసి వెనుకటివలె పంచుటకు - వర్ణవిభాగ మొనర్చుటకు - సాధ్యము కాదు. వాంఛనీయుమును కాదు. విజ్ఞానము, ధనము, చేతివృత్తులు, చదువులు - అన్నియు కలిపి యుండవలెను. ఇది నేటి పౌరుని ఆధర్మము. ఇది పూర్ణమును, అవిభాజ్యమును నైన పౌరవృత్తి. ఒకేపౌరుడు అటు ధర్మమును నిర్వచించుకొననువలెను, ఇటు ఆధర్మమును కాపాడుకొననువలెను, అతడే దేశసంపదను ఉత్ప

త్రియు చేయవలెను, దానిని నేకరించి అందరికి అంద చేయవలెను. అనగ, ఒకేపొరుగు బ్రాహ్మణుడై యుండవలెను; ఆతడే త్రియుడై యుండవలెను; ఆతడే వైశ్యుడును, కూర్మడునుకూడ వై యుండవలెను. ఇప్పుడున్న నీతి యేమనగ అందరును కూర్మ లైరి; కాబట్టి, కొంద రేమనుచున్నారనగ “అందరిని బ్రాహ్మణులనుగ జేయవలె” ననుచున్నారు: కాని,

బ్రాహ్మణుడు పూర్ణపురుషుడు కాదు :

బ్రాహ్మణు డగుట యనగ, పూర్ణపురుషు డగుట కాదు. విరాట్పురుషుని కిరస్సునుండి బ్రాహ్మణుడును, భుజములనుండి త్రియుడును, దారువులనుండి వైశ్యుడును, పాదములనుండి కూర్మడును పుట్టివారని పురాణగాథలు చెప్పినప్పుడు, ఇందలి రహస్యము నవి విస్పష్ట మొనర్చియేయుండెను. వీ రందరు ఆపూర్ణ పురుషునిలో-విరాట్పురుషునిలో భాగములే గాని- మొండెములేగాని-ఎవరిమట్టుకు వారు సంపూర్ణులు కారని పురాణములు ఖండితముగ-సంశయమున కెక్కడను తావు లేకుండ-తెగగొట్టి చెప్పియే యున్నవి. కాబట్టి, “దేశాన్మంతా బ్రాహ్మణులను చేసివేస్తా” నని బయలు దేరుట తప్పు. దీనిబట్టి యేమి ధ్వనించుచున్నది? బ్రాహ్మణుడు తక్కినవారికంటె అధికుడని ధ్వనించుట లేదా? ఇది తప్పు. వర్ణములలో-కులములలో- ఒకటి ఎక్కువ, ఒకటి తక్కువ అనే భేద మేమియు లేదు. బుజాలకంటె తల యెక్కువ యని గాని, పాదాల కంటె తొడ లెక్కువ యని గాని, ఉన్నదా? ఏ ఒక్కటి గాని, తక్కిన మూడు లేనిది, రాణించదు-తక్కిన మూడు లేనిది ఎందుకు పనికిరాదు. అందు చేతనే, “అన్ని కులాలను బ్రాహ్మణులను చేసివేస్తా” నని చెప్పడం తప్పుని చెప్పుచున్నాను.

అపూర్వసమ్మేళనము :

సరియైన పునర్నిర్మాణమాత్ర మేమి? ప్రతి పొరుని (ఒక్క-బ్రాహ్మణునిగానే గాక) సంపూర్ణమాన పునిగ చేయుటయే సరియైన మార్గము. ప్రతిపొరుడు సర్వతోముఖముగ, సంపూర్ణముగ, పూర్ణపురుషుడుగ-

వికాసము నొందవలెను. ఇట్టిపొరుడు గాంధీ. ఇట్టి పరిపూర్ణవికాసమునే లోకమునకు లేవలెనని గాంధీ పాటుపడుచున్నాడు.

గాంధీ బ్రాహ్మణుడు :

ఆతడు హిందూధర్మసారమును నిర్వచించి, తన యందు నిశ్చేపించుచున్నాడు.

గాంధీ త్రియుడు :

ధర్మరక్షణకై తన ప్రాణములను దేశమాత పాదకమలములందు సమర్పించుచున్నాడు. త్రియుడంటే మరి యింకెవడు?

గాంధీ వైశ్యుడు :

జన్మచేరినే గాక, చేయుకర్మయందును వైశ్యుడు. దేశసంపదను నేకరించి, దేశప్రజలకు ఆన్నవస్త్రాదికముల నొసంగుటకై పూనుకొన్నాడు. ఇదే వైశ్యధర్మము.

గాంధీ కూర్మడు :

అన్నవస్త్రాదికములను నేకరించి పంచుటయే గాక, అన్నవస్త్రాదికసంపదను ఆతడు ఉత్పత్తి చేయబూని నాడు. అతిసమర్థతతో, ధక్తి, ప్రేమలతో మానవసేవ చేయుచున్నాడు: ఇది కూర్మధర్మము. ఈ సేవా ధర్మమందే ఆయన కెక్కువ ప్రీతి.

ఒకసభలో ఒక గాంధీభక్తుడు గాంధీని ‘నీవు బ్రాహ్మణునకంటె అధికుడవు’ అని పొగడినప్పుడు- “అయ్యో, నన్ను నీవు ‘కూర్మలలో కెల్ల కూర్మడు’ వని పొగడిన ననుకొంటిని? ఇదేల నా కారాధంగము చేసితి” నని చెప్పెనట!

ఇదిగో పూర్ణపురుషు డనగ నీతడు! ఈతడు బ్రాహ్మణులలో కెల్ల బ్రాహ్మణుడు, త్రియులలో కెల్ల త్రియుడు, వైశ్యులలో వైశ్యభిక్షాసుణి, నిత్య మనుష్ఠించుమానవసేవాధర్మముచే కూర్మలలోని కెల్ల కూర్మడు. “నేను రైతును, నేతగాడిని” అని ఒకచోట చెప్పుకున్నాడు. రైతును, నేతగాడునుమాత్రమే కాదు. ఈతడు ఋషియు, వైదికుడును. ఋషిగ నుండి “ఋశ్యులను”, “నూత్రము”లను ఉద్ఘాటించెను. వైదికుడుగ

నుండి తన తీవ్రతమును వీక్షణమందైనను సరే లోకరక్షణకై బలి యివ్వ కంకణము కట్టుకొన్నాడు. వధుకు, నేత, వృత్తిని పునరుద్ధరింప బూని, లోకమునకు అన్న నిస్తాదికముల నిచ్చుటకై, దేశసంపదను నేకరించుచు, దానిని పంచుచు రైతులలో రైతై, కోమటులలో కోమటియై మెలగుచున్నాడు.

ఈపూర్ణపురుషుడు, ఈ సంపూర్ణ ఈశ్వరవ్యక్తి, ఈనూతన యుగపురుషుడు అట్లదిగో! నేడు మన చర్యచతువులకు గోచరమగుచున్నాడు. మిత్రపక్ష భావములతో మనలో కలిసిమెలిసి తిరుగుచున్నాడు. మనమీద చెయివేసి చెట్టాపట్టాలు పట్టుకొని తిరుగుచున్నాడు. మనతో మాట్లాడుచున్నాడు. మనను చూచుచున్నాడు. మనము ఆయనను చూచుచున్నాము. అలవాడు శ్రీకృష్ణావతారములో రేపల్లెలో బృందావన వీధులందు కలిసిమెలిసి తిరిగిన గోపకులచే భాగ్యము; నేడు మనచే భాగ్యము.

పూర్వకాలమున ఆవతారములు నచ్చినవి, పోయినవి. మనము చూడలేదు. ఆరోజులలో ఆసంగతి కొలది మందికే తెలిసెను. నేడు ఈనూతనావతారము, మన మధ్య అవతరించి, హిందూసంఘములో నింతకాలము నుంచి పట్టినపాచిని కడిగివేసి కళంకమును తొలగవలెనని శ్రోతగ తిరిగి గట్టిపునాదులను వేయుటకై మనలో కలిసిమెలిసి పనిచేయుచున్నాడు. ఈఆవతారమూర్తి కీర్తి భరతఖండమును దాటి, విశ్వమున కంతకును తెలుపు పూత గావించినది.

[వెనుకటి యవతారములలో రామావతార మొక్కటే సంపూర్ణావతార మని చెప్పుట కలదు. ఈశ్వరుడు తన సర్వసంపూర్ణకళలో ఈలోకమునకు రామరూపమున వచ్చివేసెనట. అందుచే వైకుంఠము పాడువడెనట! అట్టి సంపూర్ణావతారమును నేడు తిరిగి మనము గాంధీరూపమున చూచుచున్నాము.]

౨. గాంధీ—ఖచితమైన మనిషి:

నూతనభారతజాతినిర్మాతగ మహాత్ముని వర్ణించి తిమి. పూర్ణపురుషుని లక్షణము తాను జన్మించిన దేశ

ములోని సభ్యత నొక్కదానినే గ్రహించుట కాదు. పరిపూర్ణత కిది చాలదు. ప్రపంచములో ఏ ఒక్కజాతికి గాని పరిపూర్ణత, సర్వజ్ఞత కలుగజాలదు. అట్లని ఏ జాతిగాని గర్వింప వీలులేదు. పాశ్చాత్యులు పౌరక్షుల నుండియు, అట్లే పౌరక్షులు పాశ్చాత్యులనుండియు నేర్చుకొనవలసినవి ఎన్నియో కలవు. కాలము విలువ పాశ్చాత్యు లెరిగినట్లు ఇంకెవరు నెరుగరు. ఇది వారి సుగుణములలో ప్రధానమైనది. అందుచే వారు అనుకొన్న పనిని అనుకొన్న వేళకు తప్పక చేయుదురు. (మన వలె వారు “అధిభులు”—“వేళాపాళా లేనివారు” కాదు.) ఇంతే గాక వారి భావములును నడవడియునూడ ఖచితముగ నుండును.

ఒక్కొక్కప్పుడు ఎదుటివానిని

ఎక్కువగ నమ్మును:

అనుకొన్న పనిని అనుకొన్న వేళకు ఒకనిమీదము కూడ అట్లునిటు తప్పుకుండ చేయుటలోనే గాక, యితర నడవడిలలో నైతము చాల ఖచితమైనవాడు. ఖచితమైన మనిషి అతి మెత్తదనమును గాని, అతి కారుణ్యమును గాని చూపచాలడు. సమయము వచ్చినప్పుడు ఖచితముగ మాట్లాడవలెను. లాల్చీకి లోబడక కరారుగ నిలబడవలెను. ముఖప్రీతిమాటలు ఆయనకు పనికిరావు. మనస్సులో ఉన్నమాటను ఖండితముగ వైకి చెప్పవలెను. ఇదియే త్రికరణశుద్ధి. ఇట్టి త్రికరణశుద్ధి గాంధీకి గలదు. ఇట్టి మనిషి ఎదుటివానినిగూర్చి అనుమానించరాదు. అయితే ఆతిగ నమ్మునురాదు. గాంధీ ఎవరిని అనుమానించడు. కాని, ఒక్కొక్కప్పుడు ఎదుటివానిని ఎక్కువగ నమ్మును. అది ఒక పెద్ద తప్పు కాదు. వీలయినగ, నమ్మకుండ ఉండడానికి వీలు లేనప్పుడు, ఇక గత్యంతర మేమి? నమ్మవలెను. నమ్మవలెననగ సగము సగముగ నమ్మడ మనునది లేదు. కాబట్టి పూర్తిగానే, మనఃపూర్తిగానే నమ్మవలెను. అయితే ఎదుటివానిని నమ్ముచున్నాడనగ కళ్లు మాసికొని గోతిలో పడుచున్నాడని ఆర్థము కాదు. అందు విచక్షణయు గలదు.

3. గాంధీ వ్యవహార —

రాచకీయముకూడ గొప్ప వ్యాపారమే. కాని వ్యాపారమును రాజకీయమును సాధారణముగ కలిపి ఉండవు. వీలయినగ, ముఖ్యముగ మన దేశములో రాజకీయమందు త్యాగము కావలసి ఉన్నది. అయితే వ్యాపారములలో, వర్తకపరతీతో, ఇది పనికిరాదు. వ్యాపారమునకు లాభసాటి దృష్టి కావలెను గాని, త్యాగ దృష్టి పనికిరాదు. వ్యాపారములో అణాలు దమ్ముడిలు కడ నుంచి లెక్కవేసి చూచుకొనవలెను. ఇట్టి వ్యవహారములో త్యాగ మెట్లుండును? స్టీడగు తన వృత్తిని మానుకోవలసి వచ్చినప్పుడు, కాననభకు నిలువబడిన యతడు తన ఆధ్వర్యత్యమును మానుకొని తన అధికార వాంఛల నన్నిటిని చంపుకొనవలసి వచ్చినప్పుడు, వర్తకుడు తన కెంతో లాభకారిగ నున్న సీమబట్ల వర్తకమును మానుకోవలసి వచ్చినప్పుడు, కల్లు యిజారా దారుడు తనకు వచ్చుచున్న అపారద్రవ్యలాభమును మానుకోవలసివచ్చినప్పుడు, ద్రవ్యలాభమును గుణించుకొనుచు పూర్వము ఇక అందు త్యాగమునకు తా వెక్కడ నున్నది? ఇట్టి త్యాగ మున్న గాని మన దేశముయొక్క ప్రస్తుతస్థితిలో రాజకీయములో అడుగిడుటకే పీలు లేదు. కాబట్టి మన దేశపు రాజకీయములో వ్యాపారసరికెక్కడను తావు లేదు. ఇంతకంటె అతీతమైన త్యాగ శక్తి కావలెను. స్వతంత్రము ననుభవించుచున్న దేశములలో రాచకీయ మేవిధముగ నున్నను ఆస్వతంత్రముగ నున్న మన దేశములో మాత్రము రాచకీయమందు త్యాగశక్తి కావలెను. లాభనష్టముల గుణకారము పనికిరాదు. ఈలాభనష్టముల గుణకారము రాగానే తెగించి ముందుకు పోవు సాహస ముండదు. ఇట్టి సాహసము లేనిచో రాజకీయమందు ముఖ్యముగ ఇండియావంటి పరాధీనదేశములో రాజ్యపరివర్తనమునకు కావలసిన రాజకీయమందు ప్రవేశించుటకే పీలు కలుగదు. ఇది సాధారణముగ లోకములో జరుగుచున్న వ్యవహారము.

కాని, గాంధీ అసాధారణపురుషుడు. విప్లవ రాజకీయమునకును వ్యాపారమునకును చక్కగ సామరస్యము కుదిర్చినాడు. ఇది ఎట్లు సాధ్యమైనది? ఎట్లనగ, గాంధీ

పూర్ణపురుషుడని చెప్పితిమి. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య కూద్ర లక్షణము లన్నియు ఈయనయందు సమ్యేక నమైయున్నవి. కావుననే రాజకీయమునకును వ్యాపారమునకును తనయందు సామరస్యమును కుదుర్చుకొన గలిగినాడు. పూర్ణపురుషు డిట్టి అసాధారణసమ్యేకనమును కుదుర్చుటలో ఆతిశయోక్తి యేమియు లేదు. ఇదియే పూర్ణపురుషునకు సహజముగ లక్షణము. ఇట్లు చేయ జాలనిచో ఆతడు పూర్ణపురుషుడే కాబాలడు. గాంధీ గర్వితుడగు పండితుడు గాడు. గ్రుడ్డిగ ముందుకు దూకు పైనికుడు గాడు. కేవలము నీనముగ రూపాయి అణాలు లాభమునే చూచుకొను కోమటి కాదు. లోకజ్ఞానము లేని మోటురైతు కాదు. గాంధీ పూర్ణపురుషు డైనాడనగ బ్రాహ్మణున కుండవలసిన విజ్ఞానము, పారలౌకిక భక్తి, క్షత్రియున కుండవలసిన త్యాగము, దేశభక్తి, వైశ్యున కుండవలసిన లాభనష్టముల గుణకారము, కూద్రున కుండవలసిన అపారకష్టసహనము, పరిశ్రమ, యాలక్షణము లన్నిటిని తనయందు మూర్ధిభవింపజేసికొన్నాడనియే భావము. ఈచాతుర్యర్థ్యలక్షణముల సమ్యేకనము, ఈసామరస్యము ఈతనియందే చక్కగ కుదిరినది. దీనివలన అత్యాశ్చర్యకరములగు ఫలితములు గలిగినవి. ఈయన విజ్ఞానము కేవలము కంటికి కనబడని పరలోకమునకే గాక యిహలోకమునకుకూడ ఉపకరించునది యయ్యెను. ఈ విజ్ఞానము క్రియారూపమున లోకోపకారముగ వినియోగపడినది. ఇది ఆయనయందున్న షాస్త్రశక్తిని విచ్ఛలవిడిగ ఎగిరిపోకుండ, చక్కగ నిగ్రహించి, మంచిత్రోపలతోనికి ద్రిప్పినవి. ఆయనయందున్న లాభనష్టముల గుణకారమును అత్యున్నతస్థాయిలోనికి తీసికొనిపోయినది. కాయకష్టమును విజ్ఞానముతో కూడిన ఉన్నతాచర్యములకు మడిపెట్టినది. ఇట్టి లక్షణములు ఆయనయందు ఏకీభవించి యుండుటచేతనే, గాంధీ మహాత్ముడు భరతఖండమునకు గణితకాస్త్రరీత్యా ఖచితమైనదే గాక, సర్వవిధముల ఆచరణయోగ్యమైన—లాభనష్టముల గుణకారములకు ఆగగలిగిన—మంచి పటుత్వమైన—కార్యప్రణాళికను ప్రసాదించగలిగెను.

బాక్టోలీ యుదంతము :

తొందర పనికిరాదని గాంధీ అనేకసార్లు దేశము నకు చెప్పియున్నాడు. ఆయన వెనుక బాక్టోలీలో ఉద్యమమును నిలిపివేసినప్పుడు, అప్పుడు చెరసాలలో నున్న లాలాజపతిరాయ, మోతీలాల్ నెహ్రూ, మహా దేవదేవాయి, జార్జి బోసఫ్ మున్నగు నాయకు లందరు గాంధీమీద పటపట పండ్లు కొరికిరి. కాని గాంధీ చెదర లేదు. తానేమి పనిచేయుచున్నాడో ఆయనకు తెలు సును. అహింసాసిద్ధాంత మనునది ఆయన కేవలము అధికారుల దౌర్జన్యమునకు జంకి, దానినుండి దాగుకొనుటకై చెప్పిన టక్కురియెత్తు కాదు. ఆయన ఉద్యమమునకు అసలు మూలసిద్ధాంతమే యిది. ఈమూలసిద్ధాంతమునే ప్రజలు పాటించినప్పుడు, ఆయన తన ఉద్యమమును ఆపివేయవలసినదే. ఇది చాల సున్నితమైన వ్యవహారము. ఇందు ఆత్మవంచనకు తావు లేకుండ చూచుకొనవలసియు న్నుంది. తనకు పిరికితనము తోచినప్పుడు, అహింస యను మాటను అడ్డముచేసుకొని, దానిక్రింద కొందరు దాగుకొన వచ్చును. వెనుక బాక్టోలీలో ఉద్యమమును ఆపివేసినప్పుడు గాంధీగారు కేవలము పౌరపదీరనియే గాక, యీ పిరికితన మును సహా ఆయనకు చిన్నలును, పెద్దలును అంటగట్టిరి. కాని, గాంధీగారికిగల సహజజ్ఞానము ఇట్టి భ్రమలకు లోబడునది కాదు. బుద్ధి కల్పించు కుతర్కములకు గాని, మన స్సాక్షి తీయు తప్పు త్రోవలకు గాని లోబడక, అతీతమై యీశ్వరప్రేరితమై వెలుంగ సహజజ్ఞానము ఆయనకు గలదు. లోకులు సాధారణముగ బహుళసిద్ధాంత రాధాంతములచే లేల్చు సమస్యను గాంధీగారు ఒక్క చిట్టి కెలో తన యంతర్దృష్టిచే పసిపట్టి కనుగొందురు.

గాంధీ జూదరి కాదు :

కడవిన పదిసంవత్సరములనుండి గాంధీగారు ఎంతటో మనుష్యులతోను ఎంతోదబ్బుతోనుకూడ మెలగవలసినదేమి. ఈరెంటిలోనుకూడ ఆయన చాల ఖచితముగ నుండెను. ఒడుదొడుకు లేదు. డబ్బును జూదరి కోరుతనముగ నిర్లక్ష్యముగ పాడుచేయలేదు. తన యనుచరులనుండి డబ్బుతో దగ్గరనుంచి లెక్కపుచ్చుకొనును. ఒక్కక్షణము

కాలము వృథా కానివ్వడు. రాత్రి ఎంత ప్రార్థనాపూరితము సరే లెక్క లేల్పనిది యేయనుచుండు గాని నిద్రపోవుటకు వీలులేదు. ఇది బహుళతనమైన సాధన; అసిధారావ్రతము. అయితే తప్పు చేసినవానిని ఆజన్మాంతము వేధించి చంపు తునే వుంటాడని కాదు; పరులను విమర్శించుటలో ముక్కుపిత్తనము గాని, దీర్ఘచైతన్యము గాని పూనదు. పరుల తప్పులను బయట వేసి, అదేపనిగ టుమటమువేయుట అతని పని కాదు. అదేపనిగ కత్తుపూనడు; తుట్టెపురుగు వలె పగవట్టడు. అట్టిపనులు చేయలేనివైనవనో చిన్న కుర్రవాళ్లు చేయవలసినవే. కాని, గాంధీ చేయడు. తప్పు కనిపించితే, “ఇదిగో, యిది తప్పునుమా” అని మోమోటమి లేక చెప్పిచూపి యూరకుండును. అంతే. అయితే, నిజమైన నిష్ఠురమన్నట్లు, ఆయన చెప్పిన భోరణిని కొందరపార్థము చేసికొనుటయు కలదు.

ఆయనమాటల తీరు :

“బాతీయవిద్యాలయములను తీసికొనిపోయి, గవర్నమెంటుస్థలలో చేర్చుట మంచిదని మీకు తోస్తే—అట్లాగే చేయవచ్చును”—అని గాంధీగారు రందురు. ఈమాట కర్థమేమి? వీనిని గవర్నమెంటులో చేర్చదానికి గాంధీగారు ఒప్పుకొన్నారని అర్థమా? అట్లెన్నడును కాదు. నిమృతపాతముగ, నిర్మలమైన దృష్టితో, చూచినట్లయితే యిట్టిపనికి గాంధీ యెన్నడు ఒప్పుకొనడని స్పష్టము కాగలదు.

“సమష్టికాననోల్లంఘనమునకు ఢిల్లీలో విధించిన మరతులు మీజిల్లాలో పూర్తియైనవని మీరు తెలిచినట్లయితే,—మరియు, ఇది జయప్రదముగ కొనసాగుటకు సహేతుకమైన అవకాశము లున్నవని మీకు తోచినట్లయితే,—కాదని చెప్పుటకు నాకు హక్కు లేదు. కానిన్వండి—భగవంతుడు మీకు తోడ్పడునుగాక”—అని వెనుక పల్నాడులో పన్నుల నిరాకరణముగూర్చి గాంధీగారు వ్రాసిరి. ఈమాటల యర్థమేమి? పల్నాడులో పన్నుల నిరాకరణమునకు గాంధీగారు ఒప్పుకొన్నారనియా? ఎంతమాత్రము లేదు. వైవాళ్యము లో ప్రతిమాటకు అర్థమున్నది. “మీరు తెలిచినట్ల

యితే", "మీకు తోచినట్లయితే" అనుమాటలలో ధీల్లివరకులు పూర్తికాలే దనుకొనక, జయమున కవకాశము లేదను శంక గాంధీగారు ధ్వనింపజేసియే యుండిరి. చివరి వాక్యములో "మీకు స్వార్థ ముండి మీరు చేయదలచుకుంటే, వద్దనడానికి నా కేమి హక్కు వున్నది" అనిరి. అంతే—ఇట్టి సీదర్పములో వైతికముగను, వ్యాయముగను గాంధీగారు చెప్పవలసిన మాట అంతే—ఆమాటనే చెప్పెను.

క్షమించుట కేమి ఉన్నది?

గాంధీగారి మాటలలో ఎంతమాటి వున్నదో ప్రవర్తనలోనూడ అంత మాటి వున్నది. వ్యాపారస్థుడు గుణకారము వేయునే గాని, సాధారణముగ ఉత్సాహముతో ముందుకు రాడు. ఇందులో వున్న చిక్కయిది. కాని, యిట్టిలోటు గాంధీగారిలో లేదు. ఆయనయందు అత్యుత్సాహము, సాహసము కలదు. ఆయన హృదయము అతివిశాల మైనది. ఆయన క్రోధమును మనస్సులో పెట్టుకొనడు. పరులు తనకు చేసిన అపకారమును, అనమానమును అదేపనిగ మనస్సులో పెట్టుకొని విచారగ్రస్తుడు కాదు. అట్టివానిని మరచిపోయి, అపకారిని క్షమించును. ఇదియే ఆతని తీవ్రమును నడిపించు మూలనూత్రము. అంతదూర మెందుకు?—నిజమలోచించినచో, ఆయన "క్షమించ" వలసినదే లేదు—ఏల యనగ, "పరులు నాకంటె తక్కువ వారు, నేను గొప్పవాడిని. కాబట్టి, నేను వారిని క్షమించవలెను" అను అహంకారమే ఆయనకు లేదు. నేను ఒకరిని క్షమించుచున్నాననగ, పరులకంటె నేను నాయం దేదో ఆధిక్యమును ఆరోపించుకొనుచున్నానన్నమాటయేగద! ఇట్టి ఆరోపణను గాంధీ ఎన్నడును చేసికొనడు. కాబట్టి, ఆయన క్షమించుట కేమి వున్నది? ఆయన నాయకత్వము సామ్రాజ్యమే గాని వేరొండు కాదు. ఇదియే ప్రజానాయకలక్షణము. గాంధీ అందరియొడను గౌరవము చూపును. అయితే, తనకంటె పెద్దలయెడ చూపు గౌరవము నమ్రతగను, భక్తిగను పరిణమించును; తనతో సమానులయెడ చూపు

గౌరవము మర్యాదగ గవ్వట్టును; తనకంటె పిన్నవారియెడ చూపు గౌరవము బుజ్జగింపుగను, ప్రేమగను, ఆశిష్టుగను గవ్వట్టును. దివెంటమ్మ, మాలవ్యులను గాంధీ పూజించును; లాలాజీ, దేశబంధుదాసులను మర్యాదగ జూచును; వల్లభభాయి, జవహర్‌లాలులను బుజ్జగించును.

ర. గాంధీగారి చమత్కారము, రసజ్ఞత:

చమత్కార మనుదానిని గ్రహింపవలెనే గాని, విప్పి చెప్పట చాల అసహ్యముగ నుండును. పరులను నవ్వించలేనివాడు తాను నవ్వలేనివాడు, నట్టి మాది. వాని స్థితి నిజముగ జాలిగొలుపును. ఎప్పుడు మొగము తుమ్ములలో ప్రాద్దుగూకినట్లు, దశాహశ్రాద్ధములలో భోక్తగా మార్చున్నట్లు, చిట్టాముదపు పుచ్చు వండినట్లు, ఉండువాడు కుటిలతంత్రములకు, కుట్రపురుగు బుద్ధులకు పనికివచ్చునే గాని సర్వసంపూర్ణకళలను చక్కగ మేళవించి ప్రజుకు నాయకుడై, అగ్రేసరుడై నడచు ధీరోదాత్రనాయకునకు పనికిరావు. అయితే, వెకిలితనము గాని, వికటహాస్యము గాని పనికివచ్చుననియు చెప్పము. హాస్యములో ఉన్నతమైన హాస్యము కలదు. నీచమైన హాస్యమును కలదు. నీచమైన హాస్యము అసభ్యము; గ్రామ్యము. ధీరోదాత్రనాయకులు దానివంక బోరు. హాస్యరసమును నూచించి, మందహాసము మోమునందు చిందులాడజేయవలెను. ఇది రసజ్ఞుని లక్షణము. రసమును ఆనందింపజేయవలెనే కాని, రసాభాసము చేయరాదు. రసజ్ఞత ధీరోదాత్రనాయకలక్షణము. "ఈలక్షణమే, యీహాస్యరసజ్ఞతయే నాకు లేనిచో, నే నెన్నడో క్రుంగిపోయియుండును" అని గాంధీగారు రొకప్పుడనిరి.

చమత్కృతి ఒకప్పుడు ఎదుటివానికి చివుకునముల్లు గ్రుచ్చుకొన్నట్లగును కాని, చక్కని హాస్యరసము తోపూడిన పరిహాసము—నవ్వుటాలకనిన మాట—ఎదుటివానిలో నుండు రసమును చిప్పించేయును; ఊరించును. ఎదుటివాని మనస్సు నొచ్చునట్లు యద్దేవా చేయుట అందరికి సులభమే గాని, ఎదుటివానిలో మందహాసమును కల్పించు—హాస్యరసమును ఊరించు—పరిహాసము చేయుట మాత్రము అందరికి చేరకాదు. యద్దేవా చేయుట బుద్ధి

చమత్కారము—తెలివిగలవా డెవడైనను ఇది చేయవచ్చును. ఇది బుద్ధిలక్షణము. కాని, మందహాసమును కల్పించుట వికాలహృదయము గలవాని లక్షణము. ఇది మంచి మనస్సుయొక్క లక్షణము. చమత్కారముగ మాట్లాడబోయి, యెదుటివానికి నొప్పి కలిగించవచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు కొనకు నొప్పియే మిగులును గాని, చమత్కార మేమియు కనిపింపక పోవచ్చును. (అప్పుడే నవ్వులు నువ్వులగును.) చయస్సుబట్టి, ఆయనస్థితిబట్టి, పలుకుబడిబట్టి, ఒక్కొక్కప్పుడు ఆయన చమత్కార వాక్యములలో కొంత చురుకుదన మున్నప్పటికి, ఆయన ఆంతర్యభుజినిబట్టి అవి ప్రేమవాక్కులుగను, ఆకిస్సులుగను పరిగణింప బడుచుండును.

“వికల్ భాయిని వర్క్కింగుకమిటీలో నుండి మాన్పించవలెనంటే నేను మాన్పించవలెను గాని, ఆయన మానుకొనుటకు వీలులేదు” అని వెనుక 1921 సం.లో అహమ్మదాబాదులో వర్క్కింగుకమిటీలో నుండవలసిన మొంబర్లనుగూర్చి మాట్లాడుచు గాంధీ చెప్పెను. ఇది ఎదుటివానికి ముల్లుగుచ్చుకొనుమాట. కాని, యీముల్లు చివర విషము లేదు. ఇది విషులిప్తమగు బాణము కాదు. అది యీశ్రవక్రమ గ్రుచ్చుకొని ఆశ్రవక్రమ పోవును. దానివల్ల హాని యేమియు లేదు. దెబ్బతిన్నవానిని మరింత హుమిలిచేయవచ్చునే గాని, హానిచేయదు. ఇంతకంటే మెచ్చుకోదగినది, తక్కువచురుకైనది, యింకొకమాట వున్నది. “వికల్ భాయిచేతిలో ఎంత మంచి రాజ్యాంగ ప్రణాళికనైనా పెట్టండి. దానిని ఒక్కక్షణములో తుంపులు తుంపులు చేసిపెడతాడు” అన్నాడు గాంధీగారు ఒకమాట. నిజమే. ఇందుకు సందేహ మేమియును లేదు. ఈసంగతి గవర్నమెంటువారికి లాగా తెలిపినప్పటి, మాంటేగ్యు ఇచ్చినప్రణాళికను వికల్ భాయి అసలు వెనుకనే చింపిపారవేస్తాడనుకున్నాము. కాని ఎందుకనో, ఆయనమాడ ఈకిరాతకార్యము చేయడానికి బంకినాడు.

గి. “తలలు పోవడం” :

“ఇవ్వొళ్ల ప్రాద్దున్న బయలుదేరడానికి రెండు నిమిషాలు ఆలస్యమెందుకైనది” అన్నాడు గాంధీగారు

వెనుక ఆంగ్లదేశసంచారానికి వచ్చినప్పుడు ఒకరోజు ఉదయాన. కొంచెము భయపడుతూ, భయపడుతూ, “.....ఫలానివారి చేతిసంచి పోయింది. కనబడలేదు. అందుకోసం ఆలస్యమైంది” అని ఎవరో సమాధానము చెప్పారు. “ఓ! అట్లాగా కొందరికి తలకాయలే పోతాయి, చేతిసంచులే కాదు” అన్నాడు గాంధీ గారు. ఈ మాట అనడంతోనే ఎదుటివారి భయముఅంతపోయి వారుమాడ హాస్యానికి దిగడానికి బలే హుమరుగా వుంటుంది.

తననుగురించి తాను తక్కువగా చెప్పుకోవడం ఒకవిధమైన హాస్యం. ఇంతకంటే ఎక్కువైన హాస్యము ఒకవిధముగ వైకి కనబడకుండా తనను గురించి తాను ఎక్కువగా చెప్పుకోవడము. గాంధీగారితో కనీసిమెలసి మాట్లాడడమే గొప్పతనందము. గొప్పవిద్యావసముపార్జనావిధానము. ఏలయనగ, ఆయనమాట లెల్లప్పుడు మంచి రసవత్తురముగ నుండి తత్తత్కాలోచిత మగు రసముతో చిప్పీలుచుండును. ఈమధ్య చమత్కారపు మాటలు, పరిహాసవాక్యములు గాంధీగా రెక్కువగా మాట్లాడ మొదలిడినారు. దీనికి ఎదుటివారి ప్రవర్తనయే కారణము. వారిచొప్పుదంటుప్రశ్నలన, విపరీతప్రవర్తనమూచి, గాంధీగారు వేళాకోళము చేయక ఏమి చేయుదురు? ఇది ఎదుటివారి ప్రవర్తనను సరిచేయుటకు చేయు వేళాకోళమే గాని, బుద్ధిపూర్వకముగ ఎదుటివారిని నొప్పింప జేయుటకు ఉద్దేశించినది కాదని ఎల్లరకును తెలిసినవిషయమే. ఇటీవల తన “మహాత్మ్య”విరుదమును గూర్చిమాడ ఆయన పరిహాసముగ చెప్పుకొన మొదలిడినాడు. “మరి నేను మహాత్ముణ్ణి ఊరికే ఆయినా ననుకున్నావా?” అని అనేకమారులు గాంధీగారు వేళాకోళముగ బట్కిరి. ఈమాట చెప్పిచెప్పడముతోనే, ఆక్కడనుంచి ఊరుకొనడు, నీఆలోచన కేమియు తా వివ్వడు. అప్పుడు పరిష్కారము కావలసిన ఒకానొక మహాసమస్యనుగూర్చి భావతరంగములలో నిన్ను ముంచి లేవజెత్తును.

గాంధీ, పూర్వహారచనాపటిష్ఠుడు:—

గాంధీ యుద్ధము చేయగలడు; కాంతిని నెలకొల్పను గలడు. రెంటియందు ఈయనకు సామర్థ్యము కలదు—

ఈచెంటియందు ఎట్టెట్టి పూజలు పన్నవలెనో ఆయనకు తెలిసినట్లు ఇంకెవరికి తెలియదు. పెద్దపెద్ద ఘోష్టరీలలో 'బెట్టు'ను చక్రమునకు తగిలించి, యంత్రమును త్రిప్పి ఒక్కక్షణములో యావత్తుఘోష్టరీ హోర త్తించునట్లు, దేశమునంతను ఒక్కక్షణములో యుద్ధరంగమునకు దింపి, ప్రపంచమంతయు హోర త్తించునట్లు చేయవలెను. ఆ 'బెట్టు'ను చక్రమునుండి దింపి, యంత్రమును అపవీతమునట్లు దేశమును యుద్ధమునుండి విరమింపజేసి, కాంతిని నెలకొల్పవలెను. ఇందుకు కొన్ని ఉదాహరణలు చూతము:

1929 సం. నవంబరు నెలలో ఢిల్లీలో గవర్న మెంటులో సంధి చేసుకొనబోయినప్పుడు, ఆయన కోరిన చిట్టచివరవరకు ఏమి? "ఈసంధి యారోజునుండియే అమలులోనికి వచ్చినట్లుగ, గవర్న మెంటు యావత్తు—కడనుండి చివరకు—ఈరోజునుండియే మారి పోవలెను. ఈస్థితిని పుస్తకములలో రికార్డు చేయుటకుమాత్రమే బ్రిటిష్ పార్లమెంటు చిట్ట మొనర్చవలెను"—ఇది ఆయన కోరిన మరకు. ఇంగ్లండు, ఇండియాలకు జరుగవలసిన సంధియొక్క పునాది యావాక్యములందే కలదు. ఇట్టి సంధిని యేర్పాటుచేయుటకే గాంధీగారు తరుచు దేశమును తరిఫీయకుచేసిరి. ఈసంధివరకులోని తప్పిళ్లను గూర్చియే గాంధీగారిప్పుడు లండనులో మాట్లాడుచున్నారు. ఎర్రవాడాతెయిలులో నుండగ చెప్పిన సంధి వరకులలో ఏమి కోరినాడు? గవర్న మెంటుకు, ప్రజలకు మధ్య కాంగ్రెస్ మధ్యనైయని చెప్పినాడు. దీనినే యారోజున నొక్కిచెప్పుచున్నాడు. ఈమాటను త్రోసివేయడానికి ప్రయత్నించుటచేతనే యానుభవ గవర్న మెంటుకు చావు దప్పి కన్ను లాట్టపోయినది. ఇర్విన్ తో సంధి కుదుర్చబోయినప్పుడు, పోలీసుడుండ గముల విచారణనుగూర్చి గాంధీగారు వదలుకొన్నాననిరి. ఈమాట ఆయన యనుచరులకు ఆశ్చర్యవిషయముల గలిగించెను. ఆప్పుడాయన యేమని సమాధానము చెప్పెను? "నాకు శృంగభంగము చేయవద్దు" అని ఇర్విన్ చాల వేడుకొనెనట! అది గాక "ఈవిచారణ పెడితే, ఒకరిమీద ఒకరు నేరారోపణలు చేయుదు

కూర్చుంటే, దేశములో మనము కోరే కాంతి ఎట్లా పుంటుంది—కాబట్టి, యిప్పుడిది వదలుకోవలసిన" దని ఇర్విన్ ప్రాధేయపడెనట!—ఆహా యేమి గాంధీదౌ దార్యము. ఈమాటలు గాంధీగారు చేప్పినప్పటికి అందరికి సంతృప్తి అయినది.

విల్లింగ్ డన్ కు లెల్లి గ్రాము:

మొన్న ఆగష్టు నెలలో లండన్ ప్రయాణమునకు భంగము గలిగినప్పుడు, గాంధీగారు బొంబాయిలో వర్కింగ్ కమిటీసభ్యులమధ్య కూర్చుని వైస్రాయియైన విల్లింగ్ డన్ ప్రభువున కిచ్చిన లెల్లి గ్రాములోని వాక్యములు చిరస్మరణీయములు—“అట్టే ఆలోచింపగ, నేను యింగ్లండు వెళ్లడం యాసివిలియకాపెద్దలకు యిష్టము లేనట్లు నాకు తోచుచున్నది. ఇంగ్లండు, ఇండియాలు చిరకాలము మైత్రితో, కలిసిమెలిసి పుండవలెనంటే, ఈ సివిలియనులు కొందరింకా కొంతకాలము ఇండియాకు నేవచేస్తూ పుండవలసినట్లు నాకు తోచుచున్నది. కాబట్టి యాసివిలియనుల సంపూర్ణసానుభూతి, వారి మహాపూర్తియైన తోడ్పాటు లేకుండా, నే నిప్పుడు లండన్ వెళ్లియు ప్రయోజనము కన్పట్టదు”—ఈవాక్యములందే ఆయనజీవితసారము, ఆయనకార్యప్రణాళిక యావత్తు యిమిడియున్నది. ఇట్టివాక్యములు అహింసా ధర్మప్రవక్తయగు మహాత్మున కొక్కనికి చెల్లును.

“చెడుగును నుంచిచే జయింపుము” —“విశ్వాసము కొండలను కడల్పును”—“దెబ్బకు దెబ్బ కొట్టకు”—“అపకారికి ఉపకారము చేయుము”—ఈ ధర్మవాక్యము లన్నియు మనము రోజూ వినుచునే యున్నాము. ఇవే సత్యాగ్రహోద్యమమునకు పునాది. గాంధీతత్త్వరహస్యమును తెలిసికొనుట కివే కిటుకులు.

సహజప్రేరిత (ఈశ్వర) జ్ఞానమే మార్గదర్శి:

అగ్ని వర్షములో ముందు తాను నిలువబడి “రండి” అని గాంధీ తన యనుచరులను పిలుచును. అంటే గాని, అగ్ని వర్షమునకు వెనుక పడిమెళ్ల దూరములో దాగియుండి, “పొండి” అని లెల్లి ఫోనుద్వారా ఉత్తరము బారీచేయడు. గాంధీగారికిని, ఇతరనాయకులకును గల

తేడా యిది. అంతరాత్మయందు ప్రతిష్ఠిత మైయున్న యీశ్వరప్రేరితజ్ఞానముచేతనే ఆయన సమస్తవిషయమును పరిష్కరించును. మహాపురుషుల నడిపించు శక్తియే యిది. ఇది ఎన్నడును తప్పుతోనుకు పోనీయదు. ఈశ్వరశక్తిప్రేరితమైన తీర్మానమునకు ఆయన హేతువాదముల సమసంధింబి సమరించును. అయితే, ఈరహస్యమును గుర్తింపలేక సామాన్యతార్కికులు ఆయనవాక్యముల ద్విబోధింతురు. ఆయనవాక్యములు చిన్నవిగను, సూత్రప్రాయముగను నుండును. వానిలో ఒక అక్షరమైనను, ఒకపొల్లయినను ద్విబుట్టుకు వీలుండును. వానియందు పరిపూర్ణత, ఏకీభావము, సమన్వయము, సమ్మిళితమై ఏ ఒక పొల్లు తీసివేసినను, అంతయు అందవికారముగ గన్పట్టును. అట్లే, గాంధీ ఏసలహా చెప్పినను, ఏతీర్పు చెప్పినను, ఏభావనూచన చేసినను, మిక్కిలి జాగ్రత్తగ-కట్టుదిట్టమైన వాక్యములతో చెప్పును. పూర్వోత్తరసందర్భముల పరకాయించి చెప్పును. “త్రివిధబహిష్కరములను మీరు సాగించినచో మీకు సంవత్సరములో స్వరాజ్యము వచ్చును” అని గాంధీగారనిరి. ప్రజలందరు మొదటివాక్యమును వదలివేసి, రెండోమాటను పట్టుకొని, “ఏది మాకు స్వరాజ్యం” అని అనామృదాబాదులో 1921 సం. లో గాంధీగారి నడిగిరి. ప్రజలు తమకు రావలసిన హక్కులనే జ్ఞాపకముంచుకొందురు గాని, తాము చేయవలసిన విధులను జ్ఞాపకముంచుకొనరు. హక్కులను జ్ఞాపకముంచుకొని విధులను మరచిపోదురు. గాంధీగారితో కలిసి పడేండ్లు పనిచెయ్యండి; పడేండ్లు వద్దు—ఒక్క సంవత్సరము—ఒకరోజు పనిచెయ్యండి. ఆయనయందు మీకున్న గౌరవభావము అంతలో పూజ్యభావముగ మారి, అక్కడనుండి వెంటనే నిన్ను భక్తిపారవశ్యములో ముంచివేయును. అబ్బా! అదేమో గాని, ఆయన సత్యసంధత, ఋణప్రవర్తన అంటుకోగము వలె వచ్చిని న్నంటుకొనును.

ఇర్విన్ ప్రభుని మొదటి మరతులు:—

1931 సం.రం ఫిబ్రవరి 22 వ తేదీని ఇర్విన్ కాంగ్రెసువారికి మొదట కొన్ని మరతుల పంపించెను.

అందలివాక్యములు కఠోరముగను, కాంగ్రెసుకు అవమానకరముగను వుండెను. వర్కింగుకమిటీ మొంబయ్య యావన్మంది అతిరోషవేళముతో ఈ మరతుల నిరాకరించిరి. తదుపరి యీమరతులను వ్రాసిన కాగితమును శనది తన కిచ్చివేయవలసినదని ఇర్విన్ ప్రభువు కబురు పంపించెను. తక్షణమే, దాని నక లయినను తీసికొన నీయకుండ గాంధీ దానిని యిచ్చివేసెను. ఏమి! శత్రువు నందు తుమాగునాము! ఈ కాగితపు నకలు యీరోజున కాంగ్రెసురికార్డులలో లేదు. ఇట్టిపనినే వెనుక గాంధీగారు 1917 సం.లో చంపరాజ్ తోటల తగాదాలో చేసెను. అప్పటికిని యిప్పటికిని గాంధీగారిది ఒకటే మతము. ఒకటే విజయధాటి. ఆయన విజయయాత్ర చంపరాజ్ తో ప్రారంభమై ధిల్లీ, లండనులవరకు వ్యాప్తి గాంచెను.

ఈ ప్రపంచములో దాదాభాయి నారోజీగారికి తెలియని విషయములు లేవని ప్రతీతి. అట్టి విజ్ఞానసర్వస్వము గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? గోక్షేగారికి అపార మేధాశక్తి గలదని ప్రతీతి. అట్టి అపార మేధాశక్తి గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? లోకమాన్య తిలక్ గారికిగల బుద్ధిచతురత గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీగారి కున్న వాగ్ధాటి గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? సర్ ఫిరోజీషా మెహతాగారి కున్న పూర్వారచనాపటిష్ఠత గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? ఇవన్నియు ఆయనయందు మూర్తిభవించియున్నవి. లేవనుకొనుట పొరపాటు.

గాంధీగారు ప్రపంచముంతా తిరిగినారు. ఆనుభవము వీరినాయకత్వమునకు ఎంతో సహాయకారిగ నున్నది. వీరి మేధాశక్తి ఎవరికిని తీసిపోదు. వీరి వాగ్ధాటి సత్యదేవత పలికించు వాగ్ధాటి—నిర్మల హృదయాంతరాశ్చమునుండి ప్రవహించు అనర్గళగంగాలహరి. గాంధీగారి బుద్ధిచాతుర్యము వర్తకుని బుద్ధిచాతుర్యము—లాయరుది కాదు. ఈయనవ్యూహము పన్నినట్లయితే అది చక్కగ టంకము అరికినట్లు అరుకును. అతి నిశితమైన దృష్టితో పన్నును. ఈగుణము లన్నిటిని, ఈలక్షణముల నన్నిటిని కలిపి ముద్దతీసి, దానికి పవిత్రత యను మెరుగుపెట్టినచో లోకనియంత యగు గాంధీవిగ్రహము తయారగును.

బ్రిటీషు డొమినియనుల ప్రభుత్వ స్వాతంత్ర్యము

దిగవల్లి వేంకట శివరావుగారు, బి. ఏ., బి. యల్.,

స్వతంత్ర రాజ్యముల కన్నటికిని ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్య ముండును. ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్య మనగా తన పరిపాలననునందలి వ్యవహారము లెల్ల తానే చక్కచెట్టుకొను అధికారము. దీనినే ఆంగ్ల రాజనీతిజ్ఞులు "సావర్నైటీ" (Sovereignty) అని వ్యవహరించుచున్నారు. సావర్నైటీ అనుమాటకు ప్రభుత్వత్వార్థము 'ప్రభుత్వము', అయితే ప్రభుత్వ మనునదమును ప్రభుత్వము యొక్క అధికారమునకుగాక దాని రాజ్యాంగ స్వరూపమునకీ వాడుట పరిపాటి యైనది. అందువలన ప్రభుత్వముయొక్క అధికారగుణమునకు ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము లేక ప్రభుత్వాధికారము అని పిలువవలసి వచ్చినది.

ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము రెండువిధములు. ఆంతరంగికముగ తన వ్యవహారముల నెల్ల చక్కచెట్టుకొనుటకు వలసిన స్వేచ్ఛమును పరిపాలనాధికారము, కాసన నిర్మాణాధికారము, బాహ్యముగ పర రాజ్యములతో కాంతియుద్ధముల నొనరించుకొనుటకు రాజతంత్ర్యము నెరుపుకొనుటకు వలసిన స్వతంత్రశక్తి. పరరాజ్యమునకు లోబడకుండగ నీరెండువిధములైన శక్తులు కల రాజ్యమే స్వతంత్రరాజ్యము (Sovereign State). ఐరోపాలోని పెద్దదేశములకు బ్రిటీషుదీవులు(ఇంగ్లాండు, స్కాట్లాండు), ఫ్రాంసు జర్మనీ రష్యా రాజ్యములును, చిన్నదేశములకు స్విజర్లాండు, హోలండు పోర్చుగలు రాజ్యములును, ఆఫ్రికాయఖండమున చైనా జపాను పెర్షియా ఆఫ్ఘనిస్తానము స్వతంత్రరాజ్యములే.

స్వతంత్రరాజ్యము రెంతచిన్నవైనను ప్రపంచ రాజ్యమండలిలో గౌరవము కలిగియుండును. అందలి ప్రజలకును గౌరవ ముండును. ఈసంగతి భారతీయులెఱుగనిదికాదు.

బ్రిటీషు డొమినియను లని పిలువబడు అధినివేశములు పేరునకు సామ్రాజ్యాంతర్యాగములే యైనను నిజముగ స్వతంత్రరాజ్యములకుగల ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము వీనికిని గలదని చెప్పవచ్చును. బ్రిటీషు డొమినియనులు ప్రధాన బ్రిటీషురాజ్యముకు ఇంగ్లాండుతోపాటు సామ్రాజ్యముతో సరిసమానము (Co-equal) స్వతంత్ర రాజ్యములని అంతర్జాతీయవ్యవహారములం దంగీకరింపబడినది. కెనడా, ఆస్ట్రేలియా దక్షిణాఫ్రికా న్యూజిలాండు న్యూఫౌండ్లాండు దేశములు మొదట బ్రిటీషువారి వలస రాజ్యములు అస్వతంత్రరాజ్యములుగ నుండి క్రమక్రమముగ సంపూర్ణస్వపరిపాలనమును బడసి నేడు పైన చెప్పబడిన రీతిని స్వతంత్రరాజ్యములగు డొమినియనులుగ నున్నవి. ఐర్లాండు బ్రిటీషుదీవులలో నొకటిగ నుండి స్వాతంత్ర్యము కొరకు పోరిపోరి తుదకు బ్రిటీషువారికిని ఐరిషువిప్లవ నాయకులకును మధ్య ౧౯౨౧ లో జరిగిన సంధినిబట్టి తక్కిన డొమినియనులతోపాటు స్వతంత్ర రాజ్యమైనది. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు కొందరు డొమినియనుల ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము పూర్ణ స్వతంత్రరాజ్యముల కుండునట్టిది కాదని వాదించుచున్నను ఆచరణమున, గౌరవమున దానికిని దీనికిని నిసుమంతయు భేదము లేదు.

బ్రిటీషుపరిపాలనముక్రింద మొదట వలసరాజ్యములుగ నుండి ప్రాతివిధ్యములేనిది పన్నులు విధింపరాదని ప్రతిఘటించి నిలిచి తుదకు యుద్ధముచేసి స్వాతంత్ర్యముపొందిన అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రముల ఊపమానము ప్రపంచములోని సామంతరాజ్యములకెల్ల స్వతంత్రేచ్ఛను కల్పించెను. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రముల కుత్తరభాగమున నున్న కెనడాదేశము బ్రిటీషు వలసరాజ్యమే. కెనడాదేశములోని వివిధరాష్ట్రములకు

ప్రజాప్రాతినిధ్యముగల శాసనసభలుండెనుగాని బాధ్యతాయుతస్వపరిపాలనము లేకుండెను. ఫ్రెంచి బ్రిటీషు జాతులకుగల పరస్పరవైషమ్యములవలన కల్లోలములు కలుగుచుండుటయు ఆడంపబడుటయు జరుగుచుండెను. వీనిని విమర్శింపుమని డార్వాముప్రభువును బ్రిటీషువారంపిరి. బ్రిటీషువారికి తమ్ముస్వదేశమున గల స్వపరిపాలనాసౌఖ్యములనె వలసరాజ్యములలోనివారికిని కల్పించుటయే రాజకీయాందోళనమున కొవ్వధమని డార్వాముప్రభువు నివేదికలో వ్రాసెను. బ్రిటీషు పార్లమెంటువారెట్లకేల కంగీకరించి ౧౮౪౬-౪౯లో కనడాదేశములోని రాష్ట్రములకు ప్రజాప్రాతినిధ్యములకు బాధ్యతకల స్వపరిపాలనము నొసగిరి. కొన్నాళ్లకు ఆస్ట్రేలియాకును న్యూజీలాండుదేశములకు నొసగిరి. దక్షిణాఫ్రికాలోని ఆదిమవాసుల సమస్యవలన నది యొసగుట యాలస్యమయ్యెను. ప్రధానరాజ్యమును బ్రిటీషుదీవుల ప్రజలవలెనే వలసరాజ్యముల ప్రజలను తమ వ్యవహారములను చక్కబెట్టుకొనుటకు గావలసిన కార్యనిర్వహణాధికారమును శాసననిర్మాణాధికారమును కలిగియున్నా రనుమాత్రము వచ్చినంతనే ఇంగ్లాండురాజ్యముతో సమానగౌరవస్థానమును పొందవలెనను కోరిక జనించుటలో వింత లేదు. అధినివేశములకు బాధ్యతాయుతప్రజాప్రాతినిధ్యస్వపరిపాలనము కలిగి ఆంతరంగిక స్వాతంత్ర్యము పరిపూర్ణము జెందుపట్ల నీదిగువప్రభుత్వాధికారములు స్వతంత్రముగ నిర్దిరోధముగ చలాయించు హక్కు అధినివేశములకు కలిగెను. పూర్వ మీ శాసనముల నింగ్లీషుపార్లమెంటువారుమాత్రమే చేయుచుండుటయు వానిని అధినివేశములవారు అనుకరించుటయు నాచారము.

౧. శాసననిర్మాణము, రాజ్యాంగవ్యవస్థ నిర్దిరోధముగ, సంపూర్ణముగ చేసికొనుట.

౨. ప్రత్యేకజాతీయత పూర్తిగ అంగీకరింపబడుట.

౩. దేశములోని ఆదిమవాసులపైన సంపూర్ణాధికారము కలుగుట.

౪. వలసవ్యవహారములు పూర్తిగ తమవశములగుట.

౫. అధినివేశరాజ్యముయొక్క (Status) స్వాతంత్ర్యము, వ్యక్తిత్వము పరరాజ్యములందు గౌరవింపబడుట.

౬. దేశములోని భూమినిగూర్చి, పౌరహక్కులనుగూర్చి నిర్ణయించు నిర్దిరోధాధికారము కలుగుట.

౭. దేశముయొక్క వర్తకము చెలామణినిగూర్చి నిర్దిరోధముగ వ్యవహరించుకొనుట.

౮. వాణిజ్యవాచికావ్యవస్థ.

౯. దేశరక్షణము.

౧౦. మతస్వేచ్ఛను కలిగియుండుట.

ఆంతరంగికవ్యవహారములందు స్వాతంత్ర్య మిచ్చినచో బాహ్యప్రభుత్వాధికారములు అనగా పరదేశములతోడి రాజనీతిసంబంధములు, వర్తకవ్యాపారసంబంధములు బ్రిటీషుప్రభుత్వముచేతిలో నుంచి వలసరాజ్యములు తొప్పిజెందియుండునని డార్వాము తలచెను. కాని ఇది సాగలేదు. కనడావారు పరాయిదేశములనుండి దిగుమతియగు వస్తువులపైనమాత్రమేగాక బ్రిటీషుదీవులనుండి వచ్చు వస్తువులపైనగూడ సుంకములు విధించి తమ వర్తకము కాపాడుకొనవలెనని ప్రయత్నించిరి. బ్రిటీషువారు వాదించిరికాని లాభము లేకపోయెను. ఈహక్కు ఎట్లకేలకు ౧౮౫౯లో అంగీకరింపబడెను. నాటినుండి నేటివరకు వలసరాజ్యములు, అధినివేశములు అభివృద్ధిజెంది బ్రిటీషురాజ్యముతోపాటు సమానగౌరవమును పొందుటకు చేయుప్రయత్నముల కెట్టి యభ్యంతరమును కలుగలేదు.

వలసరాజ్యములు సంయుక్తజాతీయప్రభుత్వము లేర్పరచుకొని దౌమినియనులు లేక అధినివేశములుఅగుట వాని స్వాతంత్ర్యచరిత్రలో ప్రథమసోపానము. మొదటచిన్న చిన్నవిగ నుండి బలహీనముగ నుండిన వలసరాజ్యములెల్ల కలిగి సంయుక్తప్రభుత్వము లేర్పరచుకొనినందు వలన బాహ్యస్వరూపమున అనగా బై కాల్యమందును, బల

మునందును మాతృరాజ్యముతో సాటి వగుటకు వీలు కలిగెను. అట్లు కలిసినందువలన నొక జాతీయభావముపూడ వానియందు వర్ధిల్లెను. ఈ విషయమున కెనడాదేశమే తక్కిన వలసరాజ్యములకు దారిమోపెను. ౧౮౬౭ లో కెనడాలోని వాలుగు ఉత్తర-అమెరికా రాష్ట్రములు బ్రిటీషు ప్రభుత్వముయొక్క అనుమతితో 'కెనడాడొమినియను' అనుపేరుతో సంయుక్త రాష్ట్ర మయ్యెను. అప్పటినుండి 'డొమినియను' అనుమాట రాజ్యాంగ కాస్త్రమున వాడుకలోనికి వచ్చినది. తరువాత ఇంక కొన్ని రాష్ట్రములు సంయుక్త రాష్ట్రమున జేరెను. ౧౯౦౦ లో ఈవిధముగనే ఆస్ట్రేలియా ఒకసంయుక్త ప్రభుత్వము నేర్పరచుకొనెను. ౧౯౦౯ లో దక్షిణాఫ్రికాసమితి ప్రభుత్వము నేర్పరచుకొనెను.

దేశరక్షణ (Defence) విషయమున అధినివేశ రాజ్యములకు మొదట ఎట్టి ప్రసక్తి లేదు. వలసరాజ్యములు తమ రక్షణ వ్యయమును భరించిగాని, సైన్యమున జేరిగాని బాధ్యతవహించవలె ననునియమము లేకుండెను. ౧౮౫౮ లో దీనికొరకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వము ౪౦ లక్షల పౌనులు వ్యయముచేసియుండెను. అందువలన ౧౮౬౨ లో కామన్వెల్థవారు స్వపరిపాలన సౌఖ్యమునుపొందు వలసరాజ్యములు తమ ఆంతరంగిక శాంతికిని, క్రమపరిపాలనమునకును, దేశరక్షణమునకును ప్రధాన బాధ్యత వహింపవలెనని తీర్మానించిరి. అంతట వలసరాజ్యములలోని సామ్రాజ్య సైన్యములను క్రమక్రమముగ తీసి జేయసాగిరి. ఏదేశమైతను కోరినచో వానికి బదులిచ్చి స్వంత సైన్యములను సృజించుటలో సహాయము చేయసాగిరి. ౧౮౬౮ లో కెనడా సైనిక చట్టము వలన సైన్యనిర్మాణ మారంభమయ్యెను. ఆసంవత్సరము ననే న్యూజీలాండునుండి బ్రిటీషు సైన్యములు తీసి కొనిపోయి అప్పుడు ఆ ది మ థా సు ల తో యుద్ధము జరుగుచుండినను సరకుగొనక వలసరాజ్య సైన్యములే తంటాలుపడెనునిరి. ౧౮౭౦ లో ఆస్ట్రేలియాలోనుండి సైన్యములు పూర్తిగ తీసివేసిరి. ౧౮౭౧ లో కెనడాలోనుండి తీసివేసిరి. సామ్రాజ్యక్షేమముకొరకు గావలసిన సైనికవ్యయములమాత్రమే బ్రిటీషువారు చేయుచున్నట్లు

౧౮౭౩ లో ప్రకటింపబడెను. తరువాత బ్రిటీషువారు సామ్రాజ్యరక్షణమునుగూర్చి విచారించుట కొక సంఘము నేర్పరచుకొనగా నది ౧౮౮౨ లో నివేదికను ప్రకటించెను. వలసరాజ్యముల సైన్యములు మొదటలో బలవంతములు కట్టుదిట్టములుగలవి కాకుండెను. తరువాత ౧౯౦౮, ౧౯౧౦ లో ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలాండురాజ్యములవారు నిర్బంధ సైనికబోధనాధ్యక్షన శిబిరముల నేర్పరచు శాసనముల జేసి బాగుగాచేసికొనిరి.

నావికాదళము సముద్రరక్షణము

౧౮౬౫ లో వలసరాజ్యములవారు నావికాదళములను నిర్మించి అవసరమైనచో వానిని సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారివశమున నుంచుకొవచ్చు నను శాసనము చేయబడెను. వలసరాజ్యముల ప్రతినిధుల సభయొకటి ౧౮౮౭లో జరిగెను. ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలాండులు బ్రిటీషునావికాదళమునందలి తమకాఖిలకొరకు కొంత సామ్యు చెల్లించుట కంగీకరించిరి. ౧౮౮౭ లో దక్షిణాఫ్రికాలోని బ్రిటీషు వలసరాజ్యములకు కేపుకాలనీ షేటూలు రాజ్యములు కొంతసామ్యు చెల్లింపసాగెను. న్యూఫౌండ్లాండు నల్లే చెల్లించెను. ఈకప్పుము ౧౯౦౨ లో హెచ్చుచేయబడుట చూచి కెనడా స్వంతనావికాదళము నిర్మించుకొన ప్రయత్నించెను. అప్పటినుండియు తక్కిన రాజ్యములుపూడ అల్లే చేయసాగెను. జర్మనీ బలవంతముగటమాచి ౧౯౦౯ లో ఆస్ట్రేలియా నౌకలు నిర్మించుకొనెను. న్యూజీలాండు ౧౯౧౩ లో స్వంతనౌకలు నిర్మించుకొను పద్ధతి నవలంబించెను. ఐ రో పా మ చో సంగ్రామమువలన కప్పుముల గట్టుపద్ధతి మాని స్వంతనౌకాదళ నిర్మాణపద్ధతి హెచ్చెను. బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు మొదట ౧౮౮౬ లో నియమించిన వలసరాజ్యముల రక్షణ సంఘములో వలసప్రతినిధులు లేకుండిరి. తరువాత ౧౯౦౧-౨లో సామ్రాజ్యరక్షణసంఘమున వలసప్రతినిధులు చేర్చుకొనబడిరి. బ్రిటీషు ప్రధానామాత్యుడే దాని కధ్యక్షుడు. బోయరుయుద్ధమునాటికి (౧౮౯౯-౧౯౦౨) వలసరాజ్యముల సైన్యములు సామ్రాజ్యయుద్ధములందు సహాయము చేయుపద్ధతి వచ్చెను.

పరరాజ్యములతోడి సంబంధముల విషయమున, కాంతి యుద్ధములవిషయమున బ్రిటీషువారు జరుపు వ్యవహారములలో వలసరాజ్యములు మొదట పాల్గొన లేదు. ౧౮౮౭లో జరిగిన వలసప్రతినిధుల సభలో పరరాజ్యములతోడి రాజతంత్రము చర్చింపబడలేదు. తరువాత సభలయందైనను దేశరక్షణమును గూర్చి, సుంకములను విధించుటనుగూర్చి, రాకేపాతల సాధనములనుగూర్చి చర్చించిరేగాని దీనినిగూర్చిన చర్చ లేదు. ౧౯౦౭ సభలో వలసప్రతినిధుల సభకు 'సామ్రాజ్యసభ' (Imperial Conference) యని నామకరణ మియ్యబడెను. పూర్వమువలె వలసరాజ్యాంగకార్యదర్శిగాక ప్రధానామాత్యు డగ్రాసనాధిపత్యము వహింపవలెననియు వలసరాజ్యముల ప్రధానామాత్యులు సమానగౌరవముగల సభ్యులుగ మండవలయుననియు తీర్మానించిరి. నాల్గవంతర్వరముల కొకమారు సభ కూడవలయు ననిరి. ౧౯౧౧లో జరిగిన సామ్రాజ్యసభలో అధినివేశరాజ్యముల ప్రధానమంత్రులు పరరాజ్యతంత్రముల రహస్యాలోచనమున మొదటి పర్యాయము పాల్గొనిరి. అప్పుడు న్యూజీలాండు ప్రతినిధి అందరికి గావలసిన పరదేశములతోడి సంబంధమునుగూర్చిన విషయములో వానిని పరిష్కరించుటకు ఒక సామ్రాజ్యప్రభుత్వమును పార్లమెంటును స్థాపింపుడని కోరగా పరరాజ్యములను గూర్చిన రాజ్యతంత్రతాద్యత నట్లు విభజింపవీలులేదని బ్రిటీషుప్రధానామాత్యు డనెను. సామ్రాజ్యపరిపాలనమున సమిప్తి సహకారపద్ధతులనుగూర్చి సామ్రాజ్యమున పలువురు చర్చించుకొనుచుండిరి గాని ఐరోపాసంగ్రామమువరకు ఏమియు ఆచరణయోగ్యకార్యము జరుగలేదు. అధినివేశములు తమ ఆంతరంగికస్వాతంత్ర్యమునుగూర్చియు గౌరవమునుగూర్చియుమాత్రము పాటుపడుచుండెను. దీని కనుగుణముగ ౧౯౧౨లో నొక ముఖ్యముగ అవకాశము కలిగెను. ఇదివరకు అంతర్జాతీయసభలకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాధీశుని పక్షమున నొక ప్రతినిధిసంఘముమాత్రమే వెడలుచుండెను. అందు వలసప్రతినిధు లుండిన మండవచ్చును, లేకుండిన లేకపోవచ్చును. ఆసంవత్సరమున జరిగిన రేడియోటెలి

గ్రాఫీక్సు మహాసభకు రాజాగారి తరపున బ్రిటీషు ప్రతినిధిసంఘముతోపాటు అధినివేశప్రతినిధిసంఘమునకు వానితరపున ప్రత్యేకముగ మాట్లాడుట కవకాశ మియ్యబడెను. ఇట్లే ౧౯౧౩-౧౪లో జరిగిన సముద్రముపైన ప్రాణక్షేమమునుగూర్చిన సభలో ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మొసగబడెను.

ఐరోపామహాసంగ్రామ మొకస్మిక్తముగ ౧౯౧౪ ఆగష్టు ౪ లేదిన ప్రారంభమయ్యెను. యుద్ధారంభమునకుపూర్వము అధినివేశములతో నాలోచించుట కవకాశము లేకపోయెను. కాని అవి యెల్ల తగుసహాయము చేయుటకు వాగ్దానముచేసి పైనికులను, ధనమును పంపెను. యుద్ధప్రారంభమున సామ్రాజ్యసభను జరుపుటకు వీలు లేకపోయెను. ౧౯౧౬లో లాయిడుజాబ్బిగారు ఇంగ్లండులో ప్రధానమంత్రి యయ్యెను. యుద్ధమున యావచ్ఛక్తిని వినియోగింపవలసిన తరుణము వచ్చెను. అందు వలన మొదట ౧౯౦౭లో సభ్యత్వము లేని భరతఖండమునుగూడ బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో కార్యలోచనమున పాల్గొనమని ఆహ్వానించిరి. అంతట ౧౯౧౭-౧౮ సంవత్సరములందు యుద్ధరంగములోని వ్యవహారములను గూర్చియు, కాంతినిగూర్చియు సామ్రాజ్యయుద్ధాలోచన మంత్రిమండలి (Imperial war cabinet) వలనను తీర్చిన విషయములు సామ్రాజ్యయుద్ధసభ (Imperial war Conference) వారివలనను చర్చింపబడుచుండెను. ఈసామ్రాజ్యయుద్ధాలోచన మంత్రిమండలిలో బ్రిటీషు ప్రధానమంత్రి అగ్రాసనాధిపత్యమువహించెను. ఈమండలి బ్రిటీషు రహస్యాలోచనమంత్రిమండలి (Cabinet) వారికిని పరస్పరసంబంధ ముండెను. వీరి తీర్మానములు ఆయాప్రభుత్వముల మంత్రిమండలిచే రంగీకరింపవలెను. అందుకు లోబడి యుద్ధాలోచన మంత్రిమండలి తీర్మానములకు అధినివేశ ప్రతినిధులు అంగీకరించుచుండిరి. యుద్ధపరిస్థితులవలన నిల్లు సామ్రాజ్య రాజనీతియందు పాల్గొని దమ అభిప్రాయములను చెలుపు అవకాశము అధినివేశములకును భరతఖండమునకును లభించెను. సామ్రాజ్యమునందలి వివిధరాజ్యభాగములతోడి సంబంధ

మునుగూర్చి శాంతి స్థాపింపబడిన పిదప వేరొక ప్రతి నిధులసభను పిలిచి పరిష్కరింపబడలేనని ౧౯౧౭ లో అంగీకరింపబడెను. అట్లు నిర్ణయింపబడు నూతన విధానమున ప్రస్తుతము అధినివేశములకున్న స్వసరిపాలనాధికారము లెల్ల అట్లే యుండవలెననియు మతీయు సామ్రాజ్యసమ్మేళనమునందలి స్వతంత్రజాతులుగ అంగీకరింపబడవలయుననియు తీర్మానింపబడెను.

౧౯౧౮ లో సామ్రాజ్య యుద్ధాలోచన మంత్రి మండలి రెండవవారు సమావేశమయ్యెను. తరువాత జర్మనీతో సంధినియముల వాలోచింపబడు మరల సమావేశముచేసి ౧౯౧౯ లో సంధిసభకు సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యముగ మార్చిరి. ఒక్క సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యమును మాత్రమే బ్రిటీషువారు మొదట పంపదలచిరిగాని అధినివేశములు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యము కోరగా వానినిగూర్చిన విషయములందు వానికి ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యము లుండునట్లును ఇతరసమయములందు సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యము ద్వారా చర్యలు జరుపునట్లును తీర్మానించిరి. సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యమునగూడ అధినివేశముల ప్రతినిధు లుండిరి. అట్లు కెనడా, ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండులకును, ఇండియాకును యుద్ధమున పాల్గొనిన ఇతర స్వతంత్రరాజ్యములకు వలెనే సంధిసభలో ప్రాతినిధ్య మొసంగబడెను. ఇదిగాక సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యము బ్రిటీషు ప్రధానమంత్రియు సామ్రాజ్యము తరపున మాటాడునప్పుడుకూడ వీని యభిప్రాయములకు గౌరవ మొసగుచుండుటయు తలపించెను. జర్మనీతోడి జరిగిన వర్సాలిన్ సంధిపైన చేవ్రాళ్లు చేయుటలో అధినివేశముల గౌరవ మినుమడించెను. బ్రిటీషు ప్రతినిధులు సామ్రాజ్యముపక్షమున సంతకముచేయగా అధినివేశముల ప్రతినిధులు తమతమరాజ్యముల పక్షమున వేరువేరుగా సంతకములు చేసిరి. తమతమ ప్రభుత్వముల కాసనసభలు సమ్మతిని డెలుపువరకు నీసంధిసంగీకరింపవలదని అధినివేశప్రతినిధులు బ్రిటీషు ప్రభుత్వమున కోరిరి. వారు మొదట ఆలస్యమున నని నసికిరిగానితరువాత అంగీకరించిరి. తరువాత ౧౯౨౧ లో జరిగినసమద్రాధికార సభయందుకూడ నీయంతర్జాతీయాధికార మంగీకరింపబడెను.

ప్రపంచరాజ్య సమ్మేళనమున ప్రత్యేకసభ్యుత.

వర్సాలిన్ సంధి జరిగినపిదప ఐరోపాఖండమున స్థాపింపబడిన ప్రపంచరాజ్యమండలియును 'లిగ్ ఆఫ్ నేషన్సు' (League of Nations) సభలో బ్రిటీషు అధినివేశరాజ్యములును భరతఖండమును సభ్యత్వమును వడిసినవి. అట్లు బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో ప్రసక్తి లేకుండగ తిన్నగ అంతర్జాతీయ వ్యవహారములందు సహాయము పాల్గొను సభికారము దీనికి కలిగెను. ఆ సమ్మేళనముయొక్క కార్యనిర్వాహక సంఘమునకు సభినివేశముల ప్రతినిధులెన్నుకొనబడవచ్చునని నిశ్చయింపబడెను. ౧౯౨౭ లో కెనడా అట్లెన్నుకొనబడెను. అధినివేశ ప్రతినిధులు తమతమ యిచ్చవచ్చినట్లు మాటలాడి సమ్మతి నిచ్చుటకు వీలున్న సాధారణముగ బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో ముందుగ సంప్రదించి ఏకీభావముతోనే వర్తించుచున్నారు. ఆయనను ౧౯౨౮లో లాకార్నో సంధిలోని కొన్ని బాధ్యతలు అధినివేశములకును భరతఖండమునకును అంగీకారము కానందున, వానిప్రభుత్వము లంగీకరింపనిది వారి నది బాధింపదని తీర్మానింపబడెను. అయితే సంధివరకులలో కార్మికపరిషితులను గూర్చిన విధులు అధినివేశములయొక్కయు, భరతఖండముయొక్కయు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము నంగీకరించినందున ఆవరతుల నీదేశములు బాగుగ గమనించెను. శత్రు రాజులతో సంధి యొనరించుట యందును తక్కిన సభులలోను అధినివేశరాజ్యముల ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వ మిట్లంగీకరింపబడినందున కెనడా రాజ్యము తన కావశ్యకమని తోచిన పరరాజ్యములతో - అందు ఘట్టముగ ఆమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములతో - రాయబారములను రాజతంత్రవ్యవహారములు (Diplomatic relations) తమ ప్రతినిధిద్వారా సలుపుకొను అధికారమును కోరసాగెను. సంయుక్తరాష్ట్రములు కెనడాతో ప్రత్యేకముగ రాజతంత్రవ్యవహారములు జరుపుట కంగీకరించినచో తమ కభ్యంతరము లేదని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు నిరి. ప్రపంచరాజ్యమండలియును లిగ్ ఆఫ్ నేషన్సుసభలో సామ్రాజ్యంతర్వాగములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యమిచ్చుటకు సంయుక్తరాష్ట్రములకు మొదట

యిష్టముగ లేకుండునందున కనడాతో వ్యవహారమును తిన్నగ జరుపుకొనుట కంగీకరింపదని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునుకొనెనుగాని అట్లు జరుగలేదు. ఈయధికారమును పురస్కరించుకొని ౧౯౨౬లో కనడా ప్రభుత్వము వారు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రముఖ్యపట్టణమును వాషింగ్టనులో తన ప్రతినిధిగ న్నుండుట కొకమంత్రిని నియమించిరి. ఈ అధికారము తక్కిన అధినివేతములకుగూడ నొసగబడగ విరివినిచ్చి ప్రభుత్వమువారు ౧౯౨౪లోనే వాషింగ్టనులో తమమంత్రి నొకనిని ప్రతినిధిగ నియమించింపిరి. ఈ ప్రతినిధిమంత్రులు తమతమ అధినివేతముల యొగ డేములనుగూర్చి రాజకార్యములను గూర్చిమాత్రమే వ్యవహరించుచుందురు. వీరు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరాయబారితో కలిసిమెలిసి వర్తింతురేకాని వానికి వ్యతిరేకముగ నడచుకొనరు. ౧౯౨౮లో కనడావారు ఫ్రెంచిదేశమున ప్యారిసునగరమునను జపానులో టోకియోనగరమునను తమ ప్రతినిధుల నియమింపబోవుచున్నామని ప్రకటించిరి.

౧౯౨౧ సం. పు సామ్రాజ్యసభ

ప్రపంచయుద్ధమునదగు విరోధానుహాసంగ్రామము వలన నాశారాజ్యములందు కలిగిన జాతీయభావము అధినివేతరాజ్యములందుకూడ నిర్దిష్ట స్వాతంత్ర్యగౌరవము కొర కట్లు పాటుపడునట్లు చేసెను. యుద్ధానంతరము సామ్రాజ్యాంతర్యాగపరస్పరసంబంధమును గూర్చి విచారించుటకు సభను పిలువవలెనని ౧౯౧౭లో తీర్మానింపబడియుండినను పైన చెప్పబడిన రాజకీయ గౌరవములతో అధినివేతములు తృప్తికెంది, ౧౯౨౧లో జరిగినసభ పరస్పరసంబంధములనుగూర్చి వేరుగా నాలోచింపవలసిన యావశ్యకత లేదని తీర్మానించెను. సామ్రాజ్యప్రతినిధులసభను సమావేశపరచి కార్యాలోచనము చేయు నవినరాజతంత్రముయొక్క లాభము స్పష్టపడసాగెను. ౧౯౨౨-వ సంవత్సరపు వాషింగ్టను సభ వలన జపానుతో సంధిని కుదుర్చుకొనుటలో నిది విడితమయ్యెను. అయితే అధినివేతముల కన్నిటికిని ఏకీభావముండకపోవచ్చు ననుసంగతి ౧౯౨౨లోనే మధ్యధరా

సముద్రక్షణమునుగూర్చి బ్రిటీషు ప్రధానాచార్యుడు తన చునక్ విధానము (Chank Policy) నకు అంగీకరింపుమని అధినివేతములవారిని కోరినప్పుడు విడితమయ్యెను. అప్పుడు తమవర్తకమునకు లాభకారి యని ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలాండు లాయనపద్ధతి కంగీకరించెను. తమకు లాభింపదని దక్షిణాఫ్రికా కనడా లుషేషా భావము వహించెను. ౧౯౨౩లో నొక క్రొత్తపరిస్థితి కలిగెను. ఇదివరకు అధినివేతములను పరరాజ్యములతో సంధి జరిగినప్పు డధినివేత ప్రతినిధియే కాక సామ్రాజ్యప్రతినిధికూడ చేవ్రాలు చేయుట యాచారము. ఇప్పుడు కనడాదేశము అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములతో పెద్దచేపలనుగూర్చి చెమికినిన సంధిలో ఆ సంధి తమదేశ మొక్కదానికే సంబంధించినది గనుక తమ ప్రతినిధి సంతకము చేసిన చాలునని కనడా వాదించెను. ఈ సూత్ర మంగీకరింపబడెను.

విరివి సంధి.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము స్వతంత్రరాజ్య సమ్మేళనమున సంగతి ౧౯౨౧లో విరివి సంధివలన స్పష్టమయ్యెను. బ్రిటీషు ప్రభుత్వము తనతో బహిరంగముగ యుద్ధము చేయుచుండిన విప్లవకారుల ప్రతినిధులతో ఒడంబడిక చేసుకొనగా నది 'సంధి' యని వ్యవహరింపబడెను. బర్లందుయొక్క నివేతగౌరవము అంగీకరింపబడెను. ఈసంధి అంతర్జాతీయసంధివంటిది కాదనియు, దేశమునకు అధినివేతస్వాతంత్ర్య మిచ్చితిమిగాని పూర్ణస్వాతంత్ర్య మొసంగలేదనియు, ప్రపంచరాజ్యసమ్మేళన (League of Nations) విధిప్రకారము రిజిస్టరుచేయునైన సంధి కాదనియు బ్రిటీషువారనిరి. బర్లందువారిందుకు విరుద్ధముగ వాదించిరి. ౧౯౨౩లో బర్లందు సామ్రాజ్యమువారి అనుమతిపైన 'లీగు ఆఫ్ నేషన్సు'లోన సభ్యత పొందెను. ప్రత్యేకవిరివిజాతీయపతాకమును, పౌరస్వత్వములును వారి స్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యప్రకటనమును స్పష్టపరిచెను. ౧౯౨౧లో కనడారాజ్యమువారు తమపాదుల ప్రత్యేక పౌరస్వత్వములను స్పష్టీకరించి బ్రిటీషుసామ్రాజ్యపౌరు

చిత్రము ర

లకును కేనడా బ్రిటీషు పౌరులకును గల తారతమ్యము నిర్ణయించవలసిన యావశ్యకత అంతర్జాతీయవ్యాయస్థానముల పదవుల సభ్యుల నెన్నుకొనునందర్భమున కలిగెను. ౧౯౨౭లో చాలతగవులు కలిగి ఎట్టికేలకురాజీ జరిగిన పిదప దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వమువారు తమ కొక ప్రత్యేక జాతీయపతాకము నేర్పక్షమకొనియు సామ్రాజ్యంతర్భాగ మనుభావమును చూపుటకు బ్రిటీషుపతాకమును గూడ నిలుపుట కంగీకరించిరి.

౧౯౨౩ సం.రం సామ్రాజ్యసభ:—ఈసభకు విరి షుప్రతినిధిహాడ వచ్చెను. సామ్రాజ్యభాగములందు దేనికి సంబంధించిన వ్యవహారములం దా ప్రభుత్వప్రతినిధిసార్వభౌముని అధికారముక్రింద సంధిచేసి చేవ్రాలుచేయవచ్చుననియు, ఇతరప్రభుత్వమున కేమైన సంబంధించిన విషయము లున్నచో ఆప్రభుత్వప్రతినిధుల నాహ్వానింపవలెననియు తీర్మానింపబడెను. అంతర్జాతీయవిషయములం దెల్ల బ్రిటీషుప్రభుత్వమును అధినివేశరాజ్యప్రభుత్వములు నొండొరుల క్షేమములను గమనింపవలె నను నూత్ర మామోదింపబడెను. రాజ్యసమ్మేళనమునకు తోడ్పడుటకును అధినివేశరాజ్యములు తమ స్వరక్షగకు వలయు బలములను సమకూర్చుకొనుటకును సామ్రాజ్యమున రక్షకరంగములను (base) స్థాపించి పోషించుటకును తీర్మానించిరి. అధినివేశముల సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును నొక్కి పక్కాజేంపబడెను.

ఈరువ్క రాజ్యముతో బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారు చేసిన లాసేన్ సంధి అంగీకరింపవలసినదని అధినివేశములను కోరగా కేనడావారు సంధి కంగీకరింతుముగాని ఆకార్యాలోచనమున తాము పాల్గొననందున అందులన బాధ్యతలను బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారుమాత్రమే పాల్గొనవలయు ననిరి. ఈనూత్రమును ౧౯౨౪ సంవత్సరమున జరిగిన లండను రిపబ్లికేషన్ సభా విషయమునను కేనడా స్పష్టపరిచెను. పరరాజ్యములతో జరుపు రాయబారము లందు మంత్రాలోచనమున అధినివేశములు పాల్గొనవలసిన పద్ధతులను నిర్ణయించుట కొక సభ నేర్పాటుచేయుదుమని బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారు నిరీకాని ఇంతలో నింగ్లాండులో క్రొత్త ప్రభుత్వము వచ్చెను. లండనులో నొక

అధినివేశప్రతినిధిమంత్రి నుంచుపద్ధతిని కొంచెరు నూచించిరికాని దానివలన లాభము లేదనిరి. పూర్వమువలెనే తంతిమార్గమున అధినివేశముల యభిప్రాయమును కనుగొని ౧౯౨౪ లో జనీవా ప్రాటకతో సంధిని, ౧౯౨౫ లో లోకార్నో సంధిని బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారే నిర్వహించి అందులో చేప్పబడిన బాధ్యతలను అధినివేశ ప్రభుత్వము లంగీకరింపనిచో అది వానిని బాధింప ననునియుమును చేర్చిరి. సామ్రాజ్యముపక్షమున బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారు యుద్ధమును ప్రకటింప నర్హు లేయని అంగీకరించినను యుద్ధము జరిగినచో సహాయము చేయుట చేయకపోవుట అధినివేశప్రభుత్వముల యిష్టమునుబట్టి యుండు నను నూత్రము విరి షు ప్రీవీటు-రాజ్యాంగమున ౪౯వ నియమము ప్రకారము నిర్ణయింపబడెను. అందున తన స్వదేశములోనికి దాడివచ్చి తప్ప విరి షుపార్లమెంటువారి అంగీకారము లేనది ప్రభుత్వమును యుద్ధమున దింపరాదని విధింపబడెను. ఈనూత్రమునకు కేనడా ఆమోదము తెల్పెను. తక్కిన అధినివేశము లంగీకరించెను.

౧౯౨౬ సామ్రాజ్యసభ

ఇట్లు అన్ని విషయములందువలెనే పరరాజ్యమంత్రాలోచనమునకూడా పురాతనరాజ్యమును బ్రిటీషుదీవులతోపాటు అధినివేశములు సమానస్థానము కాక పోయినను సమానగౌరవమును పొందినవి. ఇందు కనుగుణముగ ౧౯౨౫ లో వలస రాజ్యమంత్రి గాక ప్రత్యేకముగా నొక అధినివేశ వ్యవహారమంత్రి (Secy. of State for Dominion Affairs) నియమించి ప్రధానమంత్రి కార్యస్థానమున వలసవ్యవహారముల కొకకాఖను, అధినివేశముల వ్యవహారముల కొకకాఖను నియమించిరి. తాత్కాలికముగ వలస రాజ్యాంగమంత్రియే క్రొత్తపదవి నలంకరించెను. అయినను క్రొత్తగా ప్రభుత్వమున కెన్నుకొనబడిన దిక్షిణాఫ్రికాలోని జాతీయవాదులు హెర్బెర్టుబానుగారి నాయకత్వమున అధినివేశములు బ్రిటీషుదీవులకు లోబడిన రాజ్యము లనుభావము ప్రబలముగ కలదని నూచించిరి. అందువలన ౧౯౨౬లో సామ్రాజ్యంతర్భాగము పరస్పర సంబంధమును గూర్చి

వ్రాతమాలము చేయవలసి బాల్కరుప్రభువు అధ్యక్షత క్రింద నొక ఉపసంఘమును నియమించిరి. బ్రిటీషుదీవుల యొక్కయు అధినివేతముల యొక్కయు పరస్పరసంబంధమును, స్థానమును (Position) వారి కిట్లు సూచించిరి. “తమ ఆంతరంగికవ్యవహారములందుగాని, బాహ్యసంబంధములందుగాని పైవిధముగను ఒకదాని కింకొకటి లోబడకుండు చక్రవర్తి మకుటమునకు భక్తిగలిగి యుండుట మాలముగా సంబంధిత కలిగి బ్రిటీషుజాతుల సమ్మేళనమున స్వేచ్ఛనభ్యుత్కలిగి సమానగౌరవముగల స్వపరిపాలనముగల జన“సమూహములు” సామ్రాజ్యమునందుస్వపరిపాలనములు ప్రతిభాగమున తన పరిణామమునకు తానే కర్త. స్వరూపమున గాకపోయినను స్వభావమునబట్టి వాని కెట్టినిర్బంధమును లేదు.” ఈనివేదికనుచూచి హెర్బుజానుగారును సామ్రాజ్యములోని యితర రాజనీతిజ్ఞులును హర్షించిరి. బాల్కరు సంఘమువారు అధినివేతములలో గవర్నరుజనరలుగారికి బ్రిటీషుదీవుల రాజుగారి కుండునట్టి రాజ్యాంగ గౌరవము, హక్కులు మండుననియు, అతడు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యప్రభుత్వముయొక్క ప్రతినిధిగాని యేకైంటుగాని కాడనియు, బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునకును తన ప్రభుత్వమునకును మధ్య రాయబారిగ దూతగ ప్రవర్తించరాదనియు, ఆప్రభుత్వములు రెండును తిన్నగనే ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములను జరుపుకొన వలయుననియు తీర్మానించిరి. మరియు అధినివేతరాజ్యముల కాసనములను బ్రిటీషుమంత్రుల సలహాపైన రాజుగారు నిలిపియుంచు పద్ధతియు, నిరాకరించు పద్ధతియు ఆచరణయోగ్యము కాని ప్రాతపద్ధతులనియు, రాజకీయసిద్ధాంతముప్రకారము బ్రిటీషురాజు పేరుననే పరిపాలింపబడు అధినివేతరాజ్యముల మంత్రుల సలహామబట్టి జరుగు వ్యవహారములకు విరుద్ధముగ బ్రిటీషుమంత్రుల సలహామబట్టి రాజునర్తించుట అమచితమనియు తీర్మానించిరి. మరియు బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో సమానముగ కాసననిర్మాణాధికారనిర్ణయమునుగూర్చి యోచించుటకును ఇతర చిల్లర సంస్కరణములకొరకును సలహా నొసగుటకు వేరొక ఉపసంఘమును నెలకొల్పుటకు తీర్మానించిరి. బ్రిటీషుదీవులతో సమానగౌరవము కలదని చెప్పుచు అధినివేత

రాజ్యములలోని వ్యాయస్థానపుతీర్పులపైన బ్రిటీషుదేశములోని ప్రీవికవున్సిలువారికి ఉపర్యభియోగములను (appeals) తీసుకొనివెళ్లుట సమంజసముగ లేదని విరిషుప్రీవీటువారును కెనడావారును వాదించుచున్నందున ఈవిషయమును అధినివేతరాజ్యములయొక్క అభిప్రాయానుసారముగ పరిష్కరింపవచ్చుననియు, అయితే యిది సామ్రాజ్యములోని అన్ని భాగములకు సంబంధించిన విషయ మగుటవలన సమానాలోచనమును చర్చను చేయనిది పరిష్కరింపరాదనియు తీర్మానించిరి. పరరాజ్యములతోడి వ్యవహారముల విషయమున సంఘము గూర్చి యీసంఘమువారు ౧౯౨౩ సామ్రాజ్యసభితీర్మానము నామోదించుచు పరరాజ్యవ్యవహారము రాజనీతిలోను, సామ్రాజ్యరక్షణవిషయమునను నికకొన్నాళ్ల వరకు ప్రధానబాధ్యత బ్రిటీషుప్రభుత్వమునకే వదలవలసియుండుననియు, అయితే ఆయా అధినివేతరాజ్య ప్రభుత్వముయొక్క స్మృతి లేనిది ఆరాజ్యమును యుద్ధములోనికి దింపరాదనియు తీర్మానించిరి. ప్రస్తుతము ఉత్తరప్రత్యుత్తరములమున జరుగుచున్న సామ్రాజ్యఅధినివేతరాజ్యములు కార్యాలోచనపద్ధతితోడు లండనునగరమునను అధినివేతరాజ్యముల ముఖ్య పట్టణములలోను పరస్పరకార్యాలోచనమున కనుకూలించు పద్ధతులను నేర్పాటుచేయవలయుననియు తీర్మానించిరి. ఆప్రకారము ౧౯౨౩ లో న్యూజీలాండులో బ్రిటీషుప్రతినిధిగ నొక ఉద్యోగి నేర్పరచిరి. ౧౯౨౪లో దక్షిణాఫ్రికాలోను కెనడాలోను బ్రిటీషుద్యోగప్రతినిధుల నేర్పరచిరి.

ఈసంఘమువారి నివేదికలో నిట్లు సూచించిరి:—

“స్వతంత్రసంస్థలే బ్రిటీషుసామ్రాజ్యముయొక్క ప్రాణాధారము. స్వేచ్ఛయగు సహకారపద్ధతియే దాని ధర్మకాసనము. కాంతి, పౌఖ్యము, అభివృద్ధియు దాని యుద్దేశ్యములు. తన సహకారపద్ధతిని పరిమాణమును నిర్ణయించుకొను స్వతంత్రము ప్రతిఅధినివేతమునకు మన్నను దీనివలన సామ్రాజ్యముయొక్క సమిష్టిత్రేయమునకు సంబంధించిన ఏవ్యవహారమునకును నష్టకరము కాదని మాయభిప్రాయమనిరి.

దొమనియనులకు గవర్నరుజనరలునుగాని గవర్నరునుగాని నియమించుట, దొమనియనుపార్లమెంటువారి తీర్మాన మొక్కొకప్పుడు సార్వభౌమ డింగీకరింపకపోవుట, ఇంగ్లాడులోని “ప్రీవీకౌన్సిలు”సభకు దొమనియనున్యాయస్థానములపైన ఈపర్యభియోగములను తీర్మానించు అధికార ముండుటయు దొమనియనురాజ్యాంగపరిస్థితులందు కొన్నిస్వల్పపుమార్పులు చేయుటకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమువారి కధికార ముండుట—ఇవిమాత్రమే దొమనియనులపైన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమువకు గల నామావశిష్టమగు సధికారములు. ఈఅధికారములుకూడ అధినివేశములవారు తిరస్కరింపసాగిరి. ప్రీవీకౌన్సిలుకు అప్పీళ్లు పంపరానని విరిఘప్రీటీటు వారనిరి.

ఇటీవల దొమనియనుల శాసనాధికారములను గూర్చి విచారించుటకు సార్వభౌమ-పార్లమెంటువారేర్పరచిన సంఘమువారు (Dominion Law's Conference) దొమనియనులకు నిర్దిరోధప్రభుత్వాధికారములు కలవని శాసనమాలమున స్పష్టికరింపవలసినదినియు, దొమనియనుల శాసనములను బ్రిటీషుసార్వభౌమముడు ప్రతిషేధింపరాదనియు, వానికి దేశాంతరములందుకూడ గౌరవ ముండవలయుననియు, దొమనియనులు తమ సౌకావ్యవస్థను వ్యాపారముమగూర్చిన శాసనములను తమయిచ్చవచ్చినరీతిని చేసికొనవచ్చుననియు తీర్మానించిరి. ఇట్లు దొమనియనుప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము పరిపూర్ణతజెందెను.

సీతారావణ సంవాదము*

విస్సా అప్పారావు గారు, M. A.

రా. శుక్లగిరి పర్వతము చూచినంతటిలోను
కవలేశపురి నీకు కలుగునట సీత!

సీ. పొంగకురోరి దుర్మార్గ రావణ నీవు
నీపొంగు శ్రీరాము బాణముతో కుంగేను.

రా. చుట్టూ సముద్రాలు మధ్యను నాలంక
లంక కొచ్చినవాడు నరు డెవ్వడే సీత!

సీ. నరుడుగాడూరోరి నరసింహాధరూడు
భూమిసీ నిన్ను బరిమార్చినవాడు.

రా. నరు డొంటివాడు నల్లనివాడు సీత
నరుడు నాకు ఎంత, కాలుడట సీత

వది శిరస్సులు గలవాడనే ఓ సీత
వంటి సిరసూవాడు నీనాథుడే సీత
నరుడు ఎంత గలడే నాకు ఓ సీత.

సీ. నరుడు గాడురన్నా నారాయణామూర్తి
అవతారపురుషూడు ఆదివిష్ణుమూర్తి
నామీద చైవేసి నావద్ద నిలమంట
వక్కున సీతల పేలును గాదటర
పొంగకురోరి నీ వేల పొంగేవు
నీపొంగు మా రాము బాణాన కుంగేను.

* కొలదికాలముక్రిందట పెద్దాపురపు గ్రామములో వీధిబిచ్చగాడు పాడగా విన్న పాట.

భౌద్ధయుగమున భిక్షువులు గుహాలయములు వలె, వేదకాలమున ఋష్యాశ్రమములు భారత వర్ష సభ్యతయందును, ధర్మజీవిత ప్రబోధమునందును విశేష ప్రభావమును గలిగియుండె ననుటకు పురాణేతిహాసాది ప్రాచీనవాఙ్మయము ప్రబలనిదర్శన మొసగును. కావున, ప్రాచీన హైందవసభ్యతయం దీయాశ్రమముల పరిశ్రమ మెంత గలదు? ప్రాచీనధర్మవికాసమునం దవి యెట్టి భాగమును గైకొనెను? ఈయాశ్రమములు పాలించిన మహర్షు లానరించిన దేమి? వారి ప్రతిభావిశేషము లెట్టివి? అని విచారించవలయుచున్నది.

ప్రకృత్యారాధనపదలగు శార్యసంకతివారు చీలి పోయి దేశాంతరములకు వలసపోయినప్పటికి, వారి యారాధనవిధానమును ధర్మజ్ఞానయును వేర్వేరుత్రోవలు పట్టెను. మొదట ఆర్యుల కెల్లరకు సర్వసామాన్య మయిన యీ ప్రకృత్యారాధన మితరార్యసంకతివారి యందు కాలక్రమమున క్షీణించి, వారి రాజ్యసంపదల తోపాటైయు నంతరింప, వారు పరధర్మమునకు బాలైరి. తమ పూర్వుల యారాధనవిధానమును గాని, ఆచారధర్మములను గాని, యనుసరించు కొనుటలు గాని గ్రీకులు గాని నే డెవ్వరును లేరు. పార్శ్వలలో కొందరు మృతము పరధర్మముదాడినండి తప్పించుకొని, యీ దేశము చేరి తమ పూర్వారాధనవిధానమును గాపాడు కొనగల్గిరి. ఇక హైందవార్యులం దది యపూర్వముగ బరిణామవికాసములను జెంది, హిందూసభ్యత కొక విశిష్టత జేపూర్చెను.

మధ్యధరాసముద్రతీరవాసు లగు హెల్లారులు (గ్రీకులు), కొమములు చిన్న చిన్న రాష్ట్రములను నిర్మించు కొని, 'అరాజకులై' నవీనరాజకీయప్రభుత్వములకు మూలములగు ప్రజాస్వామికపరిపాలనోద్భవములందును, రాజ్యతంత్రమునందును ధీరప్రవృత్తు లగుచుండ, మధ్యా

సియార్దులు (పార్శ్వకులు) ప్రపంచములోని కెల్ల చరిత్ర ప్రసిద్ధముగు ప్రథమార్యసామ్రాజ్యమునకు పునాదులు వేయుచుండిరి. ఇక మొదటిమండియు హైందవార్యులనశ్వగముగు ధర్మసామ్రాజ్యము జేపట్ట సమకట్టుచుండిరి. ఈధర్మామహాసమున గృహస్థులు వైదికధర్మమార్గ ప్రవృత్తులై కర్మకాండను శాఖోపశాఖలుగ పెంచుచుండ, బ్రహ్మజిజ్ఞాసువులు, తపోధనలగు మహర్షులు వనాకసులై, పుణ్యనదీతీరములం దాశ్రమములు నిర్మించుకొని, జ్ఞానమార్గాన్వేషణప్రవృత్తచిత్తవృత్తు లగుచుండిరి. ఇతరార్యజాతులందు జ్ఞానులు పౌరసభ్యతయందు బాల్యుని తత్త్వాన్వేషణము చేయుచుండ, భరత వర్షమున జ్ఞానులు పురయులను తేరక వనములను జేరి తత్త్వాన్వేషణమునకు గడంగుట హైందవార్యులందే కన్పట్టును. ఈయాశ్రమజీవితమునుండియే, హిందూధర్మమునకును ముఖ్యముగ హిందువుల యాధ్యాత్మిక చింతనమునకు నొక వైశిష్ట్యము గల్గినది. హిందూదేశము యొక్క ప్రకృతిరామణీయక ప్రభావమో, లేక హైందవార్యుల ప్రతిభావిశేషమో, తత్త్వాన్వేషణ పరులు, ఋషులు నాగరికజీవనమును విడిచి ఆరణ్యజీవనము నవలంబించుట హైందవసభ్యతయందు గుర్తింపదగిన యొక యద్భుత విషయము. వీరు వనవాసులయి ప్రకృతితో సాహచర్యము నొంది సృష్టిమహిమంబును గాంచి యేమి కనుగొనిరి? వీరు గాంచిన తత్త్వదర్శన మేమి? వీరి దివ్య దృష్టి, దివ్యజ్ఞానము నెటువంటిది?

ఇమ్మహర్షులు సృష్టియొక్క యద్భుత మహిమంబును గన్నులార గాంచి, తన్మయులై యానంద గీతములను గానముచేసిరి గాని, సృష్టిసిద్ధాంతములను గావింపలేదు. ప్రకృతియందు రీసమై కనుగొన్నది, వెలువరించినది నేటి ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానమువంటిది గాదు, జీవితపరమార్థజ్ఞానము. ఆప్రతిష్ఠమున తర్కముమీద ప్రతిష్ఠింప

బడిన తత్త్వశాస్త్రములును గావు. రాజనీతిని, అర్థా
ర్థమునకును భోగాభివృద్ధిని సుపయోక్తము లగు నీతి
శాస్త్రములును గావు. ఇట్టిశాస్త్రవాదములందు గాదు,
వారు దృష్టి పుంచినది. వారు కనుగొన్నవి యిట్టివి గావు.
అవి శాశ్వతములు నమోదుములును పవిత్రములు నగు
తీవ్రతపత్యములు. ఆ సత్యములనే యుపనిషత్తు లందు
గానముచేసిరి. లతాంతములు వోలే ఉపనిషత్తులు
వేదాంతము లయ్యెను. మహర్షులు గాంచిన యా యపూ
ర్వతత్త్వదర్శనము మరి యేరికి సేదేశమున సేకాలమున
లభించియుండలేదు. “తత్త్వ మసి; సర్వంభి ర్విదం
బ్రహ్మ; సత్యం జ్ఞానం ఆచందం బ్రహ్మ; ఆనందరూప
మమృతం య ద్విభాతి; రసోవై సః; యదేతన్ హృద
యం మమ తదస్తు హృదయం తవ.” ఇత్యాది శ్రుతి
వాక్యము లీయపూర్వ తత్త్వదర్శన ఫలితములే. విశ్వ
వికాసహృదయులు నమేయప్రతిభాశాలులు నగు నీమహా
నీయులు పిసీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతమైన సృష్టి సేదృష్టితో
గాంచికో యదియే వారి దివ్యదృష్టి. వారు వెలువరించిన
యేతత్త్వజ్ఞానము గలదో యదియే వారి దివ్యజ్ఞానము.
ఇదియే వారి తపఃఫలము. అంతే కాదు. తత్త్వాన్వేషణ
ముననే విచిత్రశ్రములై, బ్రహ్మజ్ఞానయందే నిమగ్నులై
మానవత్వమును మరచి, తత్త్వగోష్ఠియందే తమతీవ్రతము
సంతయు గడపలేదు. వీరి యాశ్రమ ధర్మము, తర్వాత
భరతవర్ష దౌర్భాగ్యమున గల్గిన సన్న్యాసుల మతధర్మ
ము నంటిది కాదు. వీరి వైరాగ్యము కుమ్ర హృదయు
లగు విరాగులదివంటిది గాదు. ఉత్తమాశ్రమనిష్ఠికులయ్యు
భిక్షువులు గారు. ఆరణ్యకులయ్యు ననుపమ తేజశ్శాలులు.
నివృత్తిహర్షమునం దున్నను శస్త్రాస్త్రములు చేతపట్టగల
ధర్మవీరులు గాని, నిర్వీర్యులును ధర్మభీరువులును గారు.
వీరి యాశ్రమములు వేదపాఠశాలలుమాత్రమే గావు, వీరుల
నుత్పత్తిచేసెడు ఉత్తమ విద్యాలయములు. మానవత్వ
మును దివ్యత్వమునకు గొంపోజాలిన ధర్మసంస్థలు. ఈ
యాశ్రమములను బాలించు కులపతులు బ్రహ్మజ్ఞానులు,
ఆత్మారాములు, కవిద్రష్టులుమాత్రమే కారు; వారు
“కరుణానిరకులు, ధర్మస్వరూపులు”. వారి యాశ్రమ
ములు భూపాలురకు ధర్మశిక్షణము నొసగు దర్శనా

ములు; దుఃఖికుల కాశ్రయమున శరణాలయములు. ప్రా
చీనభారత వర్షముయొక్క యాధ్యాత్మిక సంపత్తిని
తీవ్రత వైభవమునకును గారణములైన యీ యాశ్రమ
ములనుండి యార్ష తేజ మెట్లు ప్రసరించుచుండెడిదియు
దెలిసికొనుటకు ముఖ్యమయిన రెండుదాహరణములను
జూడవచ్చును.

పురాణబ్రహ్మవాది, జగద్విఖ్యాతతేజాడగు రా
మాయణమహాకవి తీవ్రతదృష్టి యేమి? ఇమృతహర్షి యా
శ్రమ మెవ్వరి కాశ్రయ మయినది? ఈపరమకారుణ్య
మూర్తి, ఈయార్షత్రాణరాయణుడు కేవలము ఛాందస
వృత్తియందే మునిగియుండలేదు. రామాయణకావ్యరచన
యందే తన కాలమునంతను గడపలేదు. కావ్యసృష్టిగౌరవ
తన యావజ్జీవము ధారపోయలేదు. యోగసమాధియందే
నిద్రామృదితుడు కాలేదు. కన్నులు మూసికొని తదేక
నిష్ఠతో జపముచేయుచు కూర్చుని యుండలేదు. మలేమి
చేయుచుండెను? జగచ్చక్రపువలె, కన్నులు విప్పి లోక
మును కరుణాదృష్టితో కనుగొనుచుండెను. లోకబాంధ
వునివలె దీనజనబంధు నయ్యెను. ఇదియే యమృతహర్షి
దివ్యదృష్టి. ఆకరుణాదృష్టియందే దివ్యజ్ఞానము ప్రకాశిం
చుచున్నది. అంతియ కాని, వేలకొలది మైల్లదూరమున
నేమి జరుగుచున్నదో తెలిసికొనుటకు తనదృష్టిని, జ్ఞాన
మును బ్రయోగింపలేదు. పరకాయ పరహృదయప్రవేశాది
యక్షిణీవిద్యలందు దృష్టిని పోనివ్వలేదు. ఇట్టి తుద్ర
విద్యలతో మహర్షులకు నిమిత్తము లేదు. వారు కరుణా
నిరకులు, ధర్మస్వరూపులు. వారి కరుణారసైకదృష్టియే
వారి దివ్యదృష్టి. వారి ధర్మజ్ఞతయే వారి దివ్యజ్ఞానము.
వారి ధర్మాధర్మము లనన్యసామాన్యములై మానవులను
దివ్యులను జేయునట్టివి గాన, వారిజ్ఞానదృష్టులు దివ్యము
లని కొనియాడబడినవి. కరుణాసత్యములు రెండే ధర్మదే
వతయొక్క సేత్రములు. అట్టి ధర్మదేవతకు నిలయుము
లైన యీ ఋష్యాశ్రమములు, విద్యాలయములు శరణా
లయము లయ్యె నన్నచో నిక వారి దివ్యప్రభావమును
గూర్చి యేమి చెప్పవలెను? వాల్మీకిమహర్షి యొక్క
కరుణాసమునందే రామాయణ ముద్భవించినది. దాని

చేతనే పోషింపబడితది. అందే ముగిసినది. అది వట్టి పేళలమగు కరుణము గాదు; జీవితపదార్థసత్యములు వీరి పోవునపుడు చూపింపవలసిన కారుణ్యము. ఆశ్రమధర్మమునందే, కరుణాయత్తజీవనమునందే, ధర్మారాధనమునందే ఆత్మకాంతియు లోకకల్యాణమును గలవు; వాగాడంబరమునందు గాదు, రాజసీతీయందు గాదు, రాజ్యభోగములందు గాదు, రాజసౌధములందు గాదు, దిగ్విజయములందు గాదని నిరూపించుటకో యనునట్లు రామాయణకథ మొనటనుండి చివరవరకు నడచినది. పౌరలోక మెల్ల సేకమై, కరుణారేఖము లేక యొక్క మహాపవిత్రస్వక్తిని ఋరము వెడల నడిచినపుడు, నే నున్నానని చెప్పి దయాద్వీపస్థితిలో నాదరించినవా రెవరు? ఎవరి యాశ్రమ మాశ్రయ మయినది? ఎవరు శరణ్యమయిరి? ఎవరు దీనావము లైరి? రామాయణమహాకావ్యస్థితి వాత్మీకిమనిషులగువుని గీర్తింపవలెనా? లేదా, ఆతని విశ్వవికాలకరుణాద్వీపావయమునకా? సమకాలికసజ్జనాళి వాత్మీకిమహర్షి యొక్క యేఘనకార్యమునకై వేసోళ్ల నాతని బ్రశంసించి బహూకరింతురు?

ఇక రెండవది: ఈయాశ్రమములందు వివేకులగు స్త్రీపురుషుల సభ్యత్వసంస్కారములు గాంచినచో, ప్రాచీనార్యుల జీవితవైధిని మేతీరున ప్రకాశించినది విస్మయము గొల్పును. ఇమ్మహర్షుల దివ్యదృష్టి యెందున్నదియు గాననగును. కృతయుగధర్మమునకు నిధానమై సత్యలేఖమును బ్రస్ఫురింపజేయు కణ్వమునీంద్రు నాశ్రమముకేసి చూడుడు. ఈకరుణానిరతుడు, ధర్మస్వరూపుడెవరిని బెంచి పోషించుచుండెను? ఆతని దివ్యాశ్రమమున బ్రకాశించుచున్న లేజ మేమి? తన విమల దివ్యజ్ఞానముచే నొకయపూర్వప్రణాళి నుత్పత్తిచేసెను. ఆప్రణాళిసర్గయే వేదమూర్తియగు శకుంతల. మహారాజాస్థానమున, అమృతోజనసభముధ్య, శకుంతల తన దివ్యలేఖమును వెదచల్లుచు, సభ్యుల హృదయములు కంపించునట్లు—

“మన్యతే పాపకం కృత్వా న కశ్చి ద్వేత్తి మా మితి,
విదంతి చై నం దేవాశ్చ యత్నై హంతిరపూరుషః.

ఆదిత్యచంద్రా వనిలానలౌచ

ద్యౌ ర్భూమి రాషో హృదయం యమశ్చ,
అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభేచ సంధ్యే
ధర్మశ్చ జానాతి సరిస్య వృత్తమ్.”

ఇట్లు తన గంభీరస్యావాణిని వినిపించునపుడు, సభ్యులు పులకితగాతురై, ఎక్కడిది యాదివ్యలేఖము! ఈ యపూర్వశ్రుతిబోధ యేమి! గంగాప్రవాహమువలె నీ పవిత్రవాగ్దలహార, హృదయములకు పట్టిన శ్రుప్తము కడిగి వేయునది, యేస్వర్గలోకమునుండి యిందుల కవతరించెనని యచ్చెరువు నొందవలదా? వేదములందు గాక, ఇట్టి సత్యశ్రుతి మరల సేవాద్యయమున నెచ్చట వినబడును? పంచధూతములే మనలను వెంబడించుచుండును. అవియే మనకర్మలకు సాక్షి. మన వృత్తములను విచారించుటకు బరలోకమున వేరేదేవు డొకడు లేడు. మనుజుల కర్మలకును దగినరీతి పుణ్యలోకములు స్వర్గనరకములు నిర్మింపబడియుండలేదు. ఇహలోకమున మానవుల సాక్ష్యము గాదు, నోట్లు కావు, దస్తావేజులు కావు, లాకోర్టులు గావు నరులను రక్షించునవి. నరుని నెప్పుడును వెంటనంటి కనిపెట్టుకొనియుండెడు “మహాపదార్థము లివి యుండగా నగుడు దక్కొన వేడ్చునే తన్ను మ్రచ్చి లన్?” కావున “నాత్మపంచకుడవు, ఆత్మపూరితుడవు కాకుము.” అను శ్రుతిబోధ నిట్టి యపూర్వరీతిని శకుంతల పేరొలగమున నిర్భయముగ వెల్లడించినది అన్నచో, ప్రాచీనార్యస్త్రీల భీత, సభ్యతాసంస్కారముల వైధివస్ఫురణము సేమని కొనియాడగలము? ఇట్టి సత్యస్వరూపిణులను, దివ్యలేఖోమార్గును తయారుచేసిన యమృహర్షుల ప్రభావము నెంతని ప్రశంసించనగును? ప్రాచీనఋష్యాశ్రమములలో దుదయించిన యిట్టి లేఖోమార్గు లేనర్వకళాపరిమత్తులం దేధర్మసంస్థలయందే యుగమున బొడముట గాంచనగును? ఆకృతయుగమునందు, ఆర్ష యుగమునందు తప్పిన, మరల సేయగమున శకుంతలవంటి వేదమార్గులను గాంచగలము? శకుంతల పెరిగినది యొక మునిపల్లె, నాగరికులమధ్య గాదు. కట్టి నది వల్కలాంబరములు గాని, చీనీచీనాంబరములు గావు. భుజించినది వన్యఫలములు గాని, పరమాన్నములు గావు.

నివసించినది కుటీరము గాని రాజసౌధము గాదు. కాని యందుండి వెలువడిన యాదివృక్షేజ మేమి? కణ్వమహర్షి యొక్క దివ్యదృష్టి యిట్టి దివ్యలేఖోమూర్తిని లోకమునకు సమర్పించుటయందున్నది గాని, తన పరోక్షమున జరిగిన “యంత్రవృత్తాంతమును వెలుంగుట”యందులే దది. ఇట్టి “దివ్యదృష్టి”యెల్లరకు సులభసాధ్యము. (ఇక్కలమున నిట్టి దివ్యదృష్టి చాలమందికి చాల అద్భుతముగ గలదుగదా!) కాని, ఆదివ్యదృష్టిమాత్రము కలియుగమువారికి సాధ్యము కాదు.

ఇంకను నీయాశ్రమధర్మ మెట్టిది? ధర్మసాధనమునకు మూలమును కాయకష్టమునందే, ఆయురారోగ్యానందభాగ్యములు గల వసునట్లు కణ్వమహర్షి కానకేగి సమిక్కుసుమకందమాలాఫలములు స్వయముగ మూపున చెట్టికొని మోసికొనివచ్చును. శకుంతల యెదురుగ బోయి వాని నందుకొని లోన చెట్టును. శకుంతల యతిశిష్యత్రియల సప్రమత్తురాలై, వనదేవతవలె వనాంతరముల సంచరించుచుండును.

ప్రాచీనకాలమున ఋష్యాశ్రమములందు నెల కొల్పబడిన జీవితపథ మిట్టిది. సత్యాశ్రయములైన యీయాశ్రమములు పవిత్రజీవితధర్మములను, మహాత్ముతాదర్శములను బోషించుచు, చక్రవర్తులుమాడ కన్నెత్తి చూడలేని మహాశేజముతో ప్రకాశించినవి. ప్రాచీనార్యుల యాధ్యాత్మికవైధివ మిట్లు కార్యరూపమున లోకజీవనమునందునుగూడ ప్రకాశించినది గాని, కుష్మవేదాంతదాంభికజీవనము చేయుటయందును, బండ్లకొలది వేదాంతగ్రంథముల రచించుటయందును వెలుగ లేదు. ఈప్రాచీనార్యవైధివము, కృతయుగధర్మము, మహాభారతయుద్ధముతో నప్రసవింపును. ఋష్యాశ్రమములు మహాభారతయుద్ధమునాటికే యదృశ్యము లయినట్లు కన్పట్టును. అర్జునుని తీర్థయాత్రాప్రదక్షిణమునందే తదాడని తీర్థంబు లేదు. చూడని యాశ్రమము లేదు. మరియు మహాభారతయుద్ధమునందు, ధర్మవియంతలగు గురువులు, ప్రజానాయకులు, వీరులు, గూ అక్షౌహిణుల వీరభటులు నిహతు లైనపిదప, మిగిలిన పెద్దలును కొద్దికాలమునకే దినంగతు లైనపిమ్మట, ఆర్యావర్తమున

ధర్మోపప్లవము కలిగిన దనుటకు సందియము లేదు. మహాభారతయుద్ధము కలియుగము పుట్టుటకుగాను పుట్టిన యొక ప్రళయ మనదగును. ఇంతనుండియు ప్రాచీనార్యధర్మము, ఆర్షదృష్టి, ఆనందము, జీవితవ్యాపారమునుండి నిర్గతించును. ఇక నుద్దమించువది లేఖోవంతమును నాశ్రమధర్మము గాదు, తమఃపరివృతముగు సన్న్యాసిధర్మము. ఇక వినబడునది సత్త్వపూరితముగు సుపనిషద్ధానము గాదు, అసత్పూరితముగు వైరాగ్యలాపము. ‘అపతో మాగమయ స’ దను శ్రుతివాక్యము కాదు ధర్మపథమును జూపునది. ‘సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ’ యమనది జీవితదృష్టియందేమి, ఆచరణమునందేమి ‘సర్వంఖల్విదం దుఃఖం’గా మారినది. జీవిత మానందమయమునకు మారుగ దుఃఖమయముగా గమగొనబడును. ప్రాచీనధర్మము తారుమారై జీవితపరిస్థితులు తమఃపరివృతము లైయున్న సమయమున ధర్మసంస్థాపనమున కవసరము గల్గెను. కాని, దేశకాలపరిస్థితులు ప్రాచీనార్షధర్మమును తిరిగి యుజ్జీవింపజేయదగినవిగా నుండలేదు. బహుశః ప్రాచీన ధర్మవిధానమే మరచిపోబడి యుండును. కావున నిట్టితరిబయలుదేరిన ధర్మసంస్థాపకుల దృష్టి కేవలము సన్న్యాసిసమువైపునకు మొగిసినది. కాలచక్రమును యుగధర్మమును సరికట్ట నేరితర మనునట్లు ధర్మచక్రమును బరివర్తించినది. కావున తౌద్ధయగమున నందరు సన్న్యాసిసము పుచ్చుకొన్న తౌద్ధమత ప్రచారకులే. ఆచార్యయుగమున నెల్లరు నాయానాయాచార్యుల మత ప్రచారకులే. వారి బోధనలు, వారి వ్యాఖ్యానములు, వారి భాష్యములే మార్గదర్శకములు. భక్తియుగమున నెల్లరు భక్తులే! ఎన్ని మతములు! ఎన్ని ప్రచారములు! ఎందరు భక్తులు! ఎన్ని భక్తిమత సంప్రదాయము లుద్భవించినవి! కాని, యీమతసంప్రదాయములందు, ఈ ధర్మప్రచారప్రతిష్ఠాపనములందు ఆప్రాచీనార్ష ప్రతిభ, ఆ సత్యదృష్టి, యొక్కింత వెలసినవో జీవితము సత్యప్రకాశమై యుండెడిది. జీవితము దుఃఖమయముగా గమగొనబడియుండెడిది కాదు. జీవిత ధర్మములు దుఃఖకరములుగా నుండెడివి కావు. కలిప్రవేశమున కవకాశ ముండె

డిది గాదు. “అనందాద్వైతము ల్విమాని భూతాని జాయంతే, అనందేన జాతాని జీవంతి, అనందం ప్రయంత్యభిసంవిశంతి.” అనందమును పట్టజాలక పరమాత్మయనంతలక్ష్యరూపమును దాల్చుచున్నాడు. “ఈ భూతకోట్లన్నియు నానందముచేతనే పుట్టుచున్నవి; అనందముచే జీవించుచున్నవి. అనందమును గూర్చి పోవుచున్నవి. అనందభావమునందు ప్రవేశించుచున్నవి యని చెప్పుచున్నారు. ఇటువంటి శ్రుతిని, ఇట్టి యానందమయ జీవితగానమును, వాస్తవ జీవితమునందు గాకున్నను, గ్రంథములందయినను ధర్మప్రబోధమునందైనను, మరల నెవ్వరు వినిపించిరి? వినిపింపగల్గిరి? మరి దేనిని విందుము? ఏప్రబోధమును గాంతుము? పుట్టుకయే పాపము. జన్మమే దుఃఖము. సంసారమే నరకము. కావున మానవుడయినవాడు జన్మరాహిత్యమునకై సర్వసంగ పరిత్యాగియై, సంసారమునుండి దూరముగ నొలగిపోయి, ముక్తికై యత్నించుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము. ఈవిధముగావైనను జన్మ లేకుండ తిరిగి నర-పురుగు పుట్టుకుండ జేయగల్గినట్లయితే లోకమున కెంతయో మేలు కల్గెడిది. అట్లు కాలేదు. ఈసన్న్యాసప్రబోధవలన జన్మరాహిత్యము కలుగలేదు. సంసారబాధ తప్పలేదు గాని, జీవితము సత్త్వసహితమై, నిరానందమై, మరింత దుఃఖభార మయినది. బుద్ధుడు జీవితమును గూర్చి కనుగొన్న గొప్పసత్యము, ‘అనందాద్వైతము ల్విమాని భూతాని జాయంతే’యనునట్టిది కాదు, జన్మదుఃఖ మనేది. దుఃఖము చేతనే జంతువులు పుట్టుచున్నవి. దుఃఖముచేతనే జీవించుచున్నవి. దుఃఖమునందే గిట్టుచున్నవి. “జీవిత మనిత్యము, అనర్థము, దుఃఖము.” ఇదియే బుద్ధుడు కనుగొన్న పరమసత్యము. ఇందుండియే తృప్తధర్మ ముత్పన్న మగుచున్నది. ఇట్టి విద్యే తర్వాత పుట్టిన మతములును, భగవద్గీతా ప్రతిపాదిత కర్మసన్న్యాసమునకును, బుద్ధుని కర్మసన్న్యాసమునకును గల భేద మీదృష్టి ననుసరించియే యున్నది. మొదట, జీవితచారిత్రమునందే శ్రీకృష్ణభగవానునకును బుద్ధదేవునకును చాల వ్యత్యాసము గలదు. ఒకరిది అమరాగప్రవృత్తి; ఒకరిది వైరాగ్యప్రవృత్తి. లోకదుఃఖనివారణార్థమై, అజ్ఞాతవృత్తిని నాత్మబంధువులను, విడువరానివా

రిని దుఃఖమున ముంచిపోయెడిబుద్ధుని సంసారపరిత్యాగము మహద్గు ర్వైరును మెచ్చుకొనునట్టిది కాదు. బుద్ధుడు బోధించిన ధర్మము జీవితకళాపరిపూర్ణమయిన నిండుధర్మము గాదు. ఆకాలపు పరిస్థితులే యందులకు గారణము. అది ఋషులవంటి ధర్మాభిజ్ఞులను గాంచని యుగము. వసిష్ఠునివంటి గురువులు గాని, జనకునివంటి రాజులు గాని లేనికాల మది. అందుకు తగినట్లు భూపాలురు; ప్రజలు భోగపరాయణులై, ప్రాచీనధర్మమును గోల్పోయియుండిరి. అందుచే, ధర్మలోపము గల్గిన యాకాలమున బుద్ధుడే యొక ధర్మపరావతారు డయ్యెను. ఆయుగమునకు బుద్ధుని ధర్మోపదేశముకంటె గొప్పవయినది మరొకటి లేదు. కావున ప్రాచీనధర్మమును గోల్పోయి శీవచ్ఛవముగ నున్న హిందూత్వమునందు కడకు తృప్తధర్మ ప్రభావమే ప్రబలమయ్యెను.

ఈనూతన హిందూత్వమునందు జీవితమును నిర్వీర్యముగను కళాహీనముగను జేయు నీతిబోధ యెంతేని జేరను గాని, ధర్మయుతముగను లేజోవంతముగను జేయు సత్యప్రభువ్రతము లేదు. దీనియొక్క సత్యాసత్యములను నిరూపింప నక్కాలపు వాఙ్మయప్రపంచమే నిదర్శనము. తృప్తజైన వాఙ్మయములతో నేమి, పారాణిక వాఙ్మయముతో నేమి, కాన్యకలాపములతో నేమి, హైందవవాఙ్మయము హిమాలయములవలె నన్నివైపుల పెరిగిపోయినది. కాని, యిం దన్ని మంచుగడ్డలే గాని, రత్నములు గానరావు. ఇటీవల గుట్టలుగుట్టలుగా త్రవ్వ ప్రోవు పెట్టుబడుచున్న యీ వాఙ్మయ నికాయమున, మహాభారతమునందలి కథారత్నములవంటి కథ యొకటి యైనను తగులునా? మహాభారతము తులకించునట్టి వీర మహిమ కొంచెమయిన నిం దెచ్చటనయిన గన్పట్టునా? ఏది యాప్రాచీనజీవితవైభవస్మరణము వంటిది యిందు? ఎచ్చట కారవనిరులవంటి వీరులు? ఏరి ధర్మజునివంటి ధర్మ వీరులు? ఏరి భీష్మునివంటి ధర్మాభిజ్ఞులు? ద్రోణునివంటి యాచార్యులములు, భౌమ్యునివంటి పురోహితులు? ఇది యునుగాదంతయెక్కువ గణించవలసినది. స్త్రీలయొక్క సభ్యతా వైభవమును గాంచవలసియున్నది. “దేవతా మూర్తి”, “మహాసుభావురాలు” కుంతీదేవివంటి వీరమాత.

చిత్రము ౬

“పండిత” విరుదమును గాంచిన పాంచాలీవంటి ప్రాజ్ఞురాలు. సుభద్రవంటి సౌమ్యమూర్తి—కొందరినిమాత్రమే యుదాహరించుటకు—ఇట్టి వనితారత్నముల నిటీవలి వాఙ్మయమునగు గాంచనయ్యెడునా? ఈ రేజిఃపుంజము మహాభారతయుద్ధకాలమునాటిది. ఇంకను వెనుకవెనుకకు పోయినచో గాంచనగుప్త్యశ్రమము, అతిమనోహరము. కృతయుగధర్మముయొక్క దివ్యతేజోమూర్తులుగ నుదయించిన శకుంతల, సావిత్రి, దమయంతివంటి స్త్రీరత్నములు ప్రాచీనభారతవర్షమహోన్నతసభ్యతకు నిదర్శనములు. వేదమూర్తులయి, దేవతలకుగూడ స్పృహణీయచరిత్రలై, నిరభివ్రమగు సత్యస్వరూపమును తమ జీవితములచే ప్రకాశింపజేయుచు, స్వర్గసోపానములను నిర్మించుచు బోవునట్టి యిట్టి దివ్యవనితారత్నములను బోలెడు వారు మరల భారతీయవాఙ్మయప్రపంచమున గన్పట్టరు. ఎట్లు కన్నట్లుదురు? ఆదివ్యాశ్రమము లంతరించె. ధర్మమును నడపు ఋషులదృశ్యులయిరి. కావున నింతనుండి కన్నట్లు దృశ్యము: ధర్మప్రతిష్ఠాతలు, ధర్మోపదేశులు మహర్షులు గారు, సన్న్యాసులు, భిక్షువులు, స్వాములు మున్నగువారు. పుణ్యనదీతీరముల, నూర్యరశ్మియందు బహిరంగముగ నిర్మింపబడు ఆశ్రమములు గావు; జనావాసములకు గడుదవ్యుల నుండు కొండగుహలు. ఏరికి కనబడకుండునట్లు కొండచరియలలో నిలములు చేసికొని గల్చిలములవలె పడించుట కనుకూలములగు గుహాలయములు. కాన, నిట్టి గుహాలయములనుండి యెట్టి ధర్మము వెలువడును? గుహాధర్మమే! చీకటిధర్మము, వెలుతురుధర్మము గాదు. ఈగుహాలయధర్మమే, అంధకాసురునివలె దేశము నంతయు నాక్రమించినది. సుప్రసిద్ధములగు అజంతా, ఎల్లారా, నాసిక్, కార్లి మున్నగు గుహాలయము లెట్టి రేజిఃమును ప్రకాశింపజేసెను? ఇంతకు సీగుహాలయములలోని కెన్నడయినను రవిరశ్మిచోరచారి నదా? సంధ్యారాగము, ఉషాదర్శనము పోనిండు, ఉదయభాసని దివ్యప్రభయేనియు గుహాలయవాసు లెన్నడయినను గాంచియుండిరా, వైదికఋషులవలె నానందభరితాత్ములై వారివలె దివ్యగానము నేయుటకు? కొండలమధ్య తొలుపబడిన యాయాలయముల కట్టి దివ్య

దర్శనభాగ్య మెట్లు లభించును? దీని కితోడు, ఈగుహాలయముల దరిని కొండకాలువలే గాని, యేపుణ్యవది గలదు? తమసానదియొక్క, మాలినీనదియొక్క మనోహరత్యములను గాంచును. ఈకొండకాలువలను గనుగొనుదు. భేదము విశేష మగును. ఈగుహాలయముల పుణ్యమును గాదు, వైపుణ్యమును మాత్రమే మెచ్చుకోదగియున్నది. ఈగుహాలయములు తమోపరివృతములు, ఆశ్రమప్రకాశము గలవికావు. కావుననే యీగుహాలయముల నుండి వేదగానమువంటి యత్యంతమనోహరమగు నొక గానమైనను ప్రభవించలేదు. వేదగ్రులు సృష్టిపాంచర్యమును గ్రోలి నిర్భరానందభరితులై పాడిన పాటవంటి. ఒక్కపాటను, ఏది చూతము గుహాలయములనుండి వెలువడినదేమో! గుహాగానము తప్ప గుహాలయనుండి మరేమి గానము వినిపించును? ఇవి ఋష్యాశ్రమములవలె నెవరిని పోషించినవి? ఎవరి కాశ్రయ మయినవి? ఇం దుండువారి జీవితదృష్టి యేమి? ఈగుహాలయములు, ‘విహారము’లు అంతకాలము వెలిగినను, శకుంతలవంటి యొక్క లోకమనోహరతేజోమూర్తిని నుత్పత్తిచేయుగల్గెనా? వనవాస నిరతులై, పుణ్యనదీతీరములందు విహరించిన మహర్షులు మనోహరములగు శ్రుతులనే కాదు, మనోహరచరిత్రులగు స్త్రీ పురుషులను గూడ లోకమున కిచ్చిరి. ఈగుహాలయము లేమి యిచ్చినవి? ‘ఇచ్చియుండలేదో’ నే డెల్లదేశముల కభిజ్ఞులచే నాకాసమునకంట పొగడబడు శిల్పచాతురీమహిమంబును? శిల్పకళారసజ్ఞులను విస్మయచిత్తులను జేయు శిల్పకళాకోశములను? సమకాలికజీవితస్పందనమును, విభ్రమవిలాసములను రూపింపజేయుటయందు రసమూర్తులు కాలేదా? అంతే కాదు; ఉపనిషత్తులందలి భావములను సమూహకావ్యప్రభావమున విగ్రహములందు తగ్గొత్తజేయలేదా? “రసోవై సః” అనుశ్రుతిని విశ్రుతముగ రంగునందును రాలియందును మూర్తిభవించేయలేదా? యని యడుగవచ్చును. కాకేమి? కాని, ఇవి సమకాలికదేశీయజీవనమునందును, రాజధర్మమును నడిపించుటయలందును నెట్టి ప్రభావము గల్గియుండె ననునది విచారించవలసియున్నది. జీవితమును నుజ్జ్వలముగ జేయు ప్రభావమే యున్నది.

నో నీసభ్యతాసంస్కారములందు, మహాభారతకథా రత్నములనంటివి యెట్లనో యుద్ధన మయ్యెడివి యీ యుగమునను. కావ్యకన్యయొక్క పాటవము, పరిమళము దివ్యకన్యకవలె మండెడివి. ప్రాణము లేని దేవతావిగ్రహములు గాదు; ప్రాణము గల దేవతామూర్తు లుద్భవించెడివారు. ఈగుహాలయముల సంగతి పాశ్చాత్యులు తెలియపరచువరకు సేకావ్యకథలందును చేర్కొనబడక, అంత నిగూఢముగ ముండుటనుబట్టి సన్న్యాసుల మతములుగా, సన్న్యాసప్రభావముగా దక్క, మరొక్కవిధముగ నివి సమకాలికజీవితముమీద నెట్టిప్రభావమును గలిగియుండలేదని చెప్పవచ్చును. మీదుమిక్కిలి, ఆకాలపు తమోంధకారపరితమను జీవితము, గూఢభర్మముల ప్రాబల్యము, గుహాలయముల యుత్పత్తికి తోడ్పడెనని చెప్పవచ్చును. అటు గాక, పౌరాణికహిందూధర్మము, ప్రాచీనధర్మమువలె, వీర్యవంత మైయుండిన

సంతయు నాత్మనక మయియుండి, హిందూదేశచరిత్ర గతి వేరువిధముగ మండెడిది.

జీవితమును సత్త్వవిలసితముగ జేయలేని సభ్యత, కావ్యకథావిజ్ఞానవిధవములతో నలరారునదియైనను, మృగత్వస్థనంటిది. కళోపాసకులను గాదు, విద్యావంతులను గాదు, విజ్ఞానగ్రామిలనుగాదు, కుబేరులను గాదు, వీరులను, సత్త్వమూర్తులను సేసభ్యత యుత్పత్తిచేయునో యదియే మెచ్చుకొనదగినది. అదియే గొప్పది. అదియే లోక కల్యాణమును సమహర్షువది. అదియే మానవత్వమును దివ్యత్వమునకు గొంపోజాలినది. అట్టి మానవసభ్యత యందు, కావ్యకథాసంపత్తి లోపించినను లోపము లేక, జీవితమే యొక మరుచిరకావ్యమై, కళావంతమై, యానందిమయ మగును. ప్రాచీనార్షదృష్టి, సభ్యత యిట్టి మహోన్నతాదర్శజీవితమునే ప్రకాశింపజేసెను గాని, జీవితమును శ్రీకానవాటికవలె గానించి యందు పై కావ్యకథారామముల నిర్మింప దొరకొనలేదు.

“కలికి, యెవ్వడతండు నిక్కముగ చెపుమ?”

(శ్రీ) తి. ప. నారాయణస్వామిగారు

తొలికారుమొగులు వన్నెలనెగ్గులాడెడు చెలువంబు నెమ్మేన వెలయువాడు తెలిగండుమీల బెట్కులఁ జల్కనగఁజేయు కలికికన్దోయిసాం వెలయువాడు మొలనిండ జాళువా వలిపంపుదుప్పటి మలయువాఁ డలఁతిన వొలయువాడు నలువైన నెమ్మికన్నులనెట్టె మాదల నెలకొల్పి యాలలో మెలఁగువాడు కలితనమ్మున నాలలో నిలుచుచెలుల - వలపువలలఁదగుల్కొన మెలఁగి; తనదు చెలువమునుజూపి వలపించు చిన్నెలాడు - కలికి, యెవ్వడతండు నిక్కముగఁ జెపుమ?

చోడభక్తిరాజు మద్రాసు మ్యూజియం తామ్రశాసనము

కొన్ని వివరణములు

టి. యన్. రామచంద్రన్ గారు, యమ్. ఏ.

ఈ తామ్రశాసనమును ప్రబోత్పత్తి ఆషాఢ మాసపు భారతిసంచిక (పుట 120-138) లో ప్రకటించి తిని, నే నా తామ్రశాసనమును ప్రకటించుతేరి గమనించ దగిన కొన్ని విషయములు నాకప్పుడు స్ఫురింపకపోవుట చేత వాటిని ఈవివరణమునందు చెల్పుకొనుచున్నాను.

మొట్టమొదట తామ్రశాసనపుకాలమును గూర్చిన మార్పు.* ఆషాఢమాసపు భారతిసంచికలో చెప్పబడిన శక 1277 మహాకార్తిక సోమవారమును “వర్తమాన” శకవత్సరములని తలచి క్రీ. శ. 1355 అక్టోబరు 21 ని సోమవారమని తెల్పినాడను. అయితే ఆశక సంవత్సరములను “అత్తిత” ముగా భావించినచో స్వామికల్లుపిళ్ల గారి గణనము ననుసరించి ఈక్రింద తెల్పబడిన మూడు విధములగు లేదులు లభించుచున్నవి. అవియేవనగా:—

వారము లేది నెల సం. తిథి		
౧. సోమవారము	24 అక్టోబరు 1355	అమావాస్య .40
౨. (ఎ) ,,	7 నవంబరు ,,	14.60
(బి) మంగళవారము	8 ,, ,,	పూర్ణిమ .67

శాసనములో కనబరచిన “మహాకార్తిక” అను పదమునకు అమావాస్య యని అర్థ మయ్యేనేని మొదట నిర్ణయించు 1356 అక్టోబరు 24 సోమవారము అనుటకు వీలున్నది.

౨. (ఎ), (బి) లో గుర్తించిన లేదులలో సోమ వారమునాడు పూర్ణిమ సంధ్యాకాలమునం దారంభించి మరునాడు .67 వఅనుడుటంబట్టియు, కార్తిక సోమ

వారసహిత సంధ్యాకాలవ్యాప్తిని యగు పూర్ణిమయందు బ్రజలు దీపోత్సవమును కొనియాడుట యాచారముగా నుండుటచేతను, మంగళవారము దీపోత్సవమున కనర్హ మగుటచేతను 1356 నవంబరు నెల 7 లేది సోమవారమునే దానార్హమైన లేదిగా భావించు టుచిత మగుచున్నది. కావున శక సంవత్సరమును మన్మథ లేక దుర్యుభగా తీసి కోవలయును.

మూలమునకు సంబంధించిన మార్పుల నీక్రింద వివరించినట్లు చదువుకొనవలయును:

పుట.	బంధి.	తప్పులు.	ఒప్పులు.
125	7	“మహైవకా”	“మహావ”
126	19-20	“భా[బా] న్ధి య్యం”	“భానధి యం” †
130	84	“యయేషాం”	“యజాషాం”

అనువాదములో సవరించి చదువుకొనవలసిన మార్పులు:—

పుట.	పేరా.	మార్పులు.
181	4	ఉష్ణరశ్మిగల సూర్యుడును, శీత రశ్మిగల చంద్రుడును తమయందు జనించిన

[సూర్యవంశము లేక చంద్రవంశములో జనించిన] రాజుల సత్కీర్తివృద్ధికై విజయము నిర్దురు గాక.

,, 10: బంతులు 6, 7, 8: అతడు [కరికాలుడు] భోజరాజుచే ప్రతిదినమును సూర్యు

* ఈ మార్పును చెప్పిన డెబ్బాటి డైరెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ ఆర్కాయలజి పదాలంకృతు లగు శ్రీయుత కే. యన్. దీక్షితులవారికి నాకృతజ్ఞతాపూర్వక వందనముల నర్పించుచున్నాడను.

† ఈ మార్పును నాకు చెప్పిన శ్రీయుతులు బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారికి నా కృతజ్ఞతా పూర్వకవందనంబులను సమర్పించుచున్నాడను.

నకు పంపబడిన పూజాద్రవ్యములు గల భాజనమును నూర్చువకు చెందకుండునట్లుగా నడ్డగించెను.

182 18 : 3 వ బంధి : “క్షీర్తి కాన్పదుడును” అనుటకు బదులు “యజుర్వేదమునకు నిధానము—అనగా యజుర్వేదపారంగతుడు” అని.

పై జెప్పియుండునట్లుగా భోజనిచే బంపబడిన పూజాపాత్రమును కరికాలుడు అడ్డగించె ననుటనుగూర్చి వివరించెడి. ఈవిషయమున కాధారములు రెండు - ౧. లింగనకృతమున నవచోళచరిత్ర, పుట 16, 17 (ఆంధ్ర పత్రికవారిచే ప్రకటితము). ౨. విభవ సం. పుష్కమానపు భారతీసంచిక, పుట 90, 91 లో గల డాక్టరు యకా. వెంకటరమణయ్యగారిచే ప్రకటింపబడిన “కరికాలుని పులవర్తి శిలాశాసనము.”

౧. నవచోళచరిత్రలో దెల్పబడిన కథాంశము గమనించదగిన దగుటచే ఈక్రింద వివరించుచున్నాను.

“కరికాలుడు రాజ్యపరిపాలనము చేయుచుండగా నూర్యోపాసకుడగు భాస్కరచోడు డనురాజుకడకుండును. అతడు ప్రార్థనావసరమున నూర్చునికి పూజాద్రవ్యములను పశ్చిమముల దుంచి వాటిని నూర్చునికి నివేదించుచుండెను. నూర్చుభగవాను డాద్రవ్యములను స్వీకరించి సంతృప్తుడై యాభాస్కరచోడుని దీవించుచుండెను. ఇట్లుండగా నొకప్పుడు శివారాధనతత్పరు డగు కరికాలుడు కావేరినదికి వంతెనకట్టుటకై భాస్కరచోడుని సహాయమును గోరి అతనికి కబురుపంపెను. అందుల కాభాస్కరచోడుడు తా నారాధించుచుండునూర్చుని సహాయముచేత దృప్తుడై కరికాలుని యాజ్ఞను నిరాకరించెను. కరికాలుడీసంగతి నెగిరి నూర్చుని ఇట్లాజ్ఞాపించెను: “భాస్కరా! నేనొసంగిన కాసనమును భాస్కరచోడుడు డుల్లంఘించెగాన వానిచే నీకు బంపబడు పూజాద్రవ్యములను నీవు స్వీకరించకూడదు. అట్లు నీవుస్వీకరింతువేని శివారాధము నీకు వాటిల్లునునుమా!” అని. నూర్చుండును కరికాలుని మాటల నంగీకరించెను. మరువా. డాభాస్కర

చోడుడు యథావిధిగా నూర్చుదేవునికి పూజాద్రవ్యపు బళ్లెరములను బంపించెను. అతడు వాటిని స్వీకరింపక పోవుటచే నాపశ్చిమము లట్టే కొంతతడ వంబరస్థములై యుండి భాస్కరచోడు నొద్దకు మరలివచ్చినవి. అందు కై యాభాస్కరచోడుడు నూర్చుని నడుగగా “కరికాలుడు శివభక్తుడు. వాడు నీ కొనర్చిన కాసనము నంగీకరించక డుల్లంఘించితివి. కావున శివాపరాధము తటస్థించెను. అందుచేత నేను పూజాద్రవ్యముల నంగీకరించక మరల్చితిని. కనుక నీవు కరికాలుని యాజ్ఞ ననుసరింతువేని నాకు తృప్తి కలుగును” అని నూర్చుభగవానుడు చెప్పెను. అంత నాభాస్కరచోడుడు కరికాలునికి లోబడెను. వెంటనే కరికాలు డాభాస్కరచోడుని కరుణించి యాలింగన మొనర్చి ఆనందపూర్వకముగ నమ్రానించెను.”

౨. పులవర్తి శిలాశాసనములోనుండి ఈవిషయములు తెలియవచ్చుచున్నవి :—

“భోజపూజార్ఘ్యపాత్రాడి త్రీణి నూర్చార్చితానిచ, నిజాజ్ఞ యాంబరస్థాని చక్రే తం దాసవ స్మృపమ్.

భోజరాజాచే నూర్చున కర్పింపబడిన పూజార్ఘ్యపాత్రములు మూడిటిని తన యాజ్ఞచే నాకాశమున నిలిపివేసెను. ఇట్లు చేయుటచేత ఆభోజని తన దాసునిగా జేసికొనెను.”

పై జెప్పినయాధారములు రెండింటిలో రెండవది యగు పులవర్తి శిలాశాసనపు బాధారమే అంగీకరించదగియున్నది. ఎందుకనగా—

1. ఈకరికాలుని విషయము మన తామ్రశాసనములో చెప్పియుండుటకు సరియై యున్నది. రెంటి యందును రాజు పేరు భోజ డని తెల్పబడియున్నది. నవచోళచరిత్రలో మాత్ర మారాజుపేరు భాస్కరచోడుడని తెల్పబడియున్నది.

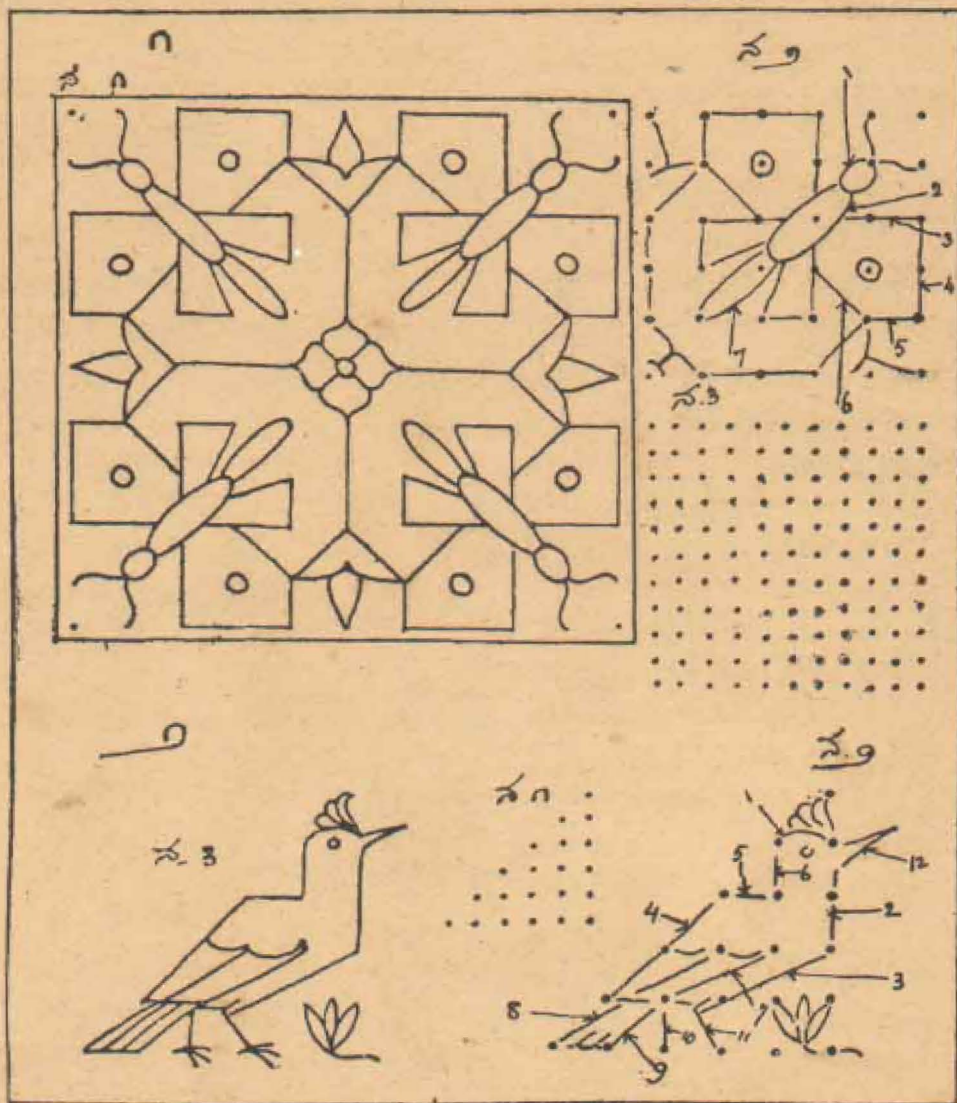
2. పులవర్తి శాసనము క్రీ. శ. 11 వ శతాబ్ది యందలి శిలాశాసనమగుచున్నది.

నవచోళచరిత్ర యన్నచో క్రీ. శ. 15 వ శతాబ్ది కడపట నుండిన లింగనకృత మగుచున్నది.

పి. విశ్వనాథకాగారు

రంగవల్లభచనము చిత్రకళాకాఫిలలో నొకటి. నిడుట మంగళేశ్వరముగ తలపబడుచున్నది. అట్టి యీ ప్రతి హైందవగృహము ముందు నిట్టి రంగవల్లుల పురాతన కళను ప్రస్తుత ముపేక్షింపబడుచుండుదానిని

పైణికశిఖామణి

బ్ర. శ్రీ ములుగు శివానందశాస్త్రిగారు

వీరు గుంటూరుమండలమునందలి తేనాలి నగర వాస్తవ్యులు. పేవరంలిసామ సం.రమున వీరి జననము. పదిసంవత్సరముల వయసునకును ఉమతండ్రిగార్తగు బ్ర. శ్రీ నందనారాధ్యులవారియొద్ద సంగీతవిద్య నభ్యసించిరి. తరువాత

మైసూరునకు బోయి సుప్రసిద్ధ సంగీతవిద్వాంసులగు శ్రీవీణా శేషయ్యగారియొద్ద వీణాగానము నేర్పి లలితమును హృదయమును నగు వాదనసామర్థ్యము నలవడిచికొని యాంధ్రదేశమునగల సుప్రసిద్ధసంగీత విద్వాంసులలోనొకరుగ ప్రసిద్ధిపడయుచున్నారు. శ్రీ జేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులవారి పుత్రికా పరిణయమహోత్సవమునను, శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్శాంగ మహారాజావారు యెవాడ విచ్చేసినప్పుడును, శ్రీ చల్లపల్లి జమీందారుగారి పట్టాభిషేక మహోత్సవమునను, శ్రీ రాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరాయబహద్దరుగారియింట జరిగిన వివాహమునను, శ్రీ మోతే వరసింహారాయ, కృష్ణరాయ జమీందారులయింట్లను బ్రత్యేకముగ వాహ్యనింపబడి సమ్మానింపబడిరి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్శాంగ మహారాజావారు వీరి లలితగానమునకు గడు నలది తమ దర్బారునకు వీరి నాహ్వానించిరి. ౧౯౨౯ సం. రము మేనెల ౨౯, ౩౦ తేదీలుందు విజయనగరమున జరిగిన ప్రథమాంధ్ర సంగీతపరిషద్వార్షిక సభయందు వీరి వీణాగానమును మెచ్చి శ్రీ నారాయణదాస్ ప్రభృతులు 'పైణికశిఖామణి' బిరుదు మొసంగి సత్కరించిరి. ఆంధ్రదేశమున వీణాచారులు శ్రీ తుమురాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రిలవారి పిదప వీరే ప్రసిద్ధిపెంచుచున్నారు.

కో. వెం. శ.

నిమిషకవి వెంకయ్యపంతులుగారు

శ్రీస్వామి నిమిషకవి వెంకయ్యపంతులుగారు మహానుభావులు. ౮౫ వత్సరముల వయోవృద్ధులు. విశేష ప్రపంచానుభవముగల ఉత్తమపురుషులు. రాజభక్తికలిగి అసిధారావ్రతయై, న్యాయమార్గమున ముప్పదివర్షములు ప్రభుత్వోద్యోగ మొనరించి, ఉపకారవేతనమునందును, తమ విశ్రాంతికాలమును వ్యర్థపరుపక, దైవభక్తి, సర్వ జీవానురక్తియు గల్గిన ర్తించు వీరి సుగుణసంపత్తికి మెచ్చి పరమేశ్వరుడు స్వప్నములయందు వీరి కుపదేశించిన అద్వైతసిద్ధాంతామృతమును గ్రోలుచు, పవిత్రజీవనము చేయుచున్న పరమయోగి.

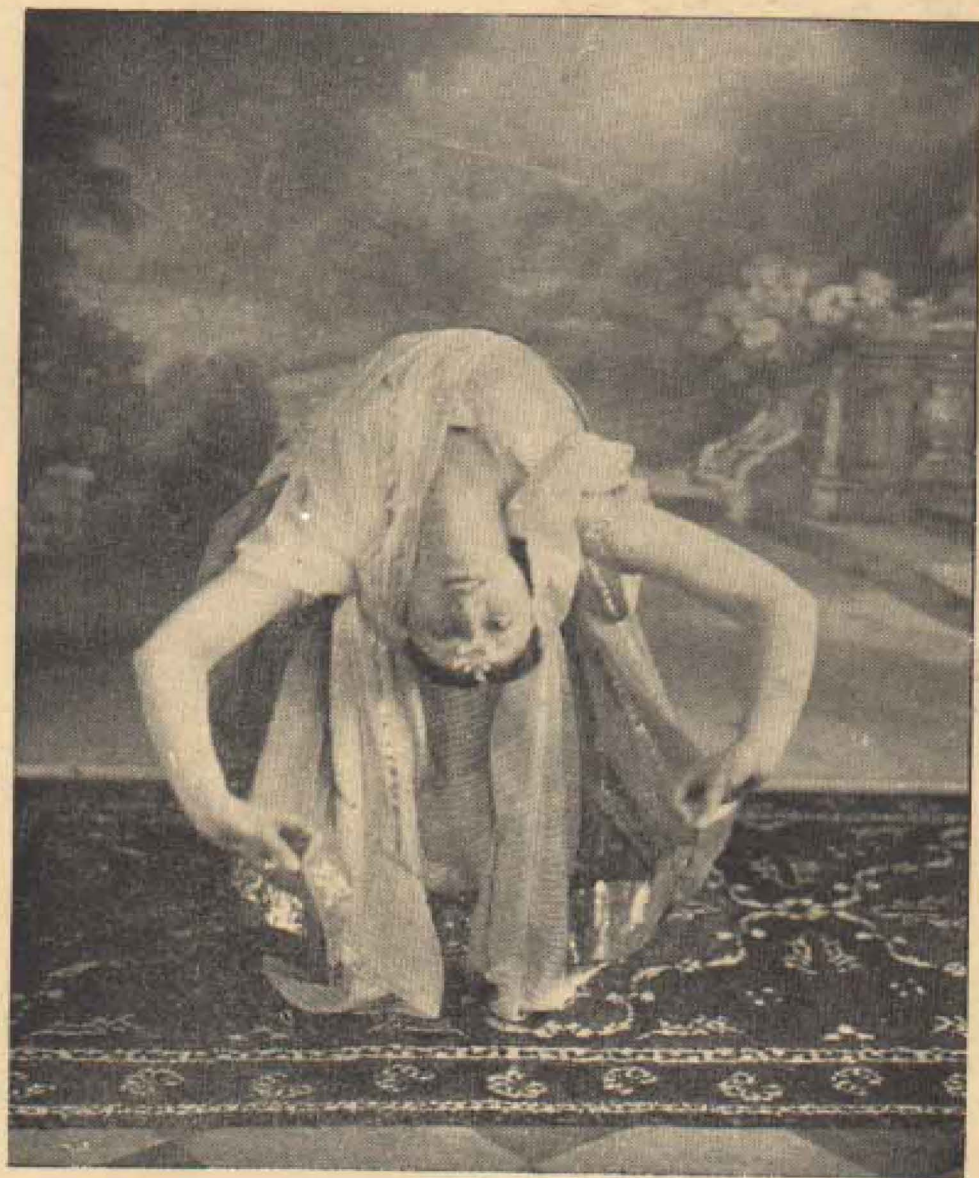
ఆధ్యాత్మ తత్త్వపారంగతులగు శ్రీపంతులువారి లేఖనినుండి ఇంతవఱకు దిగువ నుదాహరించిన మహత్తర మగు వేదాంత గ్రంథములు వెలువడినవి:—

౧. స్వప్నలబ్ధాద్వైతబోధిని ౩౦౦ పుటలు డిమ్మి పైజా
౨. బ్రహ్మమార్గ ప్రదీపిక ౧౦౦ " క్రాసు "
౩. ప్రపత్తిమార్గ ప్రదీపిక ౩౦ " " "
౪. విష్ణునామానందితేకము ౧౦౦ " " "
౫. దివ్యప్రబంధసూర్గ ప్రదీపిక ౩౦౦ " డిమ్మి "

‘వికమత్యమ’ అను హృదయమగు సర్వజన సమా దరణీయమైన గ్రంథరాజము త్వరలోనే వెలువడనున్నది. దైవజ్ఞానబోధకములగు పుస్తకములు విక్రయింపకూడదని మనకాస్త్రములను, మహామృదీయులకొరాను నిషేధించుటచే, ముద్రణాదికములకై వేయిరూప్యములకు పైగా వెచ్చించి, కుతూహలీయుల సర్వస్వధనమును, గ్రంథాలయములకును పైపుస్తకములెల్ల సుచితముగనే బంపుచున్నారు. శ్రీవారు తమపాత్రములను కేవలము పారమార్థికచింతతో లోకోపకారార్థమే ఇటులు పంచిపెట్టుచున్నారుగాని భాగ్యవంతులగుటచే గాదు.

ముముక్షువులు, ఆన్యైకమహాజనులు, వేదాంత జిజ్ఞాసువులు ఈ యమూల్యావకాశముం బోగొట్టుకొనక, శ్రీపంతులవారి గ్రంథరాజముల పూర్తిసంపుటము తెప్పించుకొని, తిర్వచనలాభము పొంది ధన్యులగుదురు గాక! గ్రంథములు కోరువారు తపాలువ్యయము నిమిత్తము ౦-౧౪-౦౦ (పదునాలుగణాలు) కర్తగారికి మని యార్దరు చేయవలయును. వారివిలాసము—శ్రీ నిమిషకవి వెంకయ్యపంతులుగారు, రిటైర్డుమేజిస్ట్రేటు, మోడే కుర్రు, కొత్తపేట పోస్టు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

ము. వి.

చిత్రము ౭

ఈ నడు బొమ్మలు P. P. A. వారివి.

‘దొరొలి ప్లాడర్డు కన్య’ ఈతకత్తియ

ఉత్తర అమెరికాలో లాస్ ఏంజెలెస్ నందు నీటిలో దుముకుచున్నప్పటి చిత్రము.

చిత్రము ౮

ఈమె ౧౯౩౨-వ సంవత్సరమున ౧౪వ జరుగమన్న ఒలింపికు వ్యాయామములందు పాలుగొనుటకై తయారగుచున్నది.

[G. S. A.]

కలగూరగంప

ఔపు-యంత్రచిత్రములు

నెల్లూరు మండలమునందలి గూడూరున నున్న బోర్డు-డిన్నతపాఠశాలలో సాంకేతిక విద్యాబోధకులు (Commercial Instructor)

శ్రీయుత వి. సత్యనారాయణమూర్తిగారు రెమింగ్టన్-పండ్రెండవ సంబంధ ఔపు-యంత్రముతో కొన్ని రేఖాచిత్రములను చిత్రించినారు. అందు రూపచిత్రములు, జంతుచిత్రములు, ప్రకృతి చిత్రములు గలవు. చిత్రకారుడు తూలికతో చిత్రములను చిత్రించునపుడు తన భావములకు సరిపోవునట్లు వానిని చిత్రింప తూలిక నుపయోగించుకొనగలడు. ఈచిత్రములను చిత్రించుటకు అన్యభాకరింపరాని యంత్రనిర్మాణవిధానము చిత్రకారున కడ్డుదగులును. కాన నాతడు స్వయంబోధితభావానుసారముగా చిత్రములను చిత్రింపజాలడు. అటులయ్యు సీసంచయమునందలి మహాత్ముడు, తులసీదాసు, రామకృష్ణపరమహంస అను రూపచిత్రములయందు కూడినంతవరకు వ్యక్తులపోలిక యుండుట యీచిత్రకారుని కౌశలమునకు నిదర్శనము. మరియు పక్షి - పుష్పము, కుక్క, సింహము అను చిత్రములును ఎన్న

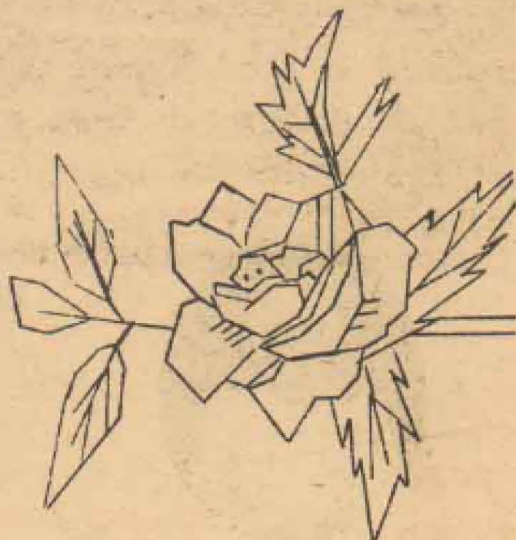
దగియున్నవి. ఈసంచయమును ఈ 1931 సం. మార్చి నెలయందు పాలఘాటున (కేరళ మండలమునందలిది) జరిగిన సారస్వత మహాసభ మెచ్చుకొని, చిత్రకారుని వెండిపదకముతో బహూకరించినది.

ప్రపంచకళాసాధారోహణమునకు అంధ్రదేశము నిర్మించుకొనుచున్న సోపానములలో నేతచ్చిత్రరచనావిధానమొకటి. ఇట్టివే శ్రీ వి. వి. రంగారావుగారిచేత చిత్రింపబడినవి కొన్ని వెనుక ప్రమోదూత సంవత్సర చైత్రమాస భారతి సంచికయందు ప్రకటితములయినవి. మరల సీనాడు శ్రీసత్యనారాయణమూర్తిగారి చిత్రకళాకౌశలఫలములగు సీచిత్రములు భారతియందు ప్రకటితములగుచున్నవి. అంధ్రదేశీయులగు చిత్రకారులెల్లరు నిట్టి చిత్రములను ఛక్కగా చిత్రించితమ కళావైదుష్యవికాసములను ప్రపంచమున జాటదగుదురు. శ్రీసత్యనారాయణగారు తమ కౌశలము నింకను వృద్ధిచేసుకొని కళాభిజ్ఞుల యాదరమునకు బాత్రులయి వెలయుటకు కళాధిదేవత యగు భారతి యనుగ్రహించును గాక! ఈ సంచయముననుండి మూడుచిత్రములు ఈ సంచికయందు ప్రకటితములయినవి. తక్కినవి తరువాతి సంచికలయందు ప్రకటితములు కాగలవు. తమ చిత్రములను భారతియందు ప్రకటింపనొసగిన శ్రీ సత్యనారాయణమూర్తిగారికి కృతజ్ఞతా పూర్వకపదనములు.

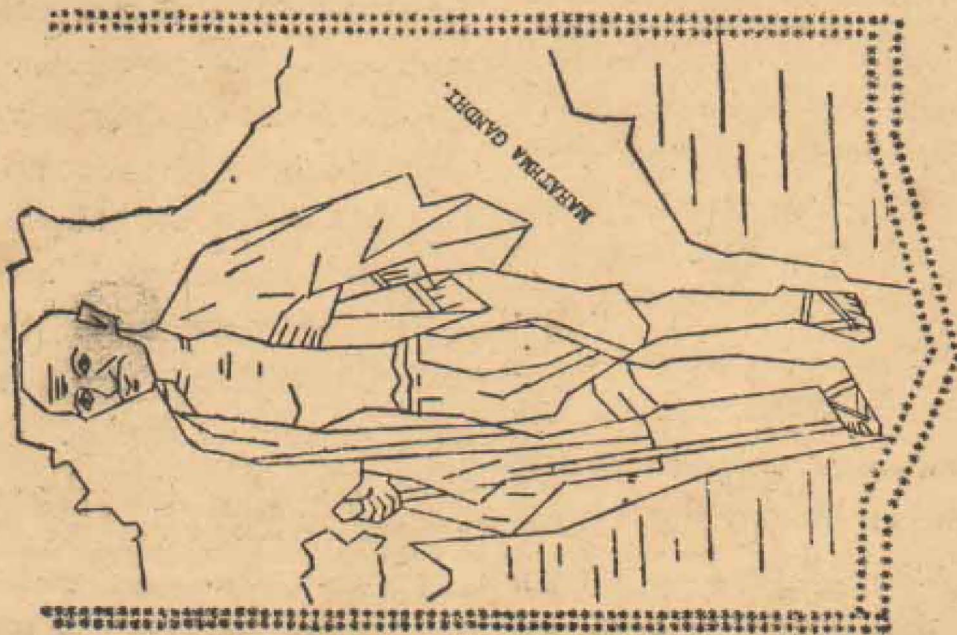
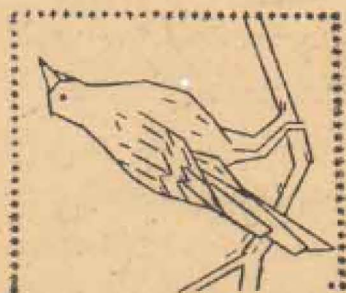
—సం. భారతి.

సింహము

పక్షి - పుష్పము

గాంధీ మహాత్ముడు

విమర్శనము

రసవాద సర్వస్వము

గ్రంథకర్త: ఆయుర్వేదవిశారద, కర్తా అప్పారావుగారు. ప్రకాశకులు: యేటిపూరి రామభద్రరాజుగారు, కాకినాడ. వెల రు. ౧.

ఈ గ్రంథమునకు పండిత పండ్రంగి సుబ్బారావుగారు పీఠికను వ్రాసియున్నారు. అందువారు జీవచ్ఛక్తిని వృద్ధిచేయు ద్రవ్యములలో రసవంతములైన ఖనిజము బన్నియు పాదరసముతోనే సరిపోల్చబడినప్పటికి పాదమునకు రసేంద్రత్వ మాలోపింపబడినదనియు, ఖనిజజాతులన్నియు రససంయోగ సంస్కారములవలననే బీజవంతములై రసాయనము లగుచున్నవనియు, యిట్టి రత్నముచే పాషాణాదిధాతువులకు రససంయోగముచే బీజవంతములుగ జేయు సంస్కారమునకే రసవిద్య యనియు, రసవాదమనియు గ్రంథనామమును వ్యక్తీకరించిరి. కాని వైద్యగ్రంథములకు, అందును యుఖ్యముగ రసగ్రంథములకు, రచనావశ్యకత, ఉద్దేశ్యము, ఇత్యాదివిషయములను గూర్చి ఉపోద్ఘాతము వ్రాయుట మిక్కిలి అవశ్యకము. ఈ గ్రంథమున కట్టిలోపము విశేషము.

ఇందు రసోపరసము లన్నిటి ఉపయోగవిధానములు లేవు. గ్రంథకర్తగారు వారి కిష్టమైన వాటిని మాత్రము అక్కడక్కడ వారి అనుభవముల జేర్చి వ్రాసియున్నారు. వారి ప్రయత్నము సమృద్ధిగా మేగాని, యంతకన్న 'రసజలనిధి'యిత్యాదిగ్రంథములవలె వ్రాసిన యుపయోగముగా నుండెడిది. ఈ గ్రంథముందు ప్రమాణములుగ తీసుకొనబడిన సంస్కృతమూలములు ఏగ్రంథములనుండి యెత్తి వ్రాసినది తెలుపలేదు. అందుచే పాఠకులకు వారిసొంతములో, ప్రాచీనములో తెలియదు. రస

వాద సర్వస్వముందు సంధ్యా నిదానము, తద్వికిత్సలు తెలుపుటకు గల కారణములు తెలుప లేదు. పీఠికయందు గ్రంథకర్త స్వానుభవయోగములు తెలిపియున్నా రని కలదు. కాని స్వానుభవము లేవో తెలుపలేరి. సంస్కృతమూలములు లేనివి స్వానుభవములూ? లేక గ్రంథవిస్తరభీతిచే మూలములు వదలివేయబడినవా? గ్రంథకర్త వేమనయోగి పద్యములలోని రసవాదవిషయములను పరిశోధనలలో వెల్లడిపరచినారు; కాని వారిపరిశోధనలు విశేషశ్లాఘనీయములుగ లేవు.

గ్రంథకర్తగారి స్వానుభవ యోగము లన్నిటిని పీఠికాకర్తలు తమ రిసెప్టి లాబొకేట్రీలో ఇంజక్షనుల కవలంబనీయముగ జేయుటకు పరిశోధనలు ప్రారంభింపబడినవని వ్రాసినారు. ఆయుర్వేదము ఇంజక్షనుల సిద్ధాంతము నంగీకరించునా?

వ. సు.

Thyself Thy Doctor

గ్రంథకర్త: 'The Recluse'

ప్రకాశకులు: సరస్వతీసంఘము, ౨౮ పిడారి యర్కోవలపిథి, బి. టి. మద్రాసు. పుటలు ౧౦౩. వెల రు. ౦-౮-౦.

ఇది యొక చిన్న (అంగ్ల) వైద్య గ్రంథము. డాక్టరు పరాసిస్సస్ (Paracelsus) గారు తెలిపినట్లు "Nature is the Physician, not thou. Thou must learn of her, not of thyself". దేశీయాలోగ్యమునకు ప్రకృతిచికిత్స లావశ్యకములని గ్రంథకర్త హెచ్చు

రించుచున్నారు. ఈ గ్రంథములోని విషయము లన్నియు మద్రాసులో ప్రచురింపబడు 'సందే మైయ్య' పత్రిక యందు ప్రకటింపబడిన వనియు పీటివి గ్రంథముగా ప్రచురించిన బాంకునునని చాలవందల కోరినందున ఇట్లు వ్రాసితినినియు గ్రంథకర్త తెలుపుచేతనే ఈ గ్రంథము ముఖ్యముగ చదివితీరవలసో యున్నదని అర్థము కాక మానదు. గ్రంథకర్త వ్రాతలు మిక్కిలి ప్రశంసనీయములు. అందరికి మలభముగా అందుపాటులో నుండగలందులకై నెల స్వల్పముగా ఉన్నది.

వ. సు.

सेवादल सप्तपदी (సేవాదల సప్తపదీ)

సంగ్రహకర్త: ప్రా. వి. ఆర్. దేవభద్ర గారు.
మూల్యము రెండణాలు.

ప్రకాశకులు: డా. వా. సు. హర్షీకరు గారు,
సంచాలనమంత్రి, హిందూస్థానీ సేవాదలము, హుల్లీ
(కర్నాటకము).

ఇందు హిందూస్థానీ సేవాదళమువారు పాడెడి వీడు (హిందీ) గీతములు స్వరవిన్యాసముతో (వాగరలిపి) కూర్చబడ్డవి. అవి రాష్ట్రగీతము (అనగా జాతీయగీతము), ధ్వజాలోహణగీతము, ధ్వజావతరణగీతము, మాతృవందనము, రెండు ప్రస్థావగీతములు. ఈ గీతములు గ్రామోఘోష రికార్డులుగా నిష్పించు సేర్పాటు సేవాదళమువారు కావించుచున్నారు. అందువలన ఎల్లరకును ఒక్కమాదిరి పరు సలు సులభములగును. ఇందు జవాహర్ లాల్ నెహ్రూ గారు 'రెండు మాటలు' వ్రాసిరి. శ్రీహర్షీకరుగారు తక్కిన పరిచయమంతయు నిచ్చుచున్నారు. ఇందు తొలుత స్వరములను, స్వర, స్థాయి, మాత్రాది చిహ్నములను శ్రోత్రవారికి సహజ పరిచితి కలిగించుటకుగాను విచరించి పిదప ఒక్కొక్క గీతము సాహిత్యమును, దాని లయ స్వరముల తెలుపుకూర్చుచు చూపినారు.

ఈ అభిలభారత జాతీయగీతములకు సమగ్రమున జౌచిత్యము నొకపవలె నన్న, వీరింకొక్కపనికి పూన వలయును. సంగీతమున జౌత్తరాహ, దాక్షిణాత్య పద్ధతులు భిన్నములుగదా! ఇందు జౌత్తరాహపద్ధతి ననుసరించి శాస్త్రము అనుసంధించియున్నారు. దాక్షిణాత్య పద్ధతి ననుసరించియు తగినవారిచే ఇట్టి కూర్పు కూర్పించి వచో చక్షుభారతము తనపాలు తాను పొందిన దనును.

కొం. జ.

అలియరామరాయలు (వచనము)

క్రామ ౨ పుటలపైజా, పు. ౨౪౩, నెల తెలియరారు.

గ్రంథకర్త: శ్రీ చిలుహారి వీరభద్రరావుగారు.

ప్రకాశకులు: యస్. వీ. పరసింహముగారు, రాజమహేంద్రవరము.

'చరిత్రసంచానన' విరుదాంబికులను శ్రీవీరభద్రరావుగారు రాంధ్రలోకమునకు విరపరిచితులు. వీరు రచించిన యాంధ్రలచరిత్రము, ఇతర చరిత్రగ్రంథములు ఆంధ్రుల ప్రాచీనాన్నత్యమును చాటుచు వాచంద్రార్కము నెలయగలవు. శ్రీ వీరభద్రరావుగారు చక్కని ఉపజ్ఞ గలవారు. వీరి చరిత్రజ్ఞానము సత్యోన్వేషణతత్పరము. కావుననే ఆంధ్రచరిత్రనిర్మాణమునకు వీరిరచనములు గట్టిపునాది యయ్యెను.

శ్రీ వీరభద్రరావుగారు వయోవృద్ధులు. పావర్థ దూరమయిన వీరి జీవిత మంతయు చరిత్ర పరిశోధనమునకే సమర్పిత మయినది. నేడును వీరు చరిత్రగ్రంథముల నోపిక మెయి రచియించుచుండు టాంధ్రుల యదృష్టము. ఇంకను శాంధ్రదేశమునకు చరిత్రసంపదను సమ కూర్పు వీరికి పరమేశ్వరు డాయురాశోగ్యముల ననుగ్రహించునగాక!

ఈ 'అలియరామరాయలు' అనుగ్రంథము వీరి శ్రోత్రరచనము. అలియరామరాయలు విజయనగర సామ్రాజ్యమును చివరనాకులను మహోన్నతదశ నందించిన వీరాగ్రణి. ఈవీరునిచరిత్ర ముపలభ్యమయినంతవరకు

కొక్కచో నింతదనుక నాంధ్రులకు లభింపకుండెను. నేడు శ్రీ వీరభద్రరావుగా రీగ్రంథమును రచించి యా కొంతను దీర్చి నాంధ్రుల కృతజ్ఞతకు బాత్రులయి నారు; వీరికి ధన్యవాదములు.

ఈగ్రంథమున నేర్చుప్రకరణములు గలవు. ఒకటవ ప్రకరణమున ఆలియరామరాయలకు పూర్వ లగు తద్వం శుల్క చరిత్రము; రెండవ ప్రకరణమున సలకము తిమ్మ రాజు వివాళనము, సామ్రాజ్యపరిపాలనారంభము; మూడవ ప్రకరణమున సదాశివరాయల పట్టాభిషేకము, మహమ్మ దీయరాజన్యులతో పోరాటములు, సామ్రాజ్యవిస్తరణ ము; నాలవ ప్రకరణమున నలియరామరాయలపయి గల యపనిండలు, తన్ని రాసము; ఆయిదవ ప్రకరణమున దక్షిణదేశమునందు సామ్రాజ్యాభివృద్ధి; ఆరవ ప్రకరణ మునరత్నస్థగిడి (తల్లికోట) యుద్ధము, రామరాయల నిర్యాణము; ఏడవ ప్రకరణముగ రామరాయల సామ్రాజ్య పరిపాలనవిధానము వివరింపబడినది.

సంస్కృతాంధ్రవాద్యయములందలి గ్రంథములు, స్థానికచరిత్రలు, కైఫీయతులు, శాసనములు, విరుదా నశులు, మఱియు పెక్కు ప్రాచీన చారిత్రక లేఖనములు మొదలయినవానిని క్షుణ్ణముగా పరి శోధించి, వానియందుపలభ్యమయిన చరిత్రాంశములను చక్కగా సమన్వయించి యీ యమూల్యగ్రంథమును గ్రంథకర్త రచించింపనారు. ఫెరిష్టా మున్నగు మహమ్మ దీయ చరిత్రకారులు, ఇతర విదేశీయచరిత్రకారులు వ్రాసిపెట్టిన వ్రాతలను ప్రమాణములుగా గొని సత్యచరి త్రాంశములను దెలుపు నితరగ్రంథములు, లేఖనములు పెక్కింటి మన్నను వానిని దలియక, తెలిసియు పరికిం పక, ఒండు రెండిటి పరికించియు వానిని విశ్వసించక, ఏయొక్క యంశమునో విశ్వసించియు తమముక్కునకు నూటిగ లేదని దానితోసిపుచ్చి యిదానీంతనులగు కొం డిలు చరిత్రకారులు కావించిన యపసిద్ధాంతములను గ్రంథకర్త సత్యబుద్ధితో, సప్రమాణముగా ఖండించి తమ పరిశోధనవైపునను, ఉపజ్ఞను ఆంధ్రలోకమునకు మరల నొకమారు చాటిసారు. వీరు ఖండించిన యప

సిద్ధాంతములలో నధికాంశము హీరాసుఫాదిరీగారు 'ఆరవీడు వంశము' నందు కావించినవి. అభిమానగ్రస్త ములగు వ్రాతలు ఎప్పుడును సత్యదూరములు కాక మానవు. హీరాసుఫాదిరీగారు తమ రచనమున కాధారముగ గొనిన సాధనములు అభిమానగ్రస్తములు. కావుననే వారి యుపజ్ఞ 'మాపస్థమందూక' న్యాయము నకు నిదర్శనమయి యపసిద్ధాంతముల ఉత్పత్తిస్థాన మయినది పాపము!

చరిత్రకారులు వలసిన గ్రంథాదిసామగ్రిని సమ కూర్చుకొని, యందలివిషయముల నొక్కచో పొందుపఱచుకొని, వాని ప్రామాణ్యమును సత్యబుద్ధితో, సమ బుద్ధితో గుర్తించి తదనుగుణముగ చరిత్రగ్రంథముల రచి యించుట యుక్తము. అట్లు కాక విశ్వాస్యములో, అవిశ్వాస్యములో తెలియు సామర్థ్యము లేక, ఎవరో వ్రాసినవ్రాతలను పరమప్రమాణములుగా గైకొని, చరి త్రములను రచించుట నర్థదాయకము. అట్లు విరచిత ములయిన చరిత్రగ్రంథములు పాఠకులను పెడత్రోవ లకు ద్రిప్పి వారికి వానియెడ ప్రమాణబుద్ధి లేకుండ చేయును.

ప్రాచీన రాజ్యములయొ, తత్పాలకులగు రాజు లయొ, మహాపురుషులయొ, వీరాగ్రణులయొ చరిత్రములు దేశీయుల హృదియనీమలం దుత్సహజీవములను మొలక లేర్పించి, వారిని దేశాభ్యుదయ ప్రయత్నమునకు పరు పులువారజేయును. కావున తచ్చరిత్రములు సత్యసం బద్ధములుగ నుండజూచుట చరిత్రకారుల ధర్మము. ఈ 'ఆలియరామరాయలు' ఉపర్యుక్తచరిత్రగ్రంథ లక్షణము లకు లక్ష్య మగును. కాని యిందు రామరాయలు తన పుత్రుడు మృతుడుకాగా ఆరిఅదిల్షాను ఆతనిప్రార్థనమున పుత్రునిగ నంగీకరించి కొన్ని దినము లంతిపురముననుండు కొనుట మొదలగు కొన్ని విషయములమాట కానరాదు. ఇట్లు లగుటకు కారణ మనూహ్యము. దోషములే యైనను పేర్కొని ఖండించుట పాత్రమునకు మెరు గెక్కించుట యగును. మఱియు ఆలియరామరాయలు కృష్ణదేవరాయల కల్లుడు, కావున కృష్ణదేవరాయల

కాలముననే యాతని చరిత్ర మారంభించియుండవలెను. తరువాత అచ్యుత దేవరాయలకాలమున ఇతని చరిత్రము నకు ప్రాముఖ్యమును గలిగియుండును. ఇదియంతయు సమమాడినగాని యాతని చరిత్రము సమగ్రముకాబోదు.

కాలగర్భమున నణగిపోయిన ప్రాచీనచరిత్రము యథావృత్తముగను, సమగ్రముగను లభించుట అరిది. కావున నింకను గల కొరతను చరిత్రపరిశోధకులు వలసిన పరిశోధనములను గావించి 'ఆలియరామరాయల చరిత్రము సమగ్రముగావించదగుదురు.

ఇట్టి యమూల్యగ్రంథమును ఈ ముద్రపరివయమున రచియించి తన కాదరముతో నొసగిన శ్రీ వీరభద్ర రావుగారి ఋణము నాంధ్రలోక మెట్లు తీర్చుకొనునో ధూడవలెను.

ఈగ్రంథమున నచ్చు తప్పులు గల వనవలసినట్టెను. ప్రకాశకు లిక నించుకబాగరూకత వహించియుండిన బాగుగనుండి యుండును

'X'

రేఖాగణితము

గ్రంథకర్త: శ్రీ. శే. చాగంటి భీమశంకరరావు గారు (2-9-1907 — 1-6-1928). ప్రకాశకులు: హిందూ ధర్మశాస్త్ర గ్రంథనిలయము, కపిలేశ్వరపురము, తూ. గోదావరి. క్రాసుపైజా: ర౮ + 3౧౯ పుటలు. వెల: రూ. ౨.

మూలముపైపలు తరగతివఱకును గల పైతరగతులకు వలయు రేఖాగణితమును ఆంధ్రమున (ఇంతవరకు లేకుండుటచే) వ్రాయవలయునను కోర్కయే యీగ్రంథ రచనకు ప్రధానోద్దేశము. ఇందు మొదట ప్రాథమికభాగముగూడ కృతముగ చేర్చబడ్డది. గ్రంథకర్త పిన్నవయస్కున సంస్కృత, హిందీ, బెంగాలీ, కర్ణాటకభాషలయందు పరిచయము గల్గించుకొని ఆ భాషలయందలి గణితగ్రంథములను చదివి, ఆంగ్లరచనల ననుసరించి మిక్కిలి సేర్పతో, కడు సుబోధముగ ఈగ్రంథము రచించినాడు. వలసిన చిత్రములతో ఇది యంత అందుకు

ముద్రించి ప్రకటించిన ప్రకాశకులు వెంటయు ప్రశంసార్హులు. ఆంగ్ల ఆంధ్ర మిశ్రము పారిభాషికపదముల పట్టికలు ఈగ్రంథము తుదిభాగమున కూర్చబడ్డవి. ఆంధ్రమున శాస్త్ర పరిభాషావ్యవస్థ కుదుర్చుకొనుటలో ఈగ్రంథ మెంతయు సాయపడగలది.

ప్రకాశకులు రచనావిధానమును తెలుపుచు, పరిచితమైన ఆంగ్ల పద్ధతిని తెలిగించుట యందలి చిక్కులను వివరించిరి. అందు సరికలన వ్యవకలనాదుల చిహ్నములను స్వీకరించు విషయ మొకటి. ఆంగ్లమున వాడుకచేయు +, — మున్నగు చిహ్నములు వాడుకొన్న, సౌకర్యమే కాని, వానిని 'ప్లస్', 'మైనస్' అని కాక తెలుగున చదువు పెట్టన్నది మిగులును. ఈ విషయమున పలుకుబడి మూడేసిపద్ధతులుగా ధూషిన్నారు.

Angle A B C = angle D E F: —

- (౧) కచట కోణము, సమం, గజడ కోణము;
- (౨) కచట కోణము ఈజ్ ఈక్వల్ టు గజడ కోణము;
- (౩) కచట, గజడ కోణములు సమములు.

Angle A B C + Angle D E F = angle C A B + angle F D E: —

- (౧) కచట కోణము, యంతం, గజడ కోణము, సమం, చకట కోణము, యంతం, జగడ కోణము;
- (౨) కచట కోణము ప్లస్ గజడ కోణము ఈజ్ ఈక్వల్ టు చకట కోణము ప్లస్ జగడ కోణము;
- (౩) కచట, గజడ కోణముల మొత్తము, చకట, జగడ కోణముల మొత్తమునకు సమానము. — మొ.

ఇందు తుదిపద్ధతియే యిందు సాధారణముగ అవలంబించినారు. తుదిప్రకరణములందు ఈపద్ధతికి తోడు చిహ్నపద్ధతి కుండలీకృతముగ మాత్రము జోడించినారు.

ప్రాచీన సంస్కృతాస్త్ర గ్రంథములందు గుర్తల
వాడుకవిషయమున అంత సులభమై సుసంస్కృతమగు
పదతీ కానరాదు. అందుల తీ క్రింది ఉదాహరణములు
మాడవగును:—

(c)

0	0	0	0	0
0	0	0	0	0

$$= 0 \times \frac{1}{3} + 0 \times \frac{1}{3} + 0 \times \frac{1}{3}$$

(3)

၁၀	၁၆	၃	၁၆
၁	၆	၁	၁၀

$$= ၁၀ : \frac{၁၆}{၁၀} : : ၃ : \frac{၁၆}{၁၀}$$

పై చెంటును నిలుపుగీతలకు సంపర్కముసారముగా
మనము అర్థము సంధించుకొనవలెను.

$$(3) \quad \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 3 & 4 \\ 1 & 3 & 6 & 10 \\ 1 & 4 & 10 & 20 \end{vmatrix} = (1-\frac{2}{1}) (1-\frac{3}{2}) (1-\frac{4}{3}) (1-\frac{6}{10})$$

$$(5) \quad \begin{vmatrix} 80 & & & \\ & 1 & & \\ & 2 & 3 & \\ & 3 & 6 & 10 \\ & 4 & 10 & 20 \end{vmatrix} = 80 (1-\frac{2}{3})(1-\frac{3}{6})(1-\frac{4}{10})$$

ఋణాంకమును తెలుపుటకు ఆంక్షపై బొట్టు
పొడుచుట కలదు. కాని (ర) నందలి పద్ధతి భిన్నమైనది.
పాశ్చాత్యుల విశ్లేషణపరత్వమునకు భిన్నమగు ప్రాచ్యుల
సమీకరణ పరత్వము ఇట్టి పరిణామములకు ఉత్తరవా
యిత్యము ఏమించును.

(4) మన దీర్ఘజీతము ననుసరించి $AX + BY = C$ అన్నది

$$\left. \begin{array}{l} AX + BY \\ C \end{array} \right\} \text{— ఇట్లు వ్రాయవలసియుండును,}$$

మొదటి ఉదాహరణములను ఇదియు కూడ, ఒక రాశి (quantity) క్రింద మట్టియొకటి నేసిన దాని యర్థమును చాటియొక చెవునకును లాగును,

పైయుదాహరణములను చూడ కేవలము మన శాస్త్రోగ్రంథములందలి శేషినిపద్ధతినే స్వీకరించు ప్రయత్నమునకుండు నేటి పరిచితులైన గుర్తులనే వాడి, పలుకుబడి తగునీతి కుదుర్చుకొనుటయే యుక్తముగ కన్పించు ననుట స్పష్టము.

గుర్తలకు పలుకుబడి నిర్ణయించుటలో ఒక్కటే
 డేద యున్నది. ఆంగ్లమున నామవాచకమునకు పూర్వము
 వేసిన preposition (ప్రత్యయము) తెలుగున నామవా
 చకము తరువారకు గండితును. కావున,—

కపట తోటము, పన్నె, గజడ తోటము, ఈశ్వర్
ఈశ్వర్ టు, చకటతోటము, పన్నె గజడ తోటము
తప్పది

కచట కోణము, గజడ కోణయుత్పన్నై, చకట
కోణము, జగడ కోణయుత్పన్నదానికీ సమము
అని సహజముగ నగును కాని,

కచట కోణము, యుతెం, గజడ కోణము, సముం, చకట కోణము, యుతెం, జగడ కోణము అని చెప్పిన సముంజసముగ కాన్పింపదు. అందులకే కాబోలు ఇందు తొలుపద్ధతినే సాధారణముగ వాడిరి. సమాట్ జగన్నాథుల రేఖాగణిత గ్రంథములందును ఇట్టి వాక్యరచనము కానవచ్చును. ఆంగ్లమునవలె, తెలుగునను భాషాసంప్రదాయము నతిక్రమింపని పలుకుబడి గుర్తులకు కల్లుట వాంఛింతుము. కాని, రెండురాసులకు గల సంబంధమును నడుమ గుర్తుతో చూపుచు నడుమనే పలుకుటకు ఆంగ్లమున భాషాపద్ధతి తోడ్పడుదుండ, తెలుగున తుదిని పక్కవలెను. ఈగ్రంథమున 'సమాసము' అనుటకు 'స' అని చిహ్నించుట సహజముగు సంస్కారము. అయిన, అట్లు కొసను గాక నడుమనే సంబంధమును గుర్తించు 'ప్లస్', మైనస్సు' లు మనకు వచ్చుటెట్లు? వానిని 'ప్లస్', మైనస్', మున్నగు శీర్షతో వాడిన, భాష ఆభివృద్ధియగును గాని చెడిపోవనియు నొకవాదము. ఆగుర్తులను స్వీకరించి ధన, ఋణాదిసామములతో వ్యవహరించుటకు లొంగుబాటుగ కాన్పింపదు.

జగన్నాథసమాట్ట రేఖాగణితమునను (పూనా, పండితముద్రణము), 'కాద్యోగారి 'Indian Mathematics' అను గ్రంథమునక, 'వీజగణితము' పై ఎస్. డేవిస్ గారి జ్ఞాపికలందును కొన్ని పరిభాషాపదములు వీరు గమనింపదగినవి యున్నవి. Figure = షేత్ర. Solid Figure = ఘనషేత్ర. Pyramid = నూచీ ఘలకఘనషేత్ర (ఇందు, కోపురాకృతి). Cylinder = సమతలమస్తకశంకుషేత్ర (ఇందు, కూపాకృతి). Prism = ఛేదితఘనషేత్ర (ఇందు, త్రిభుజాకృతి, త్రిపార్శ్వ); 'హిందీ సయంటిఫికే గ్లాసరీ' అను గ్రంథమును 'త్రిపార్శ్వ' మిచ్చుచున్నది. Any = అభిష్ట. Magnitude = ప్రమాణ. Chord = చాపకర్ణ. Unit = రూప. Segments of the base = చబాధ. Side = పార్శ్వ. Right-angled (triangle) = జాత్య (త్రిభుజ). ప్రత్యేకము జాత్యత్రిభుజవిషయమున (వీజగణితమునుండి) డేవిసుగారి రిచ్చినవి: Base = భుజ. Side = కోటి. Hypotenuse = కర్ణా, కర్ణి.

ఈపట్టికలో వీరి ప్రయోగములకంటె కొన్ని అదనముగ నున్నవి; కొన్ని మాత్రము క్రొత్తవి. వీరు శ్రమపడి చక్కని పరిభాషాపదములు నేకరించివారు. (వీరికి తోడ్పడ్డగ్రంథము లేవేమియో తెలిసిన బాగుండెడిది.) కొన్ని మాత్రము సంస్కారాపేక్షములు. 'Opposite (angles) = అభిముఖ, సంప్రకేతర (కోణములు). Non-adjacent = సంప్రకేతర, దూరస్థ. ఈరెంటును 'సంప్రకేతర' పదము వాడుట యుక్తేతరము. 'Non-adjacent' కే ఈపదము సరిపోవును. 'Interior opposite (angles) = అంతర్గత సంప్రకేతర (కోణములు)'. 'అంతర్గతప్రతిముఖ (కోణములు)' అన్న బాగుండును. 'Vertically opposite (angles) = విపరీతముఖ, శిఖరాభిముఖ, అనభిముఖ (కోణములు)'. నిజమున కవి అభిముఖ కోణములు, అనభిముఖములు కావు. కావున 'అభిముఖ' కోణము లన్న నే బాగుండును.

Pythagoras Theorem అనబడు నూత్రము మన శుల్బనూత్రములలో కానవచ్చుటచే దానికి 'శుల్బనూత్ర' మనియే వీరు నామకరణము గావించిరి.

ఈగ్రంథమును మద్రాసు టెక్స్టుబుక్సు కమిటీ వారు పాఠశాలోపయోగమునకు అనుమతించినారు. ఇది శుభావహము. ఈగ్రంథమాలవారు ఇట్టి శాస్త్రగ్రంథములను జాగరూకతతో సిద్ధపఱచి ప్రచురింతురను ఆశ జనియింపజేసిరి. చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారము, కొన్నేమూరా లైబ్రరీ మున్నగు పెన్నిధులతో డాటు ఇట్టి శాస్త్రగ్రంథముల రచనమునకు చాల ఆనకృత్యము. —కొం. జ.

మాధవశతకము

కర్త: గంధం నరసింహాచార్యులుగారు, కొల్లూపురం, జటప్రోలు సంస్థానం. శైలి ధారాళము. వెల ౨ అ.

గ్రంథస్వీకారము

ప్రజరాణి

గ్రంథకర్త: ప్రేమచంద్రుడు. అనువాదకుడు: కోటంరాజు సీతాపతిగారు. ప్రకాశకులు: సరస్వతీగ్రంథమండలి, రాజమహేంద్రవరము.

డెమోస్టెజి ౨౦౬ పుటలు. వెల రు. ౧-౮ అ.

శారీరకశాస్త్రము

(అనుబంధములు: గ్రంథకర్త వంశచరిత్ర; ధారకము; ద్రవ్యవర్ణనము.) గ్రంథకర్త: శ్రీరాజా మాన్డా కందుమూరి డాక్టరు నాగమల్లి కార్జునరావు పంత్ గారు, H.M. B. & A. V. R. జమిందారు, యినోలిచకు, మధ్యరాష్ట్రములు. ప్రకాశకులు: శ్రీరాజా మాన్డా కందుమూరి వీరేశలింగంపంత్, సమాట్, విశ్వమిత్ర ఆశ్రమము, బెజవాడ. క్రొమసైజు (మొత్తము) ౧౧౩ పుటలు. వెల (విద్యార్థులకు) (?) రు. ౧.

ఉత్కలపతనము

(కలా పహాడ్.) శ్రీ అశ్వినీ కుమారభూషణుగారి 'కలాపహాడ్' అను ఉత్కలనాటకమునకు తెలుగు అనువాదకులు: పురిపండా ఆప్పలస్వామిగారు, కవితా సమితి కార్యదర్శి, వికాఖిపట్నము.

డెమోస్టైజ్ ౧౬౫ పుటలు. వెల ౧౨ అ.

ఆంధ్ర ధ్వని

ఆంధ్రకర్త: అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు; సాహిత్యోపాధ్యాయులు, ఆంధ్రగీర్వాణవిద్యాలయము, కొవ్వూరు, ప. గోదావరి.

క్రాసుపైజ్ ౫౨ పుటలు. వెల ౮ అ.

భరతుడు

గ్రంథకర్త: వి. రంగస్వామిఅయ్యంగార్, బోర్డు మిషిన్ స్కూలు, పాకాల, చిత్తూరు.

క్రాసుపైజ్ ౨౨ పుటలు. వెల ౬ అ.

రసవాదనర్వస్వము

గ్రంథకర్త: ఆయుక్తేంద్ర వికారడ, కర్ణా అప్పారావుగారు. ప్రకాశకులు: యేటిహారి రామభద్రరాజుగారు, కాకినాడ.

క్రాసుపైజ్ ౧౦౮ పుటలు. వెల రు. ౧.

గాంధీ మహాత్ముడు

పద్యములు. గ్రంథకర్త: ఆదిపూడి సోమనాథరావుగారు, ౧౮, ప్రసన్నవిజయకర్ కోవెల వీధి, మైలాపూరు, మదరాసు.

క్రాసుపైజ్ ౨౪ పుటలు. వెల ౪ అ.

ఆంధ్ర భగవద్గీత

గ్రంథకర్త: ఆదిపూడి సోమనాథరావుగారు. క్రాసుపైజ్ ౮౦ పుటలు. వెల రు. ౧.

మాయతి విజయము

(లంకాదహనము) నాటకము. కర్త: తీలపాటూరు సుబ్బారావుగారు. రీస్, కులసింగపెరుమాళ్ కోవెల వీధి, తిరువళ్ళీటి, మద్రాసు. డెమోస్టైజ్ ౮౦ పుటలు. వెల రు. ౧.

స్వరాజ్యసోపానము

పాటలు. గ్రంథకర్త: వంగిపురం వెంకటరంగాచారియరు, కాకినాడ. క్రాసుపైజ్ ౧౨ పుటలు. వెల ౨ అ.

శాంతి సంగ్రామము

పద్యములు. బాలకవి, వేదాంతం వెంకటసుబ్రహ్మణ్యకర్మగారు, ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా జిల్లా. డెమోస్టైజ్ ౨౨ పుటలు. వెల ౩ అ.

భారతీయ ప్రబోధము

పద్యములు, గేయములు. కర్త: సాయం వరదాసు. ప్రకా: ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా.

క్రాసు ౧౬ పుటలు. వెల ౧ అ.

ఉత్తరాకల్యాణము

స్త్రీపాత్రప్రవేశమే కల చిన్న నాటకము. గ్రంథకర్త: బులుసు పాపయ్యశాస్త్రిగారు, అనకాపల్లి. డెమోస్టైజ్ ౧౬ పైజ్ ౩౪ పుటలు వెల ౨ అ.

అంబికపల్లిగ్రహార చరిత్రము

పద్యకావ్యము. కర్త: పెండ్యాల రామకృష్ణి గారు. సంపాదకులు: పెండ్యాల వెంకటసుబ్బాస్వామి కృష్ణిగారు. ప్రకాశకులు: రెడ్డిపోదరులు, రాయవరము, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

The Charkha—Its Immense Economic Possibilities.

(ప్రభుల్లచంద్రుని ఉపన్యాసము)

(అంగ్లము.) తిరుచినాపల్లియందు ౧౯౩౧ మార్చి ౮ తేదీ జరిగిన అఖిలభారత జాతీయప్రదర్శనమున శ్రీ ఆచార్యప్రభుల్లచంద్రరాయగారు రూపగిలిన ప్రారంభోపన్యాసము. డెమ్మిపైజా ౧౩ ఫుటలు, వెల ఆఱుపైసలు. మురుగవిటానజనానుకూల ముద్రాలయము, తిరుచినాపల్లి.

‘బంధునేప’ మహాసంచిక

౧౯౩౦-౧౯౩౧. సంపాదకులు, ప్రకాశకులు: బి. శ్యామసుందరరావుగారు, బరంపురం, గంజాంజిల్లా. డబిల్ డెమ్మిపైజా ౧౦౮ ఫుటలు. (వెల తెలియదు.)

తన్త్రీజ్యోత్సాన్ని (సంస్కృతము: తెలుగులిపి)

జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ మాన్యాచార్య స్వామి విరచితము.

ప్రకాశకులు: వంగిపురపు జగన్నాథరావుగారు, శ్రీ సీతారామాంజనేయపేట, తెనాలి. క్రానుపైజా ౧౫౮ ఫుటలు. వెల రు. ౧-౮-౦.

(౧) భౌతికశాస్త్రము

పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము; రసాయనశాస్త్రము.

గ్రంథకర్త: వేమూరి శ్రీరాములుగారు, బి. ఏ., ఎల్. టి. క్రానుపైజా. ఫుటలు ౧౩౦ + ౬౧.

(౨) ప్రకృతిశాస్త్రము

ప్రథమభాగము: జంతుశాస్త్రము; వృక్షశాస్త్రము.

గ్రంథకర్త: బి. పట్టాభిరామయ్యగారు, ఎం. ఏ., ఎల్. టి., లెక్చరర్, ట్రేయినింగుకాలేజి, రాజమండ్రి. క్రానుపైజా: ఫుటలు ౧౮౦.

(౩) ప్రకృతిశాస్త్రము

ద్వితీయభాగము: శరీరశాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, ప్రథమచికిత్స. ఫుటలు ౧౦౮.

పై మూడుగ్రంథములకు ప్రకాశకులు: ఎమ్. శేషచలం అండ్ కంపెనీ, హిందూప్రెస్, మచిలీ పట్టణము.

ఈగ్రంథములు ఎన్. ఎన్. ఎల్. సి. క్రాత్ ప్రజాళిక నమననీంది రచించినవి.

సా భి ప్రాయ వి శేష ము లు

ప్రపంచ పరిస్థితు ల్లితిదారుణముగ నున్నవి. శాంతిసమరములు పండెమువేసి పరు విడుచున్నవి. వ్యక్తులు, జాతులు కలహమునకు కాలు దువ్వచున్నారు. ప్రపంచమునందు భోగమునకు గల గౌరవప్రతిష్ఠలు యోగము నకు గలుగకున్నవి. భాగ్యభోగార్థమై ప్రపంచ యాత్రయందు ప్రచండమైన సంరంభము సంప్రాప్తమగుచున్నది—జాతులు, సంఘము లు, కులములు, కుటుంబములు, వ్యక్తు లు, స్త్రీలు, పురుషులు, వృద్ధులు, యువ కులు భాగ్యభోగాభిలాషయందు మహాసంరం భమునకు బూనుచున్నారు. దేశాభిమానము, జాత్యభిమానము, మతాభిమానము, సంఘాభిమానము, వంశాభిమానము, కులాభి మానము, ధనాభిమానము, విద్యాభిమానము మొదలుగాగల యభిమాన పరింపరలు స్వధర్మారాధనవ్యాజమునను దురభిమానపరములై మహాసంతోభమునకు మూలములగుచున్నవి. వివిధరాజ్యములందును, జాతులందును, సంఘములందును, మతములందును నీ సంతోభము దినదినప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. ఒక కాలమునందు మానవధర్మవికాసమునకై స్థాపితము లైన రాజ్యములు, జాతులు, సంఘములు, మతములు వర్తమానసమయమునందు మానవధర్మవినాశనమునకు వినియోగపడుచున్నవి. పెద్ద చిన్న రాజ్యములకు తెల్ల నల్ల జాతులకు, హిందూ మహమ్మదీయ

కైస్తవ బౌద్ధాదిమతస్థులకు, అగ్ర నిమ్న జాతులకు, సంపన్న సామాన్యులకు, పండిత సామరులకు ప్రతిఘటనము ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. స్వప్రయోజనము సర్వత్ర ధర్మప్రయోజనముగ ను బరిణమించుచున్నది. ప్రపంచపరిస్థితులు వివిధసందర్భములందును మహాసంరంభమును ప్రత్యక్షము చేయుచున్నవి. ప్రపంచమునందు శాంతిని స్థాపించుట కును, రక్షించుటకును నేర్పడిన నానాజాతి సమితి ధర్మసంస్థాపనమునకును శాంతిసంరక్షణమునకును నామమాత్రముగ నున్నది.

* * * *

ధర్మసంస్థాపనము - శాంతిసంరక్షణము

మహాభారతమునందు యుద్ధపర్వానంతరము శాంతిపర్వమును తదనంతరము ఆను శాసనికపర్వమును వేదవ్యాసుడు వినిర్మించెను. పర్వమానకాలమునందు యుద్ధపర్వము ముగిసినను శాంతిపర్వారంభమునకు నిమిత్తము లగోచరంబులు. శాంతిపర్వారంభము గాకను ఆనుశాసనికపర్వారంభ మసంభవము. ప్రపంచపరిస్థితులు యుద్ధపర్వోద్ధతములను నిరూపించుచున్నటులు శాంతిపర్వారంభమును నిరూపించుట లేదు. మంచూరియాయందు చీనా, జపానురాజ్యములకు సమరము ప్రవర్ధమానమగుచున్నది. నానాజాతినమితి నిర్ణయించినటులు జపానుప్రభుత్వము ఆక్రమించిన దేశమును నవంబరు ౧౬-వ తేదిలోపలను ఖాళి

చేయుటకు నిరాకరించుచున్నది. చీనాప్రభుత్వము జపానుపైన్యము లాక్రమించిన దేశమును భాళిచేయనంతవరకును సంధిప్రయత్నములు దుస్తరములని విస్పష్టము చేసినది. జపానుప్రతినిధిమాత్రము నానాజాతీసమితి నిర్ణయమునకు వ్యతిరేకాభిప్రాయమును దెలిపెను. జపానుప్రభుత్వము చూపిన ప్రతిఘటన మెటులు పరిణమించునదియును కాలము దెలుపగలదు. నానాజాతీసమితి ఏకగ్రీవముగను జేసిన నిర్ణయమును జపాను అంగీకరించుట ధర్మసంస్థాపనమునకును శాంతిసంరక్షణమునకును సాధనము. సిద్ధాంతమునందు శాంతియును కార్యములందు సంగ్రామమును శాంతిస్థాపనమునకు సాధనము గాదు.

మంచూరియాయం దారంభమైన సంగ్రామాంకురములు రాగల సంవత్సరమునందు మహాసంగ్రామరూపమును దాల్చుటయును సంభవము. జపాను సంగ్రామ విజయములతో మదిండియున్నది. చీనాపరివర్తన జ్వరముతో బాధపడుచున్నది. రుష్యా మహాపరివర్తనోన్మాదముతో తాండవమాడుచున్నది. జర్మని పరాజయమానభంగముతో పరితపించుచున్నది. ఫ్రాన్సు విజయ బలసంపదలతో నుప్పొంగుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటను విజయ విషాదములతో ధర్మసమ్మాధభావమును దాల్చుచున్నది. హిందూస్థానము పారలౌక్య పంజరమునం చాత్యావలోకనమును జేయుచున్నది. శేషించిన దేశములును ప్రపంచ రాజ్యాంగ నాటకరంగమునందు స్వీయ సంస్కారమున కనురూపముగను నటించుచు భయసంభ్రమములకు పాల్పడుచున్నవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు రాజ్యాం

గనాటక సూత్రములను నడలించుచు బిగడియుచు ధర్మ సమ్మాధభావమును బూని విషాదానందముల ననుభవించుచున్నది. ప్రపంచ మంతయును ప్రళయతాండవరూపమును దాల్చుచున్న ధర్మజిజ్ఞాస దుస్తరముగ నున్నది.

వివిధరాజ్యములకును అనిత్యములైన భాగ్యభోగములందు గల సంకల్పవరాకాష్టలు నిత్యమైన ధర్మారాధనయునందు గలుగకున్నవి. మంచూరియాయందు జపానోకవైపునను, రుష్యా రెండవవైపునను పైన్యములను సమకూర్చుచున్నవి. పరివర్తన ప్రసవవేదన ననుభవించుచున్న చీనారాజ్యస్థితి దుర్భరముగ నున్నది. లావలిస్థితిని చక్కబెట్టుకొనజాలని చీనాప్రభుత్వము బయటిస్థితిని చక్కబెట్టుకొనుట యసంభవము. విషయపరిశీలనమును జేయుట కమెరికా ప్రతినిధిని బంపినది. యుద్ధ శాంతులు గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సుప్రభుత్వములవలంబించునున్న రాజనీతిమీద నాధారపడియున్నవి. ఫ్రాన్సు బలసంపదలతో తాండవమాడుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటను విషాదవ్యాకులమై తల్లడిల్లుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటనునందు గతమానమునందు ఎన్నికలయందు జాతీయ పక్షమునకు గలిగిన పూర్ణవిజయమునకు ఫలమును ప్రస్తుతము నిర్ణయించుట దుస్తరముగ నున్నది. జాతీయప్రభుత్వము ఎన్నికలయందు గలిగిన మహావిజయమున చతుర్విధోపాయములను దేశావృతమైన పరమవిషాదావస్థను బోగొట్టుటకు విశ్వప్రయత్నములను జేయబూనునని విశ్వసింపదగియున్నది.

* * * *

జాతీయప్రభుత్వము

ఎన్నికలయందు కార్మికపక్షమునకు గలిగిన పూర్ణపరాజయమును, కన్సర్వేటివుపక్షమునకు గలిగిన పూర్ణవిజయమును బ్రితీషుప్రజాహృదయమునకును ప్రపంచపరిస్థితులకును లక్ష్యముగ నున్నవి. ఎన్నికలందు ౧౮౫ లక్షల వోటరులు జాతీయపక్షమునకును, ౭౦ లక్షలమంది కార్మికపక్షమునకును సమ్మతుల నిచ్చిరి. ౫౫౪ సభ్యులు జాతీయపక్షమునకును, ౬౧ సభ్యులు ప్రతికూలపక్షమునకును నెన్నుకొనబడిరి. జాతీయపక్షమునందు ౪౭౦ సభ్యులధికముగను గలరు. ఇంతబలాధిక్యము గల జాతీయపక్షము సాహసకార్యములకు బూనుకొనుట నిస్సందేహము. అతిబలమునందే దౌర్బల్య మంతర్దర్శితమైయుండుట ప్రకృతిధర్మము. కన్సర్వేటివుపక్షమునకు గలిగిన బలము విపరీతవ్యవహారములకు గారణభూతము గావచ్చును. జాతీయపక్షమునందు గల ౫౫౪ సభ్యులందును ౪౭౩ మంది కన్సర్వేటివుపక్షమునకు జేందియున్నారు. కన్సర్వేటివులు సుంకముల పద్ధతి నవలంబించుట బహిరంగరహస్యము. ఇంతటితోను తృప్తి పొందక దండయాత్రలకు బయలుదేరుటయును సంభవము. విషాదముపాలైన దేశమునందు సాహసకార్యములు ప్రజామోదమును బడయుట సహజము. నవంబరు ౧-వ తేదినుండి ఒకసంవత్సరము పర్యంతమును అమెరికా, ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, గ్రేటు బ్రిటను మొదలగు దేశములు యుద్ధసన్నాహములను విరమించుట కంగీకరించినవి. ఈప్రమాణములను మంచూరియాయందలి పరిస్థితులెంతవరకు మార్పునో కాలము విశేషము చేయగలదు. నవంబరు ౧౦-వ తేదియందు

జాతీయపక్షము నిర్వహింపదలచిన వ్యవహార విధానమును ప్రధానమంత్రి రామ్మో మాడ్డా నాల్డుగారు విశేషము చేయగలరు.

కన్సర్వేటివు పార్లమెంటునందు కార్మికపక్షనాయకుడు మాడ్డానాల్డుగారు ప్రధానమంత్రియై వ్యవహారములను నిర్వహించుట విచిత్ర విషయముగ నున్నది. లేబరుపక్షమును ధ్వంసముచేసిన మాడ్డానాల్డుగారు కన్సర్వేటివుపక్షమున కెంత యుపకారముచేయగలరో కాలము విశేషము చేయగలదు. మాడ్డానాల్డుగారు కన్సర్వేటివుపక్షహస్తములందు కీలుబొమ్మవలెను మెలగవలసియుందురు. స్వతంత్రముగను వ్యవహరించుట కవకాశములను గలిగియుండరని రాజ్యాంగవాతావరణము విస్తృతము చేయుచున్నది. స్వేచ్ఛావ్యాపారధర్మమును పోషించెడి పక్షనాయకుడు వ్యాపార నిరోధపక్షమునకు ప్రధానమంత్రిత్వమును వహించుట విపరీతదైవఘటనగ నున్నది. మాడ్డానాల్డుగారు స్వయముగ నేమి చేసికొన్నను పక్షమును ముంచివేయుట పరమాన్యాయముగ నున్నది. కార్మికపక్షనాయకులు హెండర్సను, వెడ్జిప్రడుబెన్నుగారులు మొదలగువారు పరాజితు లగుటవలనను-బ్రితీషువ్యవహారములకును ప్రపంచవ్యవహారములకును విశేషమైన నష్టము సంప్రాప్తము గాగల విధమును భావికాలవ్యవహారములు విశేషము చేయగలవు. సామ్రాజ్యాభిమానమునకు విజయమును, సామ్రాజ్యాభిమాన ప్రతిఘటనమునకు పరాజయమును గలిగినవి. సామ్రాజ్యాభిమాన విజయమునందు ప్రపంచము నావరించిన ప్రళయోపప్లవ గోచరంబగుచున్నది. జాతీయపక్షవిజయము పరదేశములకువలెనే భరతవర్షమునకును ప్రయోజన

రహితముగ నుండునని యూహింపదగియున్నది. లండను నగరమునందు ఫెడరలుకమిటియందు జరుగుచున్న సంగతి సందర్భము లీ విషయమును విస్వప్రము చేయుచున్నవి. ఈసందిగ్ధసమయమునందు గాంధీమహాత్ముడు లండను నగరమునందుండుట ధర్మసంస్థాపనమునకు, శాంతిసంరక్షణమునకు శుభచిహ్నముగ నున్నది.

* * * *

గాంధీమహాత్ముడు - శాంతిరక్షణము

ప్రపంచేతిహాసములందు గాంధీమహాత్ముని ఇంగ్లాండుప్రవాస మ పూర్వచరిత్రముగ నుండగలదు. అంగవశ్రుధారిమైన గాంధీమహాత్ముడు జనాదరణమును బడయుచున్న విభిన్నాశ్చర్యమును గలిగించుచున్నది. రామాయణకథను “కట్టె, కొట్టె, తెచ్చె” అను మూడుమాటలతో ముగించినటులు గాంధీమహాత్ముని శాంతియూత్రను “వెడలె, చూచె, జయించె” అని మూడుమాటలతో ముగింపవచ్చును. గాంధీమహాత్ముని శాంతిసందేశమునందు విశ్వాసము లేని బ్రిటీషురాజ్యాధికారులకును, పాశ్చాత్యప్రపంచమునకును భారతీయులకు గాంధీమహాత్మునిపట్ల గల భక్తివిశ్వాసములు లేకపోయినను, గాంధీమహాత్ముని అఖండవిజయము సర్వత్ర ప్రత్యక్షమైనది. మతగురువులు, పండితులు, సామాన్యులు, వృద్ధులు, బాలురు, విద్యార్థులు, కార్మికులు గాంధీమహాత్ముని కపూర్వమైన స్వాగతములను సంగి ధర్మవిజయమును స్థాపించిరి. గాంధీమహాత్ముడు నిర్భయముగను కాంగ్రెసు నిర్ణయించిన పూర్ణస్వరాజ్యశయమును ప్రతిపాదించి స్వాతంత్ర్యప్రియుల ప్రశంసలకు పాత్ర

తను బడసెను ఫెడరలు కమిటియందును, అల్పసంఖ్యాకుల యుపసంఘమునందును భేదాభిప్రాయములు ప్రబలి సంయోజనము కుదురకపోవుట సంతాపకరము. విభేదములకు గాంధీమహాత్ముడు తెలిపినటులు ప్రభుత్వతంత్రమును, ప్రతినిధులును బాధ్యులు. ప్రభుత్వనియమితులు ప్రభుత్వవిధానమును పోషించవలసియుండురు.

జిన్నా గారును, అంబేడుకరుగారును నేమి చెప్పినను, గాంధీమహాత్మునిపట్లను మహమ్మదీయులకును, నిమ్నజాతులకును గల విశ్వాసగౌరవములలో సహస్రాంశమైనను ప్రజలకు వారిపట్ల లేదని నిర్భయముగను చెప్పవచ్చును. సంస్థానముల పక్షమునను, హైదరిగారు ఇస్త్తాయిలుగారును తెలిపిన భావములు విమర్శనార్హములైనను, బికినీరు మహారాజాగారు మొదలగువారు తెలిపిన భావములు సంకుచితములై నిర్ధకములుగ నున్నవి. భేదాభిప్రాయములను బూని దేశారిష్టమునకు గారకులైన భారతీయ ప్రతినిధులకు బ్రిటీషుపన్నికలు, జ్ఞానోదయమును గలుగజేయవలసి యున్నది. బ్రిటీషు ప్రజలవలెనే భారతీయులును దేశక్షేమము విషయమున భేదాభిప్రాయములను విడనాడవలసిన యవసరమును గ్రహించవలసియుండురు. కాని పారతంత్ర్యము ననుభవించెడి దేశములందు భేదతంత్రమునకు గల బలము మిత్రతంత్రమునకు గలుగజాలదు.

ఫెడరలుకమిటి నిర్ణయించిన ఆర్థికవిధానము కొంత సంతృప్తికరముగ నున్నటులు నివేదిక తెలుపుచున్నను గాంధీమహాత్ముడు తెలిపినటులు స్వరాజ్యము నిర్ణయము గానపుడితర నిర్ణయము లన్నియును నిరుపయోగ

ములు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము, సైన్యము, రక్షణములు, ఉద్యోగములు, కేంద్రాధికారము నిర్ణయింపబడక, ఇతరవిషయములు నిర్ణయింపబడుటనిరుపయోగమని సామాన్యులునుగ్రహింపగలరు. సర్ సామ్యుద్దేలు హోరుగా రిదివరకే జాతీయప్రభుత్వ నిర్ణయములను సూచించిరి. ఆసూచనలు గాంధీమహాత్మునకును, నితరులకును నిరాశను గలుగజేయుచున్నవి. గాంధీమహాత్ముడుమాత్రము నిరాశను బూనక చివరవరకును వ్యవహారక్రమమును నడుపదలచినవిధము వారు నవంబరు ౧ - వ తేదినాడు కేంబ్రిడ్జియందు జేసిన క్రింది ప్రసంగము విశదము చేయుచున్నది.

“ కాండుటేలియ సభ విఫల మైనచో భారతజేతమున మరల సత్యాగ్రహమును ప్రారంభించుట నిశ్చయమేగాని అది వెంటనే జరుగదు. సత్యాగ్రహమును ప్రారంభింపక తప్పదు అని కాంగ్రెసువారికి తోచినచో వారు బాగుగా నాలోచించిన పిమ్మటనే నిర్ధారణ చేసెదరు. అటుపిమ్మట నా విషయమును ప్రకటించెదను. అటుపిమ్మటనే సత్యాగ్రహము ప్రారంభమగును. ”

గాంధీమహాత్ముని నిశ్చయము భారతపూర్ణ స్వరాజ్యసంపాదనమునకును ప్రపంచశాంతికిని భారతీయులును, ప్రపంచమును, ననుష్ఠేంపవలసిన అహింసాసాధనమును విస్పష్టముచేయుచున్నది. ప్రపంచావృతమైన దౌర్జన్యసాధనమును వినశించి శాంతిసాధనము నవలంబించవలసిన యవసరమును ప్రపంచావృతమైన ప్రళయావస్థ విశదముచేయుచున్నది.

*

*

*

సత్యాగ్రహము - దౌర్జన్యము

ప్రపంచవ్యవహారములందు ధర్మసంస్థాపనమునకును, శాంతిసంరక్షణమునకును, సత్యాగ్రహసాధనమునకును దౌర్జన్య సాధనమునకును ప్రవర్థమానం బగుచున్న సంరంభమును ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము వేయుముఖములను చాటుచున్నది. ప్రపంచ యాత్రయందు సకలజీవులకును శాంతివలెను సంరంభము సహ్యము గాదు. పార్థుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని విశ్వరూప సందర్శనమును జేసినపుడు భయపడుటయును, తదనంతరము సామ్యరూపమును జూచినపుడు ఆనందించుటయును సకలజనులకును నిత్యానుభవమునందుగలవిషయము. ఈయనుభవమునే గాంధీమహాత్ముడు ప్రపంచమునకు నిత్యవ్యవహారములందు ప్రత్యక్షము చేయుచున్న విధము ప్రపంచమునందు సంచలనమును బుట్టించినది. సంకల్పసిద్ధి కాత్మార్పణమునకు గల సామర్థ్యము పరపీడనమునకు లేదు. దౌర్జన్యము పరమనర్థములకు మూలమగుచున్నది. నిరపరాధులందరో ఒకదౌర్జన్యకార్యమునకు బలియగుచున్నారు. దౌర్జన్యమున కనురూప మైన ఫలము గలుగకున్నది. దౌర్జన్యమున కభ్యాసమైన ప్రపంచపరిస్థితులును, గాంధీమహాత్ముడవలంబించిన సత్యాగ్రహపాకమును నీ పరమార్థమును పరిస్ఫుటము చేయుచున్నవి. సత్యాగ్రహనాయకుడైన గాంధీమహాత్మున కింగ్లాండునందు గలిగిన ధర్మవిజయ మహింసాప్రభావమును విశదము చేయుచున్నది. అహింసాప్రభావ మెటు లున్నను స్వరాజ్యసంపాదనమును శాంతియుత ధర్మ

సాధనముల మూలమునను జేయుటకు భారత జాతీయమహాసభ నిర్ణయించినది. ఆనిర్ణయానుసారముగాను స్వరాజ్యస్థాపనమునకు గాంధీ మహాత్ముడు చేయుచున్న ప్రయత్నములు ప్రపంచాదరణమును బడయుచున్నవి. గత సంవత్సరమునందు సత్యాగ్రహసమరమునందు కాంగ్రెసు పడసినవిజయము భారతీయుల కనుభవసిద్ధము. అనుభవసిద్ధమైన శాంతిసాధనమును విడిచి ఘోరమైన దౌర్జన్యమార్గము నారాధించుట యనర్థదాయకము. విశ్వప్రవృత్తియందు శాంతిబీజములు శాంతిఫలములను, దౌర్జన్యబీజములు దౌర్జన్యఫలములను ఫలించజేయుట ప్రకృతిధర్మము. వంగదేశమునందు గతవారమునందు విల్లియంసు డూర్నో గార్లను జంపుటకు జేసిన దౌర్జన్యప్రయత్నములు పరమానర్థములకు మూలమగుచున్న విధమును దేశావృతమైన దండయాత్ర విశేషము చేయుచున్నది. ప్రభుత్వము, యూరపియనులు, ప్రజలు చూపుచున్న నిరసనభావము నిరపరాధులనుభవించుచున్న కష్టములు దౌర్జన్యమువలనను గలిగెడి బీభత్సమును వేయికోట్లను చాటుచున్నవి. దేశస్వాతంత్ర్యప్రియు లీపరమార్థమును గ్రహించి అహింసాదీక్షను బూని కామితార్థములను బడయుట దేశక్షేమమునకును ప్రపంచకళ్యాణమునకును శ్రేయోదాయకము. క్రేటుబిటనునందు జాతీయప్రభుత్వము వ్యవహారవిధానము నెటులు నిర్ణయించునో దురూహ్యముగ నున్నది. రామ్మోహన్ కృష్ణానాట్టగారు రాండుటేబిలుసభ్యులతోను, గాంధీమహాత్మునితోను జేయుచున్న సంప్రతింపులాశాజనకములుగ నున్నవి. పార్లమెంటునమావేశము కాగానే వారికాలమును

భారతరాజ్యాంగసమస్యను నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును వినియోగించునటులు మా కృష్ణానాట్టగారు చెప్పుచున్నారు. మా కృష్ణానాట్టగారి యూహాప్రోహ లెటులున్నను, వారి నిర్ణయములను కస్పర్శ్యేటివుసభ్యు లెంతవరకు బలపరచునదియును సంశయోన్మదము. మా కృష్ణానాట్టగారిని కస్పర్శ్యేటివుపక్షమువారి నిర్ణయముల ననుసరింప జేయుట యథార్థము. గాంధీ మహాత్ముడుమాత్ర మొకవైపునను కాంగ్రెసు నిర్ణయములను ప్రతిపాదించుచు రెండవవైపు నను మంత్రులతోను, సభ్యులతోను, ప్రతినిధులతోను సంప్రతింపులను జేయుచు, స్వధర్మ నిర్వహణమును జేయుచున్న విధము స్వాతంత్ర్యప్రియులకును సేవాపరాయణులకును నాదర్శప్రాయముగ నుండగలదు.

ప్రపంచపరిస్థితులందు యుద్ధపర్యమంత రించి శాంతిపర్యమును, ఆనుశాసనికపర్యమును సాధ్యముచేయుటకు ప్రభుత్వములును ప్రజలును త్రికరణశుద్ధిగను సత్యాహింసాధర్మముల నారాధించుట యవసరము. పారతంత్ర్యప్రియం దనో్యస్యవిశ్వాసమును, నాత్మవిశ్వాసమునులేకను దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్న హిందూస్థానమునందు సత్యాహింసాధర్మారాధన మత్యంతావసరము. హిందూస్థానము వివిధమతస్థులకును, సాంఘికులకును, ప్రజలకును, ప్రభుత్వమునకును నాత్మవిశ్వాసములేకను ప్రళయమార్గమునకు బలాత్కారముగ నీడ్వబడుచున్నది. హింసాదండనసాధనములు శాంతిస్థాపనమునకు ప్రభుత్వమునకును ప్రజలకును నిరుపయోగములు. గత సంవత్సరమునందు సంప్రాప్తమైన సత్యా

గ్రహప్రస్థాన మీవిషయమును ప్రభుత్వమున కును ప్రజలకును సువ్యక్తముచేసినవి. ఇంగ్లాండునందు గాంధీమహాత్మునకు గలుగుచున్న ధర్మవిజయమును నీపరమార్థమును విశేషము చేయుచున్నది. శాంతిధర్మప్రియులైన ప్రభుత్వాధికారులును ప్రజలును గాంధీమహాత్ముడు ఆత్మవిజయరూపమున నారాధ్యము చేసిన అను శాసనములను విని మననధ్యాన సంకీర్తనములను జేసి స్వరాజ్యమునకును ప్రపంచశాంతికిని సత్యాహింసా ధర్మముల నారాధించుట శ్రేయస్కరము.

* * * *

నిరంకుశాధికారము-దౌర్జన్యము

ఋరస్వరాశ్రయములేని నిరంకుశాధికారమును, దౌర్జన్యమును దుఃఖానుభవమునకు సాధనములైన విధమున సుఖశాంతిలకు సాధనములుగావు. శాంతిసంరక్షణమునకు ప్రేమత్యాగసాధనములవలెను దండనాయుధములు నిరుపయోగములు. ఋరప్రభుత్వము, జాతి మతభేదములు గల చేళమానందు దండనోపాయము గలుగజేసెడి బీభత్సము వర్జనాతీతము. ప్రభుత్వనిర్మితములైన దండనాస్త్రములు దౌర్జన్యవ్యాపనమునకు దోడ్పడుచున్నటులు దౌర్జన్యసంహారమునకు వినియోగపడకున్నవి. దౌర్జన్యపరాయణులవలంబించెడి హింసాకార్యములు నిర్బంధవ్యాపనమునకు వినియోగపడుచున్నవి. శాంతికి ప్రతికూలములైన నిర్బంధ దౌర్జన్యసాధనములు ఋరత్యాజ్యములు. గాంధీమహాత్ముడు ప్రజల దౌర్జన్యములవలెను, సాధికారుల నిరంకుశత్వమును నిర్భయముగను ఖండించుచు శాంతికి మార్గదర్శకుడుగ నున్నాడు. చిట్టగాంగు హిజ్జలి

దురంతములు ప్రజాదురంతములకు గారణములగుటవలనను దురంతములు వ్యాపించును గాని, శాంతి వ్యాపింపజాలదు. విషమవృత్తిమునందు ఋరతపించుచున్న భరతవర్షమునకును, ప్రపంచమునకును తరణోపాయము గాంధీమహాత్ముడారాధించుచున్న ఆత్మవిజయమునందును సత్యాగ్రహమునందును గలదని సకలదేశములందును—ముఖ్యముగను భరతఖండమునందు ప్రజాప్రభుత్వములు గ్రహించి స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుటకు భగవదనుగ్రహము గలుగుగాత! కష్టభూయిష్టమైన ఆంధ్రరాష్ట్రమునందును ప్రజాధికారులును నీ పరమార్థమును గ్రహించి స్వధర్మారాధనమును జేయుట సంకల్పసిద్ధికి సాధనము.

* * * *

ఆంధ్ర రాష్ట్రము-ప్రజల కష్టములు

దేశావృతమైన విషాదావస్థ ఆంధ్రరాష్ట్రమును సంపూర్ణముగ నావహించినది. ఆంధ్రరాష్ట్రమున గణనీయమైన ఋరశ్రమలు లేవు; వ్యాపారము లేదు; ధనాగారములు లేవు. ప్రజాపోషణమునకు మూలమైన వ్యవసాయఋరశ్రమము దురవస్థల పాలగుచున్నది. భాగ్యములధరలు పడిపోయినవి. రయితులకు ఋరఋరిని గల్పించుటకు ధనాగారములు దుర్లభములు. అతివృష్టి అనావృష్టిదోషము లీదురవస్థకు దోడ్పడుచున్నవి. ఈదురవస్థకు దోడుగను, కృష్ణాగోదావరిమండలములందు ప్రభుత్వము తరమును వృద్ధిచేయుటకు బూనుకొనుచున్నది. భూమిసిస్తును వృద్ధిచేయుట విషయమై ప్రబలమైన ప్రతిఘటనము గలిగిన ౨౦ ఏండ్ల నుండియును దేశమునందు చెలరేగియున్నది.

భూమినిస్తును తగ్గించుటకు ఒదులు వర్తమాన విషమపరిస్థితులందు పన్నును వృద్ధి చేయుట రాజనీతిగాదు. రయితుల దుర్భర దారిద్ర్యస్థితియందు రిసెటిలుమెంటు విషయమై దేశమునం దంతటను ప్రబలమైన ప్రతిఘటనము బయలుదేరుటయందు విచిత్రము గనుపడదు. ఈప్రతిఘటనమును ప్రభుత్వాధికారులు సామోపాయమునను శాంతింపజేయుట వివేకముగాని దండనోపాయమునను శాంతింపజేయబూనుట వివేకముగాదు. ఏలూరు సభయందు సభాధిపతి మేజిస్ట్రేటు అధికారమును బూని శ్రీయుత నారాయణరాజు, అంజయ్య, పట్టాభిరామయ్యగార్లమీదను దండనాయుధముల ప్రయోగించుట యన్యాయము. బహిరంగ సభలయందు సభాధిపతికి ఉపన్యాసకుల సంగీతకరించుటకును ప్రతిపేధించుటకును సభికార మున్నను దండించుట కధికారము లేదని నాగరక ప్రపంచవ్యవహారములు చాటుచున్నవి. సభాధిపతి తన దండనాధికారమును వినియోగించుటయును, రివిన్యూశాఖామంత్రి దానిని సమర్థించుటయును న్యాయసమ్మతముగాజాలదు. రిసెటిల్మెంటువిషయమై ప్రజలయందు గలిగిన యుద్వేగము దీక్షోదినమునను, దేశమునం దంతటను జేయబడిన సభలును తీర్మానములును విశదము చేయుచున్నవి. గవర్నరుగారును క్యాంబెలుగారును వారిప్రసంగములందు ధరప్రతుల సనుసరించి తరమువసూలు నిర్ధారణ చేయబడునని సూచించిరి. ధరలు గతసంవత్సర మంతయును తగ్గియున్నవి. వర్తమానసంవత్సరమునందు కొంచెము పెరిగినను హెచ్చుపన్నును వసూలు చేయదలచుట యసర్థదాయకము. అధికారులనవసరముగను నిర్బంధాయుధము

లను ప్రయోగించుటయును శాంతికిని డేమమునకును సాధనముగాదు. ప్రజలును వారి శక్తి సామర్థ్యములను సభలకును తీర్మానములకును వినియోగించి సంతృప్తిని జెందుట కార్యసిద్ధికి సాధనముగాదు. కాంగ్రెసుపక్షము వారు వారిశక్తి సామర్థ్యములను స్థానికసంస్థలం దధికారలాభమునకై వినియోగించుటయును నిరుపయోగము. ప్రజలందరును గాంధీ మహాత్ముడును, కాంగ్రెసుమహాసభయును నిర్ణయించిన నిర్మాణకార్యవిధానము నాచరింపవలసిన యవసరము నాంధ్ర దేశపరిస్థితులును ప్రపంచపరిస్థితులును విశదము చేయుచున్నవి. ప్రజలు రిసెటిల్మెంటు దీక్షోదినమునందుజూపిన యుత్సాహకార్యవరత్వములను నిర్మాణకార్యవిధానమునందుజూపుట ప్రయోజనకరము. ప్రజాశయపూరణమునందుసామాన్యశయములును ప్రయోజనములును సులభముగను సఫలముగా గలవు. రయితుల సమస్యకును స్వరాజ్య సమస్యయే మూలాధారముగ నున్నది. ప్రజలందరును వారిశక్తి సామర్థ్యములను సాంఘిక ప్రయోజనములకును, స్థానిక ప్రయోజనములకును, ప్రత్యేక ప్రయోజనమునకును, స్వప్రయోజనములకును వినియోగించి విభేదముల నభివృద్ధి చేయుటకన్నను సమగ్రమైన కాంగ్రెసు ప్రయోజనములకును, దేశప్రయోజనములకును, వినియోగించుటవలనను, సత్యాగ్రహ సాధనమునను, ప్రత్యేకలాభములతోపాటు పూర్ణ స్వరాజ్యమును సయితము పొందగలరు. గాంధీమహాత్ము డాత్మరూపమున నారాధించుచున్న సత్యాగ్రహశాసనము నాంధ్రులును, యథాశక్తి నారాధించి కామితార్థములను బడయుదురుగాత!